TITUS
LIVIUS

2

LATIN.
8954

LATIN
8954

XVII

Suppt. p. 764.

1

TITI LIVII PATAVINI HYSTORICI CL^mi DE BELLO MACEDONICO LIBER PRIMVS INCIPIT. CAPITVLV PRIMV IN QVO CONTINETVR PROHEMIVM CAVSE BELLI CONTRA PHILIPPVM. TVMVLTVS IN GALLIA CISALPINA. CASTA ROME SVPER APARATV BELLORV.

BIBLIOTHEQUE NATIONALE

Ne quoq; Iuuat uelut ipe in pte laboris ac pcli fuerim ad finem belli punici puenisse. Nam & si profiteri ausim perscripturu res oms romanas in partib; singulis tanti operis fatigari minime conueniat tn cu immentem uenit tres & sexaginta annos. Tot enim sunt a primo punico ad secundum bellum finitu. Eque multa uolumina occupasse mihi q; occupauerint quadrigenti septuaginta octo anni a condita urbe ad Apium Claudium consulem qui primu bellum Carthaginensibus intulit. Iam prouido animo uelut qui proximi lictoris vadis. Inducti mare pedib; ingrediuntur. Quicquid progredior in vastiorem me altitudinem ac uelut profundam inuehi & crescere pene opus quod prima queq; perficiendo minui uidebatur. Pace punicam bellum Macedonicum excepit piculo haud q;q; compandum aut uirtute ducis aut Militum robore claritate Regum antiquorum uetustaq; fama gentis & magnitudine imperii quo multa condam Europe maiorem ptem Asie obtinuerant armis prope nobilius. Ceteru ceptum bellum aduersus philippum decem ferme ante annis trienio prius depositum erat cum Etholi & belli & pacis fuissent cause. Vacuos deinde pace punica iam romanos & infensos phillippo tum ob infidam aduersus Etholos aliosq; regionis eiusdem sotios pacem tum ob auxilia tum pecunia nuper mafrica missa Hanibali penisq; preces Atheniensium quos agro peruastato murbem compulerat excitauerunt ad renouandum bellum. Sub idem fere tps. Et ab ethalo rege & Rodiis legati uenerunt numptiantes asie quoq; Ciuitates solicitari bus legationib; responsum est Cure asiae rem senatui fore. Consultatio de Macedonico bello Integra ad consules qui tunc in prelio cu bo is erat reiecta est. Interim ad ptolomeum egypti regem legati tres missi Claudius no Marchus emilius lepidus. P. sempronius tuditanus ut & anutiarent victum Hanibalem penosq; & gras agerent regi q; in rebus dubiis cum finitimi etiam sotii romanos desererent Infide mansisset. & peterent ut si cohacti iniurijs Bellum aduersus philippum suscepissent pristinu animu erga ppl'm Ro. conseruaret. Eodem fere tpr. P. Eluis consul. In gallia cum audisset a bo is ante

Suppl^t. 1. 764.

suũ aduentum. Incursiones magros sotiorum factas duabus legio
nibus subitariis tumultus euis causa scriptis additisq; ad eas quatuor
cohortibus de exercitu suo. Gn. ſpũ prefectum sotium ac tumultua
ria manu p Vmbriam quam tribum Sapin̄am uocant agrum boior
muadere ussit. Ipe eodem aperto itinere p montes duxit. Apul m
gressus hostium fines prio populationes satis prospere ac tuto fecit de
lecto deinde ad castrum Mutulum satis ydoneo loco ad demetenda
frumenta. Iam enim mature erant segetes profectus neq; explorato
circa nec stationibus satis firmis que armate mensis atq; operi inten
tos tutarentur poũt improuiso impetu gallorũ cum frumentatoribus
est circũuentus. Inde Pauor fugaq; etiam armatos cepit ad vij. millia
hominum pallata p segetes sunt cesa. Inter quos ipe. Gn ppius prefec
tus. Ceteri in castra metu compulsi. Inde sine certo duce consensu mi
litari proxima nocte relicta magna pte rerũ suarũ ad consulem per
saltus prope inuios peruenere qui nihil quod populatus est bonorum
finis. Et cum scaurus ligaribus fœdus iecit. Nihil quod eet memo
rabile aliud in prouincia cum gessisset romam rediit. Cum primũ
senatum habuit vniuersis postulantibus nequa prius rem q̃s
de philippo sotiorumq; querellis ageret relatum extimplo est. de
creuitq; frequens senatus ut. P. Eluis consul quem uideretur ei cui
imperio mitteret qui classe accepta quam ex sicilia. C. Octauius re
duceret in Macedoniam traiceret. M. Valerius Leuinus proconsul mis
sus circa in Bonem duo de quadraginta nauibus ab Gn. octauio accepit
in macedoniam transmisit ad quem cum. M. Aurelius legatus ue
nisset edocuissetq; eum quantos exercitus quantum nauium num
compasset rex. & quadmodum circa oms non continentes modo vrbes
sed & insulas ptim ipe adeundo ptim plegatos conciret homines
ad arma maiore conatu romanis adcapescendum bellum fee. Ne cunc
tantibus his auderet philippus quod Pyrrus prius ausus ex aliq̃to
minore regno esset. Hec eadem scribere aurelio consulibus & Sena
tui placuit. Exitu huius anni cum de agris veterum militum re
latum esset qui ductu atq; Auspitio Pos Sapionis in affrica bellũ
perfecissent decreuerunt pres ut. M. Iunius pretor urbanus ei uide
retur decemuiros agro saniti q̃ eius pis ppli romani esset. Metiendo
diuidendoq; crearet sed creati. P. C. Seruilius. Q. Cecilius metellus.
Gus Marcius seruilius geminis ambobus cognomen erat. L. & Appi
hostilius catines. P. f. Iulius tritus Apuleius Marcus Hiunius flaccus P.
eluius pectus. Q. Flaminius. Per eosdem dies P. Licinio Consulũ
comitia hnte creati consules. P. Sulpitius galba. G. Aurelius cocta.
Pretores exinde facti. Q. Mmutius ruffus Libius furius purpurio. Q.
Fuluius gillo. G. sergius Plautius. Ludi romani Scenici. Eo anno ma
gnifice apparateq; facti abediis currulibus. L. Valerio flacco &
tito quintio flaminio. Biduũ mistauratum est. Frumentiq; uim
mgentem quod ex africa Pcos miserat quaternis assibus populo aii
summa fide & gra duxerunt. Et plebei ludi ter. toti mistaurati ab
edilibus plebis. L. Apustio philone & Q. Minutio ruffo qui ex edi
litate pretor creatus erat & tonsis epulum fuit. Ludorum causa.

Tempus belli gesti ai Philippo & sacrificia facta in initio belli crea
tio consulum. Diuisio prouinciarũ. Aparatus & festinatio consul
ad bellum. C. ii.

Anno quingentesimo quadragesimo ab vrbe condita. P. Sulpitio gal
ba. Gio Aurelio consulibus bellum cum rege Philippo initum est
paucis mensibus post pacem carthaginensib datam omniũ primũ
eam rem ydibus martis quo die hic Consulatus initiatur. P. Sul
pitius consul retulit. Senatusq; decreuit. Vt hii consules maiori
bus hostiis rem diuinam facerent quibus diis ipis uideretur cum
precatione. ea quidem Senatus. P. qs R. de re pv. deq; ineun
do nouo bello in animo hrent. Ea res uti P. Ro. sotiisq; ac noi
latino bn ac fœliciter eueniret secdm rem diuinam precationeq;
ut de re. P. deq; prouintis senatum consulerent. Per eos dies opor
tune irritandis ad bellum animis. Et litere a. M. Aurelio lega
to & M. Valerio leuino pretore allate. Et atheniensiũ noua le
gatione uenit que Regem appropinquare finibus suis nuptia
ret. Breuiq; non agros modo sed vrbem etiam indictione eius
futuram nisi quid in romanis auxilii foret. Cum pronuptia
sent Consules rem diuinam rite perfectam esse. Et precationi
haruspices deos aurispicem respondere letaq; exta fuisse. Et apli
cationem sinuũ victoriamq; & triumphum. Portendi tum lre
Valerii Aurelliq; lecte & legati Atheniensium auditi. Senatus
inde consultũ factum e. Vt sotiis gre ageretur q̃ diu sollicitata
ne obsidionis quidem metu fide decessissent de auxilio mit
tendo tum respondere placere cum Consules prouincias sortiti
essent. Atq; is consul cui Macedonia prouincia euenisset ad po
pulum tulisset. Vt Philippo regi macedonũ indiceret bellum.
P. Sulpitio Consuli Macedonia prouincia sorte euenit. Isq; roga
tionem promulgauit. Vellent iuberent Philippo regi Macedonib
qs qui sub regno eius essent obinimicicias. Armaq; illata sotiis
P. R. bellum indicia. Alterũ Consulum Aurelia Italia prouincia
optinuit. Pretores exinde sortiti sunt. Gn. Sergius Plautus Ur
banam. Q. Fuluius gillo siciliam. Q. Minutius ruffus Brutios
libius furius Purpurio galliam. Rogatio de bello Macedonico
primis Comitiis abominb ferme Centuriis Antiquata est po

id tum fessi diuturnitate & grauitate belli sua sponte homines tedio peri
culorum laborumq; fecerant Tum. Q. Lucius titus romuleus ppli viam anti
quam criminandi patres Ingressus incausauerat bella ex bellis seri.
Ne pace umq; frui plebs posset Egre eam rem passi patres Laceratusq;
probris in Senatu titus romuleus ppli & consulem pro se quisq; ortari ut
de integro comitia rogationi ferende ediceret castigaretq; segnitiam
populi atq; doceret quanto danno dedecoriq; dillatio ea belli futura
esset. Consul in campo Martio Comitiis priusq; Centurias in suffra
gium mitteret Contione aduocata ignorare inquit uidemini mi
hi quirites non utrū bellum an pacem hātis uos consuli. Neq; enim
liberū id nobis Philippus pmitteret qui terra Mariq; ingens bellum
mollitur sed utrum in Macedoniam legiones transportetis an hostes
i italiā accipiatis hoc quantū intersit si nūq; ante alias punico pro
ximo certe bello expto estis. Quis enim dubitat quin si Saguntinis
obsessis fidemq; nrām īplorantibus Impigre tullissemus opem
sicut patres nri Marmetinis tulerant totum in hyspania aduersuri
bellum fuerimus quod cūctando cum sūma clade nrā. In ytaliam
accepimus? Ne illud quidem dubium est quin hunc ipm Philip
pum parium iam per legatū lrās cum Hanibale in ytaliam trahi
cere ni misso cum classe leuino qui ultro ei bellum inferret in Mace
donia continuerimus. Et q tunc fecimus cum hostem Hanibalem in
in ytaliā hrēmus. Id tunc pulso in ytalia Hanibale deuictisq; car
thaginensibus cunctamur facere paciemur in expugnandis athe
nis sicut in sagunto expugnando Hanibalem passi sumus segnitiē
nrām experiri regem. Non in quinto inde mense q̄admodū a sagun
to Hanibal sed quinto. Inde die q̄ a corintho soluerit naues in ytaliā
perueniet Ne equaueritis Hanibali Philippum Ne carthaginensibus
Macedonas Pyrtho certe equabitis dico quantū uir viro uel gens ge
ti prāt minima accessio semper. Epirhus regno Macedonie fuit &
hodie est. Peloponensum totam indictionem Philippus hēt. Agrosq;
ipos non vetere fama magisq; morte pirrhi nobilitatos urā nunc
compera q̄to magis florentem ytaliam q magis integras res saluis
ducibus saluis tot exercitibus quos punicum postea bellum absūp
sit aggressus Pirrus tam concussit. Et uictor prope ad ipām vrbem
romam uenit. Nec tarentini modo oraq; illa ytalie quam maio
res greciam uocant. Vt linguam ut nomen secutos crederes sed
Lucanus & Brutius & sarnis a nobis defecerunt. Hec uos si Phi
lippus in ytaliam transmiserat quietura aut mensura in fide cre
ditis. Manserunt enim punico postea bello nūq; isti ppli nisi cuz
deerit ad q̄ quē desistant a nobis non deficient. Si piguisset nos in affri
cā trahicere hodie in ytalia Hanibalem & carthaginenses hostes

hrētis. Macedonia potiusq; ytalia bellum habeat. Hostium vrbes
Agriq; ferro atq; igni uastentur. Expti iam sumus foris nobisq; do
mi foeliciora potentioraq; arma esse. Item in suffragium bene iuuā
tibus diuis Et que prēs censuerunt vos iubete. huius uobis sne
non consul modo auctor est sed iā dii immortales qui mihi sacrifi
canti precantiq; vt hoc bellum mihi Senatui uobisq; & sociis ac
nomini latino classibusq; exercitibus nris bene ac foeliciter
euenirēt leta omnia prosperaq; portendere. Ab hac oratione in
suffragiam missi uti rogaret bellum iusserunt. supplicatio inde
a consulibus intriduum ex senatus 9ro indicta est obsecratiq; circa
omnia puluinaria dii ut q bellum cum Philippo populus iussisset id
bene ac foeliciter eueniret. Consultiq; fetiales a consule sulpitio
bellum quod indiceretur Regi Philippo utrum ipi utiq; nump
tiari iuberent an satis esset in finibus regni quo proximū presi
dium esset eo nūptiari fetiales decreuerunt vtrum eorū fecisset
recte futurū. Consuli a patribus pmissum ut quem uideretur
ex his qui extra senatum essent legatum mitteret ad bellū regi
indicendum. tum de exercitibus consulū pretorumq; actum con
sules binas legiones scribere iussi veteres dimittere exercitus sul
pitio cui nouum: ac magnum nominis bellum decretum erat
pmissum ut de exercitu quem Pcōs Scipio ex affrica deportas
set. Voluntarios quos posset duceret Inuitum nequem militem
ueterem ducendi iussissent. Pretoribus lelio furio purpurioni
Et quinto Minutio ruffo quinq; milia sotium latini nomīs
consul daret quibus presidiis. Alter galliam alter Brutios prouī
ciam obtineret. Q. Fuluius gillo ipe iussus ex eo exercitu quem Pu
blius Elius consul habuisset ut quisq; minime multa stipendia ha
beret legem donec & ipe quinq; milia sotium ac latini nominis
effecisset. Marco Aurelio falconi qui pretor priore anno Campa
niam prouintiam habuerat prorogatum in annum Impium
est vti proptor. in sardiniam traiceret. Quodq; de exercitu qui
ibi esset quinq; milia sotium nominis latini qui eorū minime
multa stipendia hrēt legeret. Et consules duas urbanas legiones
scribere iussi que si quo res posceret multis in ytaliam conctractis gē
tibus punici belli societate iraq; inde tumentibus mitterentur sex
legionibus rōnis eo anno vsura respuerat. In ipo apparatu belli a re
ge Ptholomeo venerūt qui numptiarent Athenienses aduersus
Philippum petisse ab rege auxilium Ceterū & si omines sotii sint
tn nisi ex auctoritate P. R. neq; classem neq; exercitum defen
dendi aut obpugnandi cuiusq; causa Regem in greciam missurū
esse uel quietuz eum in regno si P. Ro. sotios defendere liceat

at dijs.

t uis eet

at inuita

i id psidio sicilie pnicie eet

i legati

uel romanos quiescere si malint passurum atq; ipm auxilia que
facile aduersus Philippum tueri Athenas possent missur. Gra
cie regi ab Senatu acte responsumq; tutari Socios P. R. in ani
mo esse si quam rem ad id bellum opus sit indicaturos. Regiq; regnique
eius opes scire subsidia firma Ac fidelia sue rei Pv. ee Munera dein
legatis insingulos qui nu miliu quinquaginta eris ex senatus co.
missa. Cum delectum Consules hrent pararentq; que ad bellu
opus essent i Ciuitate religiosa in principiis maxime nouorum bel
lorum supplicationibus hitis. Iam & obsecratione circa omnia
puluinaria facta. Ne quid pretermitetur quod aliqn factum ess &
ludos Ioui domuq; vouere Consulem cui prouintia Macedonia
euenisset iussit mora. uoto Pu. Licinius pontifex maximus attul
lit qui negauit ex incerta Pecunia uouere debere. Si ea pecunia
non posset in bellum usui ee repoiq; statim deberet. Nec cum alia
pecunia misceri q; si factum ee rite solui non posse qq; res & Auc
tor mouebat tn ad collegiu pontificum referre. Consul iussus si
posset recte uotum incerte pecunie suscipi poscere Recte usq; & ee
pontifices decreuert. Vouit in eadem uerba Consul preeunte ma
ximo pontifice quibus an quinquenalia uota suscipi solita erat
Senatus censuisset ludos donaq; factur uouit. Totiens ante lu
di magni decreta pecunia. Voti erant hii primi de incerta
Gesta in gallia extriminiu placentie Gesta rome uaria pro
digia & expiatio ipor querelle. & santifatio creditor
rei. Pv. C. iii.

Omnium animis in bellum Macedonicum uersis repente nihil
minus eo tpre timentibus gallici tumultus fama exorta in sub
res Cenomaniq; & Boi excitis silenibus Iluatibusq; & ceteris Li
gustinis ppli Salmicare peno duce qui in hiis locis de asdrubal
exercitu substiterat placentiam inuaserant. Et direpta urbe ac
p iram magna expte incensa uix duobus milibus hominum
inter incendia ruinasq; relictis traiectos pado ad cremonam
dirripiendam pgunt. Vicine urbis audita clades spatium co
lonis dedit ad claudendas portas presidia q; p muros dispon
da ut obsiderentur tn priusq; expugnarentur. Numptiosq; mit
terent ad populum Romanum. Ludus furius purpurio tum
prouintie preerat. Cetero exercitu ex senatus. ɔ. dimisso preter
quinq; milia sotiorum ac latini nominis cum hiis copiis in
proxima regione prouintie circa ariminum substiterat. Is m se
natui scripsit quo in tumultu prouintia esset duar coloniar
que ingentem illam tempestatem punici belli subterfugissent.
Alteram captam ac dirreptam ab hostib alteram obpugnari nec

preterq; q tanta pecunia
q̄ta tamen quu solueret

in exercitu suo satis presidii colonis colaborantibus fore nisi quinq;
milia sotium quadrigens milibus hostium. Tot enim in armis ee
trucidanda obicere uelit. Et tanta sua clade iam inflatos exci
dio colonie romane augeri hostium animos. Hiis lris recitatis de
creuerunt ut. C. Aurelius consul Exercitu cui in etruriam ad
conueniendum diem edixerat Arimini eadem die adesse iube
ret. Et aut ipe si per comodum rei. Pv. posset ad opprimendum gal
licum tumultum proficisceretur aut. Q. Minutio pretori scriber &
ut cum ad eum legiones ex etruria uenissent Missis inuicem ear
quinq; milibus sotiorum que interim Etrurie & presidio essent
proficisceretur ipe ad coloniam liberandam ab obsidione. Legatos
item mittendos in affricam censuert eosdem carthaginem ut nup
tiarent ciuem eorum amilcarem relictum in galliam haud sa
tis scire ex asdrubalis prius an ex Magonis postea exercitu bellum
contra fedus facere Exercitus gallorum ligurumq; exciuisse ad
arma contra po. ro. eum Siphax placeret reuocandum illis &
dedendum P. R. O. esse simul numptiare iussi profugas sibi non
esse oms redditos ac magnam partem eor palam carthagini ob
uersari dici quos coprehendi conquiriq; debere ut sibi ex federe
restituatur. Hec ad carthaginenses mandata Masnisse gratulari
iussi q non patrium mo recupass & regnum sed parte florentis
sima Siphacis finiu adiecta etiam auxiss & Numptiare preterea
iussi bellum cum rege Phillippo susceptumq; carthaginenses au
xilius iuuiss & iniuriasq; inferendo sotiis. P. romani flagrante
bello in ytalia coegisset classes exercitusq; in greciam mitti & de
struendo copias causa in primis fuisset serius in africam traicie
di peterentq; ut ad id bellum mitterent auxilia Numidarum eq
tum dona ampla data que ferent regi vasa aurea argenteaq;
toga purpurea & plumata tunica cum eburneo scipione Et
toga pretexta cum curruli sella iussiq; polliceri siquid ei ad fir
mandum augendumq; regnum opus esse Indicass & Enixe
id pplm R. O. merito eius prestaturum. Vermine quoq; Sipha
cis filii legati p eos dies Senatum adiert excusantes errorem
adolescentiamq; & culpam omnem in fraudem carthaginen
sium aduertentes & Masnissam romanis ex hoste amicum
factum. Verminam q; ad nisurum ne officiis in P. ro. aut
Masnissa aut ab ullo alio uincatur petere ut rex sotiusq;
& amicus ob senatu appellaretur. Responsum legatis est Sipha
cem patrem eius sine causa ex sotio & amico hostem repen
te ppli romani factum & eum ipm rudimentum adoloscen
tiae Bello lacescente romanos posuisse Itaq; pacem illi pri

sceptro

petendam a P. R. esse q̃s ut rex sotiusq; & amicus appellaretur
Nominis eius honorem pro magnis erga se regum meritis dare
P. ro. consueuisse legatos in africa fore quibus mandatur sena
tum ut vermine pacis dentur leges liberum arbitrium eius P. ro
pmittente siquid hi d̃ his addi demi mutari ue uellet Rursus ab
senatu ei postulandum fore Legati cum his mandatis in africam mis
si. C. Terentius uaro Lucretius. C. Octauius quinq; remes singu
lis date. Lr̃e deinde in senatu recitate sunt. Q. Minutii pretoris
cui brutii prouintia erat pecuniam locris ex proserpine thesauris
nocte clam sublatam nec ad quos ptineat facinus uestigia ulla
exstare. Indigne passus senatus non cessari ab sacrilegijs & ne
P. leuinũ quidem tam clarum recensq; noxe simul ac pene exẽ
plum homines deterrere. C. Aurelio consuli negotiũ datum ut ad
mille in brutios scriberet Senatui placere questionem de expil
latis thesauris eodem ẽemplo hr̃i quo M. Pomponi pretor Trienio an̄
habuisse que inuenta pecunia esset reponi si quo minus mutatũ
foret expleri ac piacularia si uideretur sicut ante pontifices cen
suissent fieri curã expiande uiolationis eius templi. Prodigia ẽt
sub idem tp̃s pluribꝫ locis numptiata acciderunt In Lucanis ce
lum arsisse afferebant Priuerni sereno per diem totam rubrum
solem fuisse lauinij Templo sospite Iunonis nocte strepitum in
gentem exortum Iam animalium obsceni fetus pluribus locis
numptiabantur In sabinis incertus infans natus Masculus
an femina esset Alter. XVI. iam annorꝫ item ambiguo sexu in
uentus frusione agnus cum suillo capite sinuesse porcus cum
capite humano natus In lucanis in agro. pu. equ cum quinq;
pedibus feda omnia & deformia errantisq; in alienos fetus na
ture uisa. Ante omnia abominati semimares uissiq; in mare
extimplo deportari sicut proximo. C. claudio. M. Liuio consulibꝫ
deportatus Similis prodigii fetus erat. Nihilominus decemuiros
adire libros deportento eo uisserunt decemuiri ex libris res diui
nas easdem que proximo secundum id prodigium fr̃e eent impaue
runt Carmen preterea ab ter nouenis virginibꝫ cani p vrbem
uisserunt domumq; Iunoni regine fieri. Ea uti fierent. C. Aure
lius consul ex. XX. virorꝫ respõso curauit. Carmen sicut patrum
memoria Liuius ita tum condidit. P. Licinius tegula. Expia
tis omnibꝫ religionibus Nam & locris Sacrilegium puestigatũ
Minutio erat pecuniaq; ex bonis noxiorum in thesauros repo
sita Cum Consules in prouintiis proficisci uellent priuati fre
quentes quibus ex pecunia quam. M. Valerio. M. claudio Con
sulibus mutuam dederant tertia pensio debebãtur eo ãno

∴ at ex poliatis

adierunt Senatum quia consules cum ad nouum bellum quod ma
gna classe Magnisq; exercitibus gerendum eẽt uix & erarium suf
ficeret Negauerant eẽ unde his in pn̄tia solueretur Senatus q̃
rentes eos non substinuit si in punicum bellum pecunia data in ma
cedonicum bellum etiam uti ea res Pv. uellet aliis ex aliis orienti
bus bellis quid aliud q̃s pu. tam pro beneficio tamq̃s obnoxiam
suam pecuniam fore cum & priuati equm postularent Nec tñ
soluendo Erre alieno res. P. esset quod medium inter equum & pu.
utile erat decreuerunt vt quoniam magna pars eorum agros
uulgo uenales esse diceret Et sibi met Emptr opus eẽ agri Pu. qui
intra. L. lapidem esset copia his fieret Consules agrum exti ma
turos & iniugera asses uectigales extandi & priuatis agrum eẽ inposi
turos vt siquis cũ soluere posset ppls pecuniam hr̃e quem agr
mallet restitueret agrum pplo leti eam conditionem priuati acce
pere Trienium tabulum is ager quia pro tertia pte pecunie dat
erat appellatus

Profcio Sulpitii consul in Macedoniam Cause belli inter Philip
pum & athenienses Gesta in consilio athenensium & gesta in
achaia obsidio & expugnatio ab ydes ciuitatis c. iiii

TVm. P. Sulpitius secundum uota in capitolio nũcupata paluda
tis lictoribus profectus ab urbe Brundusium uenit & ueteribꝫ
militibus uoluntariis ex africano exercitu in legiones descrip
tis. Nauibusq; ex classe. Cõ. Cornelii electis altera die q̃s a Brun
dusio soluit in macedoniam traiecit. Ibi & presto fuere athenie
sium legati orantes ut se obsidione eximerent Missus extimplo
Athenas est. qui claudius centum cum. XX. longis nauibus &
militum copiis neq; enim ipe rex Athenas obsidebat Eo maxĩe
tp̃re ab ydum oppugnabat. Iam cum Rodiis & Athalo Naualibus
certaminibus neutro foeliciter prelio uires exptus sed ei animos
faciebat preter ferociam insitam fedus ictum cum Anthioco sy
rie rege Diuiseq; iam cum eo Egypti opes cui morte audita pto
lomei regis ambo ĩminebant Contraxerant aũt sibi cum Phi
lippo bellum Athenienses aut q̃sq̃s digna causa dum ex uere for
tuna nihil preter animos seruant. Acarnanes duo iuuenes
pinitiorꝫ dies non initiati templum cereris ĩprudentes religio
nis cum cetera turba ingressi sunt faciles eos sermo prodidit
absurde quedam pcũctanti deductiq; ad antistites templi cũ
palam eẽnt p errorem ingressos tamq̃s obinfandum scelus inter
fecti sunt Id tam foede atq; hostiliter gens acarnanum factũ
ad Philippum detulit Impetrauitq; abeo ut datis macedonũ
auxiliis Bellum se inferre Atheniensibus pateretur Hic exer

citus primo terrā athicā ferro igniq: dpplatus cū oīs gn̄is pda
ī acharia rediit & irritatio finē aīoꝝ ea prima fuit: p̄ea iu
stum bellum decrtis ciuitatis ultro īdicendo fcm̄. Atalus .n.
rex rodiiq: psecuti cedentē in macedonia philippū: quū
eginā uenissent Rex epirꝝ firmande renouandeq: cū athe
niensib; societatis cā traiec. ciuitas oīs obuiā effusa cum
cōiugib; ac liberis; sacerdotes insignib. suis intrantē urbe
cadij ppe ipi exciti sedib; suis accepūt. In cōtionē extēplo
ppls uocatus ut rex q̄ uellet coram agerz. dem̄ ex dignita
te magis uisum scribere eū de quib; ex dignitate uideret
q̄ pnte; aut referendis suis in ciuitate beneficijs erubescer:
aut significationib; acclamatoib; q: ī mltitudinis ascen
tione immodica pudore onatis. ī litteris aūt q̄ misse in
cōtionē recitateq; s. cōmemoratio erat beneficioꝝ pmū ī
ciuitatē suā dem̄ reꝝ quas adūs philippum gessisset. Ad
postremū adhortatio capescendi bellum dū se dū rodios
qdem dum & roanos hrent. ne qcq̄ p̄ea situ cessaret pt
missā occasionē quaesituros rodij deinde legati auditi sūt:
quoꝝ recens erat beneficiū q̄ naues lōgas quatuor atheni
ensium captas nup ab macedonib; recupatasq; remiserant:
Atq: ingenti consensu bellum adūs philippū decretū. ho
nores regi pmum atalo īmodici: dem̄ rodiis hiti. tū pmū
mentio illata d tribu quam atalida appellaret ad .x. ueteres
trib; addenda. Et rhodioꝝ ppls corona aurea uirtutis grā
donat. ciuitasq; rhodijs data quēadmoū rhodij p athe
niensib; dederāt sm hoc rex atalus eginā ad classem se re
cepit. rodij tram ab egina inde p īsulas rhodiū nauigaue
runt. oīb; praeter andꝝ paꝝq: & cipaꝝ q̄ presidijs mace
donū tenebant ī sotietatem acceptis Attalum eginę missi
ī etoliam nuntii expectatiq: in legati aliquādiu nihil age
tem tenuere. & nec illos excire ad arma potuit: gaudentes
utcūq; composita cū philippo libertate egregiū p se grecie ti
tulum hre potuisset. patiendo rursus ī elespontū traicere.
occupareq; greciae oportuna loca: uires colligere. bellū alluere.
gliamq; eius gesti pfctiq: rōnis cōcesserūt. philipp magis re
gio aīo ē usus q quum atalum rodios q; hostes n̄ sbstinu
isset. ne rōno qdem qd iminebat bello territus philippo
de qdam ex pfectis suis cum duob; milib; peditū aeqtib; .cc.
ad pplandos atheniēsiū agros misso uissoq; classem tradu
ci ut maroneā peteret ipe tra eode cum ex peditis duob;
milib; peditū aeqtib; .cc. pgit & maroneā qe; pmo īpetu ex

t coram

uetalium

pugnauit. currum inde cū magno labore & postremo pdi
tionem gallimedis pfci ptolomei cepit. dem̄ alia castella cyp
sella & doriston & sterteum occupat. in pgressus ad cherso
nesum ellitam & alope comessum tradentib; ipis recepit.
galipolis q; & madocijs dedita. & castella qdam ignobi
lia. Abideni ne legatis qdem admissis regi portas clau
serūt. ea oppugnatio diu philippū tenuit: eripiq: ex ob
sidione. Ni cessatū ab atalo & rhodiis foret potuerūt
Atalus .ccc. tm̄ milites ī psidiū rhodij quadriremē unā
ex classe quū ad tenēdū stare miserunt. eodem p̄ea cū
iam uix substinerēt obsidionem & ipe atalus cū traie
cisset spem tantū auxilij ex propinquo ot nec tra nec
mari adiutis sociis. ibidem primo tormtis p muros dis
positis nō terra mō adeuntes aditu arcebant: s; nauiū
q: stationē infoestam hosti faciebant. P̄ea cū & muri
ps strata ruinis & ad interiorē raptim oppositū muꝝ
cunicul iam puentum eēt legatos ad regem de cōditioib;
tradende urbis miserunt. paciscebant ut rhodia qua
driremē consociis naualib; athaliq: psidiū emitti lice
ret: atq: ipis urbe excedere cū singul uestimtis. qm cū
philipp nihil placati nisi oīa pmittentib; respondisset
adeo renuntiata hec legatio ab indignatiōe simul ac de
spatione iram accendit: ut ad saguntinā rabiem ūsi
matronas oīs in templo diane pueros īgenuos ūginesq:
& cum infantes suis nutricib; in gignasium īcludi ui
berēt. Auꝝ & argentū in foꝝ deferri uestē ptiosā in
naues cicicenāq: quae īportu erāt coici sacerdotes uic
timasq: adduci & altaria ī medio poni. Ibi delecti p
mū q ubi cesam aciem suoꝝ pro dirupto muro pugnāt.
uidisset extemplo cōiuges liberosq: interficeret. Auꝝ
& argentū uestemq: q̄ in nauib; eēt ī mari deiceret.
tectis publicis: puatisq: q̄plurimis locis posset ignē sbi
cerent: Et se facinus ppetraturos peuntib; ī execrabile
carmen sacerdotib; iure iurando adacti. tū militaris
aetas iurare nemine uiuū nisi acie uictore excessuꝝ.
hii memores deoꝝ adeo ptinacit pugnauerūt ut quū
plium nox direptā esset rex por territus rabie eoꝝ pu
gna abstinuerit. pnceps qb; atrocior ps facinoris de
legata erat quū paucos & ofectos uulneribus ac lassi
tudine supesse caernerēt luce pma sacerdotes cū infu
lis ad urbem reddenda filippo mittūt. Ante deditioēz

rodiam

ex his legatis romanis q alexandriā missi erant. M. e-
milius trium ꝯsensu minimus natu obsidiōe audita
abidenoꝝ ad philippū uenit. q quaestus atalo rodijsq:
arma illata & q tum maxime abidum oppugnar&
quū rex ab atalo & rhodiis ultro se bello lacessitū di-
cer& nū abideni q: inqt ultro t' intulerūt arma in
sueto uera audire ferocior orō uisa ē q̄ quę hn̄da ap̄
regem eēt. Etas inqt & forma sup oīa nōꝫ rōnum te
ferociore fac. ego autem p̄mū uelim uos fedeꝝ me-
mores ſuare mecum pacem. si bello lacessitis mihi q:
aīo est facere & regnū & macedonū nōꝫ haud min'
q̄ rōnum nobile bello sentietis. ita dimisso legato
philipp' auro argentoq: quę coaceruata erant accepto
hōium p̄dam omnem amisit tanta .n. rabies mltitu-
dinem inuasit: ut repente pditos rati q pugnantes mor-
te occubuiss& piuriumq: ali' alij ex pbrantes & sacdo-
tib' maxime q q̄s ad mortem deuouiss& eoꝝ deditio-
nem uiuoꝝ hosti fecisse& repente ōs ad cede cōiugū li-
beroꝝq: discurrerent seq: ipi p ōs uias leti interfecert.
obstupefctus eo furore rex supressit impetū militū &
triduum se ad moriendū abidenis dare dix. p quo
spatio plura facinora ī se uicti ediderūt qm̄ in festi
edidiss& uictores. nec nisi quē uincula aut alia ne-
cessitas mori pibuit qsq uiuus ī potēꝫ uenit. philipp'
ī posito ab ideis p̄sidio in regnum redijt quū uelut
sagunti excidium hānibali sic philippo abidenorū
clades ad rōnum bellum aīos fecisse& nuntii occur-
rerunt consulem iā in epiro ēē & apoloīaꝫ terrestres
copias nauales corciram in hiberna deduxisse;

INTER hec legatis q ī africam missi erant de amilcare
gallici exercitus duce Responsum carthaginēsib' ē nihil
ultra se facere posse q̄ in exilio eū multar& bona q: ei'
publicar&. pfugas & fugitiuos q̄s inqrendo uestigare
potuerint reddidisse. & de ea remissuros legatos romā
q senatui satisfacerent. cc. modiū tritici romā. cc. ad
exercitum ī macedoniā miserūt. m̄ in numidiā ad re-
gem pfcti legati dona data masinisse mādataq: edita
equites. ccc. numide quū dar& accepti. ipe ī naues ī
ponendos curauit & cū. cc. militib' modiū frumēti.

cc. ordei in macedoniā misit. tertia legatio aduēminā
erat. Is ad p̄mos fines regni legatis obuiā pgressis ut
scriberent ipi quas uellent pacis cōditiōes pmisit oēꝫ
pacem bonam iustamq: fore sibi cū pplo. ro. datę leges
pacis. iussusq: ad eā ꝯfirmādaꝫ mittere legatos romam.
Per idem tp̄s. L. cornelius lentul' pcōs. ex hispania redijt
q quū in senatu res ab se pmltos annos fortit foeli-
citerq: gestas exposuiss& postular&q: ut triūphāti
sibi inuehi licer& ī urbem res triumpho dignas cen-
sebat senatus ſ exemplum maiorib' nō accepisse ut
q nec dictator nec consul nec. p̄. r̄. res gessiss& trium-
phar& pconsulem illum yspaniā puinciā nō cōsule
aut p̄torem obtinuisse decurabatur. tn̄ ut ouās urbem
inir& intercedente tito sempnio lōgo tribuno pleb q
nihilo magis id more maiorum aut ullo ex̄ futuꝝ di-
cer&. postremo uictus cōsensu patrum tribun' cessit ex
senatus ꝯ. L. lentulus ouans urbem ē ingressus. Argēti
tulit ex p̄da. xliii. pondo auri. pōdo. ccc. l. militib' ex
p̄da. c. xx. asses diuisit. Iam exercitus consularis ab aritio
ariminū trasuectus erat & .v. milib' socioꝝ latini nōis
ex gallia inetruriā transierat. Itaq: L. furius magnis
itineribꝫ ab arimino usq: gallos cremonā tunc obsi-
dentes pfctus castra mille passuum interuallo ab ho-
ste posuit. occasio egregię rei gerende fuit si ptin' deuia
ad castra oppugnanda duxiss& pallati uagabant' pas-
sim p agrum nullo satis firmo relicto p̄sidio lassitu-
dini militum timuitq: rapti ductum agm̄ erat gal-
li clamore suoꝝ ex agris reuocati missa praeda q̄ in
nauib' erat castra repetiuere & postero die ī aciē pgres-
si nec romanus morā pugnādi fec. sꝫ uix spatiū instru-
endi fuit. Eo cursu hostes in p̄lium uenerūt dextra
ala quae ī alas diuisum socialē exercitū hēbat ī prima
acie locata ē. in subsidiis due romanę legiones. M. fu-
rius dextrae alę legionib'. M. cęcilius eqtib'. L. ualeri'
flaccus (legati ōs erant) p̄positi p̄tor secum duos legatos.
C. lectoriū & P. ticiniū habebat cū qb' circumspicere
& obire ad omnes hostium subitos conatus poss& p̄o
galli oī multitudie in unū locū cōnixi obruere atque
obterrere sese dextram alam que p̄ma erat psparunt
posse ubi id parum procedebat circum ire a cornibus
& amplecti hostium aciem q mltitudie ad paucos fa

cale uidebatur) conati sunt. Id ubi uidit. pr̃. & ut ipe
dilacet̃ aciē duas legiones ex sb̃sidiis dextra leuaq: ale
q̃ inprima acie pugnabat circundat. edemq: deo io
ui uouit si eo die hostes fudisset. L. ualerio impat ut
ptem duaꝝ legionum equites alteram sociorꝝ eqtatū
in cornua hostium emittat. nec circumire eos aciem
patiatur. simul & ipe ut extenuatā in edia deductis
cornib; aciem gallorꝝ uidit signa ī ferre cōfertos mi
lites & prumpere ordies iub&. & cornua ab eqtib;
& medij a pedite pulsi. ac repente quū in oī pte cede
ingenti tenerentur galli terga uertunt. fugaq: effusa
repetunt castra fugientes psecutus aeques. mox & le
giones insecute in castra impetū fecerunt. min' sex
milia inde effugerūt cæsa aut capta supra quinq: milia
& xxx. cū signis militarib; lxx. carpentis gallicis mlta
pda oneratis pl'. cc. Amilcar dux penus eo plio cæci
dit. & nobiles gallorꝝ placentini captiui. ad duo milia
liberorꝝ capitum redditi coloniis. Magna uictoria
letaq: rome fuit. lr̃is allatis. Suplicatio ī triduū de
creta ē. rōnorꝝ sociorꝝq: ad duo milia eo plio ceciderī.
plimi dextre ale in quā primo impetu uis hostium
ingens illata ē q̃q̃ ppretorē. ppe debellatum erat. cō
sul q̃:. C. aurelius pfectis quae rome agenda fuerāt
pfcus in galliam uictorem exercitū a praetore accepit;

insup

Aduentu sulpitii consulis ī grecia. expugnatio calcidis.
oppugnatio athenarꝝ. ꝯsultatio acheorꝝ. liberatio obsi
dionis athenienstū. & redit' philippi ī macedonia. c. vj

C ONSVL alter cū autūpno ferme exacto ī puinciam
uenisset circa apoloīaꝫ hibernabat. ab classe q̃ corcire
subducta erat. Gn. claudi' triremesq: rōne sic an dcm
ē: athenas missae quum epiꝝ puenisset deponētib; † pireū
iā aīos sociis spem ingentē attulerāt: & trestre ab
corintho quae p megarā incursiones ī agros fieri so
lite erant nō fiebant. Et pdonū a calcide naues q̃
nō mare solum infoestū s & oīs maritimos agros † sumiū
atheniensib; fecerant nō mō suū supare sed ne extra
fretū erumpi & cōmittere apte mari se audebant.
supuenerūt hijs tres rodie quadriremes. & erāt atice
tres apte naues ad tuendos maritimos agros cōpate.
hac classe si urbes agriq: atheniensiū defenderēt sa
tis ī pntia extimandū. Claudio ee maioris & rei for

† euripij.

tuna oblata ē. exules ab calcide regiorū iniurijs pul
si attulerūt. occupari calcide sine certamine ullo pos
se: nam & macedonas qa null' in ppinq̃ sit hostium
metus uagari passim & opidanos psidio macedonū
fretos custodiam urb' negligere. hiis auctorib; pfcus
q̃q̃ sūmi ut ita mature pueniat ut in puehi ad pmas
angustias euboice posset ne supato pmūntorio cōspi
ceretur classem instationē usq; ad noctem tenuit. p
mis tenebris mouit & tranqllo puectus calcide paulo an
lucem qua in frequētissiā urb' s paucis militib; turri pxi
mam murumq: circa schal' cepit. alibi sospitis custodib;
alibi nullo custodiente: pgressi. Inde ad frequētiā ædi
ficijs loca custodib; interfectis refractaq: porta ceteram
multitudiem armatorꝝ accepunt. in ī totam urbē discur
sum ē: aucto & tumultu q̃ circa forꝝ ignis tectis ī iectus
erat ꝯflagrarunt & orrea regia & armamtariū cū in
genti apparatu machinarꝝ tormentorꝝq: cedes in passi
fugientiū pariter ac repugnantiū fieri cepta ē: nec ullo iā
q militaris ætatis eet nō aut cæso aut fugato. Soporato
& a carne pfcto psidii interfcto: pda oīs primū in forꝝ
collata deīn in naues imposita. Carcer & ab rodijs re
fractus emissiq: captiui quos philipp' tanq̃ ī tutissiāꝫ
custodiam ꝯdiderat statiuis in regis deiectis trunca
tisq: signo receptui dato ꝯscenderunt naues & epiꝝ
inde pfci erant redierunt. qd si tm̄ militū romanorꝝ
fuisset ut & calcis teneri & nō deseri psidiū athenarꝝ
potuisset magna res pncipio statim belli calcis & eu
rip' adempta regi forē. Nam ut tra termipholarꝝ an
gustie gratiam ita mani fretrū euripi claudit deme
triade tum philipp' erat. q̃ cum eet nuntiata clades
sociæ urb' q̃q̃ serꝝ auxilium pditis erat tn̄ q̃ pxiā au
xilio eet ultionem petens cum expeditis quinq: mili
b; peditum & ccc. eqtib; ex templo pfcus cursu ppe
calcidem contendit. haud q̃q̃ dubi' oppmi rōnos
posse. a qua destitutus spe nec qcq̃ aliud q̃ ad defor
me spectaculum semirapte ac fumantis socie urb' cū uenis
set paucis uix qui sepelirent bello assumptis relictis
eq̃ raptim ut uenerat transgressus pontē euripū p boe
tiam athenas ducit. pari incepto haud disparē euen
tum ratus responsurꝝ. & respondisset ni speculator
henicrodonias uocant greci inges die uno cursu emtiētes

ſpatium contemplatuſ regiū agm̄ ex ſpecula quadā
pgreſſus / nocte media / athenas ꝓueniſſ&. Idem ibi
ſomnus eademq: negligentia erat / quæ calade dies
ante paucos prodiderat excitati nuntio trepido / &
ꝓtor athenienſium / & ꝑdioſiꝑ ꝑſidis cohortis mer-
cede militantium auxiliorꝝ / quocatiſ in forum mili-
tib; / tuba ſignum ex arce dari iub& / ut hoſtes ad
ea ōs ſcir& . Itaundiq; ad portas ad muros diſcurrūt.
paucas poſt horas / philipp' / aliq̄to tm̄ ante lucē apropi-
quās urbi / conſpectis lumnib; crebriſ & fremitu ho-
minū trepidantiū / ut in tali tumultu exaudito ſub
ſtinuit ſigna / & cōſidere ac quieſcere agmen iuſſit /
ui apta propalam uſurus / qn̄ pax dolus ꝑfuerat / abdi
pilo acceſſit / porta ea uelut in ore urb̄ poſita / maior ali
q̄to potentior q: q̄ cetere ÷ & inter cā extraq: late inę /
ut & opidani dirigere aciem a foro ad portam poſſ&
& extra limes mille ferme paſſus ī achademie gyma
ſium ferens / pediti equiti q: hoſtium libera ſpatiū
pbet& . Eo limite athenienſes cū Attali ꝑſidio / & co
horte dioxipi / acie inter portam iſtructa ſigna extu
lerant. q ubi philipp' uidit / hīe ſe hoſtes ī pōte ratuſ
& diu optata cede (nec .n. ulli grecarum ciuitatum
infeſtior erat) explenrū / cohortatuſ militeſ / ut ſe ī
tuentes pugnar& / ſcirentq: ibi ſigna / ibi acie eſſe de
bere / ubi rex cet . Concitat in hoſtes equū / nō ira tm̄ /
ſed & gloria elatus: q ingenti turba ꝯpletus / & ad ſpec
taculum murif / conſpicuſ ſe pugnantē / equeq̄ duce
bat. Aliq̄tum ām̄ aciem cum eq̄tib; paucis eductuſ in
medios hoſtes / ingentem tum ſuis ardorē / tū pauo
rem hoſtib; inicat / ꝓximos manu ſua cominuſ enim
uulneratos / compulſos q: ī portam cōſecutus. Et ipe cū
maiorē in anguſtiis trepidantiū edidiſſ& cedem ī te
meratio incepto. tutum tm̄ receptū būit. qa q̄ ī turri
porte erat / ſuſtinebāt tela / ne impmixtos hoſtib; ſuos
conicer& . inter muros dem̄ tenentib; militeſ athenien-
ſib; / philipp' ſigno receptui dato caſtra ad ſirios agros /
templum hercul ſignaſium q: / & lucꝰ erat / arcāuec-
tus poſuit. ſ; & ſirios agros / & lucā & qcq ſā amoeni
ue circa urbē erat / incenſum ē. diruptiq: nō teſta ſolū
ſed & ſepulchra. nec diuini hūani q: iuriſ qcq̄ ꝓm
potenti ira ē ſeruatum. poſtero die quū ꝓmo clauſe

ꝰ arcāuectus

fuiſſ& porte deinde ſubito apte q: ꝑſidiū Attali ab
equa romaniq: ab epiro intrauerunt urbem: Caſtra
aburbe retulit rex tria ferme milia paſſuū. in eleuſi-
nam pfectus / ſpe ꝓuiſo templi caſtelliq: q & emin&
& circumdatū eſt templo capiendi quū haud quaq̄ ne
glectas cuſtodias animaduertiſſ& & claſſem ſubſidio ap̄i
reo uenire / obmiſſo incepto mearā ac primuſ coribū
duc̄. Cū argis Achaiorꝝ conſiliū eſſe audiſſ& ī oppi-
tib; achais contioni ipi ſupuenit. cōſultabāt de bello
aduerſus nabī tirannū lacedemoniorꝝ: q tranſlato ipio
a philopomene / ad eaciadem nequaq̄ parem illi ducē
dilapſa cernens / achaiorꝝ conſilia redintegrauerat bel
lum. agros q: finitimorꝝ uaſtabat & urbib; q: erat t
ribul: aduerſus hūc hoſtem quū q̄ tum numerꝝ exa
uitate militū ferret / conſultarent philipp' / deptuꝝ
ſe eis curam q' ad nabim & lacedemones attinerē / pol
licitus. nec tantū agros ſociorꝝ populationib; phibiturꝰ
ſ; trorem omnē belli in ipum laconicā ducto eo exercitu
exeratum tranſlaturꝝ. Hec oīa cū ingenti aſſenſu ho
minum accip& ita tam̄ aequū eſt inqt / me ira meis
armis tutari: ne mea interim nudent ꝑſidijs. itaque
ſuos uidet' tantum pate militū q̄tum ad horreū &
caladem & cornibum tuendam ſatiſ ſit: ut meis a
tergo tutiſ ſecuriuſ bellum nabidi inferam & lacede
monijs nō fefellit achaeos / quo ſpectaſſ& tam benigna
policitatio auxiliumq: oblatum aduerſus lacedemonios
id quaeri ut obſidem achaeorꝝ iuuentutē educer& ex
peloponneſſo ad illigandā rōnō bello gentē. & id ſem
coarguere / clidicas praetor achaeorꝝ nihil attinere rat.
id modo quum dixiſſ& nō licere legib; achaeorꝝ de alijs
rebus referre / q̄ pp quas conuocati decreto exercitu pa
rando aduerſus nabim fco / concilio fortiter ac libere
habitum dimiſit. Inter creaſenta ad ſenatoreſ regios
am̄ eā diē hīius philipp' magna ſpe depulſus uolunta
rijs paucis militib; conſcriptis corinthum atq: ī atticā
terram redijt. ꝑ eos ipos dies qb' philipp' ī achaia fuit
philomenes pfectus regius ex euboica pfis cū duob;
milib; tracum macedonumq: ad dēpopulandos athe
nienſium fines / cleuſis ſaltū citeronis tranſcēdit. im̄ di
midia pte militum ad pdandū paſſim p agros dimiſ
ſa / cū pte ipe occultuſ loco ad inſidias oportuno ꝯſedit

ut si ex castello ab eleusine ꝛ̄ p̄dantes suos ipetus fierꝫ
repente hostes effusos ex inpuiso adoriret. nō fefellere
insidie: itaq: reuocatis qui discurrerat ad p̄dandum
militib; instructis q: ad oppugnandū castellū eleusi
ne pfectus cum multis inde uulneribꝫ recessit. phi
lippoq: se uenienti ex achaia coniunsit. tempta ta ꝫ
ab ipo rege oppugnatio eiusde castelli ē. sed naues
rōne ab epiō uenientes intromissūq: p̄sidium absi
stere incepto coegerunt. dimisso d̄inde exercitu rex cū
pte philodem athenas mittit / cū pte pyreum pgit ut
dum philocles subeundo muros cōminada oppugnatioe
continꝫ, urbe athenienses / ipi pireum leui cū præsidio
relictum expugnandi facultas eēt. Caeterū nihilo ei
pirei q̄ eleusinis facilior / hijsdem fere defendentib;
oppugnatio fuit a pirreo athenas dux in eruptione sbi
ta peditum equitumq: inter angustias semirupti muri
q brachiis duob; pireum athenis iungit repulsus o
missa oppugnatione urb diuiso cū philode rursus ex
citu ad agros uastandos pfcus cū p̄orem pplatioēz sepul
chris circa urbem diruendis exercuissꝫ, ne q̄ iuiolatū
relinq̄rꝫ templa deum q̄ pagatim sacrata habebāt
dirui atq: incendi iussit. exornata eo gn̄e opum exi
mie terra atica ꝫ copia domestici marmoris ꝫ ige
niis artificū prebuit huic furori mā. nō enim dirue
re mō ipa templa ac simulachra euertere satis hūit
sꝫ lapides q̄: ne integri cumularꝫ ruinas / frangi iuſ
sit. ꝫ postq̄ nō tam ira satiata / q̄ ire exercende ma
teria deerat / agro hostium ī boetiam accessit. nec ali
ud quicq̄ dignū memoria ī grecia egit.

repente

Gesta consul in castris. gesta legati ī macedonia refutatio belli p philippum. orō legatorꝫ macedonū. orō legatorꝫ atheniensium. orō legatorꝫ romanorꝫ ꝫ callidū ꝯsilium p̄toris etholorꝫ.

c. vii.

CONSVL sulpitius eo tp̄re inter apoloniā ꝫ durachium
ad tarsum flum̄ hēbat castra / q̄ accersitū titū apustiū
legatū cum pte copiarꝫ ad depopulandos hostiū fines
mittit. Apustius extraema macedonie pplatus corogo
ꝫ geminio ꝫ orgesso castellis primo impetu captis / ad
antipreia in faucib; angustis sitam urbem / uenit. ac p̄o
euocatos p̄ncipes ad colloquiū / ut fidei romanorꝫ se cō
mitterꝫ, plicere ē conatus. deīn ubi magnitudīe ai

situq: urb freti / dcā aspnabant / ui atq: armis adortus ex
pugnauit. puberib; q: interfectis p̄da oīb; militib; cōces
sa / diruit muros atq: urbem incendit. hic moetus co
tirdionē satis ualidum ꝫ munitū oppidum / sine cer
tamine ut dederet rōnis effecit. p̄sidio ibi relicto In
dus noīe pp alteram ī asiam urbē / q̄ opib; noti ui ca
pitur. reuertentem legatum ad consulem cū satis magna
p̄da Athenagoras q̄dam regius p̄fectus ī transitu flumi
nis / a nouissimo agmine adortus / postremos turbauit.
ad q̄rꝫ clamorē ꝫ trepidationē cū reuecto eq̄ ppe legat
signa cōuertissꝫ / ꝯiectisq: in medium sarcinis acie direxis
sꝫ: nō tulere impetū rōnorꝫ militū / regii multi ex
hijs occisi / plures capti. legatus incolumi exercitu re
ducto ad consulem remittit / in extemplo ad classem.
nec satis felici expeditione bello cōmisso reguli ac p̄n
cipes accole macedonum ī castra rōna ueniunt: pleura
tus sordileni filius ꝫ aīandrus acarnanū rex / ꝫ ex dar
danis batolongari filius / bellum suo nomine longar
cū demetrio philippi p̄re gesserat policentib; auxilia
Rxit consul dardanorꝫ ꝫ pleurati opa / cū exercitū in
macedoniam inducerꝫ / usurꝫ. Ammādro etholos ex
citandos ad bellum attribuit. Attali legatis / nā id q̄:
ad id temp' uenerant mandat / ut Rgine rex / ubi hiber
nabat / classem rōnaz apiret. qua adiūcta bello mari
timo sicut ante philippum urgerꝫ. Ad rhodios q̄: mis
si legati: ut capescerēt ptem belli. Nec phillipp' segni' ia
eīz in macedoniam puenerat apparabat bellum. filiuz
p sea puerꝫ admodum / datis ex amicorꝫ nūo: q ætatē ei'
regerent / cū pte copiarum ad obsidendas angustias q̄
ad pelagoriam sunt mittit syatū ꝫ ppetrū haud igno
biles urbes / ne clausi hostium p̄de ac p̄mio eēnt / diruit.
Ad etholos mittit legatos ne gēs inquieta aduentu rōnorꝫ
fidem mutarꝫ, Consiliū etholorꝫ statuta die / q̄ pāto
lium uocant futurꝫ erat: ꝫ regis legati iter accelerarūt
ꝫ ab consule missus seli' rufius purpureo legatus ueīt.
atheniensium q̄: legati ad id cōsilium occurrerīt. p̄mi
macedones cum quib; recentissimū foed' erat auditis
q nulla nouare / se nihil noui hr̄e qd̄ afferrꝫ dixerūt /
qb; eni de causis expta inutili societate rōna / pacē cum
philippo fecissꝫ / compositā semel pacē seruare eos debe
re. An admirari inqt / unus ex legatis rōnorꝫ licētiaz an

leuitatem dicam mauultis. q legatis uris rome respondere
ita iussissent: quid ad nos uenitis etholi sine q̄ꝝ auctē pa
cem cū philippo fecistis. in nunc bellum aduersus philippū
geratis postulant. & antea pp uos & p uob arma sumpta
aduersus eum simulabāt. nunc uos ī pacē esse cū philippo
phibent // Messane ut auxilio eēnt primo ī siciliā cōscen
derunt. iterum ut siracusas & totam siciliā oppssas a car
thaginensib in libertatē eximerēt. & messanam & sira
cusas & totam siciliam ipi hnt. uectigaleq: pūiciā secu
rib fascib subiecerunt sic uos naupati legib uris per
magratus a uob creatos ꝯ silium hētis socium hostēq: li
bere quē uelitis lecturi: pacē ac bellū arbitrio hituri ue
stro sic siculorum ciuitatib siracusis aut messane aut
lilibeo indicatur consiliū p. r. sic romanus ꝯuentus a
git coimpio euocati conueniūt. excelsum ī sbiectos su
pba iura reddentem stipatum littorib uident uirge
tergo secures ceruicib iminent & quot annis alium
atq: alium dn̄z sortiuntur. nec admirari debent aut
possunt quum italie urbes regium tarentū capuam
ue finitimas quarum ruinis creuit urbs rōna eiusde
societas uideant impio. Capua qdem sepulcrū ac mo
numentū campani ppli elato & extorri eiecto ipo po
pulo sup ē urbs trunca sine senatu sine magratu sine
plebe pdigium relicta crudelius hitanda q̄ si deiec
ta forēt. furor ē si alienigene hoīes pl' lingua & mo
rib & legib q̄ maris terrarūq: spatio discreti hoc te
nuerint. spare quicq̄ eodem statu mansuꝝ philippi re
gnum efficere aliq uidet libertati ure q cū merito ue
stro uob ī festus eēt & nihil a uob ultra q̄ pacē petit.
fideq: hodie pacis pacte desiderat. Assuefacite hijs tris
legiones externas: & iugū accipite. sero ac nequicq̄
cum dn̄m rōnuz habebitis socium philippū queritis
etholos Acarnananas macedonas eiusdem lingue ho
mines leues ad tps orte cause disiungūt cōiungūtq:
cū grecis cum barbaris aeternū omnib gentib bellū
ē eritq: nā enim que ppetua ē nō mutabilib ī diem
causis hostes sunt. Sz unde cepit oro mea ibi desin&
hoc eodem loco. idem hoīes de eisde pace philippi trien
nio ante decreuistis hisdem ī pbationib eā pacē rōnis
qui nūc cupitā & compositā turbare uolūt ī q̄ cōsulta
tione nihil fortuna mutauit quur uos mutetis nō

uideo.

uideo sm macedonas. ipis rōnis ita cōcedentib iurā
tib q: athenienses q foeda passi iustius ī crudelitatē
seuitiamq: regis inuehi poterant introducti sunt de
plorauerunt uastationē pplationēq: miserabilē agroꝝ
nec id sequeri q hostilia ab hoste passi forent eē. n. qda
belli iura q̄ ut facere ita pati sit fas. sata exuri dirui tec
ta praedas hominū pecorumq: agi misera magis q̄ in
digna patientia eē. enimuero id sequeri q is q rōnos
alienigenas & barbaros uocē ad oīa siml' diuina hu
manaq: iura polluerit ut priore pplatōne cum īferis
dijs sa cum supis bellum nepharium gesserit. oīa sepl
cra monumentaq: dirupta eē in finib suis. oīuz nu
datos manes. nullius ossa terra tegi. delubra ibi fuisse
q̄ ꝯdam pagatī habitantes in puis illis castellis uicisq:
consecrata nec ī urbem unam quidē attributi maiores
sui deserta reliquerūt. Circa ea oīa templa philippuz
infestos circumtulisse ignes. semiusta & truncata si
mulacra deum inter pstratos iacere postes temploꝝ.
qualem terrā aticam fecerit exornatā ꝯdam opulētaq:
talem eum si liceat etoliam greciāq: oēm fcūꝝ urb q:
sue similem deformitatē futurā fuisse n̄ rō subuenis
sēt. Eodem enim scelere urbem colentē hos dos psideq:
arcis mineruā petitam eodem eleusine cereris templi
eodem pirrei iouem mineruāq: sz ab eoꝝ nō templis
mō sed & moenib ui atq: armis repulsum ī ea delu
bra quae sola religione tuta fuerint sedisse itaq: se ori
re atq: obsecrare etolos uti misti athenīesium ducib
dijs immortalib dem rōnis q secundum deos plu
rimum possint bellum suscipent. Tum roman' legatus
totam orōnis mee formā: macedones pmū dem athe
nienses mutarūt. nam & macedones quū ad cōquerē
das philippi iniurias in tot socias nob urbes uenissēt
ultro accusando rōnos defensioē ut accusatioēz portio
nem hrent effecerūt. Et athenienses in dos inferos supe
rosq: nefanda ac inhumana scelera ei' referendo qd
mihi aut cuiq̄ reliquerūt qd obicere ultra possim. Ea
dem eachidos abidenos eneos maronitas tarsios pa
rios samios lausenses meusenios Hinc ex achaia existi
mate queri grauiora & acerbiora eos qb nocendi maio
rē facultatē hūit. Nam qd ad ea attinet q̄ nob obiec
nisi glia digna s̄ fateor ea defendi n̄ posse. Regiū & capuā

& siracusas nob obiecit. regium pirrhi bello legio a
nob reginis ipis ut mitteremus orantib ī presidiū
misa urbem ad quam defendenda missa erat / p scel
possedit a pbauimus ergo id facinus an bello p secu
ti sceleratam legionem / in potestatē nr̄am redactam
tergo & ceruicib penas sotijs pendere quū coegisse
mus / urbes agros / suaq: oīa cum libertate & legib
reginis reddimus. Siracusanis oppssis ab externis ty
rannis q̄ indignus eēt quum tulissem ope & fati
gamur ppe ptriennium terra mariq: urbe munitis
sima oppugnanda eēmus. Quū iam ipi siracusani
seruire tirannis q̄ capi a nob malent / captā hijs dem
armis & liberatam urbem reddidim. nec inficiati
sumus siciliam puinciā nr̄am eē / & ciuitates q̄ in
pte carthaginensium fuerunt. & uno aīo cum illis
aduersus nos bellum gesserunt / stipēdiarias nob ac
uectigales eē. qn contra hoc / & uos & ōs gentes scire
uolumus pmerito cuiq: erga nos fortunā eē. An cam
panoꝝ pene de qua nec ipi quide queri possint / nos
peniteat. quum p hijs bellum aduersus samnites p
annos. lxx. cum magnis nr̄is cladib gessissemus /
ipos federe primū / deīn connubio / atq: ide cognatio
nib postremo / ciuitate nob coniūxissemus: tpre no
stro aduerso pmi omniū ytalie populoꝝ psidio nr̄o
fede interfcō / ad hannibalem defecerūt. deīn indi
gnati se obsideri a nob hanibalem ad oppugnādam
miserunt. hoꝝ sineq: urbs ipa neq: hō quisq̄ sup eēt qs
id durius q̄ pro merito ipoꝝ statutū dignari poss & plures
sibi m & ipi ꝯsciā scelerum mortem cosciuerunt / q̄ a nobis
supplitio affecti sunt / caeteris ita opidum ita agros ademi
mus / ut agrum locumq: ad hitandum darem urbem ī no
xiam stare incolum pateremur: ut q odie uideat eā nul
lum oppugnate capte ue urbis uestigium īueniat. Sz qd
ego capuam dico quū carthagini uicte pacē ac libertate
dederimus: magis illud ē piculum ne minus facile uic
tis ignoscendo plures ob id ipm ad expuinda aduersus
nos fortunā belli incitem. hec p nob dcā s. hec aduer
sus philippū cuius domestica pricidia & cognatoꝝ aīcoꝝ
q: caedes & libidine in hūaniore ppe q̄ crudelitate
uos q̄ pores macedonie estis meli nostis. qd ad nos at
tin & etholi nos p uob bellum suscepim adūs philippu

uos sine nob cum eo pacē fecistis. & forsitan dicatis bello
punico occupatis nob coactos metu uos leges pacis / ab
eo q tum pl poterat accepisse s uos quum alia maiora
urgent / depositum a uob bellum & ipi obmisim. nūc &
nos deum benignitate punico pfcō bello / totis uirib
nostris in macedoniam incubuimus & uob restituēdi
uos in amicitiā societatemq: nr̄am fortuna oblata ē / n
pire cum philippo q̄ uincere cum romanis mauultis.
hec dcā ab romano quum ess & inclinatis omniū aīs
ad romanos / Democritus ptor etholoꝝ pecunia ut fama
ē ab rege accepta nihil aut huic / aut illi pti ascensus re
magni discriminis: Consilijs nullam eē tam inimicam
q̄ caeleritatem dixit. caelerem .n. poenitētiam s tandem
seram atq: inutilē seq. quū pcipitata raptim ꝯsilia
nō reuocari / nō integrum restitui possint. deliberationis
aūt ei cuius ipe maturitatē expectanda putaret tps
ita iam nunc statui posse cū legib cautū eēt / ne d pace
bello ue n in pane tolico & pireo ꝯcilio ageret decer
neret extemplo ut praetor / sine fraude quum de bello
& pace agere uelit aduocet ꝯsilium. & q tum referat
decernaturq: vt p m ius ratumq: ac si ī panetolico aut
pyreo consilio actum eēt. dimissis ita suspensa re le
gatis egregie ꝯsultum genti aiebat. Nam utri ptis me
lior fortuna belli eēt / ad ei societatē inclinaturos hec
in ꝯsilio etholoꝝ acta.

PHILIPP impigre terra mariq: parabat bellum. Nauales
copias demetriadem ī tesaliam contrahebat Attalū ronamq:
classem pncipio ueris ab egina ratus moturos / maritieq:
ore pfecit eraclidem quē & an pfecerat. ipe terrestres co
pias compabat / magnā se duo auxilia romanis detraxis
se credēs / ex una pte etholos / ex altera dardanos / faucib
ad pelagoniā a filio pseo interclusis. ab cōsule nō pabat
s gerebatur iā bellum p darsecioꝝ fines exatū ducebat / fru
mentū qd ex hibernis extulerat integꝝ uehens / q in usū
militi satis eēt / pbentib agris / opida uiciq: ptim uolun
tate ptim metu se tradebant. q̄dam ī expugnata. q̄dam
deserta ī montes ppinquos fugientib barbaris īueniebat.
Ad lincum statiua posuit / ppe flumen blancū. in frumēta
tum circa orea darsecioꝝ mittebat. philipp cōsternata q̄e

l spe

l argis

omia circa pauoreq: mgntē cacrnebat hominū. ſ parū gnā
ruſ quam ptem petiſſ& conſul alam equitū ad explorā
dum/ quonam hoſtes iter intendiſſ& miſit. Idē error ap
conſulem erat mouiſſe ex hibernis regem ſaebat/ quam
regionem petiſſ&. Ignoranſ is q: ſpeculatū miſerat eqtes
b ęc duae alę ex diuerſo quum diu incertis itinerib; uagate
p darſetios cēnt/ tandem i unū it' conuenerūt. Neutros fe
fellit/ ut tramitus ꝑcul hom eq4 q: exauditus ē appiq̄
re hoſtes. itaq: p' q̄ incōſpectū eſſ& eq̄s arma q: expedie
rant. nec mora ubi ꝑmū hoſtes uidere/ concurredi tā eſt
forte & numero & uirtute ut pene lecti utrinq; haud i
pares equis uirib; p aliquas horas pugnauerūt fatigatio
ipo4 equo4 q: incerta uictoria diremit ꝑlium. Macedo
num xl. equites/ rono4. vxxx. ceciderunt. neq: eo mag̃
explorati quicq̄ inqua regione caſtra hoſtium eſſ& aut
illi adregem/ aut hi ad conſulem retulerūt p tranſfu
gas cognitum ē q̄s leuitas ingenio4 ad cognoſcēdas ho
ſtium res/ in omib; bell præcab; philipp' aliquid & ad ci
ritatem ſuorum & ut ꝓmptius p eo ꝓcilium adir&/ ra
tus ꝑfecturum ſe/ ſi eqtum q ceciderant i expeditione/
ſꝑpiendo& curam huiuſ& afferri eos i caſtra iuſſit/ ut
conſpiceret̄/ ab omnib; honos. Nihil tam incertū/ n̄ tam
i extimabile ē. q̄ ai mītitudinis/ q̄ ꝓmptiores ad ſubeū
dum omem dimicatiōē uidebat̄ frōs/ id mobilitū pigri
tiamq: icuſſit. nam q haſtis ſagittiſq: & rara lanceis ſæ
uulnera uidiſſ&/ cum grecis yſiriſq: pugnare aſſueti/ ꝑq̄
gladio yſpanenſi detruncata corpora/ brachiis abſciſis
aut tota ceruice deſecta/ diuiſa a corpore capita/ paten
tiaq: uiſcera/ & foeditatē aliam uulnez4 uiderūt aduer
ſus q: tela quoſq: uiros pugnandū for&. pauidi uulgo
cernebāt. ipmq̄: regem terror cepit/ nū de uiſto ꝑlio cū
ronis ꝯgreſſum. itaq: reuocato filio ꝑſidioq: q̄ in fauc̄
pelagonię erat/ ut his copiis ſuas augeret&/ pleurato dar
daniſq: iter i macędoniā patefec̄. ipe cū. xx. milib; pedi
tum & quatuor centū equitū/ ducib; tranſfugis ad hoſte
ꝑtius/ paulo pl'. cc. paſſus a caſtris romanis tumulū ꝑpi
quum actaeo foſſa ac uallo cōmuniit. ac ſ'biecta cernens
rona caſtra admiratuſ ee dr/ uniuerſā ſpē caſtro4/ & di
ſtincta ſuis queq: ꝑtib/ tū tendentiū ordine tū itinerū
interuall& negaſſe barbaro4 ea caſtra ulli uideri poſſe.
biduū conſul/ & rex/ alter alterius conatuſ expectantes

continere ſuos intra uallū. tertio die rōnuſ/ oīs in acie co
piaſ eduxit. rex motam celerē aleam uniuerſi certaminis
timens quadringentos trallęs ylirio4/ id ſicut alio dixi3
loco ē gns & cretenſes. ccc. addito hijs peditib; ꝑmū nūo
equitum/ cum duce Athenagora/ uno ex purpuratis/ ad
lacęſſendos hoſtium eqtes miſit. ab rōnis autem aberat
acies/ pl'. cc. paſſus. Velites & equitū duę ferme ales emiſ
ſę ut numero q̄: eques pedeſq: hoſtem ꝑquer&. credere
regii genus pugne cui ad ſuetam fore ut equites inuicem
inſequentes refugientesq: nūc tela uterent/ nūc terga da
rēt/ ylirioꝝ uelocitas ad excurſionem & ipetus ſubitos
uſui fore&. cretenſes inuehentē ſe effuſe i hoſtem ſagit
tas cōiecer&/ turbauit hūc ordinem pugnandi nō acrior
q̄ pertinacior impetus rōno4. Nam haud ſecus q̄ ſi rotā ac
dimicarent/ & uelites emiſſi i hoſtes/ quo minus gladius rē
gerebant. & eqtes ut ſemel i hoſtem euecti ſ' ſtantib; eqs
ꝑtim ex ipis eqs/ ꝑtim deſilientes i miſcentesq: ſe pedib;
pugnabant. ita nec eques regis eqti par erat inſuetus ad
ſtabilem pugnam. nec pedes concurſator & uagus & ꝑpe
ſeminud' generi armo4/ ueliti rōno parmā q̄ gladiū q: hāti
pariterq: & ad ſe tuendum & ad hoſtem petendū arma
to nō tulere. itaq: dimicationē nec alia re q̄ uelocitate tu
tantes ſe in caſtra refugerunt. uno deīn intermiſſo die cū
oīb; copiis equitum ſeuiſq: armaturę/ pugnaturus rex eēt
nocte cętros/ quos pelletis uocant/ loco oportuno inter
bina caſtra in inſidiis abdiderat/ ꝓcepitq: antenagorę &
eqtib;/ ut ſi apte ꝑlio pcedere& res uterentur fortuna/ ſi
minus cedendo ſenſim. ad i ſidias& locū hoſtem ꝑtrahe
rent/ & eqtatuſ qdem exceſſit. duces cetratre cohortis nō
ſatis expectato ſigno an̄ temp' excitatis ſuis/ occaſionē bene
gerendę rei amiſere. rōnus & apro ꝑlio uictor/ & tutius a frau
de inſidiarū in caſtri ſeſe recepit. poſtero die o ſul omnib;
copiis in aciem deſcendit. an̄ ꝑma ſigna locatis elephantis
q̄ auxilio tum ꝑmum romani/ quia captos aliquot bello
punico habebant uſi ſunt/ ubi latentē intra uallū exp̄bris
metu ſucceſſit. p'q̄ ne tū quidem poteſtas pugnandi dabat̄
qa ex tam ꝑpinquis ſtatiuis/ parum tuta frumentatio erat
diſpſos milites p agros equitib; extemplo ꝑuaſuris & lo
fere inde milia intervallo tutiorē frumentatiōe; bituris/
caſtra ad Achalobum (id ē loco nō3) mouit. quū i ꝑpiquo
agro frumentarent̄. rōni/ primo rex ītra uallū ſuos tenuit/

ceſſit

ut cęſcere⁊ ſimul ⁊ negligentia cū audatia hoſti: ubi
effuſos uidit cum oī equitatu ⁊ cęthenſiū auxiliarib⁹
q̄tum equitem uelociſſimi pedites curſu ęquare potant
citato pręcuſ agmine. Int̄ caſtra romana ⁊ frumtato
res conſtituit ſigna. īm copiis diuiſis: ptem ad cōſectan
dos uagos frumentatores emiſit. dato ſigno/ ne quē
unum relinquer⁊ cū pte ipe ſb̄ſtitit. itineraq: q̄b⁹
ad caſtra recurſum uidebantur hoſtes obſedit. iam
paſſim ędes ac fuga erat. n̄ dum q̄ſq̄ in caſtra rōna
nuntiuſ cladis pūenerat: quia refugientes ī regiā ſta
tionem incidebant ⁊ pręs ab obſidentib⁹ uiās/ q̄ ab
emiſſis adędem interficiebār. tandē inter medias
hoſtium ſtationes elapſi quidam trepidi tumultū ma
gis/ q̄ certum nuntiū intulerūt caſtris. Conſul eqtib⁹
iuſſis quam quiſq: poſſ⁊ opem ferre laborantib⁹ ipe
legiones caſtris educit ⁊ quadrato agmine ad ho
ſtem ducit. diſpſi ęquites p agros quida⁹ oberrant
decepti clamoribus aliis: ex aliis exeuntib⁹ loco/ ps ob
uios hūerunt hoſtes plib⁹ locis ſimul pugna cępit.
nā ⁊ ipa multitudie eqtū peditūq: ppe haſtata acies
erat/ ⁊ rōnor⁊ q: medium obſidebant int̄ plimi ī
ea inferebant. Eo q̄: ſupiores macędones erant q
⁊ rex ipe orator aderat ⁊ cęthenſiū auxiliares
mltos ex improuiſo uulnerabāt/ conferti ꝓparati q:
ī diſpſos ⁊ effuſos pugnantes q̄ ſi mora in ſequndo
hūiſſent/ nō impūtiſ mō cærtamis gl'iam/ ſed inſu
mam ⁊ belli pfem̄ for⁊. nūc auiditate caedis ī tem
pantius ſęcuti impręſſas cum tribunis militū/ cohor
tes rōnas incidere confugiēs eqs ut primo ſigna ſuor⁊
uidit conuertit ī effuſum hoſtem equos.

Victoria romanor⁊ fuga philippi. fidelitas ſui. pſeano
rōnor⁊. ex pugnatio ſaltus. arduineę ⁊ reditus q̄ fuit in
apolonia. Capitulum viiij.

VERSA Q̄ monīto tpis fortūa pugnę ē. terga dantib⁹ q
mō ſęcuti erant. mlti q̄ minus cōgreſſi mlti fugientes in
terfecti. nec ferro tantum ſ ī paludes qdā q̄ecti pfundo
limo cū ipis eqs hauſti ſunt. Rex q̄: inpiculo fuit/ nā
ruente ſautio equo/ pręceps adterrā datus/ haud multū
abfuit qn ruens oppimeret. ſaluti fuit eques q̄ raptim
ipe deſiluit pauidumq: regem ī equū ſ'biec. ipſe quū
pedes equare curſu fugientes n̄ poſſ⁊ eqtes ab hoſtibus

ad cāum regis q̄tatis q̄ foſſus pijt. Rex circūuēr' p palu
des puias inuiaſq: trepida fuga ī caſtra tandē uam de
ſperantib⁹ pliſq: incolumem cuaſu⁊ puenit. cc. macędo
num equites eo proelio periere. c. ferme capti. lxxx. ad
modum ornati equis ſpoliis ſimul armor⁊ relictis ad
ducti. fuere q̄ hoc die regem temeritatiſ/ conſulē ſegni
tię accuſarent: nam ⁊ philippo quieſcendū uenisſe/
cū paucis diebuſ hoſtes exauſto circa oī agro adultā⁊
inopiam cuenturos ſar⁊ ⁊ conſulem cum eqtatū ho
ſtium leuemq: armaturā fudiſſ⁊. ccc. ꝑpe regem ipm
coepiſſ⁊ ptinus ad caſtra hoſtium ducere debuiſſe. nec
n. manſuros ita piculoſos hoſtes fuiſſe/ debilitariq: mo
mento tpis debuiſſe. Id deū q̄ re ut pleraq: facilius. nā
ſi omnib⁹ peditum q̄: copiis q̄greſſus rex fuiſſ⁊ forſita
inter tumultū/ quom ōs uicti moctuq: paſſi/ explio ī
teruallū ptinus/ inde ſupuadente munimēta uictoreq:
hoſtem fugerent exul caſtris potuerit rex/ quū uō inte
gre copie peditum ī caſtriſ manſiſſ⁊ ſtationes ān portas
preſidiaq: diſpoſita eſſ⁊. q̄ niſi ut temeritatē regiſ ef
fuſę pauloān ſęcuti piculoſos eqtes imitaret/ pfeciſſ⁊.
Nō enī ne regis quidem primū conſiliū q̄ impetū in
frumtatores paratos pagros fęcit/ repndendū for⁊/ ſi
mō⁹ pſpare/ pugne impoſuiſſ⁊. eoq: minus ē mirum
temptaſſe/ tum fortunā/ q̄ fama erat pleuratū dardanos
q: ingentib⁹ copiis pfros domo iam ī macędoniā trāſcē
diſſe. quib⁹ ſiundiq: circumuentus copiis for⁊/ ſeden
tem rōnum debellatu⁊ credi poterat. Itaq: ſm aduſas
duas æqueſtres pugnas/ multo mīr' tutā morā in hiſ
dem ſtatiuis fore/ philipp⁹ ratus/ quū abire īm/ ⁊ faller
abiens hoſtem uell⁊. Caduceatore ſb̄ occaſum ſol' miſ
ſo adconſulem/ q̄ indutias ad ſepelliēdos eqtes peter⁊/
fruſtratus hoſtem ſa uigilia/ multiſ ignib⁹ p tota caſtra re
lictis ſilenti agmine abiit. corp' iam curabat cōſule cū
uenisſe caduceatorē/ ⁊ qd uenisſ⁊ nūtiatū eſt. reſponſo
rīm dato mane poſtero die fore copiā conueniēdi/ id q̄
q̄ſtum erat/ nox dieiq: inſequētis ps ad papiendum
iter philippo data ē. montē/ qua uia nō ingreſſu⁊ gra
ui agmine rōnum ſciebat/ petit. Conſul p̄ma luce/ cadu
ceatore datis indutiis dimiſſo/ haud id m'to poſt abiſſe
hoſtem quū ſenſiſſ⁊ ignarus qua ſequeret/ hiſde ſtati
uis frumētando dieſ aliquot conſumpſit. Stubera dem

petit. atq: ex pelagonia frumentum / q̄ in agris erat ꝯuexit
in ad plimam ē pgressus nundum cōpto quā regionē
hostes petissent. philippꝰ quum ī pmis / ad heruaniā statiua
huissent pfectus in transuersis limitibꝰ / terrorē pbuit subi
tum hosti. mouere itaq: ex plima rōni / et ad ossagum
flumen posuerūt castra. rex haud pcul in / et ipe uallo
sup ripam amnis ducto (grigoniū incolę uocant) ꝯsedit
in satis compto adduacā petituros rōnos ad occupandas
angustias ne supare hostes artis faucibꝰ ī clusum aditū
possent pcessit. vbi alia uallo alia fossa / alia lapidū ꝯge
rie ut pmuro essent alia arboribꝰ obiectis / ita ut locus po
stulabat aut materia suppeditabat ope pmuniit: atq: ut
ipe rebatur uiam suapte nā difficile obiectis p oms transi
tus opibꝰ fecit inexpugnabilem. Erāt pleraq: siluestria
circa incomoda falangi maxīe macedonū / quę n̄ ubi p
longis hastis uelut uallum an clipeos obiecit. Q ut fiat
libero campo opꝰ ē. nulluis admōum usus ē. trachas q̄: ru
phee ingentis et ipe longitudinis int obiectos undiq: ra
mos impediebant. Crethensium una cohors nō inutilis
erat. sed ea q̄: ipa ut siquis impetū facerent ī patentē uul
neri equum aeqtemq: sagittas conicere poterat. ita aduꝰ
scuta rōna n̄ ad traiciendum satis magnam uim hebat n̄
apti quicq̄ erat qd peterent. itaq: id ut uanum teli genus
senserunt esse / saxis passim tota ualle iacentibꝰ incitabāt
hostem eo maiore cum sonitu q̄ uulnere ullo pulsatio
scutorꝝ parum succedentis rōnos tenuit. dem̄ his q̄: spre
tis ptim testudine fcā p aduersos uadunt hostis / ptim
breui circuitu quū in iugum collis euasissent trepidos ex
presidiis stationibꝰ q: macedones dturbant. Et ut ī locis
impeditis difficili fuga / plerosq: et obtruncāt. Ita angu
stię / minore certamīe q̄ q̄ aīs pposuerant supatę. et in
erdumeā puentū. ubi puastatis passim agris in climinā
se recep inde ī portum in oristidem fac. et opidū celetrū
ē agressus in pene insula situm lacus menia cingit. angu
stis faucibꝰ unum ex continēti iter ÷. primo situ ipo freti
clausis portis abnuere impium. dem̄ postq̄ signa ferri ē
testudine succedi ad portam obsessas q: fauces / agmine ho
stium uiderunt pꝰ q̄ expirent caertamen / metu in dedi
tionem uenerūt ab celetro ī dasseretios pcessit urbemq:
proelii ui cepit. seruitia in cū cetera pda adduxit et libera
capita sine ptio dimisit opidūq: hiis reddidit psidio

ualido imposito. Nā et sita oportune urbs erat ad impetꝰ
in macedoniam faciendos. Ita pagratis hostiū agris ī loca
tam pacata / ad apoloniā unde ortum bellū erat / copias
reduxit. philippum auerterant etoli et acharnanes et
dardani et tot bella repente alia ex aliis locis exorta.
aduersus dardanos iā recipientes ex macedonia / sese
anthenagorā cum expeditis pditibꝰ ac maiore pte eq
tatus misit / uissum stare ab tergo adeuntibꝰ. et carpen
do postremum agm̄ segniores eos admouendos domo
exercitus efficere. etolos democritus ptor / q more ad
decernendū bellum ad naupactū auctor fuerat / idem
pxio concilio ad arma conciuerat. pꝰ famā aequestris
ad octolobum pugne / dardanorꝝ q: et pleurati / cū il
liriis / transitum in macedoniā / Ad hec classis rōnę ad
uentum ī oreum et supcircumfusas tot macedoīę gen
tes / maritimāq: instantem obsidioēz.

Gesta in macedoīa p Aminandrꝝ et etholos resistentia phi
lippi. oppugnatio et expugnatio orei et larisse ciuitatis
et finis rebꝰ gestis illo anno p sulpitiū Capitulū x.

HEe causę democritum etholosq: restituerant rōnis et
aminandro rege acarnanū adiuncto / pfcī certemiū ob
sidere. clauserant portas / incertū ui an uoluntate / qa
regium hebant praesidium. caeterum ītra paucos dies
captum ÷ caertenīū atq: incensum. q supfuerāt e magna
clade liberi seruiq: inter ceteram pdam abducti. Is
timor omnesq circum colunt boebē palude / relictis
urbibꝰ montis coegit petere. Etholi inopia praede in
aduersi in rhacbuam ire pgunt. ciretias ibi ui capiūt
fedeq: diripiunt. q malcā incolunt uoluntate ī dedi
tionem societateq: accepti. Ex pharbeia gonphos pe
tendi Animander auctor erat et iminet Athamaīa
huic urbi uidebaturq: expugnari sine magno certaīe
posse. Etholi campos thesalię opimos ad pdam petiere
sequente / q̄q̄ nō pbante aminandro. nec effusas pplatio
nes etholorum / nec castra q̄ sors tulisset loco / sine ullo
discrimine aut cura muniendi posita. itaq: temeritas eorꝝ
negligentiaq: s ac suis et cladis alicuius cā esset cum
campestribꝰ locis subiacentes castra pheradio urbi uide
rent. is se paulo plꝰ v. passuū / inde tumul sitis / q̄uis le
ui munimento tutū coep. Cū etholi nisi q pplabant
uix meminisse uiderent se ī hostiū agro ee. Alii palati

p campos uagarentur / Alii in castris sine stationib; & p
somnium uinumq; dies noctib; æquarũt philipp⁹ in
opinantib; aduenit. quẽ quũ ad ẽẽ refugientes ex agris
quidã pauidi nuntiassẽt trepidare demochrit⁹ caeteriq;
duces: & erat forte meridianũ tp̃s / q̊ plique graues
cibo sopiti iacebant. excitare igit⁹ alii alios. iubere ar
ma capere / alios dimittere. Ad reuocandos q pallati p
agros praedabant⁹. tantaq; traepidatio fuit: ut sine
ut sine gladiis quidam eqtum exirẽt: loricas plique
nõ induerẽt. Ita raptim educti quũ sexcentoꝝ egre
simul æquites peditesq; nũm explessẽt incidũt in re
gium aequitatũ nũo armis aĩsque praestantẽ. itaq;
primo impetu fusi. uix tentato certamĩe turpi fuga
repetunt castra cesi captiq; quidã q̊s equites ab agmĩe
fugientiũ interclusere philipp⁹ suis iã uallo appĩquã
tib; receptui cani iussit. fatigatos eq̊s uirosq; non tam
proelio q̃ itineris simul longitudine / simul ppera cele
ritate hebat. itaq; turmatim equites inuicem manipu
los leuis armature aquatum ire / & prandere iubẽt. Alios
ĩstatione armatos retinẽt opiens agm̃ peditũ tardius
ductum / pp grauitatẽ armoꝝ. qd ubi aduenit / & ipis
impatum ut statutis signis armisq; ante se positis / rap
tim cibum capent binis ternis ue sumiũ ex manipul⁹
aquandi cã missis. Iterum æques cũ leui armatura pa
ratus instructusq; stetit siquid hostis mouerẽt etholi iã
eĩ & quae p agros spsa multitudo fuerat / recepant se
in castra: ut defensuri munimẽta circa portas uallũq; arma
tos disponunt dum qetos hostes ipi feroces ex tuto spec
tabant. p⁹ q̃ mota signa macedonũ sunt & succedere
aduallum parati atq; instructi coepere / repente oẽs re
lictis stationib; p aduersam ptem castroꝝ ad tumulũ
ad castra acarnanum pfugiunt. multi ĩ hac q̊: tam tre
pida fuga capti caesiq; ĩ etholoꝝ. philipp⁹ si satis diei
supeẽt nõ dubius quin acharnanes q̊: ex ui castris po
tuissẽt die p prelium deĩn p direptioẽ castroꝝ absup
to sb tumulo in pxĩa planitie / ꝯsedit: prima luce ĩse
quentis diei hostem aggressur⁹. s etholi eodẽ pauore q̊
sua castra reliquerant nocte pxĩa dispsi fugerunt. Max̊
usui fuit aminander q̊ duce acharnanis itineꝝ ptis
summis montib; p calles ignotas / seqntib; eos hostib;
ĩ etoliam p duxerunt. Nõ ita multos ĩ dispsa fuga error

intulit in macedonũ equites q̊s pma luce philipp⁹ ut de
sertum tumulum uidit ad carpendũ hostiũ agm̃ misit
p eos dies Athanagoras regius pfctus dardanos recipiẽtes
se in fines / adeptus postremũ agm̃ primo turbauit. deĩn
p⁹ q̃ dardani conuersis signis direxere aciẽ / eq̊ pugna
iusto plio erat. ubi rursus pcedere dardani coepissẽt /
equite & leui armatura regii / nullum tale auxilii ge
nus hñtes / dardanos armatos in mobilib; armis uexa
bant. & loca ipa adiuuabant occisi p pauci s plẽs uul
nerati. captus nemo qa nõ excesserũt temere ordinib; excedũt
suis: sed confertim & pugnãt & cedunt. Ita dãna rõno
accepta bello duab; p oportunas expeditioẽs cohercitis
gentib; restituerat. philipp⁹ incepto forti nõ pspo solum
euentu minuit / deĩn forte oblata res hostiũ etholoꝝ nũ;
S copas princeps gentis ab alexandria magno cũ pondere
auri / ab rege ptolomeo missus / sex milia peditum & eqtes
mercede conductos egyptum auexit. n̄ ex iuuentute e
tholorum queq̃ reliquissẽt ni democritus / nc belli qd
instarẽt nunc future solitudinis admonẽs incertum
cura gentis an ut aduersaretur / scope paꝝ donis cultus
ptem uinioꝝ castigando / domi continuissẽt. hec ea e
state ab rõnis philippoq; gesta erant. classis a corcyra eĩde
pncipio aestatis cum lucio apustio legato pfcã malca
supata circa stileum agri hermoniaci. Atalo regi cõiũc
ta est. tum uõ atheniensium ciuitas cui odia ĩ philippũ
p metum iam diu moderata erant / id oẽ in auxilii pre
sentis spem effudit. n̄ ibi unq̃ desunt lingue pmpte
ad plebem concitandam. q̊ genus tũ in omnib; liberis
ciuitatib; tum pcipue athenis ubi oro plimũ pollẽt
fauorẽ multitudinis alit⁹. Rogatioẽ; extemplo tulerũt
plebesq; sciuit: ut philippi statue ymagines oẽs noiaq;
earum. Item maioꝝ ei⁹ uirilis ac muliebris sexus oĩũ;
tolleretur / delerenturq; dies q; foesti sacra sacerdotes
ipius maioꝝ ue eius / honoris cã instituta eẽ omnia p
phanarentur. loca q̊: inqb; positum aliqd inscriptum
ue honoris eius causa fuissẽt / detestabilia eẽ. nec ĩ hijs
quicq̃ postea poni dedicariq; fas eẽt. Sacerdotes pu.os
quotienscumq; ppplo atheniensi sociisq; exercitib; &
classib; eoꝝ pcarent⁹ totiẽs detestari atq; execrari phi
lippum liberos ei⁹. regnũ q; terrestres naualesq; copias
macedonũ genus omne nomq;. aditũ decto. si q

postea qd̄ ad notam ignominiā q: philippi ptmer&
facer& id oē athenienses iussur. siquis cōtra ignomiā
p ue honore eius dixiss& fecissē ne q occidiss& eum
iure caesurū. postremo inclusum ut omnia quae ad
uersus pissistratidas decta ꝯdam erant eadem ī phi
lippo seruarentur. Athenienses quidem lr̄is ubq: qb
solis uall& bellum aduersus philippū gerebant. Atal
rōniq: quum pireum pmo ab erminoe petiss& pau
cos ibi dies morati honoratiq: eq̄ immodice ad hono
res socior atq: iniram adūsus hostem fuerāt athenie
sium decretis nauigant a pireo andr. & quū in por
tum quem garulon uocant ꝯstitiss& missis q tēpta
rent opidanor aīos si uoluntate tradere urbem q̄ uī
expiri mall&: p q̄ p̄sidio regio arcem teneri nec sue
potestatis se ēē respondebant. expositis copiis appara
tuq: oī urbium oppugnandar diuersis ptib rex & le
gatus romanus ad urbem subeunt. pl aliq̄to grecos
romana arma signaq: nō ante uisa: aī q: militum tā
pmpte succedentiū muros terruere. Itaq: fuga ex tēplo
in arcem fcā est. urbe hostes potiti: & ī arce quū biduū
loci se magis q̄ armor fidutia tenuiss& tertio die pac
ti p̄sidiumq: ut cum singul uestimētis deliū boetē trās
ueherent. & ab rōnis regi atalo concessa p̄da ornamēta
q: urbis ipi auexerant. Atalus ne desertam hr& insu
lam & macedonū fere omnib & quibusdā andrior
ut manerēt psuasit. p̄ea & ab delio q ex pacto transuec
ti eo fuerant pmissu regis quū desideriū q: prie faci
lius ad credendum inclinarent aīos reuocatis ab andro
ciudr traiecerūt ibi dies aliq̄t oppugnāda urbe neq̄q̄
absumpti. & qa uix opeptium erat abscessere ad prasias
continentis tanticeis locus ē. ysacor. xx. lembi classi ro
manor: adiuncti s. duo missi ad pplandos caristror a
gros caetera classis gerestium nobilem euboice portum
quū a caristro issei redir& tenuit. inde omnes uelis ī
altum datis maris medio p tersir insulā itū puenere.
ibi paucos dies seuiente borea retenti. ubi primo tranqli
tas data ē. stiatum traicere: uastatam urbem direptamq:
nup a philippo. p agros pallati milites frumētū & si q̄
alia usui ēē aduescendum poterant ad naues retulere.
p̄de nec erat quicq̄ nec meruerāt greci quur diriperēt
in casandream petentes primo ad medeū maritimū

l adempti

ciuitatis ei ui cū tenuere. ide cum supato pmōtorio ad
ipa menia urb circumagere classem uell& seua cohor
ta tempestate ppe obruti fluctib dispsi magna ex pte
amissis armamentis in terrā effugerunt. Omne q: ea
maritima tempestas ad rem terra gerenda fuit. Nam col
lectis in unū nauib expositisq: copiis aggressi urbē
cum mltis uulneribus repulsi erat ualidum ibi regis p̄
sidium. irrito incepto regressi cancisoceū palenes trai
cere. inde supato corone pmontorio nauigantes acan
tum petiere. ibi primo ager uastatus dem ipa urbs ui
capta ac direpta. nec ultra pgressi iā. n. & graues p̄da
naues hēbant. retro unde uenerāt sciatā & ab sciato
euboicam repetunt. ibi relicta classe. x. nauib expe
ditis sinum maliacum ītrauere ad colloquēdum cū
etholis de rōne gerendi belli. si pirathas etholus pn
ceps legationis eius fuit. q ad coīcanda ꝯsilia eraclea
cum rege & cum rōno legato ueīt petitū ex federe ab
athalo est: mille milites tm̄. n. nūz bellum gerentib
aduersus philippum debebat. Id negatū ethol: q il
li q: grauati p̄ess& ad pplandum macedoniā exire
q̄ tempore philippo circa pgamū urente sacra pfanaq:
abstrahere eum in respectu rerum suar potuiss&. ita
etholi spe magis rōnis omnia policentib q̄ cū auxilio
dimissi. Apustius cum atalo ad classem redit. inde
hortati exercitari de oreo oppugnando ceptū ualida
ea ciuitas & menib & qa ante fuerat tēptata firmo
erat p̄sidio conuinxerant se hijs post expugnationē ma
drij cum p̄fcō agesibro. xx. rodie naues tecte ōs. cā
classem instationem ad caelasium miserunt ystinie.
id insup demetriade pmontoriū est p oportune soliec
tum: ut siqd in mouer& macedonum naues ī presi
dio eēnt. Eraclides p̄fcus regius classem ibi tenebat
magis p occasionē si quam negligentia hostium dedis
s& q̄ ui apta quidq̄ auersurus. Oreū diuersi rōni &
rex attal oppugnabant rōni a maritima arce regii
aduersus uallem inter duas iacentē arces q̄ & muro
intercepta urbs ē: ut loca diuersa sic dispari mō &
oppugnabant rōni testitudinib & uineis & ariete
admouendo muris regii balistis catapultis q: & alio
oī genere tormentor tela ingerentes. & pōdere īgenti
saxa iaciebant. & cuniculos & quicq̄ aliud priore

oppugnatione expertum pfuerat. caeterꝝ nō plēs tamē macedones q̄ ante tuebantur urbes regesq: ſ̄ꝫ & pnīo rib⁹ aūs & caſtigationib⁹ regis ī admiſſa culpa & ſimt pmiſſionum ſimul minaꝝ ī futuꝝ mēmores/ cū natiōe cēteris ſpei eēnt. interim & aliud agi poſſe ratus legatus relictis qui ſatis uidebant ad opa pficienda trāiecat/ inpxīā continentis. lariſſam q: non illam in teſſaliam nobilem urbem ſ̄ alteram quam cremaſtē uocant/ ſubito aduentu pter arcem coepit. Attal' q: egelexon nihilominus quā tale qd q̄ in alterius oppugnatione urbis timentib⁹ oppreſſit. & cum opa ī effectu erat circa arcem. tum pſidiū q̄ intus erat labore aſſiduo uigiliis diurnis piter nocturnis q: & uulneribꝫ confectum. Muri q̄: ps/ ariete mcuſſo/ ſ̄bruta mlīſ iam locis ꝓciderat. p quē aptum ruina iter nocte rōni qd ſup portum eſt in arcē pruperūt// Attalus luce prima/ ſigno exarce dato ab rōnis & ipe urbem inuaſit/ ſtratis ex magna pte muris pſidiū opidaniq: in arcem alteram pfugere. unde biduo poſt dedicto ſcā urbs regi/ captiua corpora romanis ceſere. iā autūnale eqnoctiūm inſtabat & ē ſinus euboicus/ quē ocreta uocant ſuſpectus nauti. itaq: aū yemales motus euadere in cupientes/ pireum unde pfecti ad bellū erant repetunt. apuſtius. xxx. nauib⁹ ibi relictis ſup maleum nauigat. ap̄ corcyram regem ſpatium initioꝝ cereris ut ſacris inter ēet: tenuit. ſm̄ mitia & ipe in aliam ſe recep Ageſim brotho & rodiis domū remiſſis. Hec ea eſtate terra mariq: aduerſus philippum ſocios q: ei' ab conſule & legato romanis aduuuantib⁹ rege athalo & rodys geſta; eſta ingallia cisalpina. altercatio ſenatus de triumpho pretoris. geſta in hiſpania & geſta rome. C. xi.

CONSVL alter caeſar aureli'/ ad confectū bellū quū ī prouincam ueniſſ̄/ haud clam tulit irā aduerſus ꝓtorem/ q̄ abſente ſe regem geſſiſſ̄. miſſo igit̄ eo ī etruriam/ ipe magꝝ hoſtium legiones ī duxit. ꝓpīando q: cum pda maiore q̄ gloria bellum geſſit. Lucius furi' ſimul qm̄ in etruriam nihil erat rei q̄d gereret̄/ ſimt gallico triumpho immēſ/ quē abſente conſule irato atq: inuidente facili' impetrari poſſe ratus/ romā inopinato quum ueniſſ̄ ſenatum ī ede bellone hūt expoſitiſq: reb⁹ geſtis: ut triumphanti ſ̄ ī urbē inebri

licer& petit apud magnam ptem ſenatus/ & magnitudine rerum geſtarum ualebat & grā. maiores natu negabant triumphū/ & qdem alieno exercitu rē geſſiſſ̄/ & q prouincia reliquiſſ̄ utilitate rapiendi p occaſionem/ triumphi. id uō cū nullo exfeciſſe conſulares: ꝑcipue expectandū fuiſſe conſule cenſebant. potuiſſe eū caſtris ꝓpe urbem poſitis/ tutanda colonia/ ita ut acie nō cernerē̄/ ī aduentū ei' rem extrahere & qd̄ ꝓpretor nō fecīſſ̄ ſenatui faciendum ēē. & ꝯſulem expectare: ubi coram diſceptantes conſulem & ꝓtorem audiſſ̄/ ueri' de cā exiſtimaturos ēē magna ps ſenatus nihil pter res geſtas & immagīatib⁹ ſuis/ qs auſpiciis geſſiſſ̄/ cēnſebāt ſpectare ſenatum debere. ex duab⁹ coloniis q̄ uelut clauſtra adcohibendos gallicos tumultus oppoſite fuiſſent/ cum direpta & incēnſa una ēet traiectuꝝ q: id incendium uelut ex continentib⁹ tectis ī altā tam ꝓpinquam coloniā eſſ̄/ quid tandē ꝓtori faciendum fuiſſ̄: nam ſi ſine conſule geri nihil oportuerit/ aut ſenatum peccaſſe. q exactum ꝓtori dederit: potuiſſ̄ enim/ ſi quū nō ꝓtoris ſ̄ cōſulis exercitu rem geri uoluerit: ita finire ſenat' ꝯſul' tum ne ꝑpretorē ſ̄ conſulem gereret̄/ aut cōſul qui nō cum exercitu exetruria trānſire ī gallia uoluiſſ̄ & ipe arimini occurrer̄/ ut bello intereſſ̄ qd̄ ſine eo geri fas nō eſſ̄. nō expectare belli tpa/ mores & dilationes impatoꝝ & pugnandū eſſe interdū nō q̄ꝝ quiē uelis ſ̄ qa hoſtis cogat pugnam ipam euentūq: pugnę ſpectari deberi. fuſos cęſosq: hoſtiſ caſtra capta ac direpta coloniam liberatā obſidione alteri' colonię captiuos recuperatos reſtitutos q: ſuis. debellatū uno pelio ēē. nō homines tantum ea uictoria letatos ſ̄ dijs īmortalib⁹ q̄: ꝓ triduū ſupplicatiōes hītas q̄ bene ac foeliciter nō q̄ male ac temere res pū. a lucio furio ꝓtore geſta eēt. data fato & quodam furię gēnti gallicā bella. huī' qñis oīonib⁹ ipſius amicoꝝ q: uicta ē prīus grā prętoris/ abſentis. ꝯſul/ maieſtas. triumphū q: frequentes. L. furio decreuerūt. triumphauit de gallis īmagīatu. L. furius ꝓtor. ī ęrariū tulit. ccc. xx. milia eris. argenti cęntū milia quingenta. neq; captiui ulli ante currum ducti/ nec ſpolia plata n̄

milites secuti omnia p̄ter uictoriā penes consule esse ap
parebant. Ludi deinde ac. p. cornelio scipione q̄s con
sul in africa uouerat magno apparatu fc̄i. & de agris
militum eius decretum / ut quot quisq: eoꝝ annos ī
yspania / aut in affrica militasset ī singulos annos bi
na iugera acciperet. cum agrum. x. uiri assignarent.
triūuiri item creati ad suplendū uenusinis colonoꝝ
numeꝝ. Erant bello Anibal' attenuate uires ei' coloīe
C. terentius uarus. titus q̄ntius flaminius. p. cornelius
scipio. hii colonos uenusiam ascripserunt. Eodem an
no cornelius cethegus q̄ proconsul yspaniā obtinebat
magnum hostium exercitum ī agro seretano fudit.
xv milia yspanorum eo p̄lio dicunt caesa. signa mi
litaria octo & octuaginta. cesar aureli' quū ex p̄uin
cia romam comitiorum cā uenisset nouit id nō q̄
aīus p̄cepat questus ē nō expectatū se ab senatu / nz
disceptandi quū praetor consuli potestate fc̄am sed
ita triumphum decreuisse senatum: ut nulli' n̄ eius
qui triumphaturus eēt / eoꝝ q̄ bello interfuisset uer
ba audiret. Maiores iō instituisse / ut legati tit' ro
mulus centuriones milites deniq: triumpho adeēnt
uirtutes rerum gestarū ei' cuius tantus honos h̄retur
pu̅. uiderent. hoc q̄ ex eo exercitu q̄ cum gallis pugna
uerat si nō milite una saltem fuisse quae p̄cunctari
posset senatus / quid ueri p̄tor uani ue referret. Comi
tijs dem̄ diem edix̄. q̄bus creati s̄. consules. L. corne
lius lentul' iuli' tit' apal'. p̄tores in fc̄i. L. quintius fla
mius. libius ualerius flaccus leli' iuli' capulus. C. lebi'
tamphil'. Annona q̄: eo anno p̄uilis fuit. frumēti uī
magnam ex africa aduectam ediles curules. M. clau
dius marcell' & sextus elius petus binis aeris ī modios
ppli diuiserūt. Et ludos magnos magno apparatu fe
cerunt. diem unum instaurarūt. signa enea quinq:
ex multatitio argento ī erario posuerunt. plebei ludi
ab edilib' libio terentio Massio licta & cum bebio
tamphilo q̄ pretorē designauerāt ter toti instaurati
& ludi funebres eo anno p̄ quatriduū in foro mor
tis cā ualerij leuini a p. & M. filiis ei' fc̄i & munus
gladiatoꝝ datum ab his paria quinq: & xx. pugna
runt. M. aurelius cocta. x. uir mortuus ī ei' locū. M.
actilius gabrio suffectus comitiis ediles curules creati s̄.

i sciderato

forte ambo qui statim accipere magistratū n̄ posset. Na
corneli' cethegus absens creatus erat quū yspaniā obti
neret p̄uinciam. N. flacus quem p̄ntem creauerūt
q̄ flamendial erat iurare ī leges nō poterat. Magi
stratus aūt pl'. v. dies nisi q̄ iurasset in leges nō lice
bat gerere petente flacco / ut legib' solueret senatus
decreuit: ut sibi edil' q̄ pro se iurare arbitrata cōsul'
daretur. consules si eis uideretur cū tito romuleo pp̄lo
agere: ut ad plebem ferret datus q̄ iurare p̄fre libius
ualerius flaccus pretor designatus tribuni ad plebem tu
lerunt plebsq: sciuit: ut p̄inde eēt ac si ip̄e edilis iu
rasset. Et de altero edile plebiscitum ē fc̄m roganti
b' tribunis quos duos ī yspaniam cum impio ad exci
tum ire iuberent: ut cornelius edilis curulis ad ma
gr̄atum gerendum uenire & L. malli' accidinus de
cedere de p̄uincia multos p' annos plebs cornelio len
tulo & libio tarquino p̄ consulib' impium ēe in ys
paniam iussit;

Incipit liber secund' continent' in hoc gesta rome. & p̄
digia p̄a solutio tributi carthaginensiū. p̄fectio iulii
consulis in macedonia. gesta ad taumatum & ī chaonia. c. i

CONSVLES p̄tores q̄: cum idib' martiis
magistratum īisset p̄uintias sortiti sunt.
p. lentulo ytalia. p. iulio macedonia. p̄to
rib'. L. quintio urbana. C. lelio ariminuz
L. ualerio sicilia. libio iulio sardinia euenit.
Lentul' consul nouas legiones scribere iuss'.
iulius a p̄consule. P. sulpitio exercitum accipe ī supplemētū
ei q̄tum militū uideretur: ut scriberet ipi p̄missum. p̄to
ri bebio legiones quas. C. aurelius ꝯsul habuisset. ita de
crete: ut retinere eas donec ꝯsul nouo cum exercitu suc
cedere in galliā. ubi is conuenisset. ōs milites ex aucto
ritate domum dimitterent. p̄t quinq: milia sociū. hiis
obtineri circa ariminū p̄uinciā satis ēe. p̄rogato īpio p̄
torib' prioris anni. L. s̄gio ut militib' q̄ ī hispania si
cilia sardinia stipendia p̄ multos annos fecisset agrū
assignandum. Q. minutius ut ī brutiis idem de ꝯiura curare
tionib' q̄oes quas pretor cū fide curaq: exercuisset p̄ficere
reos quos sacrilegii comptos inuincul' romā misisset lo
cros mitteret ad sulpitium / queq: sblata ex delubro p̄
serpine eēnt reponenda cā piaculi seruare. ferie latine

pontificū decręto instaurątę sunt / q̄ legan / abardea q̄sti in
senatu erant / sibi in monte albano / lateris carnē ut assol&
datam nō esse. Absuesa nutriantum ē duas portas q̄q: it eas
muri erat decęlo tactum. Et formiani legati edem iouis.
| tem hostię edem iouis / & ueliterni apollinis & saturni edes.
Et ī herculis ede capillum enatum. Et ex brutiis ab Q. mi
nutio ppretore scriptum equum cum quinq: pedib; pul
los gallinaceos tres cum ternis pedib; natos cē. A. P. sulpi
rio pconsule ex macędonia litterę allatę in quib; iter cętą
scriptum erat: laurea in puppim nauis longam enatam.
Prio4 pdigiorum cā senatus cōsuerat ut consul maiori
b; hostiis quib; diis uideretur sacrificar& ob hęc unū pdi
gium / aurispices ī senatum uocati. atq: ex responso eo4
supplicatio pplo in diem unū dedicata & ad oīa puluina
ria res diuinę frē. Carthaginenses eo anno argentū ī
stipendium ī positum pmum romā aduexerūt. Idq: p
bum nō esse / questores renuntiauerūt expientib; q: ps
quarta decręta erat. pecunia rome mutua sūpta ī detri
mentum argenti expleuerunt. petentib; dem ut sua3
uideretur senatui obsides s reddęrent. Cętū redditi ob
sides deceteris si infide pmanerę& spes frā petentib; hui
dem q nō reddebant obsides / ut ab nocte ubi pa4 cō
mode essę& / alio traducterent / cōcęssum / ut signa3 & fe
rentum transirę. gaditanis item petentib; remissum /
ne pfrus gadis mitteret / aduersus q̄ hiis uenientib; ī fi
dem. p. r. cum. L. martio conuenissę: & narnięsiū legā
tis quętentib; ad numerū s colonos nō ēe. & ī mixtos
quosdam nō sui gnis / p colonis se gerere. Earum rer&
causa tresuiros creare. L. cornelius. sul iussus. creati
publius & sestius. ambob; pętis fuit cognom & Cn.
C. lentul' qđ narnięnsib; datum erat: ut colono4 nūs
cogeretur. id comsani petentes nō impetrauerūt. Re
bus quę rome agendę erāt pfectis consules ī puīcias
pfī. A. titus / iuius in macędonia quū uenissę& / atro&
seditio militum / iam ante irritata nec satis ī pncipio
compressa excepit. ea militū fuere / que ex africa p'
deuictum hannibale in sicilia. Inde anno fere post
in macędonia / p uoluntariis pnuntiata erant. id uo
luntate fūm negabant ab tribunis recusantes in
naues impositos. Sed utraq: seu ī iuncta seu su
scępta fore& militia / & ea exhaustā & fine aliquę

militandi fieri equū esse multis annis sese italiā nō
uidisse. consenuisse sub armis ī sicilia / africa / mace
donia. cōfectos iam se labore ope exangues tot ac
ceptis uulneribus ēē. consules causam postulande mis
sionis pbabilem si modeste peteretur / uideri dix.
seditionis nec eam nec ullam aliam satis iusta cām
ēē. itaq: si manere ad signa & deo parere uelint se
demissione eorum ad senatū scripturū. modestia
facilius q̄ pertinatia quę uelint ī petraturos. Thau
matos. eo tempore philipp' summa ui expugnabat
aggeribus uineisq: & ariete admoturus muros erat:
cętęrum ī cepto absistere eū cogit subitus etholo4 ad
uentus / q archidamo duce iter custodias macędonū
menia ingressi. nec nocte nec die finē ullum erupen
di nūc mutationes nunc in opa macędonū / faciebāt
Et adiuuabat eos nā ipius loci. Nanq: thaumatia
pyleis sinuq: maliaco / planā eunti loco alto siti sut
in ipis faucib; imminentes / quas corde uocant / thessalieq:
transeunti cū fragosa loca implicatas q: flexib; uallū
uias. Vbi uentū ad hāc urbem ē repente uelut maris
uasti / sic uniuersa panditur planities / ut subiectos cam
pos terminare oculis haud facile q ab eo miraculo thau
maca appellati. ne altitudiē solum tuta urbs s' q: saxo
undiq: absciso rupib; impōita ē. hęc difficultates &
q' haud satis dignum tanti laboris periculi ptium
erat ut absistere& incepto philipp' effecerūt. Vems q̄
iam instabat quū inde abscessit in macedoniā in y
berna copias reduxit. ibi cętęri quidē data q̄tuicunq:
qete tpis simul aios corporaq: remiserāt philippum
quātum assiduis laboribus itine4 pugna4 q: lassauerat
animi tanto magis intentum uniuersū euentū belli
cure agunt nō hostis mō timente q' terra mariq: ur
gebat. sed nunc socio4 & plium animos ne& illi ad
spem amicitię romano4 deficerę& & macędonas ipos
cupido nouandi res capę&. itaq: & ī achaia legatos
misit simul q iusiurandum ita eni pepigerant q̄t
annis uiraturos ī uerba philippi exigeret simt q red
derę& acheis ortomeno & terream & triphilā cęteis
alipheta contendentib; nunq̄ cam urbē fuisse extri
philia s s dedere restituiq una ēet ex his que ad
condendam megalepoli ex consilio archadum cum

tribute forent. & cum acheis quidem p hoc societatem
firmabat macedonū animos cū heradide. nā cum ma
xime inuidię sibi ēē cerner& multis criminib; one
ratum inuincla coniecit / ingenti pplarium gaudio
bellum siqn̄ unq̄ ante alias cum magna cura apuit
exercuitq; ī armis & macedonas & mercēnarios mi
lites. principio q̄: ueris cum athenagora oīa externa
auxilia q̄q: leuis armaturę erat ī caoniā p epir ad
occupandas quae anthigoneā fauces sūt stenta uocāt
greci / misit. ipe post paucis dieb; grauiore secutus ag
mine / quum situm oēm regionis aspexiss& maxīe
idoneum locum credidit ēē pp amnem eacū. is int
montes q̄r alterū meror / alter asuauū incole uo
cant angusta ualle fluit. iter exiguū sup ipam p̄hes.
asueuū Athenagoram cū leui armatura / tenere &
cōuenire iub&. ipe. n. ineuropo posuit castra / qua
abscisę rupes erant. statio paucor armator tenebat
que instituta erant. alia fossis / alia uallis / alia turrib;
muniebat / magna tormentor & uis ut missilib; pcl'
arcer& hostem idoneis locis disposita ē. tabernaculū
regium / puallo inconspecto maxime tumulo. ut
terrorem hostib; suisq: spem ex fiducia facer& positū.
consul p caropū epirotem certior fc̄us: quos saltus cū
exercitu insediss& rex & ipe cum corchire hibernas
s& uere inprimo ꝯtinentem trabeatus ad hostem du
cere pgit. quinq: milia ferme ab regis castris quum
ab ess& loco munito relictis regionib; / ipe cum expedi
tis progressus ad speculanda loca. postero die cōsiliū
huerit. utrum p insessum ab hoste saltum / q̄q̄ labor
ingens piculumq: pponeret / transitū temptar&. an
eodem itinere q̄ priore anno sulpitius macedoniā
intrauerat circumducer& copias. hoc consilium per
multos dies agitante / nuntius uenit / titū qntiuz
consulem fc̄m sortitūq: prouintiā macedoniam /
maturato itinere iā corciram traiecisse. Valeri' antias
intrasse saltum iulium tradit. qa recto itinere ne
quiuerit omnib; a rege insessis secutū uallē p quā
mediam fertur aous anni. ponte raptim fc̄o in ri
pam inqua erant castra regis transgressuz. acie ꝯflu
xisse / fusum fugatumq: regem castris exutū. xii.
milia hostium eo p̄lio cęsa capta duo milia & cc.

& signa.

& signa militaria. c. xxxii. equos. cc. xxx. Eodem
& iouis in eo prelio uotam si res pspere gesta eēt. ce
teri greci latiniq: auctores q̄r qdem ego legi annales.
nihil memorabile a iulio actum integr q: bellum in
sequentē consulem. Titum qntiū accepisse tradunt;

Gesta rome gesta in gallia. altercatio rome sup electione
legatio athali ad senatum & oro legator. prefectio qn
tij consulis in greciam. C. ij.

DVM hęc in macedonia gerunt' ꝯsul alter lelius lentul'
q rome sbstiterat comitia censorib; creandis huit mltis
claris petentib; uiris. creati censores pconsul scipio african'
& pconsul elius petus. hii magna inter se concordia &
senatum sine ullius nota regebant. & pteria uenaliū
capue puteolosq: Item castrum portorium quo ī loco
nunc opidum ē fruendū locarunt. Colonosq: eos tre
centos (his numerus finitus ab senatu erat) abscrisse
runt & subito fc̄s capue agrum uendiderūt. Subide
tps. L. manlius accidinus ex hispania decedēs phibit'
a. p. p. pontio coruo tribuno pleb ne ouās redir& quū
ab senatu impetrass& priuatus urbem īgrediēs. L. &
ducenta pondo argenti. xxx. pondo ferme auri in era
rium tulit. Eodem anno ꝯsul bebius pamphil' q aure
lio consul anni p̄oris prouinciā galliā accepat temere
ingressus gallor ī subrium fines ppe cū toto exercitu
ē circumuentus. sup sexmilia & sexcētos milites ami
sit. tanta ex eo bello / q iam timeri desierat clades accep
ta ē. Ea res lelium lentulum consulē aburbe exciuit
q ut inpuinciam ueīt plena tumultus trepido exerci
tu accepto p̄torem multis pbris ī crepitū. puincia de
cedere atq: adire romā iussit. nz ipe consul memora
bile qcq̄ gessit. Comitior cā romā reuocat' q̄ ipa p. M.
fuluium & M. furium titum romuleū tribunos pleb
impediebant' q titum qntiū flaminiū ꝯsulatū exq
stura petere nō patiebantur iā edilitatē preturāq: fa
stidiri. nec p honor gradus documētum sui dantes no
biles hoīes tendere ad consulatū s transcēdendo media
summa uiris ꝯtinuare rex ex campestri certamine in se
natū puenit p̄res consuerunt q honorē / quē s cape per
leges licer& peter& ī eo pplo creandi quē uelit potestatē
fieri equū esse ī auctoritate prūm fuere tribuni. Creati
cōsules. Sextus petus & titus qntius flamini'. In p̄tor

† fc̄is

comitia habita. creati. Lelius cornelius menilla marti⁹
claudius marcellus. M. porcius cato ꝯsul elius q ediles
pleb fuerat ab hijs ludi plebei instaurati & epulū iouis
fuit ludoꝝ cā & ab edilib; qui consule cornelio cethe
go ludi romani magno apparatu fcī. Seruius sulpitius
& galba pontifices eo anno mortui sunt. ī eoꝝ locum.
M. emilius lepid⁹ & consul cornelius scipio pontifices
suffecti sunt. Sextus elius petus titus qntus flammi⁹
consules magistratu inito senatum cū capitolio huis
s& decreuerunt pres. ut puincias macedoniā atq: ita
liam consules comparent. inter se sortirentur ue utri
eoꝝ macedonia euenisset. Insuplemtum legionū tria
milia militum romanoꝝ scriberet & trecentos eqtes.
Item socioꝝ latini nominis quinq: milia peditū qnge
tos equites. Alteri consuli nouus oīs exercitus decre
tus. L. lentulo pioris anni prorogatū impium ē. utiq:
aut ipē prouincia decederet prius aut ueterē dedu
ceret exercitum q̄ cum legionib; nouis ꝯsul uenisset
Sortiti consules puincias elio italia. qntio macedoīa
euenit. ptores cornelius merula urbanam. M. claudi⁹
siciliam. M. portius sardiniā. ꝯsul elius galliam ē sor
titus. delectus inde hri est ceptus. nam ptor ꝯsula
rem excitum ptores q: iussi scribere milites erant.
Marcello in siciliam quatuor milia peditum socium
& latini nominis & ccc. eqtes. Catoni ī sardinia ex
eodem genere militum. mille milia. duo peditum
cc. eqtes ita ut hii ptores ambo quū in puīcias uenis
s& ueres dimitteret pedites eqtesq: Atali dem regis
legatos in senatum ꝯsules introduxerūt. hii regē clas
se sua copiisq: oīb; terra mariq: rē romanā iuuare
quoq: imparent. rōni consules īpigre atq: obedient
ad eam diem fecisse quum exposuisset uereri dixe
rūt ne id prestare p anthiocū inuasissi. Itaq: athalū
orare pres conscriptos si sua classe suaq: opa uti ad
macedonicū bellum uellet mittere ipi presidium
ad regnum ei⁹ tutandum si id uellet ipm ad sua de
fendenda cum classe ac reliquis copiis rediri pate
rent. senatus ita legatos responderi iussit q rex atal⁹
classe copiisq: duces rōnos iuuisset id gratū senatui
ēē auxilia nec ipos missuros Athalo aduersus antio
chum socium & amicū. p. r. nz atali auxilia receptuos

ultra q̄ comodum regi eēt semp pplm. ro. alienis reb;
arbitrio alieno usum & pncipum & finē in potesta
te iporum qui opa sua uelint rōnos adiutos ēē. lega
tos ad anthiocū missuros q nuntiet. Atalli nauiūq:
eius & militum opa aduersū philippum coēz hostem
uti pplo magno gratum eū futurum & senatui si regno
athali abstineret belloq: absistat equum ēē socios &
amicos. p. r. reges inter se q: ipos pacē seruare. ꝯsulē
titum quintium ita hito delectu ut eos fere legeret
q in hispania aut africa meruisset spectate uirtutis
milites pperantem in puinciā. pdigia nuntiata atq;
eoꝝ pcuratio terruerunt. de caelo tacta erat uia pu.
uehis. forum & edes iouis Lauinii hercul⁹ edes arde
re. muros & turres & edes quae alba dr. celum arde
re uisum erat. Aretii terra uelut terrestriū iugeꝝ
spatio cauerna ingenti descenderat. Suese aruspices
nunciabant agnum cum duob; capitib; natū & sin
uesse porcum cum humano capite natū. eorū pdigioꝝ
cā supplicatio unum diem habita. & consules reb;
diuinis opam dederūt. placatisq: deis pfci in puīcias
sunt. Elbius cū elbio pretore ī galliā exercitumq:
ab lelio lentulo acceptum quē dimittere debebat.
ptori tradidit. ipe nouis legionib; quas secū addu
xerat: bellum gesturus nō memorabilis rei qcq̄ ges
sit. Et titus quintius alter consul maturius q̄ pores
soliti erant consules a brundusio quū transiuisset
corcirā tenuit cū. viii. milib; peditum eqtib; qngē
tis. Ab corcyra ī pxima epiri quinq: remis traiecit.
& ī castra romana magnis itinerib; contendit. Ind
uilio dimisso paucos moratus dies dum se copie ab
corcira assequerent concilium huīt utꝝ recto itinere
p castra hostium facere conaret anne temptata re
tanti laboris ac piculi p dassaraceros potius lucū tu
to circuitu macedoniā intraret. uicissetq: ea sma ni
timuisset ne cum amari longius recessisset misso
ei nauib; hoste siquid antea fecerat solicitudinib;
siluisq: se tutari rex uoluisset sine ullo effectu estas
extraheretur utcumq: eēt. Igitur illo ipo tam iniq̄
loco aggredi hostem placuit s magis fieri id place
bat q̄ como fieret satis expediebat. diesq: xl. sin
ulli⁹ conatu sedentes ī ꝯspectu hostium absumserat.

N de spes data philippo ē p epirotarū gentē temptande
pacis. habitoq: consilio delecti ad eam rē agendā pau
lō hūi ppīs r. & alexander magnis equitib; ōsulem & re
gem ubi in artissimas ripas clausus cogitur amnis ī colloqm
adduxerūt. summa postulatoꝝ ōsulis erat p̄sidia ex ciuita
tib; rex deducer&. his quoq; agros urbesq: ꝑplatus ēēt red
dere& res que comparar&. ceteroꝝ eq̄ arbitrio existimatio
fier& philipp' aliam aliarum ciuitatū conditionē ēe respō
dit. quas ipe cepiss& eas liberatuꝝ. que s̄ tradite a maio
rib; ēent earum hereditaria ac iusta possessione nō excessuꝝ.
si quas quererentur belli clades. hec ciuitates cū qb; bellatū
for& arbitrio q̄uell& ꝑplorum. cum quib; pax utriusq: for&
usurū. Consul nihil ad idem qdem arbitro aut iudice
op' ēe dicere cui non apparere ab eo q prior arma itu
liss& iniuriam ortam. nec philippum abuti bello lacessitū
ipm priorem uim omnib; fecisse. Inde quum ageret que
ciuitates liberande ēent. thessalos primo omniū nominauit
consul ad id uō adeo accensus indignatione ē rex ut excla
mauit q uicto grauius impar& titul qntius. atq: ita se ex
colloquio ripuit & tempatū egre ē qn missilib; qb; di
recti medio amni fuerant pugnam inter conserer&. po
stero die p excursiones instationib; primo ī planitie satis
ad id patenti multa lenia cōmissa ꝑlia sunt. dein rece
pientib; se regiis in arta confragosa loca auiditate accēsi
certaminis eo q̄: roni penetrauere p hiis ordo & milita
ris disciplina & genus armoꝝ erat ad plium ī iungēdis
cariora hiis combusta loca & catapulte balistaq: ī omnib; p
pe rupib; qī immuros dispositē. multis hīc atq: illinc uul
neribus acceptis quū & ut ī prelio iusto aliquot ceciderūt
& nox finem pugne fecit. Cum ī hoc statu res ēēt / pa
stor quidam a caropo principe epyrotar& missus / deducit
ad consulem is se eo saltu q regis castris tunc ornatus ar
mentum pascere os montium eorum ofractus calles q:
noscere. si secum aliqs mittere uelit / nō miq ñ ꝑdifficili
aditu sup̄ caput hostium deducturū. hoc caropus nū
tiari iub& ita creder& ut sue potius oīa q̄ ullius pote
statis ēent. quum magis uell& credere q̄ auder& mix
tum q: gaudio & metu animum gerer& auctoritate mo
tus caropi / exsperiri spem oblatā statuit. & ut aiter&

rem ab suspitione, biduo insequenti lacessere hostem
dispositis abomi pte copiis subcedentib; integris in
locum defossorum / n̄ stetit. quatuor milia in secta pe
ditum & ccc. equites tribunomil. tradit. equites q̄
ad loca patentiora ducere iub& · ut ad minua eqti uen
tum sit in planitie aliqua locari equitatū. pedites qua
dux monstrar& uiam ire. ubi ut polliceret / sup cap
hostium ꝑuentum sit fumo dare signum. nec ante
clamorem tollere / q̄ ab se signo accepto / pugnā captā
arbitrari poss& / nocte fumum fieri iub& · & pnox for
te luna erat. interdiu cibi quiesq: sumerer& tps
ducem ꝑmissionis ingentib; oneratū / si fidelis exsta
r& / uinctum tī tribuno tradit. his copiis ita dimis
sis / eo intentus romanus undiq: ī statī capi stationes.
interim die tertio quū uerticem quem petierant rōni
ceperat ac tenere fumo significar& : tum uō tripartiam
diuisis copiis consul uallē media cū militū robore suc
cedit. cornua dextra leuaq: admou& castris. ne tergo
hostis obuiam currit. Et dum auiditate certaminis
puecti extra munitiones pugnāt. haud paulo superior ē
romanus miles / & uirtute & sāa / & qne armoꝝ / p̄ q̄
multis uulneratis interfectisq: recipe se regii / ī loca
aut munimento / aut nā uerterant periculum ī rōnos
temere ī loca iniqua nec facules ad receptū angustias
pressos neq: impunita temeritate in recepiss& sese / ni
clamor primum ab tergo auditus dein pugna & in
cepta amentes repentino terrore regios fecit& ps ī pu
gnam effusi sunt. ps quia magis locus fugę deerat / q̄
qd animi satis ēēt ad pugnā quū substitiss& ab hoste
& a fronte & a tergo urgente circumueni ī. deleri to
tus exercitus potuit / si fugientes p̄ secuti uictores ēent.
sed eqtem angustie locorum q: asperitas peditem armoꝝ
grauitas impediut. rex primo effuse ac sine respectu
fugit. dein quinq: miliū spatio pgress' cū ingtate lo
coꝝ id qd, suspicatus ēēt seq nō posse hostem sbstitit
in tumulo quondam. dimisitq: suos p omnia iuga
ualles q: q palatos inimū colligerent. nō pl' duob;
milib; hominū amissis cetera omnis multitudo ue
lud signum aliq̄ secuta inimum quū queniss& fre
quenti agmine petunt thessaliam. rōni quoad tutū
fuit in secuti caedentes spoliantesq: cesos. castra regia

narratur

erat

& sine defensorib; difficili aditu dripiunt: atq: ea
nocte ī suis castris manserunt. postero die ꝯsul p
ipas angustias qua se inter ualles flum̄ insinuat ho
stem sequit. rex p̊ die ad castra piri puenit. locus
quem ita uocant ē in triphilia terre melotidis. inde
postero die ingens iter agminis & met' urgebat in
monte linco p̄rex. ipi epyri s̄ interiecti macedoīe
thesalieq: latus qd uergit in thesaliā oriens sepat.
septentrioni macedonia obicitur. uestiti frequentib;
siluis. sb iuga summa campos patentes aquas q: per
hennes habent. Ibi statiuis rex p aliq̊t dies hītis fluc
tuatus aīo est. utrū ptinus in regnū se recip& an re
uerti in thesaliam poss& inclinauit sententia suū
in thesalia agmen dimitere trihoccā q: pximis limi
nib; petit. inde obuias urbes raptim pagrauit. hoīes
q sequi possent sedib; excibat. opida incendebat
rez suaz quas poss& ferendaz secum dn̄is ius fa
ciebat cetera militis preda erant. nec q̄ ab hoste cru
deli' pati poss& reliqui quicq̄ fuit q̄ q̄ ab sociis pa
tiebantur hec & faciente philippo acerba erant. s e
terra mox futura hostium corpora saltim eripere so
tioꝝ uolebat. ita euastata opida s̄ phacani yresie
eucroꝝ ereta palaforus. feras quum peter& exclu
sus q: rex egebat mora si expugnare uell& nz tps
erat. obmisso incepto ī macedoniā transcendit.
nā & athalos appropinquare fama erat: q audito
p̄lio qd̄ contra amnem Aoum fcm̄ erat pximis
prius euastatis circa spartias & macranez quā
uocant comem transgressi in in thesaliā cimines
& angenas primo impetu potiti sunt. a metropo
li dum uastant agros concursu opidanoꝝ ad tueda
moenia fcō repulsi sunt. calitera in aggressi silem
impetum opidanoꝝ ptinatius sbstinuerūt. ꝯpulsisq:
ītra menia q exsupant cōtenti ea uictoria quia spes
nulla admodum expugnandi erat abscesserunt. theu
mani & calatana uicos expugnant. diripiutq: acha
ras p deditionem accepunt. pxime sili metu a culto
rib; deste sunt. hoc sedib; suis extorē agm̄ ī p̄sidiū
incidit q̄ athamanticū quo tutior frum̄tatio eēt
ducebatur. Incondita ī hermis q: multitudo mix
ta ex belli turba ab armis caesa ē. xime deste diri

piuntur. cyphera inde etholi capiunt oportune de
lopie inminēs castellum. hec raptim intra paucos
dies ab etholis gesta. nec aminander atq: achaiādes
post famā pspere pugne rōnoꝝ qeuerunt. ceterum
aminander quia suo milite parum fidebat petito
ab consule modico p̄sidio quū ghompos peter& o
pidum ptinus nomine phocā situm int' ghonfos
fauceq: angustas que ab atamania tessaliā dirimūt ui
cepit. inde gomfos ad hortus & p aliquot dies suma
ui tuentes urbem scalas quū ad menia erexiss& eode
metu ppulit ad deditionem. hec traditio ghomfoꝝ
ingentem terrorē thesal' intulit. dedidere deinceps
se se q argentea quiq: ferimū & thirmaꝝ & licinas
& strimonem & lampsū hn̄t. aliaq: castella iuxta i
gnobilia. dum acharnanes etholiq: sub moto mace
donum metu ī aliena uictoria suam p̄dam faciūt
thesaliaq: ab trib; simul exercitib; incerta que hostē
que ue socium creder& uastatur. ꝯsul faucib; quas
fuga hostium apuerat ī regionē epyri transgress' & si
pbe scit cui pti caropo p̄ncipe excepto epyrote fauis
s& tamen qa ab satisfaciendi q̊: cura impata enixe
facere uid& ex pn̄ti eos potius q̄ ex p̄terito extimat
hītu & ea ipa facilitate uenie animos eoꝝ ī posteꝝ
cōciliat. missis deinde nuntiis corcira ut onerarie
naues in sinum uenir& Ambrachiū. Inde pgressus
modicis itineribus: quarto die ī monte certio posuit
castra. Eodem aiandro cum suis auxilijs accito. nō
tam uirium ei' egens q̄ ut duces ithesaliā hr& . Ab
eodem ꝯsilio & pleriq: epirotarū uoluntarii inter
auxilia accepti. p̄mam urbium tesalie phaleriam ē
agressus. duomilia macedonū in p̄sidio hēbat q̄ p̄mo
summa ui restiterunt q̄tum arma q̄tum moenia
tueri poterant. s; oppugnatio continua nō nocte nō
die remissa quū consul' in eo uerti creder& ceteroꝝ
thesaloꝝ animos si primi uim romanā nō substinuis
s& uicit ptinatiā macedonū capita phaleria legati metro
poli & apiera dedentes urbes uenerunt uenia isdem pe
tentib; datur faleria incensa ac direpta ē. Inde egimū
petit quem locum t modico p̄sidio tutū ac ppe ī ex
pugnabilem uidiss& paucis instatioēz pximam ꝯiec
tis ad gonfoꝝ regionem agm̄ uertit. digressusq: in

cāpos teſſalię / quū iam omnia exercitui deeſſ& q epyrotaꝝ
pepercerat agris explorato anteuirum leucade an ſinum
ambrachium oneriq; tenuiſſ& frumentatū ambrachia
mutcem cohortes miſit · & ēiter agomtis ambrachia /
ſicut impeditur e difficile / ita ſpatio p breuī Intra pau
cos itaq: dies tranſiectis á mari conuectib; repleta o
rerum copia ſunt caſtra · inde ad ragum ē pfectus · x ·
ferme milia ab lariſſa abē ex phęnica oriundi ſunt.
ſita ē urbs ſup penęum amnem / nihil trepidauere te
ſali ad primum aduentū rōnoꝝ · & philipp' ſic inthe
ſaliam ipē pgredi nō audebat / ita intra tempe ſtatuis
poſitis ut quiſq: locus ab hoſte temptabat̄ p̄ſidia per
occaſiones ſubmittebat ;

SVB IDEM fere temp' q̄ conſul adūſus philippū p̄mū
ī epyri faucib; poſuit caſtra & · L · quintius fr̄ oſul cui
claſſis cura maritimę q: ore impiū mandatū a ſęnatu
erat cū duob; quinq: remib; coꝛatā tranſuectus / p'q̄ pro
fectam inde claſſem audiuit nihil morandū ratus /
quum ad cānam inſulam deſecatus ēet / dimiſſo libio
cui ſucceſſerat tarde inde ad malcam trahendis ple⁊q:
romuleo nauib; / quę cum commeatu ſequebantur
puenit · Amalco uiſſis ceteris q̄tum maxime poſſ& ma
turare ſeq / ipe trib; quinqueremib; expeditis pyreū p̄
cepit · accępit q: naues relictas ibi ab · A · apuſtio legato
ad p̄ſidium athenarū · Eodem tempore diue ex alia claſ
ſes pfectę · una cū athalo rege · hęc quatuor & · xx̄ · qnque
remes erant · rhodia altera · xx · nauiū tecta · ageſim
brotus preerat · hęc circa andꝛ inſulam claſſes giuē
te eboam inde exiguo diſtante freto traiecerūt · cariſtii
oꝛ p̄mum agrōs uaſtarūt · dein ubi cariſtus p̄ſidio a cal
chide raptim miſſo firma uiſa ē · ad erecria accęſſerūt / eo
dem & · L · quintius cū his nauib; q̄ pirey fuerant athali
regis aduentu audito uenit · uiſitq: ut queq: ex ſua claſ
ſe uenuſſ& nauef euboeam peteret · Erretria ſumma ui
oppugnabat̄ · nam & trium uictarū claſſiū naues oīs ge
neris tormenta machinaſq: ad urb exadia ſgū portabat̄
& agri affatim materię p̄bebant · ad noua molienda opa
opidani primo ut impigre tuebantur mgnia · deīn ſe
ſi uulneranq: aliq̄t quum & muri pte euerſa opib; ho

ſtium cęrent& ad deditionē inclinar& · ſ̄ p̄ſidiū erat
macędonum / quos nō minus q̄ rōnos metuebant · &
philodef regius p̄fectus achaldide nuntios mittebat ſe
in tpre affuturꝝ ſi ſ̄ſtiner& obſidionē · hęc mixta me
tu ſpes / ultra q̄ uell& aut q̄ poſſ& trahere eos tps cogebat.
deīn poſtq̄ filodem repulſum trepidantęque refugiſſe
caladem acceperunt oratoref ex templo ad athalum ue
niam fidemq: ei' petentes miſerunt · dum ī ſpē pacis ī ten
ti ſegnius munera belli obeunt · ex ea mō pte q̄ murus
diruptus erat / ceteris neglectis ſtationes armatas opponit.
Quintius noctu ab ea parte que minime ſuſpecta erat ī
petu fr̄ō: ſcalis urbem cępit · opidanoꝝ oīs multitudo · ad
iugib; ac liberis ī arcem confugit · deīn indeditionē
uenit · p̄tium auriq: & argenti haud ſane mltum fuit
ſigna tabule p̄ſce aras ornamentaq: ei' generis plura q̄
p̄ urbis magnitudine aut opib; ceteris inuencta Cari
ſtius in repetita un̄ prius q̄ ex nauib; copię exponeret
oīs multitudo urbe deſerta in arcem cōfugit · in ad ſi
dem ab rōno petendam oratores mittit · opidanis ex te
plo uita ac libertas concęſſa ē · Macedonib; trecenī ī ca
pita ſtatutum prętium ē · & ut armis traditis abir&
hic ſuma redempti inermes ī boetiam trauecti · nauales
copię duab; claris urbib; euboice ac intra dieſ paucos
captis / circumuectę eſura ū athicę terę promontoriū
cenchreas corinthioꝝ emporiū petierunt · oſul interim
omniū ſpe longiorem atrociorem q: oppugnationē huīt
& ea qua minimū credidiſſ& reſiſtebat hoſtes · nā oē;
laborem in muro crediderat diruendo fore / ſi aditum
armatis ī urbem feciſſ& fugam in eademq: hoſtium fore
quā captis urbib; fieri ſol& · cęterum poſtq̄ parte muri
arietib; decuſſa / p ipās minas tranſcenderūt in urbē armati /
illud p̄cipium uelut nouī atq: integri laboris fuit · nā
macędones q in p̄ſidio erant & multū & delecti / q̄ iam
& egregiā rati / ſi armis potius & uirtute q̄q̄ mgnis urbē
tuerentur / ferri plib; introrſus ordinib; acie firmata cū
tranſcendere ruinas ſenſiſſ& rōnos p impedimentum acdif
ficilem ad receptum locum expulerunt · Id cōſul egre paſ
ſus / nec eam ignominiā uniuerſi aduentus mō oppugnāde
moram urb ſed ad ſummā belli p̄tinere ratus q' exmoē
tis p̄ partem pleꝝq: re⁊ pendere & purgato loco q̄ ſtrage ſe
mirupti muri cumulatus erat / turri mgētiſ altitudis magnā

uim armatoꝝ multiplici tabulato portantē pmouit &
cohortes muicem subsignis q: cuncū macedonū pha
langem ipi uocant si possĕt ui prumpĕt emittebat.
is ad loca angusta haud late patente interuallo dirup
ti muri genus armoꝝ pugneq: hosti aptius erat. vbi
cōferti hastas mgentis longitudinis p̄se macedones ob
iecissĕt / uelut in̄ constructam densitate clipeoꝝ testu
dinem / romani pil neq; emissis cum strixissent gla
dios nō congredi proptius nō p̄cedere satis poterāt
& si qua incidissĕt aut p̄frēgissĕt hastilia fragmēto
ipo aut inter spicula integrārū hastarum uelud ual
lum explebant. ad hoc & muri pars utraq: integra
tuta p̄stabat latera nec ex longo spatio aut cedendū
aut impet' faciend' erat / quę res turbare ordines solĕt.
accessit & fortiter res ad aios eoꝝ firmandos. nā cū
turris p aggerē parum depensati soli agerent̄. una
rota in altiorem obrutū depressa / ita turri inclina
uit ut spem ruentis hostib; trepidationem q: īsanā
supstantib; armatis p̄buerit. Cum parum quidq; suc
cedĕret & consul minime eq̄ animo q̄ patiōne militū
q̄ris armoꝝ q: fieri patiebatur / simul nec maturā ex
pugnandi spem nec regionē paul a mari & i euastatis
belli cladib; locis hibernandi ullam cernebat. itaq:
relicta obsidione qa nullus intota archanaie atq: eto
liæ ora portus erat / q simul & os onerarias. q̄ comea
tū exercituū portabant capere & tecta ad hibernā
dum legionib; p̄bere / Anthicara i phocidem i corin
thum uersa sinum ad id oportunissime sita uisa q: 1q
nec paul thessalia hostiumq: locis abibat. & ex adu
so peloponesum exiguo maris spatio dimissam / &
abtergo etholiam archanaiaz q: a lateribus locridem
ac boeotiam hebat phocidis primo impetu phanotea sine
certamine cepit. Anthicara haud multū in oppugna
do p̄buit more. Ambrosiū in delphyapol' q: receptę
daculisias quę in tumulo excelso sita ē. nec scalis nec
opib; capi poterat lacessendo missilib; eos q i p̄si
dio erant / quum ad excursiones eliceret / refugi
endo muicem i sequendo & leuib; sine effectu certa
minib; eo negligentię & ad contēpt' adduxerunt:
ut cū refugientib; i portam p̄misto impetu roni face
rent. sex alia ignobilia castella phocidis terrore magq

armis in potestatem uenerūt. Elatia clausit portas. n
nisi ui cogerentur recepturi mgnib; uidebant / aut du
cem aut exercitum romanum. Elatiā obsidenti con
suli rei maioris spes affulxit / acheorum gentē ab so
cietate regia i romanā amicitiā auertendi. Cichade
principem factionis ad philippum trahentiū res / ex
pulerant. Aristenus q romanis gentē iungi uolebat
prętor erat. classis romana cum athalo & rhodiis ten
ebris stabat. parabantq: comitem filio corinthū oppu
gnare. optimum igitur ratus ē / p' q̄ eam rē agrederēt /
legatos ad gentem acheorum mitti pollicentes / si abre
gę ad romanos defecissĕt & corinthū hiis tributuros
in antiquū gentis consilium. auctore consule legati a
frē ei'. L. quintio & athalo & rodiis & athenien̄sib; ad
acheos missi. ficione datum ē hiis concilium;

ERAT autem nō admodum simplex habitus inter acheos
aiōr & terrebat eos lacedemō. his grauis / & assiduus ho
stis. horrebant romana arma / macedonū beneficiis: &
ueteribus eius ore gentis obligati erant. regum ipm suspec
tum hēbant / p eius crudelitate pfidiāq: ns ex his que
tum ad tempus facerĕt & extimantē grauiorē post bellu;
dominum futurum cernebant. nec solum quid i se
natu quisq: ciuitatis sue aut i comunib; consiliis gen
tis / p sententia diceret / ignorabant / s ne ipis q̄dem
secum cogitantib; q̄ uellĕt / aut quid optarent satis co
stabat. Ad homines ita mgentes / introductis legatis po
testas dicendi fca est / postqm athenienses ut rebellĕt &
macedonum dca audita sunt. ferre atrocissie in regē /
qa nulli nec plura nec tam acerba passi erant: in uecti
sunt. & illa quidem contio sb occasum sol' tot legato-
ꝝ ppetuis legationib; die assumpto dimissa ē. postero die
aduocatur concilium / ubi p prętorē / sic grecis / mos suade
di / si quis uellĕt / potestas a magistratib; fca eet / ne q̄q̄
pdiret / diu silentiū alioꝝ alios intuentiū fuit: non
mirum si quib; sua sponte uoluntatib; res inter se re
pugnantes obtorpuerant quodamō ais / eos ōrones q:
insup turbauerant utrinq: q̄ difficilia eent / pmendo
admonendoq: p totum diem hite. Tandē aristenus ptor

1 primū legatus l. carpi
tur dein a rege regis p eos
rede dissenserit philip
pi dein legatis potas di
cendi fca est.

acheorum ne tacitum concilium dimitteret. Vbi igit illa certamina animorum achei sunt / quibus in conuiuiis et circulis / quum de philippo et romanis mentio incidit / uix manibus tempa batis. nunc in consilio ad eam unam indicto / quum legatorum utrinque uerba audieritis quum referant magistratus quum preco ad suadendum uocet / obmutuistis si non cura salutis communis ue studia quidem que in hac aut illam partem animos uestros inclinarunt / uocem cuique possunt exprimere quum presertim nemo tam ebes sit qui ignorare possit dicendi ac suadendi quisque aut uelit aut optimum putet: nunc occasionem esse prius quam quicquam decernatur. ubi semel decretum erit / omnibus id et quibus an displicuerit pro bono / atque utili federe defendendum. nec adortatio pretoris non modo quemque unum elicuit ad suadendum sed ne fremitum quidem aut murmur contionis tante ex tot populis congregate mouit. tum Aristenus pretor rursus non magis consilium uobis principes acheorum deesse quam lingua. sed suo quisque periculo in comune consultum non uult. forsitan ego quoque tacerem si priuatus essem / nunc pretor uideo / aut non dandum consilium legatis fuisse / aut in sine responso eos dimittendos esse. Respondere autem nisi ex uestro decreto quid possum / et quoniam nemo uestrum qui in hoc consilium aduocati estis / pro sententia quicquam dicere uult / aut audet. orationes legatorum externo die pro sententiis dictas per censeamus / primum ac non postulauerint quam ere sua essent / sed que suaserint que uobis censerent utilia esse / romani rhodiique et athalus societatem amicitiamque uestram petunt. Et in bello quod aduersus philippum gerunt / se a uobis adiuuari equum censent. philippus societatis secum admonet et iuris iurandi modo postulat: ut secum stemus. modo ne intersimus armis / contentum ait se esse. nulli ne uenit in mentem / quur quod nudum socii simul petant quam socii. non fit hoc non modestia philippi non impudentia romanorum. Achei portus et dat fidutiam postulantibus / et demit philippi pretor legatum uidemus nihil. romana classis ad corciras stat. urbium euboice spolia prese ferens consulem legionesque eius exiguo maris spatio disiuntas phocidem aut lucide peruagantis uidemus. miramur quur diffidenter diomedes legatus philippi ut pro rege arma caperem aduersus romanos modo egerit. quod si ex eodem phedere ac iure iurando cuius uobis

religione iniciebat rogemus quum ut nos philippus et ab nabide ac lacedemoniis et romanis defendat non modo presidium quo tueatur nos sed nequit. Rat quidem nobis sit inuenturus. non hercule magis ipse priore philippus anno quod policendo se aduersus nabidem bellum gesturum quum temptasset nostram iuuentutem hac in euboicam extrahere. postquam nos nec decernere id sibi presidium nec uelle illigari romano bello uidit oblitus societatis eius / quam nunc uastandos iactat / depopulandosque nabidi ac lacedemoniis reliquit. Ac mihi quidem minime conueniens inter se deomedontis oratio uisa est / eleuabat romanum bellum euentumque eius eundem fore quod prioris belli quod cum philippo gesserat dicebat. cur igitur nostrum ille auxilium absens potius petit quam praesens. nos sotios ueteres simul ab nabide ac romanis tueatur nos dico. quid ita passus est / eretiam caristiumque capi. quid ita tot tesalie urbes quid ita locridemque / quid ita nunc eliatiriam oppugnari patitur. Quur excessit faucibus epiri claustris que illis inexpugnabilibus super aoum amnem aut ui aut moetu aut uoluntate. relictoque quem insidebat saltu penitus in regnum abiit / si sua uoluntate tot socios relinquit hostibus diripiendos. quod recusare potest quum et socii sibi consulant si metu nobis quoque ignoscat timentibus si uictus armis cessit. Achei et romana arma substinebimus deomedonque uos macedones substinuistis. An tibi potius credamus romanos non maioribus copiis nec uiribus nunc bellum gerere quam antea gesserint. potiusque res ipsas intueamur. Etholos cum classe adiuuerunt nec duce consulari neque exercitu bellum gesserunt. sociorum philippi maritime et urbes in terrore ac tumultu erant. mediterranea adeo tuta ab armis romanis fuerant / ut philippus etolos nequicquam opera romanorum implorantes depopularetur. nunc autem defuncti bello punico romani quod per sexdecim annos uelut intra uiscera italie tollerauerunt / non presidium ethol bellantibus miserunt sed ipsi duces belli arma terra marique simul macedonie intulerunt / tertius iam consul summa uigerit bellum. sulpitius in ipsa macedonia congressus fudit fugauitque regem. partem opulentissimam regni eius depopulatus. nunc quintius tenentem claustra epiri nam loci munimentis exercitum fretum castris exiuit. fugientem in thesaliam persecutus presidia regia / sotias que eius urbes prope

inconspectu regis ipius expugnauit ne sic uia que athe
nienses mo legati de crudelitate / auaritia & libidine
regis dixerunt / nihil ad nos ptineat que in terra an
tiqua scaelera in supos inferos q: deos sunt admissa.
multo minus q clam abideni q: qui procul a nob
absunt / passi sunt nroꝝ ipi uulneꝝ si uultis obli
uiscamur. caedes direptionesq: bonoꝝ messene i me
dia peloponesso facte. s hospitem eparisie garitene
contra ius omne ac fas inter epulas ppe ipas occisu
& armatu prem filiumq: sitinios quum sene in fe
licem parentem & applare solitus eet interfectos
filii eius uxore libidinis ca in macedonia apotata.
cetera stupra uirginum matronaꝝ q: obliuioni den
tur. ne sint cum philippo res cui crudelitatis me
tu obmutuistis os. nanq: alia tacendi aduocatis i
consilium causa e. Cu antigono mitissimo rege &
de nob oib optimo merito extimemus disceptatio
nem ee. no id postulare facere nos q tum fieri no
poss&. pene insula e peloponensis angustis hysca
nij faucib; cotinenti adheres nulli aptior no opor
tunior q nauali bello si centu tecte naues & L. le
uiores apte. & .xxx. ysati lembi maritima oram
uastare & oppositas prope in ipis litorib urbes ce
pint oppugnare / i mediterraneas. s. nos urbes reci
piemus / tanq no intestino & herete in ipis uisceribꝫ
uramur bello. cu terra nabis & lacedemoni mari clas
sis rona urgebit. unde regiam societatem & mace
donum præsidia implore: An ipi nris armis ab hoste
rono tutabimur / urbesq: oppugnabunt. egregie &
himas priore bello sumus tutati. satis exꝝ nob cla
des aliene prebent. ne queramus quemadmodum
ceteris ex simus. nolite qa ultro romani petut ami
citiam / id qd optandum uob ac sumo ope petendu
erat / fastidire. metu .n. uidelicet copulsi in aliena ter
ra / qa sub umbra nri auxilij latere uolunt i societa
tem uram confugiunt / ut portib uris recipiantur: ut
comeatib utantur / mare i potestate hnt terras quas
cunq: adeut ex templo / ditionis sue faciunt qd ro
gat cogere possunt: qa precepisse uob uolut comit
tere uos cu pereatis / non patiunt. nam q deomede
mo tanq mediam & tutissia; uob uia consilii: ut qe

sceretis abstineretis q: armis ostendebat. ea no media s
nulla uia e & eiꝫ preterq q aut accipienda / aut asp
nanda uob rona societas est: qd aliud q nusq gra
stabili uelut qui euentu expectauerim ut fortune a
plicaremus nra consilia pda uictoris erim. nolite sic
omnib; uotis petendum erat ultro offert fastidire / n
quemadmou; hodie utrunq: uob licet sic semp lici
turum e. nec sepe nec diu eadem occasio erit / liberare
uos a philippo iadiu magis uotis q audentis sine ue
stro labore & piculo q uos i libertatem uindicar&
cu magis classib; exercitib q: mare traiecerunt. hos si
socios aspnamini: uix mentis sanæ estis sed aut socios
aut hostes habeatis oportet. scdm oronem ptoris / mur
mur ortum / alioꝝ cum assensu / alioꝝ i clementer as
sentientes increpantiu cu iam n singli tm / sed ppli u
niuersi inter se altercabant tum intra magratus gen
tis damiurgos uocant. x. nuo creantur. caertam ni
hilo segnius q inter multitudine esse quinq; relatu
ros de societate romana se aiebat suffragiumq: datu
ros. v. lege cautum testabant. neqd q aduersus phi
lippi societate ee aut referre magistratib; aut decerne
re concilio ius eet eiusdem. hic quoq: dies iurgijs co
sumptus. superat unus iusti concilii tres. tertio eni
lex iubebat decretu fieri / in que adeo exarsere studia
ut uix parentes aliberis tempauerit. Risiasus pale
nensis erat filium damargum hebat noie memone
ptis ei quæ decretum recitari prorogari q: sententias
prohibebat. is diu obtestatus filium / ut consulere acheos
comuni saluti pateretur / ne ptinatia sua gentem uni
uersam pditum ire& postq: paꝝ pficiebant pces iu
ratus se cum sua manu interemptuꝝ / nec pfilio sed
p hoste hituru minis puicit: ut postero die coniuger&
hijs se q referebat. qui cum plures fti referr& omib;
fere pplis haud dubie approbantib; relatione ac p se
ferentib; q decreturi eent drinei ac megallapolitani
& qdam argiuorum pri q decretum fier& consuessut
ac reliquerut concilium / non mirante ullo nec im
pbante. nam megalopolitanos auoꝝ memoria pulsos
ab lacedemoniis: restituerat impatria antigonus. &
dimeis captis nup direptis q: ab exercitu romano quu
redimi eos ubicunq: seruir& philipp iussiss& non

† uisa

libertatē modo sed & prīam rediterat. tā argiui ptēr
q̄ q̄ macedonum reges ab se oriundos credunt. pua
tis & hospitiis familiariq̄ amicitia ppli illigati philip
po erant ob hoc consilio q̄ ī clinauerat ad humanam
societatem iuuendi excesserunt uenia q̄ huī secessio
nis fuit & magnis & recentib⁹ obligatis beneficiis ce
teri ppli acheorum quū smās prorogarent sotietatem
cum romanis ac rhodijs prīti decreto confirmarūt cū
romanis qa īnīussu pp nō poterat rata ee in id tps ro
mam mitti legati possent dilata;

Opugnatio corinthi. oppugnatio & expugnatio elatie. mē
tio de exercitu in cisalpina gallia contra placentinos & cre
monenses tumultus ac seditio suor & rōnor. C. vj.

INPRESENTIA tres legatos ad. L. qntū mitti pla
cuit exercitū omnē acheor & ad corinthum admouei
capti teutris iam urbē ipam quintio oppugnāte. Et
hij quidem ereqione portę quae fert sicyonem posue
runt castra. romani ctrcas uersam ptem urbis. Atal
traducto plisanū exercitu a lecheo alterius maris por
tu oppugnabant. primo segniūs spantes seditionē int
forte inter opidanos ac regium plidiū. p̄q̄ uno aio
omnes & macedones tanq̄ comunē prīam tuebantur.
& corintij ducem plidii Androsthenem & haud secus
q̄ ciuem & suffragio creatum suo impio iuste patiebāt
& omnis inde spes pugnantib⁹ in ipu & armis. & opib⁹
erat. undiq̄ agēs haud facili aditu admenia admo
uebantur. aries ex ea pte quam rōni oppugnabāt ali
q̄tum muri diruerat. in quem locum q nudatus mu
nimento erat. ptegendum armis quū macedones co
curfissēt atrox prelium inter eos ac romanos ortum e.
ac primo multitudine facile expellebantur rōni ab
sumptis deīn acheorum atali q̄ auxilijs equabant cer
tamen. nec dubium erat quin macedones grecos q̄ fa
cile loco pulsuri fuerint transfugator & italicor & magna
ltitudo erat ps ex hannibal exercitu metu pene a
romanis philippum secuta parš nauales soci relictis
nup classib⁹ ad spem honorationis militiae trālgressi
hos despata sal si romani uicissēt ad rabiē magis q̄ au
dacian accendebat. promontoriū est aduersus stationē
ūnonis quā uocant acreā in altum excurrēs transiec
tus inde corintum septem milia ferme miliū passuū

Eo philades regius & ipe p̄fectus mille quingentos milites
p boetiam duxit. pstō fuere ab corintho lembi q̄ plidiū
id acceptum loreum traiecerunt. Auctor erat athalus ī
censis opib⁹ obmittende extemplo opugnatiōis. ptna
tius quinti anasimibio persuadebat. is q̄ ut pro omnibus
portis dispositis uidit predia regia neq̄ facile eruinpen
tium impetus sustineri posse ī athali smām cessit. Ita
irrito mcepto dimissis acheis reditum ad nauel ē. Atha
lus pireū. romani corciram petierūt. Dū hec ab nauā
li exercitu geruntur consul ī phocide ad laterā castris
positis primo colloq principes elacensiū temptauit.
postq̄ nihil ēe in manu sua & plures ualidioresq̄ ee
regios q̄ opidanos respondebatur tū sit ab oī pte o
peribus armis urbemq̄ est aggressus ariete admoto
q̄tum inter turres muri erat pruptum. cui mgenti
fragore ac strepitu nudatis & urbem simul & cohors
romana p aptum recenti strage iter muasit. & ex ōib⁹
opidi ptib⁹ relictis suis quisq̄ stationib⁹ in eū q̄ pme
batur impetu hostium locū ocurrerūt. Eodē tpore
ro & ruinas muri supuadebant. & scalas ad stan
tia inferebant. & dum in unā ptem oculos animosq̄ ho
stium certamē auerterat. pluribus locis scal capitur
murus. armatiq̄ urbē transcenderūt. quo tumultu
audito territi hostes relicto quem conferti tuebāt
loco in arcem omnes inermiq̄ q̄ sequente turba o
fugerunt. ita urbe potitus consul qua direpta missis
ī arcem quitam regiis si abire ī ermes uellēt liber
tatem elatiensib⁹ policent. fideq̄ i hoc data post
dies paucos arcem recepit. cetes adiuentu ī achaiā
philadis regii prefti nō corinthus tantū liberata obsi
dione sed argiuor q̄ ciuitas p quosda pncipes phi
ladi pdita ē. temptatus pri animus plebeis. Mos erat
comitior die primo uelut ois cā pretores pmittere
iouē apollinē q̄ & hercule. additum legi erat. ut
his philipp⁹ rex adiceret. cui nom post pactam cū
romanis societatē quia peo nō adiecit. fremitus
primo multitudinis ortus deīn clamor scientiū
philippi nomen iubentium q̄ legitimū honorem
usurpare donec cum mgenti assensu nom recitatū
ē. huī fiducia fauoris philades accersitus nocte oc
cupat collem iminentē urbi Larissam ea arcē uocāt

positoq: ibi p̄sidio cum lucis p̓ncipio signis in ſtis ad
ſbiectum arci foꝝ uadeꝫ instructa acies ex aduerso
occurrit. p̄sidium erat acheoꝝ nup̄ impositū quīgen
ti fere iuuenes. delecti omnium ciuitatum. Anisside
mus dimeus p̄erat ad hos tractatur & p̄tō regio mis
sus/ qui excedere urbe iubeꝝ/ nō enim pares eos opi
danis solis quidem q̄ macedones sentirent nec du;
adiunctis macędonib; ēe/ quos ne rō qdem adcōri
thum substinuisseꝝ primo nihil nec ducem nec ipos
mouit p̓ paulo ut argiuos q̄s armatos ex pte altera ue
nientes magno agmine uiderūt ęrtam p̓nicē cęrne
tes omnē tricasium ſiptinatior dux fuisseꝝ uidebant
subituri. Neſidemus ne flos acheorū iuuētutis simꝫ
cum urbe amitteret pactus cū philocle ut abire itꝫ li
ceꝝ. ipe quo loco steterat armatus cum pauis clien
tib; nō excęssit. missus a philocle q̄ quereꝝ q̄ s uel
leꝝ nihil tantūm cū piecto p̄se clipeo staꝝ i pręsidio
credite urb morituꝝ se armatū respondit. tū iussu
p̄tū a tracib; coniecta tela interfecti q̄: oms. & post
pactam inter acheos & rōnos societatē duę nobilissīe
ciuitates argi & corinthios i potestate regis erāt. Hec
ea estate ab romanis i greçia terra mari q̄: gęsta. In
gallia nihil sane memorabile ab sex helio consule ge
stum quum duos exercitus tn̄ puincia būisseꝝ unū;
retentum/ quem dimitti oportebat cui. L. cornelī p
consul p̄fuerat/ ipe ei. C. elium p̄torem p̄fecit. alterꝝ
quē in puinciā adduxē. totum ppe annū cremonēsib;
placentinisq: cogentib; redire in colonias unde belli
casib; discipati erant consumpsit. quēadmodū gal
lia p̄ter spem quieta eo anno fuit/ Ita circa urbem
seruil prope tumultus ē excitatus. obsides carthagi
nensium serie custodiebant cum his/ ut p̓napum
liberis magna uis seruoꝝ erat. Augebant eoꝝ nūm
ut ab recenti africo bello/ & ab ipis sicanis captiua
alię ei nationis empta ex praeda mancipia cū oiu
rationem fecisseꝝ missis ex eo nūo q̄ insentino agro/
dem circa norbem & coriolos furtia solicitareꝝ/ San
iam omnib; pparatis ludis/ q̄ serie ppe diem futuri erat
spectaculo intentum plima agredi statuerāt: seria p
ędem & repentinū tumultum capta norbe & ceru
los occupare. hui rei tam fędę inditū romā ad. L.
cornelium lentulum p̄torem urb delatū ÷ Serui duo
an̄ lucē ad eum uenerunt/ atq̄: ordine oīa/ q̄ fta fu
turaq: erant/ exposuerunt quib; domi custodiri iuſ
sis/ praetor senatu uocato/ edocto q̄: quae i dices af
ferreꝝ p̄ficisci ad eam ꝯiurationē quęrendā ac op
primēdam iussus: cū quinq̄: legatis p̄fectus/ obuios
in agris sacro rogatos/ arma capę/ & seq̄ cogebat. hoc
tumultuario delectum duob; ferme milib; hom
armatis sta omnib; q̄ p̄gereꝝ ignaris uenit. ibi rap
tim principib; coniurationis ꝯprehensis/ fuga ser
uoꝝ ex oppido fta est/ dimissis deinde p̄agros q̄
uestigarent/ egregia duoꝝ opa suoꝝ inditiū &
uni liberi/ fuit ei. C. milia grauis ęris dare iusserūt
pres seruis uicena quina milia ęris & libertatē. p̄tiū
eoꝝ ex erario solutum ē dominis. haud multo ita
post ex eiusdem coniurationis reliquijs/ nuntiatū ē
seruitia penestre occupatura eo. L. cornelī p̄tor p̄fis
de. v. fere hominib; q̄ i ea noxa erant suppitiis sup
sit. Intimore ciuitas fuit: obsides captiuos q̄: pęnoꝝ
ea moliri. itaq: & romę uigilię p uicos fuatę/ iussiq:
circū ire eas minores magistratus & .ccc. uiri/ car
ceris lanternariꝝ. i. uinculoꝝ seu catenaꝝ intentio
rem custodiam hre iussi. & circa nomi latinū apre
tore misse lęg/ ut & obsides i priuato seruarent. ne
i publicū p̓deundi facultas daret. & captiui ne min.
x. pondo compeditib; uincti i nulla alia q̄ i carce
ris pū. custodia ēent;

EODEM anno legati a rege attalo coronā auream.
cc. xl vi. pondo in capitolio posuerūt. grās q̄: senatui
egerunt/ q̄ antioch legatoꝝ auctoritate motus finib;
athali exercitum deduxisseꝝ. Eadem estate eqtes. cc.
& elephanti. x. tritici modiū. cc. milia ab rege ma
nissa/ q̄ ad exercitum i greçia erant puenerūt. Ite
ex sicilia sardiniaq: magis cōmeatus & uestimta exer
citui missa Sicilia. M. marcell/ Sardinia. M. porti
cato obtinebat. scīs & innocēs aspior in insignore co
hercendo hostis. fugati q̄: ex insula ingeratores. supi
quos i cultum p̄toꝝ socii facere soliti erāt/ circūcisi

aut sublati. s. M. elius ꝯsul ex gallia comitioꝝ cā
romā quum redisset creauit / consules corneliū ce
tegum & Q. minutium ruffū biduo p̄ p̄toꝝ comi
tia habita. Et pretores illo anno primum creati cre
scentibꝫ iā puincijs & latius patescente impio creati
aūt hii Mali uolso. Q. sempronius tuditanus. M. sergius
silui marcellus Eluius. M. minutius ruffus. L. attillus sem
pronius. & Eluius. ex hiis ediles pleb erant / ediles curu
les. Q. minutius cherinus. & T. sempnius longus. Lu
di rō eo anno quater instaurati. C. cornelio. & Q. mi
nutio consulibꝫ omniū p̄mum de puinciis ꝯsulum p̄
toꝝ q: actum. p̄ de pretoribꝫ transacta res q̄ transigi
forte poterat. vrbana sergio peregrina iurisditio mi
nutio optigit. Sardiniā atilius. siciliam manilius yspa
niam sempnius citeriorē. Elius ulteriorē ē sortitus.
Consulibꝫ italiam macedoniā q: sortiri parantibꝫ. L. o
pius & Q. fuluius impedimento erant q̄ longinqua
prouincia macedonia eēt / nec ulla alia res maius bello
impedimentū ad eā diē fuisset q̄ q̄ nix dum ī coac
tis rebꝫ in ipō conatu gerendi belli prior consul reuo
caretur quartum iā annum eē ab decreto macedoīco
bello querendo regem & exercitum eius sulpitiū ma
iorem ptem anni absumpsisse. Julium ꝯgredientem
cū hoste / infecta re reuocatum. qntium rebꝫ diuinis
rome maiore pte anni retentum. ita gessisse tn̄ res / ut
si maturius in prouinciā uenisset aut hiems magis sera
uenisset potuerit debellare. nūc ppe ī hiberna pfectū ita
comparare dici bellum ut nisi successor impediat pfec
turus estate pxiā uideatur. hijs orōnibꝫ puicerūt: ut cō
sules in senatus auctoritate fore dicerēt se si tribuni fa
cerēt promittentibꝫ utrisq: liberam consultationē / pres
consulibꝫ ambobꝫ ytaliam prouinciā decreuerūt. tito qn
tio progarunt impium donec successor eius uenisset.
consulibꝫ legiones bine decrete & ut bellum cū gall
cisalpinis q̄ defecisset applo ro. gererēt. quintio ī mace
doniam supplementum decretum: peditū ccc. eqtes
sociorꝝ naualium triamilia. pre eē / eidem q̄ p̄erat classi
titus quintius flamius iussus. p̄toribꝫ ī hispania octo
namilia peditum socium ac latini nōis data & quadri
geni equites ut dimitterēt ueterē ex hispanis militem.
& terminare iussiq: ulterior citerior ue puincia seruaret

. Macedonie.

Macedoniae legatos / p̄fectum sulpitiū & P. iuliū q̄ cō
sules in ea puincia fuerant adicerūt. pri q̄ consules p̄to
res ue pficiscerent in prouincijs. Prodigia pcurari placuit
q̄ edes uulcani sūminaniq: rome & q̄ flegell murus
& porta de celo tacta erant & frusinone inter noctem
lux orta. & ofulo agnus biceps / cum quinq: pedibus
natus. Et formis duo lupi opidū ingressi obuios
aliquot laniauerāt. Rome non ī urbem solum sed
in capitolium penetrauerat lup. Caius atinius tulit
ut quinq: coloniae in oram maritimā deducerentur /
due ad hostia fluminū uulturni literniq: una pu
teolos / una ad castrum salerni. hijs buxentū adiectū
tricentene familie ī singlas colonias iubebant mitti.
hiis uiris deducendis / q̄ per triennium magratū hrent.
creati. M. seruilius. Q. minutius chēnius titus sempnius
longus. delectu rebꝫ q: alijs diuinis humanisq: que p
ipos agenda erant pfcīs consules ambo ī galliā pfcī.
cornelius recta ad insulas uia / q̄ tum ī armis erant † insubres
Cenomanis assumptis. Q. minutius in leua italiae ad
inferum mare flex iter. genuamq: exercitu educto
ab liguribꝫ orsus bellum est. opida clasidium / & licu
bium utraq: ligurū & due gentis eiusde ciuitates
cele latessere / diciatesq: se se dediderūt & omnia
cis padum praet gallorꝝ boios illuates ligurꝝ sb di
tione erant. xv. oppida hominū. xx. milia eē dicebāt
que se dediderunt. in̄ in agrum boiorꝝ legiones dux.
boiorum exercitus haut ita multo an̄ traiecerat pa
dum iunxeratq: in subribꝫ se & cenomanis. q̄ ita ac
cepant: coniunctis legionibꝫ consules rē gesturos / ut
& ipi collatas in unum uires firmarēt. postq̄ fama
accidit alterū consulem boiorum urere agros / seditio
extemplo ē orta / postulare boi / ut laborantibꝫ opem
uniuersi ferrent. Insubres negare / se sua deserturos.
Ita diuise copie. boisq: ī agrum suū tutandum pfcīs /
insubres cū cenomanis sup̄ annis minci ripam con
sederunt. infra eū locum / mille milia: & consul cor
nelius eidem fluī castra applicuit. in̄ mittendo ī ui
cos cenomanorꝝ brixiamq: que q̄i cap̄ gentis erat &
satis compit non ex auctoritate seniorꝝ iuuentute
in armis eē / nec pu. consilio / ī subrium defectioni
cenomanos se adiunxisse: excitis ad se p̄ncipibꝫ id agere

ac moliri cepit / ut desisterẽt ab insubribꝫ cenomani.
& signis sublatis aut domos redirẽt / aut ad romanos
transirent. Et id quidem impetrare nequit. ĩ id fides
data consuli ẽ / ut ĩ acie aut qescerent / aut siqua ut
iam occasio fuissẽt adiuuarent rõnos. hec ita cõue
nisse insubres ignorãt. suberat tñ quedam suspitio
animis / laborare fidem sociorum. itaq: cũ in aciem
eduxissẽt / neutrum hijs cornu cõmittere auxi ne si
dolo cessissẽt rem totam inclinarẽt p̃ signa ĩ sbsi
dijs eos locauerũt. Consul p̃ncipio pugne uouit ede
edem sospite iunoni si eade; die hostes fusi fugati
q: cẽnt. militibꝫ clamor sblatus / compotẽ uoti / cõ
sulez se fcũros. & impetus in hostes ẽ factus nõ tule
rũt insubres primum concursum. qdam & aceno
manis terga repente ĩ ipo certamine agressis, tumlt
tum ancipitẽ iniectum auctores ĩ cesaq: in medio
quinq: & .xxx. milia hostium. quinq: & .cc. uiuos
captos. In his hamilcarem penoꝝ impatorẽ q cã bel
li fuissẽt. signa militaria. c. xxx. & carpenta sup̃
q̃ defectionem secuta erant dederãt se romanis.
Minutius consul primo effusis populatioibꝫ pagra
uerat fines boioꝝ. deĩn relictis ĩ subribꝫ ad sua tuẽ
da receperant sese. castris se tenuit acie dimicãdum
cum hoste ratus. nec boi detractassẽt pugnam / ni fa
ma in subres uictos allata aĩos fregissẽt. itaq: relic
to duce castris q: dissipati p uicos. sua quisq: defen
dere rõnem belli gerundi hosti mutarunt. obmissa
enim spe / p unam dimicationẽ rei decernẽde rurs
pplari agros & urere tecta uicosq: expugnare cepit.
P er eosdem dies clasidium incensu;. Inde in ligustiõs
siluates / q soli nõ parebant / Legiones ducte, ea q: gẽs
ut insubres acie uictos boios / ita ut temptare spem cer
taminis metuerẽt / territos / audiuit / ĩ deditionẽ ue
nit. lr̃e consulum gallia gestis pspe / sb idem tempus
dum romã allate. M. sergius p̃fectus urb ĩ senatu eas
deĩn ex auctoritate patrum ad pplm recitauit: supli
catio in quatriduum decreta;

Secundum colloquiũ philippi regis & quintii cõsulis.
prima & secda die uerba utriusq: ĩ colloquio. oro alexan
dri principis etholoꝝ. c. viij.

HYEMS iã eo tp̃re erat / quum titus quinti' captis lacessa
in phocide ac locri de yberna disposita hr̃et / opunte sedi
tio orta ẽ. factio una etholos q p̃ores erant / altera rõnos
acersebat. etholi priores uenerunt sed opulentior factio
exclusis etholis. missoq; ad impatorem romanũ nun
tio / usq: in aduentum ei' tenuit urbẽ arcẽ regium tene
bat p̃sidium. nec ut descenderẽ / aut opuntioꝝ mi
nis / aut auctoritate impantis consul' rõ p pelli potu
erunt. mora quur nõ extemplo oppugnarẽt ea fuit
q' caducator ab rege uenerat locum ac tp̃s petẽs col
loquio. Id grauare concessum regi ẽ. nõ quin cup&
quintius p se partim armis ptim conditionibꝫ in ꝯ
fectũ uideri bellum. nec dum enĩ sciebat utrũ suc
cessor s' alter ex nouis consulibꝫ mitteret. An q' ui
ut tenderent amicis & ppinqs mandauerat: impiũ
progaretur. aptũ autem fore colloquiũ credebat:
ut sibi liberum eẽt / t ad bellũ manti / l' ad pacem l' decedenti ad pace
ducenti / rem inclinare ĩ sinum maliacũ ppe uitena
linis elegere. eo rex ab demetriade cũ quinq: lemb
& una naue rostrata uenit. Erant cũ eo p̃ncipes ma
cedonum & acheorum exules / & uir insignis cidia
des. cum impatore rõno rex aminander erat & dio
nisiodonis attali legatus. & agesimbrotus p̃fectus ro
die classis / & phaneas princeps etholorum & achei
duo aristenus & exenophõ. inter hos romanus extræ
mum litus pgressus / quum rex ĩ pram nauis ĩ anchoĩs
statis processissẽt cõmodius inquit / si in terrã egre
diaris ex ppinq dicamus inuicem audiam'. q quum
rex fcũrum se id negarẽt quem tandem inquit qnti'
times? Ad hec ille supbo & regio aĩo neminẽ eqdẽ
timeo preter deos ĩmortales. non oĩuz credo at fidi
quos circa te uideo atq: omnium minime ethol. istud
qdem ait rõnus par omnibꝫ piculũ est. qui cum ho
ste ad colloquium congrediunt. in nullo fides sit /
nõ tamen inquit tite quinti par pfidie p̃mium ẽ
si fraude agatur philipp' & phanias / nõ enim eq:
difficulter etholi pretorem alium ac macedones
regẽ in meum locum sbstituãt. s'm hoc silentiũ fuit.
Quum roman' eum colloquiũ censerẽt p̃orẽ dicere q
petissẽt colloqum. Rex ei' ẽẽ p̃orem orõnem q darẽt
pacis leges. non qui accipẽt ꝯditiones pacis cũ philippo

firmande titus quintius consul exposuit. Tum rōn⁹
simplicem suam orationem ēē ea enim se dicturū
que ni fiant nulla sit pacis conditio deducenda ex
omnib⁹ grecie ciuitatib⁹ regi p̄sidia ēē. captiuos & trās-
fugas socius pp̄ rō reddendos. restituenda rōnis ea
illirici loca / que p⁹ pacem ī epiro fc̄am occupasset pto-
lomeo egipti regi reddendas urbes quas p⁹ filopato-
ris ptolomei mortem occupauisset suas. pp̄q: rō ꝯ-
ditiones has ēē exterum & socioꝝ audiri postulata
equū ēē. Attali regis legatus naues captiuos q: que
ad chium nauali prelio capta eēnt. & ī cephorium
uenerisq: templum que spoliasset euastasset q: p in
corruptis restitui. Rodii piream regio ē continētis
aduersus insulam uetuste eoꝝ ditionis repetebāt.
postulabantq: presidia deduci ablasso ab argiliis
& euron̄sium urbe. In elesponto sexto atq: abido
& penopolum bizantiis in antiq formula uiris resti-
tui liberari omnia asie. Emporia: portusq: achei co-
rinthum & argos repetebāt. p̄tor etholoꝝ phanias
cum eadem fere / que rō ut grecia decederet postu-
lasset redderenturq: etholis urbes / que ꝯda uiris
aut ditionis eorum fuisset. excepit orōnem ei⁹ p̄n-
ceps etholorum Alexander uir ut inter etholos fa-
cundus. iādudum si reticerē ait nō quo quicq̄ agi
putet eo colloquio / sed ne quem socioꝝ dicentem in-
terpellet. nec de pace cum fide philippū agere. non
bella uera uirtute unq̄ gessisse. in colloquiis insidia-
ri & captare ī bello non congredi eq̄ campo. nō signis
collatis dimicare. sed refugientē incedere ac diripere
urbes & uincentium p̄mia metu corūmpe. At nō an-
tiquos macedonum reges: s3 acie bellare solitos. urbi-
bus pcere quantum possent / q̄ opulentius impiū
haberent. nam de quoꝝ possessione dimicet / tollen-
tem nil s̄ preter bellum relinquere q̄ consiliū esse. ples
priore anno socioꝝ urbes in thesalia euastasse philippū
q̄ ōs qui unq̄ hostes thesalie fuerint. ipis q̄: etholis eū
plura socium q̄ hostem adimisse lisimachiam pulso p̄-
tore & p̄sidio etholorum occupasse eunchiū. item sue
quondam ditionis urbē funditus euertisse ac delesse
eadem fraude hr̄e eum tebas pithias echium larissaꝫ
pharsalum. motus orōne p̄ncipis alexandri philippus

nauem ut exaudiretur ppius terram aplicuit. parātē
eū dicere in etholos maxime uiolenter phanias inter fa-
tus nō item uerb⁹ uti ait aut bello uincendū aut melio-
rib⁹ parendum ēē. apparet id quidem inquit philipp⁹
& caeco iocatus inualitudinē oculoꝝ phanie & erat di-
catior nā q̄ regem decet & ne inter seria qdem risu sa-
tis tempasse indignari idem coep̄. etholos tanq̄ rōnos
decedi grecia iubere q quib; finib; grecia si discedere
nō possent. ipius enim etholie grecos apodatas q: & ā-
philocos que p magna eorum ps sit greciā non ēē. An
qd̄ a sociis eorum non abstinuerim / iustam querelam
hn̄t. quū ipsi prolege hūc antiquitus morē seruent /
ut aduersus socios ipi suos pu^ca tantū auctoritate dep-
ta iuuentutē suam militare sinant. & contraīe p se
acies inutraq: pte etholica auxilia habeant. nō ego chi-
um expugnaui sed prusiam socium & amicum oppu-
gnantem adiuui & lesi machina ab tracib; uindicaui
& quia me neccitas ad hoc bellum a custodia ei⁹ aūtit
traces hn̄t & etholis hoc. Athalo autem rodiisq: nihil
iure debeo. nō enim a me sed ab illis principiū bel-
li ortum ē. Rōnoꝝ aūt honoris cā / epiream rhodiis
& naues athalo cum captis q comparebūt restituā.
nam qd̄ ad incepharum uenerisq: templi restitutiōē;
attinet quid restitui ea postulantib; respondeā / n̄ q̄
uno m̄ silue luciq: caesi restitui poss̄ curam ī pensaq:
stationis me prestaturꝝ / qm̄ hec inter se reges postula-
re & respondere placet. Extrema eius orō aduers⁹
acheos fuit in qua orsus ab antigonis p̄mum suis:
deinde erga gentē eam meritis recitari decreta eoꝝ
iussis / omnes diuinos humanosq: honores ꝯplexāq:
atq: eam adiecit recens de exercitu quo ab se desci-
uisset inuectusq: grauiter ī pfidiā eorum agros tn̄
se hiis rediturum dixit d̄ corintho cū imp̄atore ro-
mano deliberaturum ēē quesiturūq: ab eo simul uiꝝ
hijs ne urbibus decedere se equum cēseat / quas a
se ipo captas iure belli habeat. An hiis & quas a
maiorib; suis accepisset. parantib⁹ acheis etholisq:
ad ea respondere quum prope occasum sol eēt / di-
lato in posterum diem colloquio philipp⁹ ī statiōē;
ex qua pfectus erat romani sociiq: ī castra redierūt.
Quintius postero die ad niceam is. ii. locus placuerat

ad constitutū tp̄s uenit. philippi nullus usq̄ nec nūtiꝰ
ab eo ꝑ aliq̄t oras ueniebat & desperantib; uentuꝝ
repente aperuerunt naues. atq; ipe quidem cū tā
grauia & indigna imparent̄ in opem consilij diez
se consumpsisse deliberando aiebat. uulgo credebāt
de industria rē in serum tractam ne tp̄s dari poss&
acheis etholisq; ad respondendū. & eā opinionē af
firmauit petendo submotis aliis ne tp̄s altercando
tereretur: & aliqs finis rei imponi poss& cum ipo
imparatore rōno licer& s̄ colloq. id primo nō accep
tum ne excludi colloquio uiderent̄ socii dein quū
haud absister& petere ex omniū ꝯsilio rōnus ipa
tor cū p̄fcto claudio trib; milib; ceteris submotis ad
extraemum litus processit. rex cū duob; quos p̄die
adhibuerat in terra ē egress. ibi quum aliq̄diu se
creto locuti eēnt q̄ acta philippus ad suos retuleīt
minus comptum ē. Quintius hec rettulit ad socios
romanoꝝ eum cedere tota illiria ora. pfugas remitte
re ac siq sint capti. Athalo naues & cū illis captos na
uales socios. rhodiis regionē quam pireā uocant red
dere Iasso & bargillis n̄ cessuꝝ ethol forsalon laris
samq; reddere tebas nō reddere acheis nō argis m̄
s̄ & corintho cessurum. nulli omniū placere ꝑtium
qb; cessurus aut nō cessurus eēt destinatio. pl̄. n. amit
ti ī hijs q̄ acquiri. nec unq̄ n̄ tota deduxiss& grecia
p̄sidia causas caertaminū deponere. Cū hec toto ex cō
cilio ōs uociferarent̄ ad philippū q̄: ꝓcul stantem uox
ē plata. itaq; a quintio petit ut rē totam ī posteꝝ die
differr&. profcō aut ꝑsuasurum se aut ꝑsuaderi sibi
passurū litus ad thomum colloqo destinat̄. eo mature
ꝯuentū est. ibi philipp̄ p̄mum & qntiū & ōs q ade
rant rogare ne spem pacis turbare uellēt. postremo pe
tere tp̄s quo legatos mittere romā ad senatū poss&. aut
hijs conditionib; se pacem impetratuꝝ aut quascūq;
senat̄ dediss& leges pacis accepturū. id ceteris haud
q̄q̄ placebat. nec enim aliud q̄ morā & dilationē ad
colligendas uires quaeri. Quintius ueꝝ id futuꝝ fuis
se dicere si æstas & tp̄us rerum gerendaꝝ eēt. yeme
instante nihil amitti dato spatio ad legatos mitten
dos. nā neq; sine auctoritate senatus quicq̄ eoꝝ fore
q̄ cum rege ipi pepigiss&. & explorari de bello necciaꝫ

quietem ipa yems daret. seuō auctoritatē posse ī hac
sententiā & ceteri socioꝝ p̄ncipes cōcesserunt ī dutiisq;
datis in duos menses & ipos mittere singulos legatos
ad senatum edocendū ne fraude regis caperentur
placuit. additum indutiaꝝ pacto. ut regia p̄sidia
phocide ac locride extemplo deducerēt̄. & ipe qntiꝰ
cū sociorum legatis aminandꝝ acarnanū regemiū
ut spem legationis addicer&. Q. fabiū uxoris qntii
sororis filius erat &. Q. fuluiū & appiū claudium
misit;

Gesta romanoꝝ cū legatis grecoꝝ. gesta ī grecia ꝑ regē
ac consulem. tirannica seuitia nabidis contra argiuos
& consul cum nabide. c. ix.

VT VENTVM romam ē p̄ socioꝝ legati q̄ regis au
diti s̄. caeteꝝ eoꝝ oro conuitiis regiis ꝯsumpta est.
mouerunt. n. maxime senatū demonstrando ma
ris terrarumq; regionis eiꝰ situm: ut omnib; appare
r& si demetriadem ī thesalia calcidem ī euboica
corinthum ī achaia rex tenēt n̄ posse liberā greciam
ee. & ipm philippū non contumeliosius q̄ uerius
compedes eas grecie appellare. Legati dein regis in
tromissi quib; longiorē exorsis orōnem breuis in
terrogatio cessurus ne hiis trib; ciuitatib; eēt ꝑmo
nem incidit. quum mandatū s̄ de hijs noiatim ne
gar& quicq̄ sic infecta pace regii dimissi. quintio
liberum arbitrium pacis ac belli ꝑmissum qd̄ ut sa
tis apparuit nō tederī belli senatum & ipe uictoriæ
q̄ pacis auidior nec colloquiū p̄ea philippo dedit
nec legationem aliā q̄ que oī gratia decedi nun
tiar&. admissurum dixit. Philipp̄ cū acie decerne
dum uider&. & undiq; ad se cōtrahendas uires
maxime de achaie urbib; regionis ab se diuise ma
gis tam de argis q̄ de corintho solicitus optimū ra
tus nabidi lacedemonioꝝ tiranno uelut fidutia
dare ut uictori s̄ restituer& si qd aduersi accidis
s& ipe hr& philodi q corintho argiisq; p̄erat scri
bit ut tirannum ipe conuenir&. philodes p̄terq̄
q ia ueniebat cum munere adicit ad pignus fu
ture regis cū tiranno amicitie filias suas regem na
bidis filiis matrimoio coniungere uelle tirannus
primo negare iter ad urbem eam se acceptuꝝ nisi

argiuorum ipsorum decreto accersitus ad auxilium urbis esset.
deinde ut frequenti contione non aspernatos modo sed
abominatos et nomen tiranni Audiuit cam se spo
liandi eos natum ratus tradere ubi uellet urbem
philodem. sic nocte ignaris omnibus acceptus in urbem
est tirannus. prima luce occupat superiora loca. portę
uero clausę paucis principum tumultum inter primum
elapsis eorum absentium direptę fortunę pnntibus
aurum et argentum ablatum. pecunię imperatę in
gentes. qui non cunctanter contulere sine contumelia
et laceratione corporum sunt dimissi. quos occultare aut
retrahere fuit suspitio aliquid in seruilem modum lace
ranti atque extorti. Contione inde aduocata rogationes
promulgauit unam de tabulis nouis. alteram de agro
uiritim diuidendo: duas faces nouantibus res ad
plebem in optimates accendendam postque in potestate
argiuorum ciuitas erat nihil eius memor tirannus
a quo ciuitatem et in quam conditioem accepisset lega
tos elatiam ad quintium et atallum eginę ybernantes
mittit: qui nuntiarent argos in potestate sua esse. eo si ue
nirent quintius ad colloquium non diffidere sibi omnia cum
eo conuentura. Quinti ut eo quoque presidio philippum nu
darent quum annuissent se uentura mittit ad athalum
ut ab egina sitionem sibi occurrerent. ipse ab anthiara
decem quoque remibus quas hiis forte ipsis diebus lucius
quintius frater eius adduxerat ex ybernis corcirę sitio
nem transmisit. iam ibi athalus erat. qui cum tiranno ad
romanum imperium non romano ad tirannum eundem
iturum dicerent in sententiam suam quintium transduxit
ne in urbem eam argos irent haud procul urbem
ycenita uocatur eo loco ut congrederentur conuenit.
quintius cum fratre tribunis militum paucis athalus cum
regio comitatu. nichostratus acheorum pretor cum au
xiliaribus paucis uenit. tirannum ibi cum omnibus copiis
obedientem inuenerunt. progressus armatus cum satel
litibus armatis est in medium fere interiacentis campi
inermis quintius cum fratre et duobus tribunis militum
inermi item regii pretor acheorum et unus ex purpura
tis latus cingebant. Initium sermonis ab excusatione
tiranni ortum quod armatus ipse armatisque septus cum
inermes rationum imperatorem regemque cernerent in colloquium

uenisset. neque enim se illos timere dixit sed exules ar
giuorum inde ubi de conditionibus amicitiae cep
tum agi est. romanus duas postulare res. unam ut
bellum cum acheis finirent: alteram aduersus phi
lippum mitterent secum auxilia. ea se missurum dixit.
pro pace cum acheis indutię impetratę donec bellum
cum philippo finiretur. de argis quoque disceptatio ab atha
lo rege cum fraude philodis proditam urbem ui
ab eo teneri arguerent. ille ab ipsis argiuis se defen
derent accitum contione rex argiuorum postulabat.
ut id sciri posset nec tirannus abnuere. sed deduc
tis ex urbe presidiis liberam contionem non in mistis
lacedemoniis declaraturam quid argiui uellent pre
beri debere dicebat rex. tirannus negauit deduc
turum. hec disceptatio sine exitu fuit. de collo
quio discepsum. sexcentis cretensibus ab tiranno
datis romano. indutiisque inter nicostratum pretorem
acheorum lacedemoniorum tirannum. iiii. mensis factis. inde
quintius corinthum est profectus. et ad portum cum
crethensium cohorte uenit. ortantique ut extemplo
transirent urbemque traderent: ita respondit: ut distu
lisse rem magis quam negasse uideretur. A corintho quin
tius anticiram transiecit: inde fratrem ad temptandam
acharnanum gentem misit. athalus ab argis sitionem
est profectus. ibi est ciuitas nouis honoribus ueteres
regis honores auxit. et rex ad id quod sacrum apolli
nis agrum grandi quondam pecunia redimant istum
quem ne sine aliqua munificentia preterirent ciui
tatem sociam et amicam. x. talenta argenti dono
dedit. et x. milia modium frumenti. atque ita tencreas
ad naues rediit. et nabis firmato presidio argis la
cedemonem regressus quum ipse uiros spoliasset
ad feminas spoliandas uxores argos remisit hec
nunc singulas illustres nunc simul plures genere inter
se uinctas domum acersendo blandiendoque ac
minando non aurum modo hijs sed postremo uestem
quoque cultumque omnem muliebrem ademit;

Incipit liber tertius continent gesta romanorum super lege
opiam et altercatio in senatu de ipsa lege elegans oratio
catonis pro ipsa lege et oratio ualerii tribuni contra legem
et ab rogatio l. c. i.

NTER bellorum magnorū haud dum uix finitorꝝ aut īminentiū curas
intercessit. Res pua dictu ſ; que ſtudiis
in magnum certamen excesserit. Marc⁹
fundanus & Lucius ualerius tribuni
pleb. ad plebem tulerūt de opia lege ab
rogando. Tulerant eam Marcbus opi⁹ tribunus
plebis. Quiri⁹ fabius. Tit⁹ sempro⁹ consules. In
medio ardore punici belli. Ne qua mulier semi
uncian auri hꝫ. Neu uestimento uersi coloris u
tereṫur. Neu uncto uehiculo intra urbem opido ue
aut ppius. Inde mille passus nisi sacrorꝝ cā uebe
retur. Marcus titus. & iunius brut⁹ tit⁹ romuleus
plebei. Legem opiam tuebantur nec se eam abro
gari passuros aiebant. Ad suadendumq; Multi no
biles prodibant. Capitolium cur a hominū fauē
tium aduersantiūq; legi complebant. Matrona
nulla nec auctoritate neq; uerecundia neq; pio u
rorꝝ contineri limine poterant. Omnes uias urbis
aditusq; in forum obsidebant uiros descendentes
ad forum orantes: ut florente re.pu. crescente
in dies. priuata omniū fortuna. Matronis q: pristinū
ornatum redd⁹ paterent. Augebat hec frequentia
mulierum in dies. Nam & ex opidis & concinabu
lis conuenerāt. Iam & consules ptores q: & alios
magistratus adire & rogare audebāt. Cetera minime
exorabilem. Alterum utiq: cōsulem. Marcium
portium Catonem hēbant q pro lege quae abroga
batur. Ita diserui⁹. Si in sua quisq: uestrū Matre
familiæ. Quirites. Jus & maiestatem uiri retinere
instituissꝫ minus ea in uniuersis feis negotii hrem⁹.
nūc domi uicta libertas ura i potia muliebri: hic
q: i foro obteri⁹ & calcatur. & q ne singulas istitu
ere: nō potuimus uniuersas horremus equide fabula
& festam rem dicebam ee uiroꝝ oe gns: i aliqua
insula: coniuratione muliebri ab stirpe sblatum ee
ab nullo genere nō summū piculū & si qr⁹ & gsilia
& secretas consultationes ee sinas. atq: uix statuere
ap animum meum possum utrum peior ipa res
an peiore ex agatur. q4 alterum ad nos consules re
liquosq: magistratus: altera aduos quirites magis

ptim & na. utrum re.p. sit nec ne id qd aduos fertur
ura existimatio e q in suffragium ituri estis. hec ostēr
natio muliebris siue sua sponte siue auctoribꝫ uob
marco fundano & lucio ualerio fca est haud dubie
ad culpam magratuum ptinēs. nescio uob tribunis
an consulib; magis sit deformis nob feminas ad
concitandas tribunitias seditiones ita adduxistis nob
sic pleb odam sic mulier; secessioe leges accipiendę
sunt. Equidem nō sine rubore paulo an pmedium
agmen mulierum in forum pueni. q nisi me uereco
dia singla magis maiestatis & pudoris q q uniu
sarum tenuisset ne compellatę ab consule uideret.
dixissem qui hic mos e in publicam parendi & ob
sidendi uias & uiros alienos appellandi istud ipm
suo queq: domi rogare nō potuistis an blandiores
in publico q priuato. & alienis q uris estis. qq ne
domi quidem uos si sui iuris finib; matronas con
tineret pudor que leges hic rogarent abrogarent
n curare decuit. maiores nri nullam ne priuatā
quide rem agere femmas sine auctore uoluerunt.
in manu ee parentū frum uiroꝝ. nuc si diis placet
iam & rem capescere eas patimur. & foro q: & contio
nib; & comitiis immiscēri. quid enim nūc aliud p
uias & compita faciunt q rogationes tribunoꝝ pleb
suadere & aliam legem abrogandā censent. date fre
nos i potenti nature indomito aiali. desperate ipas
mos licentiae fturas nisi ubi uos faciatis. Minimū
hoc eoꝝ e que iniquo aio femine sibi aut moribꝫ
aut legib; iniectum patiuntur. omniū rez libertā
tem: ymo licentiā si uere dicere uolumus desiderat.
quid enim si hoc expugnauerint nō tptabūt rece
sente oia muliebria ura licentia eaꝝ alligauerunt
maiores nri: pque q subiecerint uiris. qbꝫ omnib;
cōstrictas uix tamen continere poterimus. qd si capere
singla & extorqueri & acquiri ad extremū iuri pa
tiemini tollerabiles uob eas fore creditis. extemplo
simul pares ee cepint: supiores erūt. at hercule neq
nouū in eas rogetur recusant. nō uis ſ; iniuria de
pcantur. ymo ut quam accepistis iussistis suffragiis
uris legem qua usu tot annoꝝ: & expiudo ꝓbā
stis. hanc ut abrogetis: satis comoda omnib; e idmo

titus romuleus

titus romuleus

dissuadendū

p

q singlis resistere

† alię

† utrum tollendo lege
cetas ifirmetis nihil lex

q̄ / qđ maiori pti & īsūmā pdest. sicuiq: puatim
officiā & uſ id destruā ac demolier quid attinebit
uniuersos rogare leges quas mox abrogare īq̄s
latę sint possint. uolo tamen audire quid sit illud
pp qđ matrone consternate procurant ī publicum
ac uix foro & contione abstineant: ut captiui ab
hannibale redimant uiri liberi frēs earum paul
abē absitq: semp tal fortuna rei.p. ſ tñ cū fuit ne
gastis hoc piis pāb; eo4. at nō pietas nec solicitudo
p̄suus. sed religio congregabit eas. mrem ideam pe
limonte ex frigia uenientem accepturę ſ. qđ hone
stum dictu saltem seditiōi p̄tendr muliebri: ut au
ro & purpura fulgeam inqt. ut carpētis festis p festisq;
dieb; uelud triumphantes de lege uicta & abroga
ta & captis & ereptis suffragiis ī p urbem uectemur.
ne ullus modus sumptib; nē luxurię sit. saepe me
querentē de femina4 deuiro4 / nī de puato4 m̄ sed
& magistratuū sumptib; audistis diuersis q: duob;
uitiis auaritia & luxuria ciuitatē laborare. quae
pestes omnia magna impia euerterūt. hęc ego quo
melior letiorq: indies fortuna rei.p. ē / impiumq:
crescat & ingretiam aliamq: transcendimus oīb;
libidinum illecebris repletas & regias & attrectam
gazas eo pl oreo ne ille magis res nos coepint q̄
nos illas. infesta mihi credite signa ab siracusis il
lata sunt huic urbi / nā nimis multos audio corīthi
& athenarum ornamēta laudantes mirantesq: &
ante fixa fictilia deorum rōnor & ridentes. Ego hos
mallo ppitios deos / sed ita spero futuros si ī suis ma
nere sedib: patiemur patrum uiror & memoria p
legatum cincam pir n uiro4 mo / sed & mulie4
animos domi temptauit. nundū lex opia ad coer
cendum luxuriā muliebrē lata erat. tñ nulla ac
cepit. quam cām fuisse censetis eadem fuit quę
maiorib; uris / nihil de hac re legi sanciendi. nul
la erat luxuria quę coherceret. sicut ān morbos
necē est cognitos ēe q̄ remedia eo4 sic cupiditatū
priusquā natę sunt q̄ leges quae hīs mōrum facerē &.
quid legem licinia excitauit de qngentis iugeribꝫ
nisi ingens cupido agros ꝯinuandi. quid legem
anciam de donis & muneribꝫ nisi q2 uectigal iam
& stipendiaria plebs ēe senatui cepit. itaq: minime
mirum ē / nec opiam nec ullā rem legem desiderata
ēe / quę modum sumptib; mulie4 facer & quū au4
& purpuram datam & oblatis ultro nō accipiebāt.
si nunc cū illis donis cyneas urbem circuir & stantes
ī publico inueniss & quę acciper &. atq: ego nō nul
larum cupiditatum nec cām quidē aut rationē ī
re possum. nam ut qđ alii liceat t nō licere aliqđ
fortasse natural aut pudoris / aut indignationis ha
beat. sic equat omnium cultum. qđ unaqueq: urꝫ
ueretur ne in se conspiciatur. pessimus quidē pudor
ē / t parsimonię t pauptatis ſ uirūq: nab lex demit /
quum id qđ hre non licē & nō habeatis. hāc inqt
ipam exequationē non fero. illa locuples quur nō
insignis auro / purpura conspicior. quur pauptas a
liaq ſb hac spem legis latę. & qđ hre non possit
habiturę. s. fuisse uideantur. uultis hoc certam uxo
ribꝫ uestris inicere quirites: ut q diuites id hre uelit /
qđ nulla alia possit. pauperes. nē ob hoc ipm ꝯtepnāt
sup uires se extendunt. ne simul pudere qđ nō oꝫ
cepit qđ / nō pudebit. q̄ de suo poterit parabit. quę
non poterit uirum rogabit miser4 illum uirum & q
exoratus & qui nō exoratus erit. quū qđ ipe nō de
derit datum ab alio uidebit. nunc uulgo alienos ui
ros rogant. & qđ maius ē legem & suffragia uocant.
& á quibusdam impetrant aduersus te & rē tuā & li
beros tuos exorabiles. simul lex mon & sumptibus
uxoris tuę deserit / tu nunq̄ facies. nolite eodem loco
existimare futurā rē quo fuit ante q̄ lex de hoc ferret.
& hoīem improbum nō accusari tutius q̄ absolui: &
luxuria nō mora tollerabilior eēt q̄ erit. nūc ipis uin
culis sic fere bestię irritatę deinde emisit. ego nullo m
abrogandā legem opiam cēnseo. uos qđ facatis deos
ōs fortunare uelim. Post hec tribuni q̄: plebei q se ī
tercessuros professi erant ī pauca ī eadem sententia a
diuss &. Tum Lucius ualeri pro rogatione ab se promul
gata ita diserut. Si priuatim tantumō ad suadēdū
dissuadendumq: id qđ a nob rogat pcessiss & ego q̄:
quum satis dictum p utraq: parte existimarē / tacitus
suffragia urā expectassem. nūc quū uir grauissimus
ꝯsul. M. portius nō auctoritate solum / qua tacta satis

oportꝫ

ī luxuria tollerabilior

momti huiusc & ꝟ oronē & longa & accurata i sectatus
sit rogationē nram necesse ē paucis respondere qui
tam plura uerba ī castigandis matronis q̄ in rogatiōe
nra dissuadenda consumpsit & quidem ut ī dubio
ponerē & utrum id q̄ reprehendere & matrone sua spō
te an nob auctorib; fecasse & rem defendam nō nos
inquos iecit magis hoc consul uerbotenus q̄ ut rē
ī simulare & cœtum & seditionē & interdū secessiōē
muliebrem appellauit q̄ matronę ī publico nos ro
gasse & ut legem ī se datam pp bellū p tporib; duris
in pace & florentī ac beata re.p. abrogetis. uerba ma
gna q̄ rei augendę cā conquerantur? & hec & alia ee
scio. & .M. catonem oratorē nō solū grauē sed int
dum & trucem ēe scimus oēs quū ingenio sit mitis:
nam quid tandem noui matronę fecerunt q̄ fre
quentes in cā ad se ptinente in pu. processerunt. nuq̄
ante h̄ tps in pu. apuerūt. tuas aduersus te origi
nes reuoluam. Accipe quōc id fecerit & qde semp
bono publico. Iam á principio regnante romulo
cū capitolio ab sabinis capto medio ī foro signis col
latis dimicaretur num ne inter cursu matronas &
inter acies duas plium sedatum ē. Quid regib; ex
actis cum coriolano martio duce legiones uolscoꝝ
castra ad quintū lapidem posuisse & nūne agmen
q̄ obrupta hec urbs ēet matronę auerterūt. Iam
urbe capta a gallis aurum quo redempta urbs ē nem
pe matronę consensu omnium ī pū. contulerūt.
pxio bello ne antiqua repetam num ne & cum pecu
nia opus fuit uiduarum pecunię adiuuerūt erariū.
Et cum dij quoq; noui ad opem ferendam dubiis re
bus accerserentur matronę uniuersę ad mare pfectę
sunt ad matrem ydeam accipiēda. Dissimiles inqs
cāe sunt. nec m̄ cās equare propositū est. nihil no
ui fcūm purgare satis ē. ceterum qd̄ in reb; ad ōs
pariter uiros feminasq; ptinentib; fecasse eis nemo
miratus ē in cā ppria id ipas miramur fecasse. Quid
aūt fecerunt. Supbas meduſ fidi aures habem? Si cu
dni seruoꝝ nos fastidiant pces nos rogari ab bone
stis femmis indignamur. Venio nūc ad id de quo
agitur. in quo duplex consul oro fuit. nā & legē
ullam oro abrogari ē indignatus & eā papue legem

que luxurię muliebris coercende cā lata ē. & illa cōs
p legib; suis consularis oro est & hec aduersus luxu
riam seueriſſimis moribus ꝙueniebat. itaq; piculū
ē q̄ n quid mutaq; re uam sit docuerimus neqs
error uob effundatur. ego enim quemadmodum
hiis legib; quę nō intemp aliqd̄ sit ꝑpetuę utilita
tis cā in ęternum late sunt. nullam abrogari de
bere fateor nisi quam aut usus coarguit aut stat
aliquis rei.p. inutilem fecit. sic quas tempora aliq̄
desiderarunt leges mortales ut ita dicam tempōib;
ipis mutabiles esse uideo. que in pace lata sunt. ple
rumq; bellum abrogat. que in bello pax ut in na
uis administratione alia in secunda alia i aduſa
tempestate usui sunt. hec quū ita nā distincta sit
exutroq; tandem genere ea lex ēe uidetur quam
abrogamus quia uetus regia lex simul cū ipsa urbe
nata aut q̄ ꝟm ē ab .x. uiris ad condenda iura crea
tis in .xii. tabulis scripta sine qua quum maiores
nri nō existimauerint decus matronale seruari
posse: uob q̄: uerecundum sit ne cum ea pudore
sanctitatē q; femina ꝟ abrogem. qs igr nescit nouā
legem istam ēe. Q. fabio & tito sempronio ꝙsulib;
xx. añ annis lata sine qua quum p tot annos ma
tronę optimis moribus uixerunt q̄ tande ne abro
gata ea effundantur ad luxuriā piculum ē. nā si
ista lex aut ideo lata ēet ut sineꝝ & libidinem mu
liebrem uerendum foꝝ & ne abrogata incitaꝝ &
quur sit autem ipa lata iudicat temp. hannibal
in italia erat uictor ad cannas. iam tarentū iā ar
pos iam capuam habebat ad urbem romā admo
turus exercitum uidebat. defecerāt socii nō milites
in suplementū: nō socios nauales ad classem tuenda
nō pecuniā in erario habebamus. Sui q̄b; arma da
rentur ita ut pium p his bello pfcō dnis solueret
emebantur. ī eadem die pecunię frumtū & cęta q̄
belli usus postulabat pbenda. pū. anni in se cōductores p
fessi erāt. suos ad remum miro excessu ꝙstituto cū
stipendio nro dabamus aur & argentū omne ab
senatoribus eius rei initio orto ī pu. conferebam. ui
dueꝝ & pupilli pecunias suas ī erariū deferebant cau
tum erat quo ne plus argenti & auri fī quo ne pl

signati argenti & aeris domi hremus. tali tpre in luxu
ria & ornatu matrone occupate erant / ut ad eā coer
cendam lex opia desiderata sit & qz cereris sacrificiū
lugentib; omnib; matronis intermissum erat senat⁹.
finiri luctum .xxx. dieb; iussit. cui nō appar& ī opia
& miseria ciuitatis & quia omnium p̄uatoꝝ pecu
nie musum .pu. uertende erant / istam legem scrip
sisse / tamdiu mansuram q̄ diu causa scribende legis
mansiss&. nam si que tunc tp̄is causa decreuit sena
tus aut ppl's iussit in ppetuū seruari opport& / cur pe
cunias reddimus priuatis quur p̄ca. p̄senti pecunia
locamus / quur serui qui militēt nō ementur / quur
p̄uati nō damus remiges / sicut tunc dedim⁹. oēs alii
ordines oēs homines mutationē in meliorē statum
rei .p. sentient. ad coniuges tantum nr̄as pacis & trā
quilitatis pu^ce. fructus non pueni&. purpura uiri u
temur. p̄testati in magr̄atib; in sacerdotiis liberi nr̄i
p̄testis purpura togis utentur magr̄atib; ī coloniis
municipiis q: toge pretexte hn̄de ius ē. nec id ut ui
ui solum hn̄t tantū insigne / s; & ut cum eo crem̄t
mortui. Feminis dum taxat purpure usum īterdi
cemus. & cum tibi uiro liceat purpura ī ueste stra
gulata uti mr̄em familie tuam purpureum amicu
lum hr̄e nō sines & equus tuus spetiosius īstratus
erit q̄ uxor uestita sed in purpura quae terit absu
mitur ī hijs quidem iustam / sed aliquam tn̄ cām
tenacitatis uideo. ī auro uō in q̄ p̄ter manus p̄tium
nihil interimenti fuit que malignitas ē p̄sidium
potius in eo ē & ad p̄uatos & ad publicos usus / sic
expti estis. nullam emulationē inter se singularium
qm̄ nullā emulationē inter se singulariū qm̄ nul
la hr̄et / ee aiebat. at hercule uniuersis dolor & īdi
gnatio ē / cū sociorum latini nōis uxorib; uident ea
concessa ornamenta quae s' adempta sunt / cū insi
gnes eas ee auro & purpura quū illas uehi p urbem
se pedib; seq / tanq̄ illarum ciuitatib; nō in sua īpiū
sit. uiroꝝ hoc aīos uulnerare poss&. quid muliercularꝝ
censetis / quas & pua mouent. nō magr̄atus nec sacer
dotia nec triumphi / nec insignia nec dona aut spolia
bellica hiis contingere possunt. munditie & ornatus
& cultus / hec feminaꝝ insignia s̄. hiis gaudēt & gl̄iant

hunc mundum muliebrem appellarunt maiores nr̄i.
quid aliud in luctu tantū purpuram atq: aurū depo
suit. quid quum luxert sumunt / qd in gratulatōib;
supplicationib; ubi excellentiores ornatus aditiūt. si
legem opiam abrogaueritis / nō ur̄i arbitrii erit / siq
eis uetare uolueritis qd nūc lex uetat: minus fide. uxo
res sorores & quibusdam in manu erunt. nunq̄ saluis
suis exuitur seruitus muliebris & ipe libertatē quam
uiduitas & orbitas fecit detestantur. in ur̄o arbitrio
suum ornatū q̄ in legib; malunt ee. & uos ī manu &
tutela / non in seruitio debetis hr̄e eas. & male pr̄es uos
aut uiros q̄ dominos dici. inuidiosis nominib; ute
batur mō consul seditionem muliebrē & secessionē
appellando. ita enim piculum ē ne sacrum montem
sicut quidam irata plebs aut auentinū capiant. pati
endum huic infirmitati ē qdcumq: uos censueritis
q̄ plus potestis eo moderatius imperio uti debetis. hec
quum contra legem proq̄ lege dicta eēnt aliquaten⁹
maior frequentia mulierum postero die sese ī pu. ef
fudit. uno q̄: agmine oēs tribunoꝝ ianuas obsederēt
qui collegarum rogationi intercedebant. Nec an̄ ab
stiterunt q̄ remissa intercessio ab tribunis ē. nulla
dem̄ dubitatio fuit / quin om̄ib; tribunis legē abro
gar& .xj. anno p⁹ abrogata ē q̄ lata;

Gesta romanoꝝ yspania decreta p̄uincia portio catoni. p
fectio ipius ī prouinciā & gesta p eū ꝯ emporitanos tur
dulos & alios de prouincia. c. ij.

MARCVS portius consul p⁹q̄ abrogata lex opia ē: extē
plo .xxv. nauib; longis quarum quinq: socioꝝ erant
ad lune portum profectus / eodem exercitu ꝯuenire ui
so / & edicto p oram maritimā misso / nauib; oīs gn̄is
contractis ab luna pficiscēs / dix / ut ad portū pyrenei
sequerent⁹. inde se frequenti classe ad hostes iturū
p̄teruecti ligustinos montes sinumq: gallicū / ad diē
quā edixerat conuenerūt. inde rodanum uentum &
presidium hispanoꝝ / qd in castello erat: ui deiectum.
ab rodano ſo uento emporias p̄uentū. ibi copie om̄s p̄
ter socios nauales in terram exposite. Iam tūc emporie
duo opida erant muro diuisa. unum greci hebant
phocea: un̄ masilienses oriundi. alterū hyspani. s; gre
cum opidum in mare expositum totum orbem muri

minus quadringentos passus patentē hebat yspaīs
retractis ora maris / triummiliū passuum ī circuitu
murus erat. tertium genus rō coloni ab cesare diuo
p' deuictos pompei liberos adiecti. nunc ī corp' unū
confusiones yspanis p' postremo & grecis ī ciuitatē
romanam accitis. miraretur qui tum cerner& apto
mari ab altera pte yspanis tam fera & bellicosa gente
obiectis que res eos tutaretur. disciplina erat custos
infirmitatis / quā inter ualidiores optime timor ꝯtin
gunt. ptem muri uersam ī agros egregie munitā ha
bebant / una tantū in eam regionē porta ī posita. cui
t assiduus custos aliquis ex magrātib; erat / nocte pars
tertia ciuium ī muris excubabat. nec moris tantum
aut legis cā / sed quanta si hostis eēt / seruabant uigi
gilias & circuibant cura. yspanū neminē in urbē;
recipiebant. ne ipi quidem temere urbe excedebāt.
ad mare patebat omnib; excitus. porta ad hispanoꝝ
opida īuersa / nunq̄ nisi frequētes / ps tria fere cui' p
xima nocte uigilie in muris fuerant egrediebant. cā
exeundi hec erat. cōmertio eoꝝ yspani īprudentes
maris / gaudebant. mercari q̄: & ipi ea q̄ externa na
uib; inueherentur. & agrorum exigere fructus uole
bant. huius mutui usus desiderium ut yspana urbs
grecis pater& faciebat. erant eo tutiores q' sub umbra
romane amicitie latebant. quā sicut minorib; uirib;
q̄ masilienses pari colebant fide. tunc q̄: consulem
exercitumq̄: comiter ac benigne acceperūt. paucos ibi
moratus dies cato / dum explorar& ubi & q̄te hosti
um copie eēnt: ut ne mora quidem segnis ess&. oē
id tp̄s exercendis militib; cōsumpsit. id erat forte tp̄s
anni / ut frumentū in areis haber& itaq̄: redemptoib;
uetitis frumentū parare / ac dimissis romā bellum īqt
se ipm al&. pfcus ab emporiis agros hostium urit. ua
statq̄: & oīa terrore & fuga compl&. Eodē tp̄re lelio
decedenti / ex ulteriore hispania cū p̄sidio sex miliū
dato ab. A. claudio consule p̄ore / celtiberi agmine
ingenti ad opidum iliturgem occurrerūt. xx. milia
armatoꝝ fuisse: ualerius scribit. xii. milia ex his cesa
opidum yliturgi receptū. & puberes ōs interfectos.
in ad castra catonis Lelius puenit. & q2 tuta iā ab
hostib; regio erat / p̄sidio ī ulteriorē hispaniā remisso

romam ē pfcus. obrem foeliciter gestam / ouās urbem
ē ingressus. argenti infecti tulit ī erarium. x. qua
tuor milia pondo septingentū. xxxii. signa tibigatoꝝ.
x. & vii. & xx. trib; & asensis argenti quadriginta.
triginta nouem. causa triumphi negandi senatui
fuit / q' alieno auspicio & ī aliena p̄uincia pugnass&.
ceteꝝ biennio post redierat cum prouincia succes
sori. Q. minutio tradita sequentē annū retent'. ibi
longo & graui fuiss& morbo. itaq̄: m̄ duob; mē
sib; an̄ eius ouans urbem ē ingressus / quā succes
sor eius. Q. minutius triumphar&. hic q̄: tulit ar
genti pondo. xxxiiii. nouem centū & bigatoꝝ
septuaginta tria milia & ostensis argenti ducenta
lxxvii. milia. In hispania interim consul haud p
cul emporiis castra habebat. eo legati tres ab ilerge
tum regulo bilistage. inquib; unus filius ei' erat:
uenerunt querentes castella sua oppugnari. nec spē
ullam ēē resistendi / n̄ presidium rō misiss&. qna
milia militū satis ēē. nec hostes si tanta manus ue
niss& / mansuros. Ad ea consul moueri quidem se
t piculo eorum t metu dicere. ꝑ s̄ nequaq̄ tm̄ copi
arum ēē / ut quum magna uis haud procul hostiū
absit & q̄ mox signis collatis dimicandum sit / in
dies expect& diuidendo exercitū minuere tuto ui
res poss&. legati ubi hoc audierūt flentes ad genua
consul' puoluunt'. orant ne se ī reb; tam trepidis de
serat. quo enim se repulsos ab romanis ituros. nul
los se socios nihil usq̄ interris aliud spei hr̄e potuis
se. se extra id piculum esse / si decedere fide si coiu
rare cū ceteris uoluiss&. nullis minis nullis picul
se motos / spantis satis opis & auxilii s̄ ī rōnis esse
id si nullum sit si s̄ a consule neget / dos hoīes se te
stes facere / inuitos & coactos se / ne eadem q agūt
ī ipos / si sint patiantur defecturos cum ceteris poci'
yspanis q̄ solos pituros ēē & illo quidem die sine
responso dimissi. ꝯsulem que nocte insecuta ē an
ceps cura cogitare nō uelle deserere socios nolle mi
nuere exercitum q' aut indimicando periculū af
ferre poss&. stat sententia nō minuere copias ne
qd interī hostes inferāt ignominie. socus spē pro
re ondam censc&. sepe uana p ueris maxīē in bello

ualuisse. & credentem se aliquid auxilii hre pinde
atq: hr& ipa fiducia & sperando atq: audendo
fuatum. postero die legatis respondit qq uereat
ne sua uires alius eas comodando minuat tn illo&
se temporis ac piculi magis q sui rone hre. denu
tiari militum pti tertie ex omnib cohortib uub&
ut cibum quem innaues iponat mature coquant:
naues q: in diem tertium expediri iussit. duos ex le
gatis bilistagi atq: illergetib nutiari ea uub&. filiu
regili comiter habendo cu muneribus ap se retin&.
legati no ante profecti q inpositos in naues milites ui
derint. id p dubio iam nuntiantes n suos m, f &
hostes fama romani auxilij aduentantis impleue
runt. consules ubi satis q in spem obtempatu est
reuocari ex nauib milites iub&. ipe quu iam ad
temp' anni appeter& q geri res poss&, castra hyber
na mille passuum ab emporiis posuit. inde p occa
siones nuc hac pte nunc illa modico psidio castris
relicto pdatum milites in hostium agro educebat
nocte ferme proficiscebantur ut q longissime a ca
stris pceder& & i opinates opprimeret & exercebat
ea res nouos milites & hostium magna uis excipie
batur. nec iam egredi extra munimta castelloru
audebant. ubi satis adno3 & suo4 & hostium aios
e exptus conuocari tribunos pfcos q: & equites oes
& centuriones iussit. Temp' inquit qd sepe opta
stis uenit quo uobis potestas fier& uirtutem ue
stram ostendendi ad huc pdonum magis q bellan
tium militaris more. nunc iusta pugna hostes cu
hostib; confertis manus. no agros inde pplari is ur
bium opes haurire licebit. pres nri cum hispania car
thaginensiu & impatores ibi & exercitus eent ipi nul
lum i ea militem haberent tn addere hoc i federe no
luerunt ut iperii sui iberis fluuius eet finis. nuc cu
duo pretores quum consul quum tres exercitus rom
hispaniam obtineant carthagnesium. x. ia prope
annis nemo i bijs prouinciis sit impium nob cita
hiberum amissum e hoc armis & uirtute recepitis op
& nationem reuelantem magis temere qua costanti
bellantem q se exuit accipere rursum cogitatis i huc
modum maxime adortatus pronuntiat se nocte

ad castra.

ad castra hostium ductur& ita ad corpora curanda dimis
si. nocte media cum auspitio opam dedisse& profectus
ut locum quem uell& prius q hostes sentirent cap&.
pter castra hostium circumducit & pma luce acie in
structa sbipm uallum tres cohortes mittit. Mirantes
barbari abtergo apparuisse romanu discurrere ipi ad
arma interim consul ap suos nusq n inuirtute spes
e milites inquit & ego sedulo ne ess& feci. inter castra
nra & nos medii hostes. abtergo hostium ager e qd
pulcherrimu idem utilissimum e inuirtute spem posi
tam hre. sub hec cohortes recipi iub& ut barbaros si
mulatioe fuge educer& Id qd crediderat euenit pri
muisse & cedere rati romanos porta erumpunt. & qtu
inter castra sua & aciem hostium relictum erat loci
armatis complent. dum trepidat acie instruenda consul
iam patris ordinatisq: omnib: in compositos agredit.
equites primo abutroq: cornu i pugnam educit. sed
dextro extemplo pulsi cedentes q: trepidi i peditu ter
rorem intulere. qd ubi consul uidit duas cohortes
delectas a dextro latere hostium circumduci iub&
& abtergo eos tendere p' q concurrer& peditu acies
is terror adiectus hosti rem metu romano4 equitu
i clinatam euauit tn adeo turbati erant dextre ale
pedites equitesq: ut quosdam consul manu ipe rep
henderit uerteritq: i hostem & q diu misilib; pugna
tum e anceps pugna erat. & a dextra pte unde ter
ror & fuga cepat egre romanus restabat. ab sinistro
cornu & a fronte urgebant barbari & cohortes a ter
go instantes pauidi respiciebant. ut emissis soliferis
falarias q: gladios strinxerunt tum uelut reintegra
ta e pugna no cesis ictib; paul ex improuiso uulnera
bantur. sed pede collato tota i uirtute ac uiribus spes
erat fessos iam suos consul ex sa acie sbsidiarijs co
hortib; in pugnam inductis accendit. noua acies fa
integri recentib; telis fatigatos adorti primum hostes
acri impetu uelut cuneo pculserut. deinde dissipatos
i fugam auerterunt effuso p agros cursu repetebant.
ubi oia fuga completa uidit cato ipe ad sam legio;
que i sbsidio posita erat reuehit& signa pse ferri ple
noq: gradu ad castra hostium expugnanda succede
re iub&. siquis extra ordine auidius procurrat. &

ipe inter equites spata percutit & tribunos centurionesq:
castigare iubet. iam castra oppugnant saxisq: & su
dib; & omni genere telorum submouebantur a
uallo romani. ubi recens admota legio e. tu & op
pugnantib: animus creuit & infensius hostes pro
uallo pugnabant. consul omnia ocul plustratur
ut quia minima ui restatur ea pte irrumpat. ad
sinistram portam infrequentes uidet ea sre legionis
princeps astatos q: inducit. no substinuit impe
tum eorum statio que porte opposita erat. & ceteri pq
interuallum hostem uident. ipis castris exuti si
gna armaq: abiciunt. cedunt in portis suo met ipi
agmine in arto herentes sani terga hostium cedut.
ceteri castra diripiunt. Valerius antias sup. xl. mi
lia hostium cesa eo die scribit. cato ipe haud sane
detractor laudum suarum multos cesos ait num
no ascribit nihil deinde ab uictoria cessatu cu re
ceptui signo dato suis spoliis onustos in castra redu
xisset. paucis horis noctis ad quiete datis ad pdandu
i agros duxit effusius ut sparsis hostib; fuga pdati
sunt. que res no minus q pugna pridie aduersa.
Emporitanos yspanos acolasq: eorum i deditione co
pulit. multi & aliarum ciuitatu q emporias pfu
gerunt dediderunt se. quos omnes appellatos be
nigne domos dimisit. cofestim in castra mouit. &
quacunq: i cedebat agmine legati dedentiu ciuita
tes suas occurrebant. & quu tarone uenit ia ois cis
yberum yspania p domita erat captiui & ro & socii
ac latini nominis uariis casib; hispania oppressi do
mum consul abarbaris reddebantur. fama dem uul
gatur consulem inturdinia exercitum ductur. & ad
deuios montanos profecturum & falso platum e.
Adhuc uanum & sine auctore ullo rumore bigi
stanorum ciuitates. vii. & castella defecerunt eos de
ducto exercitu compulsos ne memorando piculo
in potestatem redegit. haud ita multo post eocle;
regresso tarchone consule prius q in quoq: pro
ceder& defecerunt iterum sub acti s no eadem
uenia uictis fuit sub corona uenere omnes ne se
pius pacem solicitarent. Interim proconsul ma
nilius ptor exercitu uetere. Q. minutio cui succes

serat accepto adiunto & a proconsule claudio nero
ne exulteriore yspania uetere. item exercitu i tuder
taniam proficiscitur omium yspanorum maxie im
belles habentur tudertani freti tamen multitudie
sua contraierut agmini romano. eques imissus tur
bauit extemplo aciem eorum pedestre plium nul
lius ferme certaminis fuit milites ueteres piti ho
stium belliq: haud dubiam pugna fecerunt. nec
tn ex ea pugna debellatum e. x. milia celtiberoru
mercede turduli conducunt alienisq: armis para
bant bellum. consul interi rebellione bergistanorum
ictus caeteras q: ciuitates ratus p occasione idem fac
turas arma omnib; cis yberu yspanis adimit qua
adeo egre passi: ut multi mortem sibim& ipi co
siscerent ferox gens nullam uita rati sine armis ee.
qd ubi consuli nuntiatum e senatores omniu ci
uitatum ad se uocari iussit. atq: hiis no ura inqt
magisq nra refert uos no bellare siquidem id
maiore yspanorum malo q exercitus ro labore
semp adhuc fcum e id ne fiat uno mo arbitror
caueri posse si effectum eit ne possitis rebellare.
uolo id q molesia uia conseq uos q: in ea re con l mollissia.
silio me adiuuante nullum libentius sequar q
q uos met ipi attuleritis. tacentib; spatiu se ad de
liberandum dierum paucorum dare iussit. quu re
uocati so quoq: consilio tacuisset uno die muris
omium diruptis ad eos q nudum parebant pfcs
ut inquamcq regione uenerat oms q circa inco
lebant pplos inditione accep segestinam tm gra
uem atq: opulentam ciuitate uineis & pluteis
coep eo maiorem hebat difficultate in subiuga
dis hostib; q q pmi uenerat in hyspania q ad il
los tedio impii carthaginensium yspani deficie
bant. hic usurpata libertate & inseruitute uelut
asserendi erant. & ita mota omia accep: ut alij i
armis eent: alij in obsidione ad defectione cogeret.
nec nisi in tpre sbuentu for& ultra sbstentati fue
rint. sed inconsule ea uis quu atq: i genii fuit ut
oia maxia minimaq: p se adir& atq: ager& neq:
agitar& modo impar&q: que i rem essent. s ple
raq: ipe p se transiger&. nec i queq omium graui

seueriusq: q̃ in semet ip̃m impium exercer& par
simonia & uigiliis & labore cũ ultimis militũ
certar&. nec quicq̃ exercitui suo p̃cipui p̃ter ho
norem atq: impium hr̃et. difficilius bellum ĩ tu
dertania pretore pfcõ manilio celtiberi mercede
exciti ab hostib; sic ante dictum ẽ. faciebant. Itaq:
eo consul acersitus lr̃is pretoris legiones duxit ũ
eo uenit castra sepatim celtiberi & tuditani hebãt
cum tuditanis ex templo leuia p̃lia incursantes ĩ
stationes eorum rõ faciebant semp q: uictores / &
q̃uis temere cepto certamine abibant. Ad celtiberos
in colloquium tribunos militum ire consul / atq:
hiis trium conditionum electiõem fieri iub&. p̃
mam si transire ad rõnos uelint & duplex stipen
dium accipere / q̃ quantũ a tudertanis pepigiss&.
Alteram si domum abire pu̅ca. fide accepta nihil ea;
rem noxie futuram / q̃ hostib; se rõnoꝝ uinxisset.
tertiam si utiq: bellum placeat diem locumq: ꝯstitu
ant / ubi secum armis decernãt. A celtiberis dies ad
consultandum petita consilium ĩ mixtis tuderta
nis habitum magno cum tumultu / eo minus de
cerni quicq̃ potuit. quũ incertũ bellum an pax cũ
celtiberis eet / cõmeatus tñ haud secus q̃ in pace
ex agris castellisq: hostium rõ portabant / deinde
sepe munimenta eorum uelut cõi pacto cõmertio
p̃uatis inditiis ingredientes. ꝯsul ubi hostes ad pu
gnam elicere nequit p̃mum p̃datum sub signis ali
quot expeditas cohortes in agꝝ ĩtegre regionis du
cit. deinde audito secuntie celtiberꝝ ōs sarcinas ĩ
pedimentaq: relicta / eo pgit ducere ad oppugnãdũ.
p̃q̃ nulla mouentur re / p̃soluto stipendio non suis
modo sed & pretoris militib; relictoq: oĩ exercitu
ĩ castris p̃toris / ip̃e cum septem cohortib; ad yber&
ẽ regressus. & tam exigua manu opida aliquot cep
defecere ad eum sedectani assuetani suesetani la
cetanos deuiam & siluestrem gentem tũ insita fe
ritas continebat ĩ armis / tũ conscĩa consul exercitq:
turdulo bello ẽ occupatus de pplatoꝝ subitis ĩcursio
nib; socioꝝ. igitur dũ ad opidum eoꝝ oppugnãdũ
consul ducit nõ m̃ cohortes sed iuuentutẽ & me
rito infensoꝝ hiis socioꝝ. opidum longũ in latitu

dine haud q̃q̃ tantundem patens hebat. quadri
gentos inde ferme passus constituit signa. ibide;
lacetarum cohortium stationẽ relinquens. p̃cep̃ hiis
ne se ex eo loco ante mouer& q̃ ip̃e ad eos uenis
s& / ceteras copias adulteriorẽ p̃tem urb circũduc
maximum ex omnib; auxilijs nũm suesitane iu
uentutis habebat. eos ad murum opugnandum
subire iub& quorum ubi arma signaq: lacetani
cognouere / memores q̃ sepe in agro eoꝝ impune
p̃sultass& quociẽs ip̃os signis collatis fudiss& fu
gassentq: / patefacta repente porta uniuersi ĩ eos
erumpunt uix clamorẽ ip̃orum ne dũ impetum
suesitani tulere. qd̃ postq̃ futurum ratus erat cõ
sul fieri uidit & equo citato subt̃ - murũ hostiũ
ad cohortes aduehitur. atq: eas ereptas fuxis oĩb;
ad sequendos suesitanos qua silentiũ ac solitudo
erat / in urbem inducit. priusq: oĩa cep̃ q̃ se recepis
sent lacetani / mox ip̃os nihil preter arma habentes
in deditionem accepit. ꝯfestim idem uictor ad rẽ - l uergium
gium ducit castrum. receptaculũ predonũ id ma
xime erat. & in incursiões in agros paccatos pro
uincie ei' fiebant. transfugit inde ad consulem
princeps bergistanus. & purgare se ac pplares cepit.
nõ eẽ in manu ip̃ius rẽ. p. predones receptos / sue po
testatis id castrum fecisse consul cũ domũ redire
ꝯficta aliqua probabili quur affuiss& cã iussit. cũ
se muros subisse cerner& intentos q: p̃dones ad tu
enda menia eẽ tum uti tum sue factionis hoĩb;
meminiss& arcem occupar& id uti p̃cepat fcm re
pente / anceps terror hinc muros ascendentib; ro
manis illinc arce capta barbaros circumuasit. hui'
potitus loci consul eos q arcem tenuerãt liberos eẽ
cũ cognatis suaq: hr̃e iussit bergistanos ceteros que
stori ut uender& impauit de predonib; supplitiũ
sumpsit p̃auca prouincia uectigalia magna insti - l p̃acata
tuit. ex feratiis argentariisq: quib; tũ institutis lo
cuplectior in dies prouincia fuit. ob has res gestas
suplicationẽ in triduũ p̃res decreuere;

EADEM estate alter consul ualerius flaccus ī gallia
cum boiorū manu pp litanā siluam signis collatis
ſo plio conflixit. viii. milia hominū cęsa gallorꝫ di
cuntur. ceteri oēs inuicos suos atq: agros dilapsi cō
sul reliquum estatis circa padum placentię & cremo
ne exercitum hūit. restituitq: q̄ in hiis opidis bel
lo dirupta fuerant. Quū hic status rerum ī italia
yspaniaq: eēt. T. quintius in grecia ita hibernis ac
tis / ut exceptis etolis quib; neq: pspe uictorię pmia
contigerant / nec diu quies placere poterat. uniu
sa grecia simul pacis libertatisq: pfruens bonis egre
gię statu suo gauderꝫ. nec magis in bello uirtu
tem romani ducis q̄ inuictoria tempantiā iusti
tiam & moderationem miraret. senatus cōsultū
q̄ bellum aduersus nabin lacedemoniū decretū
erat affertur. quo lecto quintius conuētuꝫ corin
thum omniuꝫ sociarum ciuitatū legationib; ī diem
certam edic. Ad qd ubi frequentes undiq: pncipes
conuenerūt. ita ut in ea nec etholi quidem abesset
tali orone ē usus. bellum aduſus philippū nō ma
gis cōi aīo consilioq: rō & greci gesserunt / q̄ utrq;
suas cās belli hūerunt. nā & romanorꝫ amicitiam
nūc carthaginenses hostes eorꝫ iuuando nūc hic
sociis nr̄is oppugnandis uiolauerat. & ī uos tal' fuit
ut nob & si nr̄arꝫ obliuisceremur iniuriarꝫ / ure iniu
riae satis digna cā belli fuerit. hodierna cōsultatio
tota ex uobis pēdꝫ. refero. H. ad uos utrum agros
sic scitis ipi ab nabide occupatos / pati uelitis sbdi
tione ei' ēē. An æquum censeatis nobilissimā uetu
stissimā ciuitatē in medio greciæ sitā repeti ī liber
tatē & eodem statu q̄ ceteras urbes peloponēsi &
grecię ēē. hec consultatio ut uidetis tota de re pti
nente ad uos ē. romanos nihil contingit ni qua
tenus libertatem grecię uni' ciuitatis ſuitus nō ple
nam nec integrā gloriā ēē sinit. Ceterū si uos nec
cū ciuitatis n̄ ex^m. nec piculum mouꝫ / ne serpat la
tius cogitatio ei' mali nos eq boni q; facim'. de hac
re uos consulo. staturus eo qd plures censueritis
post orōnē rō impatoris p censeri aliorꝫ sētentię
ceptę s̄. quū legatus atheniensium / q̄tum potat
gratiis agendis rōnorꝫ ī greciā merita extulissꝫ ī

ploratos auxiliū aduſus philippū tulisse opē: nō roga
tos ultro aduersum tirannum nabin offerre auxiliū
īdignatusq: eēt hec tanta merita sermonib; tn̄ aliq^orꝫ
carpi futura / calumpniātium / cum fateri poti' pteri
torum grām deberet / apparebat incensos etolos. Igr
Alexander pnceps gentis inuectus pmū in athenie
ses libertatis quondam duces & auctores assenta
tiōis pprię gratia / cōēꝫ causam prodentes / questus de
inde est acheos philippi quondā milites ad postre
mum inclinata fortuna eius transfugas corintū
recepisse. & id agere ut argos heant. etolos pmos
hostes filippi. semp socios romanorꝫ pactos ī fede
re suas urbes agros q: fore / deuicto filippo / frauda
ri ethineo & farsalo. insimulauit fraudis rōnos
q uano titulo libertatis ostentato / calcidem & de
metriadem psidiis tenerꝫ q filippo cunctanti de
ducere inde presidia obicere semp soliti s̄. nūq̄ donc
demetrias calchis & corinthus teneret liberam gre
tiam fore. postremoq: manēdi ī greciā retinēdi q:
exercitus agros & nabin cām facerent. deportarꝫ le
giones ī ytaliam etholos policeri aut ꝯditionib; &
uoluntate sua nabin psidium argis deducturum
aut ui atq: armis coacturos ī potestatē ꝯsentiētis gre
tię ēē hac uaniloquentia pmū maristenē pretorem
acheorꝫ excitauit. Me istuc inquit iupiter optim'
maximus siria iunoq: regina / cui' ī tutela argi sunt:
ut illa ciuitas inter tirannum lacedemoniū & latones
etholos pmiū sit posita ī eo discrimīe. ut misi' a uob
recipiat q̄ ab illo capta ē. mare interiectū ab istis p
donib; non tuet' nos tite quinti. qd si ī media pele
poneso arcē s̄ fecerint / futurꝫ nob est. linguā tantū
grecorꝫ hnt. sic spem hoīum / morib; ritib; q: efferati
orib; q̄ ulli barbari inmanes belluę ruūt. Itaq: uos
rogamus rō: ut ab nabide argos recepitis & ita res
grecię ꝯstituatis: ut ab latrocinio q: etholorꝫ satis pac
cata hec relīquatis / romanis cunctis undiq: ī crepan
tib; etholos. responsurꝫ se fuisse hiis dix / nisi ita in
fensos oēs eos uiderꝫ / ut sedandi potius q̄ recitādi
eēnt. cōtentū itaq: opīone ea / que de rōnis etholisq:
eēt. referre se dix quid de nab' bello placerꝫ / n̄ red
deat acheis agros. quū oēs bellum decreuissꝫ / auxilia

ut prouiribꝫ suis q̄q: ciuitates mitter& ē ortatus. Ade
tholos legatum & misit / magis ut nudar& aīos (idq̄
euenit) q̄ spe impetrari posse. tribunis militū ut exci
tum ab elatia accerserent impauit. p eosdem dies & an
tiochi legatis de societate agentibꝫ respondit nihil se
absentibꝫ. x. legatis sn̄ie hr̄e. romam eundū ad sena
tum hiis ēē. ipse copias eductas ab elatia ducere argos
pgit. atq: ei circa eleonas aristenius p̄tor cū. x. milibꝫ
acheoꝝ equis milibꝫ occurrit. haud pcul in iunctis ex
citibꝫ posuerūt castra. postremo die in campū argiuoꝝ
descenderunt. & quatuor fere milia ab argis locū ca
stris capiunt. p̄fectus p̄sidio laconum erat / pitagoras
gener idem tiranni & uxoris eiꝰ fr̄: q sub aduentu ro
manorum utrasq: arces (nā duas hn̄t argi) & loca alia
quae oportuna aut suspecta erant ualidis p̄sidiis firma
uit. Sꝫ inter agenda hec pauorē iniectū aduētu rōnoꝝ
dissimulare habeat: q̄q̄ poterat. ad extremū terrorem
intestina seditio accessit. Damides erat argius adolescēs
maioris aī q̄ consilij / q p̄mo iure iurando īterposito
de p̄sidio explendo / cum idoneis collocutus / dū uires
adicere coniuratiōi stud& / in cautior fidei existima
tor fuit. colloquentē eū cum suis / satelles a p̄fcō mis
sus cū accerscēt sensit pditum cōsiliū esse hōtatusq:
coniuratos / q aderāt ut potius q̄ extorti mererentur:
arma secum capent. atq: ita cū paucis ī forū pgit ire
clamitās ut qui saluam rē. p. uellent auctorem &
ducē se libertatis sequerent. haut sane mouit quēq̄
qꝛ nihil usq̄ spei propinq: / ne dū satis firmi p̄sidii cer
nebant. hec uociferantē eum lacedemoni circūuen
tum cū suis interfecerunt. comprehēsi de in quidem
& alii ex hiis occisi plures. pauci ī custodiā coniecti
pxīa nocte funibꝫ p̄murū missi ad rōnos transfuge
runt. cunctis affirmantibꝫ hiis. si ad portas exercitus
romanus fuiss& n̄ sine effcū motū eū futurū fuisse:
si propius castra admouerent. nō qeturos argos mi
sit expeditos pedites: q circa cilarabim gignasium
minus. ccc. passus ab urbe cū erumpētibꝫ a porta la
cedemoniis p̄lium comiserūt: atq: eos magno cer
tamine cōpulerūt in urbem. & castra eo ipō loco ubi
pugnātum erat impator romanus posuit. unus
dies ī spectaculum fuit / si q noui motus oriretur

postq̄ opressam moetu ciuitatē uidit: aduocat ꝯsiliū
de oppugnandis argis. omniū principum gretie p̄t
aristenium eadem sentētia erat cū cā belli n̄ alia
inde eēt / & potissimum ordinandi belli. qntio id
nequaq̄ placebat. sed aristenium contra omniū
consensu diserentē cū haud dubia approbatioe
auduit. & ipe adiecit quū p argis aduersus tirā
num bellū susceptum sit / quid minus ꝯueniēs ēē
q̄ obmisso hoste argos oppugnari. se uō cap̄ belli &
lacedemones & tyrannum petituꝝ. & dimisso cō
silio frumentatū expeditas cohortes misit / q̄ matu
ri erat circa demessum & cōuectum ē / uiride ne
hostes hr̄ent mox protritū & corruptū. castra dein
mouit. & pharetrio supato monte p̄ter tergeā t̄tio
die ad gargias posuit castra / ubi priusq̄ hostium
intrar& agrum socioꝝ / auxilium expectauit. Vene
runt macedones a philippo & tesaloꝝ eqtes quadri
genti nec iam auxilia quorum affatim erant / s cō
meatus finitimis urbibꝫ ī pati morabant romanū.
nauales q̄: magne copie conueniebāt. iā ab leude.
L. quintius. L. nauibꝫ uenerat. iā rodie. x. & octo
tecte naues. iam eumenes rex circa cicladas insulas
erat cū. x. tectis nauibꝫ. xxx. lembis. mistisq: aliis
minoris ferme nauibꝫ ipōrum q̄: lacedemonioꝝ exu
les p̄multi tirannoꝝ iniuria pulsi spe recupande
p̄rie ī castra rōna conuenerūt. multi aūt erant iā p
aliquas etates ex quo tiranni tenebant lacedemonem
alii ab aliis expulsi. princeps erat exulum agrepol
cuius iure gentis regnum lacedemonie erat. pulsus
infans ab ligurgo tiranno post mortē cleomonis: q
primus tirannus lacedemonie fuit. cū terra mariq:
tantū bellum circumstar& tirannū & ppe nulla
spes eēt / uires suas hostiumq: existimanti / n̄ tn̄ ob
misit bellum sed a creta mille delectos iuuentutis
eoꝝ exciuit. quū mille iā hr̄et & tria milia mercena
rioꝝ militū. x. milia ppl̄arium cum castell agresti
bꝫ ī armis hūit. & fossa ualloq: urbem cōmuniuit.
& neqd intestini motus oriretur metu & acerbita
te penarum tenebat aīos / qm̄ ut saluū uellent tira
num / sperare nō poterat. quū suspectos quosdā ciui
um hr̄& eductis in campum oībꝫ copiis poītis armis

ad contionē uocari iubet lacedemonios atq: eorum cōtio
ni satellites armatos circumdedit. & pauca p̄fatus.
quur s̄ oīa cauenti tm̄tiq: ignoscendū tali tp̄re fore&
& ipōrum referre si quos suspectos status p̄ns rerum facere&
p̄hiberi potius nequid moliri possint q̄ puniri mo
lientes. itaq: quosdam se in custodiam habiturū
donec ea que instat tēpestas p̄tereat. hostib; repulsis
a quib; si mō proditio intestina satis cauetur, min'
p̄iculi ēē: extemplo eos emissurū. sb hac citari noīa
octuaginta ferme principum iuuentutis iussit. atq:
eos ut quisq: ad nomen responderat ī custodiam
tradidit. nocte īsequenti omnes interfecti. notatiq:
deīn quidam alii sunt iā m̄ antiqt' castellani a
greste genus transfugere uoluisse insimulati p̄ os
uicos sub uerberib; acti necantur hoc terrore ob
stupuerant m̄ltitudinis aī ab oī conatu nouorum cō
siliorum intra munitiones copias ꝯtn̄bat. nec parem
se ratus si dimicare acie uellet & urbem relinq̄re
tā suspectis & incertis oīum aīs metuēs. q̄ntius sa
tis iā omnib; p̄actis profectus abstatiuis die altero
ad selatiam sup̄ eurotam fluuium p̄uenit. q̄ ī loco
antigonus macedonū rex cū clemone lacedemo
niorum tiranno signis collatis dimicasse dicebatur.
in̄ quum audisset accessum difficil & arte uie ēē
breui p̄montes circuitu p̄missis qui munirent uiam
lato satis & patenti limite ad eurothā amnē sb ipis
p̄pe fluentē menib; p̄uenit. ubi castrametantes ro
manos q̄ntiumq: ipsum cum equitib; atq: expedi
tis p̄gressum auxiliarii tiranni adorti īgentē t'rorē
ac tumultum coniecerūt nihil tale expectantes q̄
nemo hiis obuius toto itinere fuerat ac uelut paca
to agro transierant. aliq̄diu peditib; eq̄tes eq̄tib; pe
dites uocantib; quū in se cuiq: minimum fidutie
eēt trepidatum ē. tandem signa legionū supuene
rūt. & quum p̄mi agminis cohortes ī ducte in p̄liū
eēnt q̄ m̄ terrori fuerant trepidantes ī urbem cōpul
si sunt. rōni quū tantū a muro recessissent ut ex
tra ictum teli essent acie directa paulisp̄ steterūt. p̄q̄
ex̄ nemo hostium ꝯ exibat redierūt in castra. po
stero die quinti' p̄pe fluuium p̄ter urbem sb ipas
menali montis radices cōducere& copias īstructas

p̄git p̄me legionarie cohortes ibant. leuis armatura
& equites agmen cogebant. nab' intra muros īstruc
tos paratosq: sub signis habebat mercenarios mi
lites inquib; oīs fiducia erat ut abtergo hostē agre
deret'. postq̄ extremū agm̄ p̄terit tū ab opido
eodem quo pridie erupant tumultū p̄lib; simil lo
cis erumpunt. Ap' claudius agmen cogebat qd ad
id qd' futurum erat ne ī opinatum accidere& p̄pa
ratis suorum aīs signa extemplo conuertit. totūq: ī
hostem agmen circumegit. Itaq: uelut recte acies
cōcurrissent iustum aliquādiu preliū fuit. tande
nabidis milites ī fugam īclinarūt q̄ min' trepida
fuisset ni achei locorum prudentes institisset. hij
& cedes ingentes ediderunt & dispsos passim fuga
plerosq: armis exuerunt. quinti' p̄pe Amiclas po
suit castra. unde cum p̄pplatus oīa circumuecta ur
bi frequentis ameni agri loca eēt nullo iā hostium
portā excedente mouit castra ad fluuiū eurothā
in̄ uallem taigeto subiectam agros q: admare p̄ti
nentes euastat;

Receptio tenarii maritimarum ī grecia. gesta ī lacedemo
nia colloquium quintij ꝯsul sup̄ pacem. oīa utriusq̄
& conditiones pacis. c. iiij.

EODEM tp̄re. L. quintius maritime ore opida p̄ti
uoluntate p̄ti metu aut ui recepit. certior deīn fc̄us
chitum opidum om̄ium maritimarum lacedemonis
receptaculum ēē nec p̄cul a mari castra abēē roma
na omnib; id copiis aggredi constituit. Erat eo tp̄r
ualida urbs & multitudine ciuiū incolarumq: & oī
bellico apparatu instructa ī tp̄re quintio rē haud
facilem agredienti rex eumenes & classis rhodiorum
supuenerunt. ingens m̄ltitudo nauiliū sociorum ē
trib; conuecta classib; inter paucos dies oīa q̄ ad
oppugnationē urb' terra mariq: munite faciēda
opa erant effecit iam testudinib; ad motis mur'
sub ruebatur. iā arietib; quatiebatur itaq: una
crebris ictib; euersa ē turris. quodq; circa muri erat
prostratum casu eius. & rō simil a porta un̄ adit'
planior erat: ut discederēt ab apertiore loco hostes
simil p̄ patefactū ruina iter irrūpe conantur. nec
m̄ltum abfuit q̄n qua intenderent penetrarent.

sed tardauit impetū eoꝝ spes obiecta dedendę ur-
bis mox deīn eadem turbata. dexagorides & cor-
gopas pari imperio p̄erant urbi. dexagorides mi-
serat ad legatum romanū traditurū urbem. & quū
ad eam rem tp̄s & rō conuenisset & corgopa pdi-
tor interficitur. Intentiusq: ab uno urbs defende-
batur. & difficilior fcā oppugnatio erat ni tit⁹
quintius cū quatuor milib⁹ delectoꝝ militū sup
uenisset. Is cum supcilio haud procul distantis tu-
muli ab urbe instructam aciem ondisset ex altera
pte. Lucius quintius ab opib⁹ suis terra mariq: īsta-
ret tum uera despatio corgopā q̊: coegit id consilij
qd̄ in altero morte uindicauerat cape & pactus ut
abducere īn milites: quos p̄sidii cā hret. licer& tra-
didit quintio urbem. priusq̄ githeum trader& pi-
tagoras prefectus argis relictus tradita custodia ur-
bis timocrati pelenensi cū mille mercenariis militi-
bus & duob⁹ milib⁹ argiuoꝝ lacedemonē ad nabi
uenit. Nabis sicut primo aduentu rōnę classis &
traditione opidorum maritimę orę ꝯterit⁹ erat sic
pua spe quum acquieuisset chito ab suis retento
prius q̄ id q̊: traditum romanis audiuit ēē quū ab
terra omnib⁹ circa hostib⁹ nihil spei ēēt a mari toto
q̊: se interclusum cedend' fortunę ratus caducato-
rem primū in castra misit ad explorandum si pate-
rentur legatos ad se mitti qua impetrata re pitha-
goras ad impatorem nullis aliis mandatis q̄ ut ti-
ranno colloq cum impatore licer&. consilio aduo-
cato quum ōs dari colloquiū censuisset dies locus q̊: ꝯ
stituitur. in medię regionis tumulos modicis copiis seq̄nt⁹
quū uenisset relictis ibi instatiōe conspecta utrinq̄:
cohortib⁹. nabis cum delectis custodib⁹ corporis quīti⁹
cū frē & eumene rege & eolida rhodio & aristemo a-
cheoꝝ tribunisq̄: militum paucis descēdit. ibi pmisso
ut seu dicere prius seu audire mallet. ita coep̄ tirann⁹
Si ipe p me quinti uos q̊: qadestis cām cogitare cū mi-
hi aut indixissetis bellum aut īferretis possem tacit⁹
euentum fortunę meę expectassem. nūc impare aīo
nequeo quin priusq̄ perirem quur piturus esse; scire
& hercules si tales quales ēē carthaginenses fama ē ap̄
quos nihil societatis fides sci hret īme q̊: uob q̄ feceritis

minus pensi ēē non mirarer. nūc quum uos intueor rōnos
ēē qui rerum diuinaꝝ federa hūanaꝝ fidem sociate scis-
simam hātis cum ipa respexi me eū esse spero cui & pu.
sicut ceteris lacedemoniis uobcum uetustissimū foedus
sit. & meo noīe p̄uatis amicitia ac societas nup philip-
pi bello renouata. hāc ego uiolaui & auerti quod argi-
uorum ciuitatem teneo quō ego tueor re an tp̄r res
mihi duplicem defensionem preb&. nam & ipis uoca-
tibus & tradentib⁹ urbem eam accepi nō occupaui &
accepi urbem cū philippi ptium nō in ura societate ēēt.
tp̄s aūt me liberat q̄ quum argos hrē; societas m̄ uo-
biscum conuenit. & ut uob mittere ad bellum auxilia
nō ut argis p̄sidium deducerē pepigistis. at hercule ī
ea cōtrouersia quae de argis ē supior sū & eqtate rei
q̄ nō uram urbem sed hostium q̄ uolentē non ui
coactam accepi. & ura confessione q̄ ī conditionib⁹
societatis argos mihi reliquistis. centum noīa tirāni
fcā premūt. q̄ seruos ad libertatē uoco q̄ ī argos in
opem plebem deduco de nomine hoc respondere pos-
sum me qualiscumq; sum eum ēē qui fui: quū tu
ipe mecū tite quinti societatē pepigisti. tum me re-
gem a uob appellari memini. nūc tirannū uocari ui-
deo. Itaq: si ego īn nomen impii mutassem meę ī
constantiae quum uos mutetis uestrę reddenda rō
ē. Qd̄ ad multitudiē; suis liberandis auctam & egen-
tib⁹ diuisum agꝝ attinet possum qd̄e in hos me iure
tp̄is tutari. nā fecerā hęc qualiacunq: sunt quū societa-
tem mecū pepigistis & auxilia ī bello aduersus philip-
pum accepistis. sed si nūc ea fecissem nō dico q̄ ī eo
uos lesissem aut uestram amicitiā uiolassem. s̄ illud
memoria atq: instituto maioꝝ fecissem. nolite adue-
stras leges atq: instituta exigere ea que lacedemonię
fiunt. nihil compare singula necesse ē. Vos a censu
eqtē a censu peditem legitis. & paucos excellere opib⁹
plebem subiectam ēē illis uultis. noster legū lator nō
in paucoꝝ manu rē. p. ēē uoluit quem uos senatū ap-
pellatis nec excellere unum aut alteꝝ ordinē in ciui-
tate. s̄ p equationē fore ad dignitates credidit ut mlti
ēēnt q̄ arma p p̄ria ferrent. plib⁹ met ipe egisse q̄ pro
prio sermone breuitatis fateor & breuiter p oratum ēē
potuit: nihil me postq̄ uobiscū institui amicitiam

l agros

quur eius uos peniter& comisisse. Ad hec ĩpator rõn
amicitia & societas nob nulla tecũ. ꝯ cũ pelope rege la
cedemonioꝝ iusto ac legitimo fcã est / cuius ius / ti
ranni q: q postea puim tenuerũt lacedemoĩe impiũ
qꝛ nos bella nc punica nc gallica / nũc alia ex aliis
occupauerãt / usurparũt: sic tu q: h macedonico bello
fecisti. nã qd minus cõuenir& / q eos q pro libtate
grecie aduersum philippũ gererem bellum / cũ tirã
no instituere amicitiam. & tiranno q qui unq se
uissiõ & uiolentissiõ in suos. nob uõ &iam si argos /
nec cepisses p fraudem / nec teneres / liberantib; oem
greciam lacedemon q: uindicanda ĩ antiquã liber
tatem erat / atq: in leges suas: quaꝝ m tanq emulos
ligurgi mtionẽ fecisti. An ut ab nario & bargilis p
sidia philippi deducantur cure erit nob / argos ac la
cedemones duas clarissimas urbes lumina ꝯdam gre
cie sbpedib; tuis relinquem: q titulum nob liberta
tis grecie / ꝓuientes deforment. At .n. cũ philippo argi
ui senserunt. Remittim hec t: ne nrãm uicẽ irasca
ris. satis comptũ hemus duoꝝ aut sumum triũ in
hac re nouitatis culpã esse tã hercule / q ĩ te tuo psidio
acersendo accipiendoq: ĩ arcẽ / nihil sit p. ꝯsilio actũ
tesalos phocenses & locrenses cõsensu omium scimus
ptium philippi fuisse. tñ quũ caeterã liberauim gre
ciam / quid tande censes ĩ argis q ĩsontes. pu. cõsilii
sint / fcuros. seruoꝝ ad libertatẽ uocatoꝝ & egentib;
oib; agri diuisi / crimina t obici dicebas nõ quide
nec ipa mediocria. ꝯ qd ista s pro his q a te tuisq: quo
tidie alia sup alia facinora eduntur. exiberes liberã
contionem / uel argis t lacedemonie sic ire iuuat u
ba dnationis impotentissie. crimina ut omia alia ue
tustiora obmittam quã cedem argis pitagoras iste
gener tuus pene ĩ oculꝰ meis edidit. quã tu ipe quũ
iam prope ĩ finib; lacedemonioꝝ eem. Age dũ quos
contioẽ ꝯphensos omnib; audientib; tuis / ĩ custodia
te hiturum ee pnũtiasti. Iube uinctos pduci. miseri
parentes quos falso lugent: uiuere sciant eiꝫ ut ia
ita sit. hec q aduos rõ. hoc tu dicas liberantib; gre
ciam sociis / q ut liberare possent: mare traiecerunt
terra mariq: gesserunt bellum. Vos tñ inqs uramq:
amicitiã ac societatẽ propie nõ uiolaui. quoties iuste

id arguam fecisse. sed in illo plib; sumam rẽ complec
tar. Quibus igit reb; amicitiam uiolãt. nempe hiis
maxime duab; / si socios meos pro hostib; habeas / si
cum hostib; te coniungas utrum nã a te fcm est. nã
& me ee uno atq: eodem iure foederis q & lacedemo
nẽ in amicitiã nostram acceptũ. socius ipe sociã nob
urbem ui atq: armis cepisti. & cũ philippo hoste no
stro nõ societatẽ solum ꝯ si diis plac& affinitatẽ &
p philodem pfectum ei pepigisti. & bellũ aduersus
nos geres / mare circa malcum ĩ foestum nauib; pi
raticis fecisti & plures ciues prope romuleos q phi
lipp cepisti: atq: occcidisti. tutior q: macedonie ora
q promontorium malee comeatus ad exercitus no
stros portantib; nauib; fuit. pinde paratus sis fide
ac iura societatis iactare. & obmissa pplari orõne /
tanq tirannus & hostis loqre. Sub hec aristenus nc
monere nabim & nũc & orare / ut dum licer& dũ
occasio eet s ac fortuis suis consuler&. & referre dein
noiatim tiranos ciuitatũ finitimaꝝ cepit / q posito
ĩpio restituta q: libertate suis ñ tutã m sed & hono
ratam inter ciues senectutẽ egiss& hiis dictis ĩuice
auditisq: nox prope diremit colloquiũ. postero die
nab argis secedere ac deducere presidiũ ꝯ si ita rõnis
placer& & captiuos & pfugas redditurꝝ dix. aliud
siqd postularent scriptis ut ederet petiit / ut delibe
rare cum amicis poss&. itaq: ut tiranno tps datu;
ad consultandũ ẽ & quitius socioꝝ & principibus
adibitis hũit ꝯsilium maxime ptis snia erat pseue
randum ĩ bello ee & tollendum tirannũ. nunq alr
tutam libertatem greciae fore sanctius mlto fuisse ñ
moueri bellum aduersus eũ q obmitti motum &
ipm uelut cõpata dnatione firmiorẽ futurũ aucto
rem ĩ iusti impii assumpto primo & extemplo mltos
ĩ aliis ciuitatib; ad insidiandũ libertati ciuium suoꝝ
incitaturꝝ ipius ꝯ impatoris animus ad pacẽ inclina
tio erat uidebat ĩ compulso intra moenia hoste ni
hil pter obsidionẽ restare / eam autem fore & diut
nam nõ .n. chitum qd ipm tamen traditũ nõ expu
gnatum eet. sed lacedemonẽ ualidissiaꝫ urbem uiris
armisq: oppugnaturos / unã spem fuisse siqua ad
mouentib; exercitũ inter ipos excitari seditio poss&

quū signa portis prope inferre cernerent neminē se mo
uisse adiciebat & cum antiocho infidā pacem uilium
legatum inde redeuntē nuntiare multo maiorib; q̄
ante terrestrib; naualib; q: copiis ī europā transisse si
occupass& obsidio lacedemonis exercitum quib; aliis
copiis aduersus regem tam ualidum ac potentē gestu
ros. hec propalam dicebat. illa tacita suberat cura ne
nouus consul greciam prouinciā sortiretur & ī coati
belli uictoria successori tradenda eēt. quū aduersus ten
dendo nil mouer& socios simulando se transire ī eoꝝ
sententiam oēs in assensu consilij sui tradux̄. bene
uertat inquit obsideamus lacedemonē qn̄ ita plac&
ceteꝝ quum res tam leta q̄ ipi scitis oppugnatio urbiū
sit & obsidentib; prius sepe q̄ obsessis tedium affert
iam nūc h̄ ita proponere uos animo oport& ybernādū
circa lacedemonis menia eē. quae mora si laborē tm̄
ac piculum hr̄& ut & aīs & corporib; ad substinēda
ea pati eētis ortarer uos nc̄ impensa q̄: magna eg&
ī opa in machinationes & tormenta qb; tanta urbs
oppugnanda ē ī comeatus uob̄ hieme expediendos.
itaq: ne aut repente trepidetis aut rē incoatam tur
piter destituatis scribendum an̄ uris ciuitatib; cen
seo explorandum quid queq: aī quid uirium hāt
auxilioꝝ satis sup q: hēo. sed quo plures sumus plib;
egebimus. nihil iam p̄ter nudum solum ager hostiū
hab&. Ad hoc hiems accēd& ad comportandū ex
longinquo difficil'. hec oro primum aīos omniū
ad respicienda cuiusq: domestica mala conuertit se
gnitiē obtrectationē domi manentiū aduersus mi
litantes libertatem difficilem ad consensum ī opia
pu. malignitatē conferendi ex p̄uato uersis itaq: s̄ uo
luntatib; id facere q' ecce publius porfiri' socioꝝ q: ecce
creder& ī pri pmiserunt. Inde quinti' adhibitis le
gatis tm̄ tribunis q: militū conditiones ī quas pax
cum tiranno fier& conscripsit. sex mensiū indutiae
ut eēnt nabidi rōnisq: & eumeni regi & rhodijs. ex
templo legatos mitteret romā. T. quintius & nab' ut
pax ex auctoritate senatus ꝯfirmaret' ex q̄ die scripte
conditiones pacis edite nabidi forent. ea dies ut indu
tiarum p̄ncipium eēt & ut ex ea die intra. x. diem
ab argis ceterisq: opidis q̄ in argiuoꝝ agro eēnt. p̄sidia

omnia deducerentur uacuaq: & libera traderēt rōnis
& ne quid m̄ mancipium regium. pu. ue aut p̄ua
tum educer&. & si qua ante educta forent dn̄is rec
te restituerentur. naues quas ciuitatib; maritimis
ademissent redder&. ne ue ipe nauē ullam p̄ter
duos lembos q n̄ pl' q̄. xvi. remis agerent' hr̄&. p
fugas & captiuos omnib; socijs ppli r̄. ciuitatib;
redder&. misenis oīa quae cōparar& queq: dn̄i co
gnoscer&. Exulib; q̄: lacedemoniis liberos cōiuges
restituer& q̄ earum uiros sequi uoluiss&. inuita.
ne qua ex illis comes eēt. mercenarioꝝ militū nabi
dis qui aut & ciuitates suas aut romanas trāsis
sent hijs res sue omnes recte redderēt'. Incretā
insulam ne quā urbem hr̄& quas hūiss& redder&
romanis ne quā societatem cū ullo cretensiū aut
quoq̄ alio instituer& neu bellum gerer& ciuita
tib; omnib; quasq: & ipe restituiss&. quas se suaq:
in fidem ac ditionem p̄. r̄. tradidiss& oīa p̄sidia de
ducer&. seq: ipe suos q: ab hijs abstiner&. ne qd̄
opidum ne quod castellum ī suo alieno ue agro
conder& obsides ea ita futura dar& quinque
quos imp̄atori. rōno placuiss& filium ī hijs suū
& talenta c. in p̄nti. & L. talenta ī singulos annos p
annos octo. Aspnatio pacis in macedonia. oppugna
tio & expugnatio ipius libertas data argillis. ī dictio
belli spartani. gesta rome & reintegratio pacis cū nabid. c. v.

HEC Conscripta castris propius urbem motis lacedemo
nem mittunt'. nec sane quicq̄ eoꝝ satis placebat ti
ranno nisi q' p̄ter spem reducendoꝝ exulum m̄tio
nulla fcā erat. maxime autē omniū ea res offende
bat q' & naues & maritime ciuitatis adempte erāt.
fuerat autem ei magno fructui mare om̄e; orā ma
leo nauib; ī foestam hn̄ti. iuuētutem preterea ciui
tatū eaꝝ ad supplementū longe opti gn̄is militū
habebat. has conditiones q̄q̄ ipe in secreto uoluta
uerat cum amicis uulgo tamen om̄s fama ferebāt.
nabis ut ad ceterā fidem sic ad secreta tegenda satel
litum regioꝝ ingeniis. n̄ oīa tam uniuersi q̄ ea que ad
quenq: p̄tineret singli carpebāt. q exulum cōiuges
ī matrimonio hēbant aut ex bonis eoꝝ aliqd possi
debant tanq̄ admissum nō redituri īdignabantur

seruis liberatis a tiranno nō irrita mō futura libertas
s; mlto fedior q̄ ante fuisset seruitus redeuntib; in
iratoꝝ dn̄oꝝ potestate an̄ oculos obseruabatur. Mer
cenarij milites: & p̄tia militie casura ī pace egre fere
bant & reditum nullum sibi ēē in ciuitates uide
bant / infensas nō a tiranno magis q̄ a satellitib; eoꝝ
hec inter se primo occulte serentes fremere / deīn mul
titudinem cernere / tirannus contionē aduocari ius
sit. Ibi cum ea que imparentur a romanis exposu
isset & grauiora atq; indigniora flo admoūz fixis
set & ad singula nūc ab uniuersis nūc a ptib; con
tionis aclamaret / interrogauit qd se respondere
ad ea aut quid facere uellent: prope una uoce ōs
nihil respondere bellum geri inserūt. & p se quisq;
qualia multitudo solet bonum aīum hr̄e: & bene
sperare iubentes. fortes fortunā adiuuare aiebant.
hiis uocibus incitatus tirannus: & Antiochum eto
losq; adiuturos pnuntiat. & s ad obsidionē sbsti
nendā copiarū affatim ēē. exciderat pacis mentio
ex oīuz aīs. & ī stationes nō ultra quieturi discurrūt.
paucoꝝ excursio lacescentium / & emissa iacula ex
templo & rōnis dubitationē quin bellandū esset
exemerunt. Leuia in p̄lia p quatriduū p̄mū sine
ullo satis certo euentu emissa quinto die prope
iusta pugna / adeo pauentes ī opidum lacedemo
nij compulsi sunt / ut quidā milites rō terga fu
gientiū cedentes / p intermissa ut tc̄ erant menia
urbem intrarent. nūc qdem quinti satis eo terro
re cohercitis excursionib; hostium / nihil p̄ter ipi
oppugnationē urb̄ supēē ratus / missis q ōs naua
les socios agiteo accerserēt: ipe interī cum tribuīs
militum aduisendum urb̄ situ / menia circūuenit.
fuerat quidē sine muro palatia tiranni. locis pa
tentib; nup planisq; obiecerāt muꝝ. Altiora lo
ca & difficilia aditu stationib; armatoꝝ p mu
nimento obiectis tutabant. ū satis oīa inspexit
corona oppugnādū ratus oīb; copiis (erat autē
rōnoꝝ socioꝝ q; simul peditū equitūq; siml ter
restriū ac naualiū ad .L. milia hominum) urbē
cinxit. Alij scalas alii ignem alii alia qb; n̄ oppu
gnarent m̄ sed & terreret portabāt. iussi clamore

ad arma subito discur
rerūt q̄ tumultu quū
p se satis irritatā.

subito / subire undiq; ōs / ut qua primū occurrerēt /
qua ue opem ferrent / ad oīa simul pauentes lace
demonii / ignoraret qd roboris ī exercitu erat tri
fariam diuisum. pte una a phebeo altera alitichi
neo tertia ab eo loco quē epthagomas appellant (oīa
autem hec apta sine muro loca sunt) aggredi iubet
Quum tantus undiq; terror urbem circumuasisset
p̄mo tirannus ad clamores repentinos & ad nuntios
trepidos motus / ut quisq; maxime laborabat. ibat
deīn circumfuso undiq; pauore ita obtorpuit. ut
nec dicere quid in rē ēē nec audire posset / neq; ī ops
m̄ cōsilii sed uix mentis compos eēt. rōnos p̄mo sb
stinebant in angustiis lacedemonii. terneq; acies tp̄re
uno locis diuersis pugnabant / deīn crescente certa
mine nequaq̄ erat proelium par. misilib; enī lace
demonij pugnabāt. quib; se & magnitudine scuti
pfacile romanus tuebatur miles / & q alii uani alij
leues admodū ictus erāt. nā pp angustias loci confertaq;
turbā nō mō admittenda cum pcursu q̄ plium ꝯci
tantur tela spatium hēbant: sed ne ut de gradu qd
libero ac stabili conarentur. Itaq; ex aduerso missa
tela nulla in corporib; rata ī scutis herebant a circū
stantib; a supiorib; locis uulnerati quidam sūt. mox
progressos iam & ex tectis n̄ tela mō s; tegule q̄: ī opi
nantes ptulerūt. sublatis deīn sup capita scutis con
tinuatis q; ita inter se ut nō m̄ ad cecos ictus / s; ne
ad inserendum qdē ex ppinquo telum loci qcq̄ eēt
testudine fcā subibant. Et prime angustie pau
lisp sua hostiumq; referte / turba tenuerunt. postq̄
in patentiorem uiam urbis paulatī urgētes hostes
processere / nō ultra uis eorum atq; ī petus substi
neri poterat. quum terga uertisset lacedemonij / &
fuga effusa supiora paterent loca / nabis quidem
ut capta urbe trepidās / qua ipe euaderet circūspec
tat. Pitagoras quum ad cetera aīo offō q; ducis
fungebatur / tūc ū / ne unus capetur urbs clausa fuit.
succendi enim edificia pxima muro iussit. q̄ cū
momto tp̄is arsisset ut adiuuātib; ignē q alias ad
extinguendū opem ferre solent ruere ī romanos
tecta nec tegulaꝝ mō fragmēta / s; & ambusta tigna
ad armatos puenere. & flamma late fudi / fumus

terrorem & maiorē q̄ periculum facere. Itaq: & q
extra urbem rōnoꝝ erant tum maxime impetus
facientes recessere a muro & qui iā intrauerant ne
incendio ab tergo oriente intercluderēt a suis re
cepunt sese. Et quintius priusq̄ quid rei eēt ui
dit receptui canere iussit. ita iam capta urbe ꝓpe
reuocati redierunt ī castra. Quintius pl' ex timore
hostium q̄ ex re ipa spei nactus ꝑ triduū insequēs
territauit eos nūc prelijs lacescendo nūc opibus
intersepiendo quedam ne exitus ad fugam eēt.
hiis cominationib; compulsus tirannus nabis pi
tagoram rursus oratorem misit. quē quintius p̄
mum aspernatū excedere castris iussit deīn supli
citer orantē aduolutūq: genib; tandem audiuit.
prima orō fuit oīa ꝑmittentis arbitrio rōnoꝝ. de
inde quum ea uelut uana & sine effcū nihil ꝑfi
cerent eo deducte res: ut hiis conditionib; quae
ex scripto paucis ante dieb; edite erant ī dutie fie
rent. pecuniaq: & obsides accepti. Dum oppugna
tur tirannus argiui nuntiis aliis prope sup alios ef
ferentib; tm̄ nō captam iā lacedemonē eē erecti
& ipi simul eo q̄ pitagoras cū pte ualidissima p̄si
dii excesserat contempta paucitate eorum q ī arce
erant duce archipiro quodam p̄sidium expulerūt
timocratū pelonensem quia clementer p̄fuerat
uiuū fide data miserunt. huic letitiae quintius su
ꝑuenit pace data a tiranno dimissisq: a lacedemo
ne. Eumene & rhodiis & lucio quintio frē ad clas
sem. Leta ciuitas celeberrimū foestoꝝ dierū ac nobi
le ludicrum nemeoꝝ die stata ꝑꝑ belli mala p̄tmis
sa in aduentum rō exercitus ducisq: ī dixerunt. p̄
fecerūtq: ludis ipm̄ impatorem. multa erāt q̄ gau
dium cumularēt rediti ciues a lacedemone erant
quos nup pitagoras quosq: an̄ nabis adduxerat. re
dierant: q post comptam a pitagora coniurationem
& cede iam cepta efugerant libertatē. Ex longo īter
uallo libertatisq: auctores rōnos qb; cā bellandi cum
tiranno ipi fuiss& cernebant. testata q̄: ipo nemeoꝝ
die uoce preconis libertas ē argiuoꝝ acheis q̄tum re
stituti argi incomune achaie consiliū letitie affere
bant tm̄ serua lacedemon relicta lateri adherēs tirani

nō sincerꝝ.

nō sincerum gaudiū prebebat. etol uō eā rē oībus
consiliis lacerare cum philippo nō aūt desitū bella
ri q̄ omib; excedere & grecie urbib; tiranno relictā
lacedemonem. regem autem legitimū q in rōnis
fuerat castris ceterosq: nobilissimos ei' in exilio uic
turos nabidis dn̄antis satellitem factum. titus ro
muleus quintius ab argis elatiam un̄ ad bellum
spartanū ꝑfcūs erat: copias reduxit. Sūt q nō ex
opido proficiscentē bellum gessisse tirannum tra
dunt. sed castris aduersus romana positis castra diu
q: cunctatum cū etholorum auxilia expectass& coac
tus ad extraemū acie confligere impetu ī pabula
tores suos ab romanis fcō eo prelio uictum castrisq:
exutum pacem petisse cum cecidiss& xv. milia mi
litum capta plus quatuor milia eēnt. Eodem fere
tempore & ab tito quintio de reb; ad lacedemonē
gestis a marco portio consule ex hispania lr̄e allate
utriusq: nomine ternos in dies supplicatio ab sena
tu decreta ē. Lucius ualerius ꝯsul quū post fusos
circa litanā siluam boios quietam prouinciā hūis
s& comitiorum cā romam rediit. Et creauit cō
sules publium cornelium scipionē africanū iteꝝ
& ualerium sempronīū longum q̄ꝝ p̄res primo
anno scd̄i punici belli consules fuerant ꝑtoria
in comitia hīta. creati publius corneli' scipio &
duo. C. merenda & blesio & C. domitius enor
bal' & sestus digitius & titus iuuanti' alira. Co
mitiis ꝑfectis consul in prouinciā rediit. Nouū
ius eo anno a ferentinatib; temptatū: ut latini
q in colonia romana nōia dediss& ciues rōni
essent. puteolos salernumq: & buxeniū ascripti
coloni nomina dederant. Et quum ob id se ꝑ
ciuib; rōnis ferēt senatus iudicauit nō eē eos
ciues romanos. Principio anni q̄. p. scipio africa
nus iterum. v. sempronī' longus consules fuerūt
legati nabidis tiranni romā uenerūt. dat' ex urbe
ī ede apollinis senatus ē. pax que cū tito quintio ue
niss& rata eēt petierunt impetrauerūtq: de ꝑuiciis
eoꝝ relatum eēt senatus freques in eā sn̄iam ibat:
ut cū in hyspania & macedonia debellatū for&
consulib; ambob; italia prouincia eēt. scipio satis eē

italię unū consulem cęnsebat: alteri macedoniā de
cęrnendam ēē. bellum graue ab antiocho īminere iā
ipm sua sponte ī europam transgręssum. quid deīn
fcūrum cęnserēt quum hīc etoli haud dubie hostes
uocarēt ad bellum illinc hannibal romanis cladib;
insignis impator simularꝝ. Dū de puncijs ꝯsulū
disceptatur pręrores sortiti sunt. C. domitio ur-
bana iurisditio tito iuuentio pegrina euenit. p. cor
nelio yspania ulterior. Sexto digitio citerior duo-
bus cornelijs bleso sicilia. męrendę sardinia. ī mace
donia nouum exercitū transportari nō placuit eū
q eēt ibi reduci ī italiam a quintio ac dimitti item
cum exercitū qui cū. Marco portio catone ī yspania
eēt. consulib; ambob; ytaliam prouinciā ēē & duas
urbanas eo scribere legiones ut dimissis quos sęna-
tus uoluissꝝ exercitib; octonio rōnę legiones eēnt.
Ver sacrum fcūm erat priore anno catone portio & L.
ualerio consulib;. id quū. p. licinius pontifex n̄ ēē
fcm recto collegio pmum deīn quum ex auctorita-
te collegii prib; renuntiassꝝ de integro faciēdum ar-
bitratu pontificū cęnsuerunt. ludos q̄: magnos qui
una uoti eēnt tanta pęcunia quanta solēt faciēdos uer
sacrum uideri pęcus qd natum eēt inter klas marti
as & maias. p. cornelio & Q. sempronio cęnsoꝝ īn co-
mitia sunt habita. Creati cęnsores sex. S. pecthus &
C. tetegus. pncipē senatoꝝ. p. scipionē consule quem
& pores cęnsores legerant. legerunt tris oīo senatores
neminē curuli honore usum pręterierūt. grām q̄: in-
gentem ap̄ eum ordinē pepererunt q ludis rōnis e
dilib; curulib; imparēt ut loca senatoria secęrnerēt
a populo nā antea in promiscuo spectarant. Eqtib;
q̄: ꝑ paucis adempte q nec ullū ordinē seuitū atriū
libertatis & uia pu. ab hiisdem refecta amplificataq;
Ver sacrum ludiq: uotiui quos uouerat. S. sulpitius
galba consul fcī. cū spectaculo eoꝝ occupati aī oīum
eēnt. p. leuinus q propt multa in deos hominesq:
scęlera locris admissa in carcerē coniectus fuerat ꝯpa
rauerat homines qui plurimis simul locis urbis noc-
te incęndia facerent ut cōsternata nocturno tumultu
ciuitate refringi carcer possit. Ea res ī ditio consciorꝝ
palam fcā delataq: ad sęnatū est. p. leuinus ī inferiore;

dimissus carcerē est necatusq: colonię ciuium rōnoꝝ
eo anno deductę sunt. puteolos uulturnū liternū
triceni hoīes in singulas. item salernum buxeniūq:
colonię romanę deductę s̄ deduxere triūuiri. T.
sempronius longus qnt consul erat. M. fuili. Q.
minutius tcīn. Ager diuisus ē q campanoꝝ fue
rat si pontum. item ī agꝝ q arpanoꝝ fuerat colo
nia ciuium romanoꝝ. Alii triumuiri. D. iunius
brutus. M. bebius & M. helius deduxerūt. Tepsaꝫ
item & crotonā colonię ciuium romanoꝝ deduc
tę. tempsanus ager de brutiis erat captus. brutij
gręcos expulerant crotonā gręci hēbant triūui
ri. T. octauius. L. emilius paul. C. lectorius cro
tonā tempsam. L. cornelius mesula deduxerūt
Prodigia alia quoq: uisa eo anno romę s̄ alia nū
tiata. In foro & comitio capitolino sanguīs guttę
uisę sunt. Et terra aliquotiēs pluuit & cap uul
cani arsit. Nuntiatum ē narneam ī hac fluxis
se. Pueꝝ arimini ingenuos sine ocul & naso. Et
ī piceno agro nō pedes nō manus hntem natū.
Ea pdigia ex pontificū decręto pcurata. Et sacrifi
cium nouendiale qd adriani nuntiauerāt in a
gro suo lapidib; pluuisse;

Gesta in gallia p ualeriū & ī boios p sempronium
triumphus catononis de yspanis. gesta in grecia
p. Q. flaminiū in recęssu. reditus & triumphus
eius in gallia. c. vj.

INGALLIA. L. ualerius proconsul circa medio
lanū cum gall in subrib; & bois q dorulato du
ce ad cōcitandos in subres padū transgręssi erant
signis collatis pugnauit. x. milia hominum sunt
cesa. p eos dies collega eius. M. portius cato ex hys
pania triumphauit. tulit ī eo triumpho argenti
infecti. xx. milia. Auri pondo mille quadringētos
militib; diuisit ī ducenos septuagenos ęris. triplex
equiti. T. sempronius consul ī prouincia pfcus ī
boiorum pmū agꝝ legiones duxit. boio rex tum
regul eoꝝ cum duob; frib; tota gente ꝯcitata ad
rebellandum castra locis aptis posuit ut appara
rꝝ dimicaturos si hostis fines intrassꝝ. consul
ubi quante copię quanta fiducia eēt hosti sensit

+ lac

ī singlos

nuntiatum. ad collegam mittit: ut si uideret ei ma
turare & uenire se tergiuersando ī aduentū eius re
extracturum. Quae causa cōsuli cōtandi / eadem
gallis p̄terq̄ q̄ cōtatio hostium aīos faciebat / cā rei
maturande erat / ut priusq̄ coniungeret consulū
copie rē transigerent. p̄ biduum tn̄ nihil aliud q̄
steterunt parati ad pugnā / si quis ꝯt egrederet. tertio
subire aduallum castraq: ab oīm simul p̄te aggressi
sūt. Consul arma ex templo cape milites iussit. ar
matos paulisp̄ inde continuit: ut & stolida fidu
ciam hosti augere & disponere & copias quibꝫ q̄; p̄otis
erumpere. due legiones duabꝫ p̄ncipalibꝫ portis signa
efferre iusse. sed in primo exitu ita conferti obstitere
galli ut clauderent uiam. diu ī angustiis pugnatū
est. neque dextris magis gladiisq: gerebantur res
q̄ scutis corporibꝫ q: ipis obnixi urgebant rō / ut signa
foras efferrent. galli ut aut in castra ipi penetrarēt /
aut exire romanos prohiberent. nec ante ī hāc aut il
lam p̄tem moueri acies potuerūt q̄ quintus fictorius
p̄micenturio & cornelī artinius / quarte hic ille sc̄de
legionis / rē in asperis p̄lis sepe tēptatā / signa adempta
signiferis ī hostes proiecerūt / dū repetunt enixe signū
priores sc̄dam se porte iecere. iā hii extra uallum pugna
bant quarta legione ī porta herente. quum alī tumul
tus ex aduersa p̄te castroꝝ ē exortus / ī portam questoriā;
irrupunt galli resistentesq: p̄tinatius occiderāt postu
mium questorē cui timpano fuit cognom̄ & M. anti
nium sempronīūq: p̄fectos socium & cc. ferme mili
tes. capta ab ea p̄te castra erāt donec cohors ex ordinaria
missa a consule / ad tuenda questoriā portam / & eos q
intra uallum erant p̄tim occidit p̄tim expulit castris
& irrumpentibꝫ obstitit. Eodem forte tempore & quar
ta legio cum duabꝫ ex ordinariis cohortibꝫ porte irrupit:
ita simul tria p̄lia circa castra locis distantibꝫ erant. cla
moresq: dissoni ad incertos suoꝝ euentus a p̄nti cer
tamīe animos pugnantiū auertebāt. usq: ad meridiē
equis uiribꝫ ac p̄pe pari spe pugnatū est. laboꝝ & estus
mollia & fluida corpora galloꝝ & minime patiētia
sitis quum decedere pugna coegisse & ī paucos restan
tes impetum romani fecere. fessosq: cōtulerūt ī ca
stra. signum in receptui ab consule datum ē. ad qd

maior pars recep̄ sese. pars certaminis studio & spe poti
undi castris hostium / perstitit aduallum eoꝝ pauci
tate contempta galli uniuersi ex castris erupūt. fusi
in rō. qui impio consulis parere uoluerūt / suo pauo
re ac terrore castra repetunt. in uaria hīc atq: illīc nc
fuga nunc uictoria fuit. galloꝝ tn̄ ad. xi. milia ro
manoꝝ quinq: milia sunt occisa. galli recepe ī inti
ma finium sese. consul placentiā legiones dux̄. scipio
nem alii coniuncto exercitu cum collega p̄ boioꝝ a
gros p̄plantem isse q̄ ad p̄gredi silue paludes q: passe
sunt scribunt. Alii nulla memorabili re gesta comi
tioꝝ cā redisse romam. Eodem anno. T. quintius
elatie q̄ in hiberna reduxerat copias / totū yemis tp̄s
iure dicendo consumpsit. mutandisq: hiis que aut
ipius philippi uel p̄fectorū ei licentia ī ciuitatibus
fcā erat cum sue factionis hominū uires augendo
ius ac libertatem alioꝝ deprimerēt. Veris initio co
rintum conuento edcō uenit. ibi omnium ciuita
tum legationes in contionis modum circumfusas ē
allocutus. orsus ab inita p̄mum rōnis amicitia grecoꝝ
gente & imp̄atoꝝ q̄ an̄ in macedoniā fuisse & suisq:
rebus gestis. omnia cum approbatione ī genti sunt
audita. p̄terq̄ quū ad mentionē nabidis uentū eēt.
id minime conueniēs liberanti greciam uidebatur
tirannū reliquisse / nō sue solum p̄rie grauē / s; oībꝫ
circa ciuitatibꝫ metuendum. nec ignarus huī hītus
aīoꝝ quintius si sine excidio lacedemonijs fieri po
tuisse & fatebatur / pacis cum tiranno mentionē ad
mittendam auribꝫ nō fuisse. nūc cum aliter q̄ ruina
grauissime ciuitatis opp̄mi nō posse & sanctius uisū
ēe tirannū debilitatum ac totis p̄pe uiribꝫ ad nocē
dum cuiq̄ ademptis relinq̄ q̄ inter mori uehemētio
ribꝫ q̄ quae pati posse & remediis ciuitatē sentire ī
ipa uindicta libertatis p̄ituram p̄teritoꝝ cōmemora
tioni sbiecit p̄ficisci sibi in italiam atq: oēm exerci
tum deportare in aīo esse. demetriadis calchidisq:
p̄sidia intra. x. die audituros deducta. ac corinthū
ipis ex templo uidentibꝫ uacuū acheis traditurꝝ: ut
ōs scire & utrum romanis an ethol' mentiri mos eēt
q̄ male cōmissam libertatē. p̄. r̄. sermonibꝫ distulerūt
& mutatos p̄ macedonibꝫ romanos dn̄os. s; illis nec

quid facerēt / quicq̄ unq̄ pensi fuisse. reliquas ciuita
tes monere: ut fc̄is non ex dc̄is amicos pensent in
telligant qb; credendum & a quib; cauendū sit. li
bertate modice utantur. tempatā eam salubrē sin
gulis ciuitatib; ēē nimiam & aliis grauē / & ipis q
heant precipitem & effrenatam ēē. cōcordie ī ciuita
tib; principes & ordines inter se: & ī cōe ōs unita
tes consuler&. aduersus consentientes / nec regem
quenq̄ satis ualidum nec tirannū fore. discordiā
& seditionem omnia oportuna ī sidiantib; facere
quum ps q̄ domestico certamīe inferior sit / exter
no se applic& / q̄ ciui cedat. alienis armis ptam ex
trema fide redditam libertatem / sua cura custodi
rent. seruarentq: / ut. p. r. dignis datam libertatē
hīc mīnus suum bene positum scirē. Has uelut
parentis uoces quum audir& manare omnib; gau
dio lacrime adeo ut ipm q̄: confunderent dicentē
paulisp fremitus approbantiū dc̄a fuit monēti
umq: aliorum alios ut eas uoces uelut oraculo mis
sas in pectora aīos q: dimitter&. silentio dem̄
fc̄o petiit ab hiis / ut ciues romanos siq ap̄ eos in
seruitute ēēnt ꝯqitos intra duos m̄ses mitter& ad
se ītesaliam. ne ipis quidem honestū ēē ī liberata
terra liberatores eius seruire. oēs aclamart gr̄as. se
ītercetera & ob hoc agere q̄ admoniti ēēnt / ut tā
pio ac nectio offo fungerent. ingens nūs erat bel
lo punico captoꝝ q̄s hannibal quū ab suis nō redi
merentur uenundederat. mltitudinis eoꝝ argu
mentum ē / q̄ publius scribit. C. talentis eā rem a
cheis stetisse / quum qngenos denarios ptium ī ca
pita quot redderentur / dn̄is statuisse. mille &
ducentos ea rōne achaia hūit. Adice nc̄ p portio
ne q̄ uerisimile sit greciam totam hūisse. nū dū
conuentus dimissus erat quū respiciūt p̄sidium
ab corintho descendens: protinus duci ad portam
atq: abire quoꝝ agmen īpatorē secutū / psequen
tib; cunctis suatorem clamantib; salutatis dimis
sis q: dux eadem qua uenerat uia / elatiā rediit / m̄
cū oīb; copiis ap̄ claudiū legatū dimittit / p tesaliā
atq: epiꝝ ducere orcum iub&: atq: ibi se opiri. m̄
nanq: ī animo ēē excitū in italiā traicere / & primo

at polibi

quintio fr̄i legato & p̄fc̄o classis scrib: ut oneraīas
ex oī grecia ora eodem contraher&. ipe calchide pro
fectus deductis nō a calcide solum s̄ & ab oreo atq:
eretria p̄sidiis cōuentū ibi euboicarū ciuitatū hūit
admonitos q: ī q̄ statu reꝝ accepiss& eos / ī quo re
linquer& dimisit. demetriadem m̄ pficiscit de
ducto q: p̄sidio psequentib; cunctis sic corinthi &
calchide pgit ire intesaliam. ubi nō liberande m̄
ciuitates erant / s̄ ex oī coluuione & flusione ī aliq̄
tolerabilem formam redigende. nec eni tpoꝝ m̄
diuitiis ac uiolentia & licentia regia / turbati erāt.
s̄ inquieto & ingenio gentis n̄ comitia nec cōuen
tum nec consilium ullum nō p seditionē ac tu
multum iā m̄ ab pncipio ad nr̄am usq: etatem
traducentis acensu maximo & senatū & iudices
legit. potentiorē q: eam ptem ciuitatū fec̄ / cui sal
ua & tranquilla oīa ēē magis expediebat. ita quū
pcensuiss& tesaliā p epiꝝ in orcum unde erat tra
iecturus uenit. ab orico copie ōs brundusiū tras
portate m̄ p totam italiam ad urbem ppe triūpha
tes nō minore agmine rerum captaꝝ q̄ suo pre
se acto uenerunt. Postq̄ romam uentū est / senat
ex urbem quintio ad res gestas edisserēdas datus
ē. triumph q: meritus decretus abluentib; triduū
triumphauit. die p̄ arma tela signaq: erea & mar
morea transtulit. plura adempta philippo q̄ que
ex ciuitatib; cepat. s̄o die aurum argentūq: fc̄um
infectūq: & signatum. infc̄i argenti fuit. x. & cc
to milia pondo & ducentum eris & ferri. uasa
multa omnis gn̄is celata plaq: queda eximie ar
tis / & ex ere multa fabrefacta. ad huc cuppe arge
tee. x. signati argenti octuaginta quatuor milia
fuere Atichoꝝ trachiam uocant triū fere denaīoꝝ
ī singulis argenti ē pondus / auri pondo fuit tria
milia septingenti. x. quatuor. & clipeū unū auri
totum & philippi minimi auri. xiiii. milia. v̄. xiiij.
Tertio die corone auree dona ciuitatū translate. C.
& xiiij. & hostie ducte. Et ante currū multi nobi
les captiui obsides q: inter quos demetrius regis
philippi fili fuit & armenes nabidis tiranni fili
lacedemonius. ipe dem̄ quintius ī urbem ē inuect

Secuti currum milites frequentes in exercitu omni expuncia reportato. hiis duceni quinquageni eris in pedites diuisi duplex centurioni triplex equiti. prebuerunt spem triumpho capitibus rasis secuti qui seruituti exempti fuerant:

Gesta rome et prodigia. sortio puuntiarum rebellio liguum et boiorum. legatio antiochi regis ad ro. consultatio et colloquium cum legatis dismitio et origo belli cum antiocho. capitulum. vii.

EXITV huius anni. Q. elius tubero tribunus pleb. contulit ad plebem. plebs quoque sciuit uti due latine colonie una in brutios altera in turinum agrum deducerentur. hijs deducendis tertio triumuiri creati quibus in triennium imperium esset. brutios. Q. meuius. M. minutius ruffus. M. furius gasipes. in turinum agrum. A. manilius. P. emilius. L. apustius. Ea bina comitia. C. domitius pretor urb. in capitolio huit. edes eo anno aliquae dedicate sunt. una iunonis matute in foro olitorio uota locataque quadriennio. A. claudio cornelio consul gallico bello censor idem dedicauit. Altera fauni ediles eam biennio ante ex multatitio argento faciendam locauerunt. C. scribonius et. C. domitius qui pretor urbanus eam dedicauit. Q. martius ahala duumuir ad id ipsum creatus. uouerat eam. x. annis ante punico bello. p. sempronius sophusto. locauerat idem censor. et in insula iouis edem cornelius seruilius duumuir dedicauit. Vota erat. vi. annis ante gallico bello ab Lucio furio purpurione pretore. ab eodem consule postea locata. neque eo anno scipio ex prouincia gallia ad consules subrogandos redijt. Comitia consulum fuere quibus creati sunt. L. cornelius merula et. Q. minutius therinus. postero die creati sunt pretores. L. cornelius scipio. M. fuluius nobilior. C. scribonius. M. ualerius mesala. L. porcius. M. lucinius. et. C. flaminius megalasca. Ludos scenicos. Atilius seranus. L. scribonius libo ediles curules. primi fecerunt. horum edilium ludos romanos primum senatus a pplo secretus spectauit. prebuitque sermones sic omnis nouitas solet. aliis tandem quod multo ante debuerit tributum existimantibus amplissimo ordini aliis demptum ex dignitate ppli quicquid maiestati parum adiectum esset interpretantibus et omnia discrimina

talia quibus ordines discernerentur et concordie et libertatis eque minuende esse. Ad quingentesimum octauum annum in promiscue spectatum esse. quod repente factum quur in misceri sibi in cauea patres plebem nollent quur diues pauperem consessorem fastidirent. nouam superbam libidinem ab nullius ante gentis senatu nec desideratam nec institutam.

Postremo ipsum quoque africanum quod consul auctor rei eius fuisset penituisse ferunt ado nihil motum ex antiquo probabile ueteribus nisi que usus euidenter arguit stari maluit. principio anni quoque. L. cornelius. Q. minutius consules fuerunt terre motus ita crebri nuntiabantur ut non rei tantum ipsius sed feriarum quoque ob id indictarum homines tederent. nam nec senatus habiti neque res. p. administrari poterat sacrificando expiandoque occupatis consulibus. Postremo. x. uiris adire libros iussis. Responso eorum suplicatio per triduum fuit. coronati ad omnia puluinaria suplicauerunt edictumque est: ut omnes qui ex una familia essent pariter supplicarent.

Item ex auctoritate senatus consules edixerunt ne quis quo die terre motu nuntiato ferie indicte essent eo die aliud terre motum nuntiaret. Prouincias deinde consules primum tum pretores sortiti. cornelio galliam. Minutio ligures sortiti. C. scribonius urbanam. M. ualerius peregrinam. L. cornelius siciliam. L. potius sardiniam. C. flaminius yspaniam citeriorem. M. fuluius yspaniam ulteriorem. Nihil eo anno belli expectantibus consulibus litere. M. quinti (prefectus pisis erat) allate. ligurum. xx. milia armatorum coniuratione per omnia conciliabula uniuerse gentis facta lunensem primum agrum depopulatus pisanum deinde finem transgressos omnem oram maris peragrasse. Ita minutius consul cui ligurum prouincia uenerat ex auctoritate senatus in rostra ascendit. et dixit: ut legiones due urbane que superiore anno scripte essent per diem. x. aretij ad essent in earum locum se duas legiones urbanas scripturum. item sociis et latino nomini magistratibus legatis quoque eorum qui milites dare debebant edixit ut in capitolio se adirent. hiis xv. milia peditum et quingentos equites pro numero cuiusque iuniorum descripsit et in capitolio pretinus ire ad portam et ut maturaret res proficisci ad delectum iussit. fuluio flaminioque terna milia romanorum peditum centeni equites in supplementum et quina milia socium latini nominis et duceni equites decreti. mandatumque pretoribus ut equites

dimittere& uoxeres quū in puīcaz ueniss& . quum
milites q ī legionib; urbanis erant / freqntes tribuos
pleb adissent uti cās cognoscerent eorum qb; aut
merita stipendia / aut aliqs morb' cae eent quo min'
militar& eā rē litterę tti sempnii discusserut . i qb;
scriptum erat ligurum . x . milia ī agz placentinū
uenisse & usq: ad ipa colonię mgnia & padi ripas
cum cędib; & incendiis p populatos ee . boioz q: ge
tes adrebellionē spectare / ob eas res tumultū ee . de
cęuit senatus tribunis pl nō placere cās militares
cognoscere q minus ad edictum conuenīere . Ad
iecerunt & ut socii nominis latini q ī exercitu . p .
cornelii tti sempronij fuiss& & dimissi ab his
consulib; eent : ut ad quam diem lua' cornelī con
sul / osul in puncā proficiscēs in opidis agris q: qua
uturus eet si quos ei uideret milites scriber& arma
r& & ducer& secum dimittendiq: qs eoz qnq;
uell& ius eet . Postq consules delectu hito p tri s
ī prouincias tum titus quintius postulauit / ut d
his quae cum . x . legatis ipe statuiss& senat' au
dir& eaq si uiderent' auctoritate sua cōfirma
r& . id eos facturos / si legatoz uerba q ex
uniūsa grecia & magna pte asię quiq: ab regib;
uenisse & audisse& . Hęc legationes ab . c . scribonio
ptore urbano in senatum introducte sunt / beni
gneq: omnib; responsum . cum antiocho / q' lon
gior disceptatio erat . x . legatis q4 pars aut ī asia
aut lisimachię ap regem fuerant delegata ē . Qui
tio mandatum / ut adhibitis his legatoz regis u
ba audir& . respondere& q: his q ex dignitate atq:
utilitate . p . r . responderi possent . Menipp' & ege
siarias principes regię legationis erant . ex his me
nepp' ignorare se dixit quid nā pplexi sua lega
tio haber& / quū simplicit' ad amicitiā petendaz
iungendam q: societatem uenisse& . Esse aut tria
genera fęderum quib; integre pacisceren' / amici
tias ciuitates reges q: . unū cum bello uictis dicer'
leges / ubi enim omnia ei qui armis pl' poss& dedita
eent / q ex his uictor hre qb; multari eos uelit / ipi'
uis atq: arbitriū ee . alterz quuz pares bello eq fęde
re ī pacem atq: amicitiā uenir& . tunc . h . repeti reddiq

edixiss& et ī qne locū
edixiss& ceteriq conu
uenret & uti . Iunius

97

p conuentionem res & si quoz turbata bello possessio
sit / eas aut ex quo simul iuris antiqui aut pris utri
usq: cōmodo componi . tertiū gen' ee / quum q nūq
hostes fuerint ad amicitiā sotiali fędere integre iū
gendam coeant eos nec dicere nec accipere leges . id
enim uictoris & uicti ee ex eo qne quum antioch'
eet mirari se / q' rō cęnseant leges ei dicere . quas a
się urbium liberas & immunes quas stipendiarias
ee uelint / quas mittare plidia regia regemq: uetent .
cum philippo enim hoste pacem nō cum antiocho
amico societatis fedus ita sanciendum ee . Ad ea qnti'
qm uob distincte agere lib& & qna iungendaz
amicitiarū enumerare ego q: duas conditiones po
nam extra quas nullam ee regi nuntietis aiatię
cū . pplo . r . iungendę . unam si nos nihil qd adur
bes asię attinuerit curare uelit ut & ipe omi euro
pa abstineat . Alteram si se ille asię finib; nō conti
neat quum & ī europā transcendat / ut & rōnis
ius sit asię ciuitatum amicitias & tueri quas habeat
& nouas complecti . enimuero id auditu & dixit
indignum ee egesianas tratię & tersones urbib;
arceri antiochum quę seleuci' proauus ei' lasima
cho rege bello uicto & ī acie cęso / p summū deos
parta reliquerit . pari cum laude abtracib; prim
possessa armis recepit / Antioch' prim deserta sic
ipam lisimachiam / & reuocatis cultoribus frequę
tauerit / & quae strata ruinis atq: incędiis erant ī
gentib; impensis edificauerit . qd igitur simile ee
ex ea possessione ita parta ita recupata deduci Antio
chum & rōnos abstinere asia quę nunq eoz fue
rit . Amicitiā expectare rōnoz antiochum . si quę
impetrata glię s nō pudori sit . Ad hec quinti'
qm quidem inquit honesta pensam' sic aut so
la aut pa cęrte pensari dec& principi orb terraz
pplo & tanto regi utrum tande uider' honesti'
liberas uelle oms q ubiq: sunt grecię urbes an
suas & uectigales facere si ibi antioch' pulchrū
ee cęns& , quas urbes proauus belli iure hūerit
A uus pr q: nunq usurpaueit p suis ea repetere ī
seruitutem . p . r . susceptum patrocinū libertā
tis greczoz nō deserere fidei cōstantię q: sue ducit

t seleucus

ēē. sic philippo greciam liberauit ita & ab antiocho gre
cas asię urbes liberare ī animo ht. Neq: n. elide ionamq:
colonię in seruitutē regiam missę sūt. s stirpis augendę
cā gentisq: uetustissimę p orbem terraꝝ ppagandę.
quum hesitar& hegesias nec inficiari poss& honestio
rem cām libertatis q̄ seruitutis ptexi titulo / qn mitti
mus ambages inquit. p. sulpitius q maximus natu
ex decē legatis erat. alteram ex duab: conditionib:
q̄ m̄ desertę a quintio datę sunt / legite / aut sup sede
te de amicitia agere. nos uō inquit menipp' nec ue
limus nec possimus pacisci / quicq̄ quo regnū antio
chi minuat. postero die quinti' uniūsas legationes
grecię asięq: quum ī senatu introduxiss& / ut scir&
quali aīo. p. r. quali antioch' erga ciuitates grecię ēēnt
postulata regis & sua ex posuit. renuntiarēt ciuitati
b: suis. p. r. qua uirtute quaq: fide libertatē eoꝝ a fi
lippo uindicauerit / eadem ab antiocho nisi decędat /
europa uindicatuꝝ. tum menipp' depcari quintium
& pres institit / ne foestinarent se decernere q̄ decre
to turbaturi orbem terrarum ēēnt. tps s sumerēt &
regi ad cogitandum darent / cogitatuꝝ quū renūtia
tę conditiones ēēnt. & impętratuꝝ aliq aut pacis
cā consensurum. ita integra dilata res ē. legatos q: mit
ti ad regem eosdem q & lisimachię ap eum fuerāt
placuit. p. sulpitiū. p. iulium.

Gesta in africa sup apparatu belli cū antiocho. legatio
ma sinisse regis ad romanos. & gesta romę cū ipis. c. viii.

V IX Dum pfecti erant hij quū a carthagine legati bellū
haud dubie parare antiochū hannibale ministro at
tulerunt iniceruntq: curam ne simul punicū excitaret
bellum Hannibal pria profugus puenerat ad antiochū
sic ante dictum ē. & erat ap regem ī magno honore
nulla alia arte / nisi q uoluntati diu consilia de rōno
bello / nemo aptior sup tali re pticeps ēē sermonis po
terat. snia eius una atq: eadem semp erat / ut ī italia
bellum gereretur. ytaliam cōmeatus & militē prębi
turam externo hosti. si nihil ibi mouerat liceatq: p. r.
uirib: & copiis ytalię / extra italiam bellum gerere / n
regem nec gentē ullā parē rōnis ēē. s centū tectas naues
xvj. milia peditū mille equites deposcebat. ea se classe
pmum africam petituru. magnope confidere & carta

ginenses ad rebellandum ab se compelli posse. si illi
tententur se aliqua pte italię excitatuꝝ romanis bellū.
regem cum ceteris omnib: in europā debere / & ī ali
qua pte grecię / copias continere. nec traicientem qde
in spem famamq: belli satis sit pactum trahicere in
hanc snam cum adduxisset regem preparandos sibi
ad id pplarios animos ratus lras ne quo cau intercep
te palam facerent conata scribere nō est ausus. Aristo
nem quendā tiꝝ natum ephesi exptumq: solertia le
uiorib: misterijs / ptim donis ptim spe pmioꝝ onera
tum / quib: & ipe rex adiuuarat carthaginē cum mā
datis mittit. Edit noīa eoꝝ quib: cōuentis op' ēēt ī
struit & secretis notis / p quas haud dubie agnosce
r& sua mandata ēē. hunc aristonē carthaginē obs
uantē / nō prius amici q̄ inimici hannibal' qua de cā
uenissē cognouerūt. & primo ī circul' cōuiuijsq: ce
lebrata sermonib: res ē. de m̄ in senatu qdam nihil
actum ēē dicere exilio hannibal' / si absens q̄: nouas
moliri res / & solicitando aīos hominū / turbare statū
ciuitatis poss. Aristonē quendam tiꝝ aduenā instructū
mandatis ab hannibale & ab rege antiocho uenisse /
ceteros hoīes quotidie cum eo secreta colloquia serere.
in occulto colloqui / qd mox ī omniū pnicie eruptuꝝ
ēēt conclamauere omnes uocari aristonē debere. &
queri quid uenissē / & nisi expmer& / cum legatis
romam mitti. satis ptemeritate uni' hoīs suplitioꝝ
pensum ēē / priuato suo piculo impetraturos: rē. p.
nō extra noxam mō sed & extra famam noxę con
seruandam ēē. Vocatus ariston purgare sese. & fir
missimo ppugnaculo uti q̄ lrarum nihil ad quēq̄
attulissē. ceterum nec cām aduentus satis expedie
bat. & in eo maxīe exitabat q̄ quū barchinę solū
factionis hominib: collocutū eum arguebāt. orta m̄
altercatio ē / aliis pro speculatore comphendi iam
& custodiri iubentib:. Aliis negantib: tumultuādi
cām ēē. mali rem ex. de nihilo hospites corripi. ide
carthaginensib: & tiri & aliis emporiis quę freqnt
cōmeant euentuꝝ. dilata eo die res ē. Ariston puni
co ingenio inter pęnos usus tabulis conscriptas cęle
berrimo loco sup sedem quotidianā magistratuum /
prima uespera suspendit. de m̄ tertia uigilia naue

conscendit & profugit. postero die quū suffectes
adiuis dicendum conscendissē / cospectę tabulę dep
teq: lectę. scriptum erat Aristonē priuata ad ne
minem / p^ce. ad seniores (ita senatum uocabant)
mandata hūisse. p^co. crimine / minus ī certa de pau
cis qō erat. mitti tn̄ legatos romam qui rē ad
consules & senatum ferrent / placuit. simul q de
iniuriis masinissę quererent. Masinissa postq̄
infames carthaginenses / & inter se ipos discor
des / pncipib; pp colloquia aristonis / senatui se
natum pp inditium eiusdem aristonis pplo
suspectum / locum iniurię ēē ratus agrum mari
timum eoꝝ de pplatus ē / & quasda urbes uectiga
les carthaginensium s coegit stipendium pen
dere. Emporiam uocant eam regionē Ora est mi
noris sirtis & agri uberis. una ciuitas eī leporis.
ea singla indies talenta uectigal carthaginēsib;
dedit. hāc tum regionem & totam ī foestam
masinissa & ex quadam pte dubię possessionis
sui regni an carthaginensium ēēt effecerat. & qr
simul ad purganda crimina & q̄stum de se romā
eos ituros compit / q & illa onerarē suspitioib;
& de iure uectigalium disceptarent / legatos & ipe
romam mittit // Auditi de tirio aduena primo
carthaginenses curam ī iecere prib; / ne cum antio
cho simul & pęnis bellandum ēēt. maxime ea sus
pitio crimen urgebat / q quem cōprehēsum romā
mitti placuissē / nec ipm neq: nauē eī custodissē.
de agro deinde cum regis legatis disceptari ceptū /
carthaginenses iura ciuium / cām tutabant. qd
ītra eos terminos ēēt. p. scipio uictor agꝝ qui iu
ris ēēt carthaginensium finissē & confessione
regis / q cum aphireum pfugum ex regno suo cū
pte numidaꝝ uagantē / circa cirenas psequeret p
cario iter p eum ipm agrum tanq̄ haud dubie
carthaginensium iuris petissē. numidę determi
natione scipionis mentiri eos arguebāt & siqs
ueram originē iuris exigere uellē quem pprius
agrum carthaginēsium in africam ēē aduenis
q̄tum secto bouis tergo amplecti loci potuerint
tantū ad urbē cōmuniendā pcario datū quicqd

birsam sedem suam excesserint ui atq: ī iuria pte hre
ne quem enim de quo agitur probare eos posse. nō m̄ semp ex q̄ cepint sed ne diu qdem eos pos sedisse
p opportunitates nūc illos nūc reges numidaꝝ usur
passe ius sempq: penes eum possessionem fuisse q
pl' armis potuissē cuius conditiōis res fuerit p' q̄
hostes romanis carthaginēses socius atq: amicus rex
numidaꝝ ēēt eī sinerent ēē nec se interponerē
q̄minus q possē tenerēt. Rre legatis utriusq: pātis
placuit missuros se in affricam q inter pplꝫ cartha
ginensem & regem ī re pnti disceptarēt. missi. p.
scipio africanus & M. cornelii cetegus & M. minu
tius ruffus / audita inspectaq: re suspensa omnia
neutro inclinati relinquere id unū sua sponte fece
rint an qa mandatum ita fuerit nō tam certū est
q̄ uidet tempori aptum fuisse integro certamine
ea relinq. nam ni ita ēēt unus scipio ł notitia rei ł
auctoritate ita de utrisq; mentitus finiere nutu di
sceptationē potuissē.

Incipit liber iiii. gesta ī yspania p scipionē ap lusita
nos. gesta ro. bellum cum liguribꝫ. bois. & gallis cis
alpinis. gesta p minutiū & scipi. merulā. C. i.

PRINCIPIO anni quo gesta s hec: sest
digitius praetor ī yspania citeriore cū
ciuitatib; hiis quę post profectionē M.
catonis rebellauerat / crebra magis q̄
digna dictu proelia fec. & adeo ple
raq: aduersa ut uix dimidium mi
litum q̄ qd accepat successori tradi
derit. nec dubium ē: quin oīs yspania sblatura
aīo fuerit ni alter ptor. p. cornelius scipio trans
hiberum multa sa plia fecissē. q̄ trore n̄ minus
quinquaginta oppida ad eum defecerūt. pgisserat.
scipio idem pptore lusitanos / puastata ulteriore
puincia / cum ingenti pda domū redeuntes ī ipo
itinere agressus / ī hora tertia diei usq: ad octauā
ī certo euentu pugnauit nūo militū impar su
pior aliis. nā & acie frequenti armatis / aduersus
longum & ī peditum turba pecoꝝ agm̄ & recēti
milite aduersus fessos longo itinere ꝯcurrerat. tria
nanq: uigilia exierant hostes huic nocturno iti
neri tres diurnę horę accesserant: ne ulla qete

data laborem uic̃ produꝫ excępat. Itaq; ꝑncipio pugnę uigoris aliquid in corporib; aiś q: fuit. & turbauerat primo romanos dem̃ equata paulisp pugna ẽ. ī hoc discrimine ludos iouī instituisse & cęcidisse q: hostes ꝓtor uouit. tamde gradum acrius īmulere ro. cessitq: lusitanus dem̃ prius terga dedit. & quū īstitissent fugientib: victores ad xii. milia hostium sunt cęsa. capti. cc. l. omnes ferme equites. militaria c. lxx. dexercitu ro. lxx. & tres amissi. pugnatum haud procul in lipa urbe ẽ. eo victorẽ opulentum pdę exercitum. p. cornelius reduxit. ea oīs am urbem exposita ẽ. potestasq: dnis suas res ꝙgnoscędi fca est cętera uendenda questori data. qd inde refectum ẽ militi diuisum nundū ab roma profectus erat. C. flaminius ꝓtor. quū hęc ī hispania gerebant. itaq: aduersę q̃ se res ꝑ ipm amicos q: ei magis sermonib; celebrantur. & temptauerat qm bellum ingens īprouincia exarsisse & exiguas reliquias exercitus ab sesto digitio atq: eas ipas plenas pauoris ac fuga acceptурus ẽet. vt s̀ unam exurbais legionib; decęrnerẽt. ad quā quum militę ab se ipo scriptum ex senatus consulto adiecissẽt & eligerẽt & exoī numero. ccc. milia & cc. eqtes. peditus. ccc. ea sc̃ legione (nā insesti digitii exercitu haud multū spei ẽ rẽ gesturum. seniores negare ad rumores puatos temere ingreciam magistratuum conflictos senatus ꝙsulta facienda ẽ nisi q̃ ex prouinciis scriberent aut legati renuntiarẽt & nihil ratum hri debere si tumultus in hispania ẽet placere tumultuari milites extra italiā legerent. Valerius antias & ī siciliam nauigasse delectus causa. C. Hamīnū scribit ex sicilia yspaniam petentē tempestate ī africam delatum uagos milites de exercitu. p. africani sacramto erogasse his duab; pumacib; delectib; tertium ī hispaniā elegisse. Nec in italia segnius ligurum bellum crescebat. pisas iam quadrigentis milib; hominum affluente multitudine ad famam belli spemq: prędę circum sedebāt. M inutius consul aritium duę quem dixerat ad cōuenciendum militib; uenit. in quadrato agmine quū ad pisas duxisse & dum hostes nō plus passuum ab qi do transfluuiū mouisse & castra. ꝙsul urbē haud dubie seruatum aduentu suo ē ingressus. postero die & ipe transfluuium mille ferme passus ab hoste posuit castra. in leuib; proeliis / a pplationib; agrī sociorum tutabatur. in aciem exire non audebat. nouo milite ex multis generib; hominū collecto nō dum noto satis inter se ut idem alii aliis possent. lygures multitudiē freti & ī acie exibant. pati ad summa rerum decernere. Et habundantes militū nūo passim multas manus ꝑ extrema finiū ad prędandum mittebant & quum coacta uis magna pecoꝝ prędа eque ẽet / pactum erat pūsidiū ꝑ q̃ ī castella eorum uicos q: agerentur. quum bellū ligustinū ad pisas constitisse & consul alter L. cornelius merula pręter extremos ligurum fines exercitū in agrū boioꝝ induxit. ubi longe alia belli ratio q̃ cū ligu ribus erat. consul acie exibat. hostes pugnam detractabant. pdatum q: ubi nemo obuiā exiret & dis currebant romani. boi diripi sua impune q̃ tuendo ea conferere certam malebant. postq̃ oīa ferro igniq: satis uastata erant. consul agro hostium excessit & admutinam agmine ī cauto ut intus paratos ducebat. Boi ut egressum finib; suis hostem senserunt sequebantur silenti agmine locum insidiis querentes nocte ꝓtergressi castra romana saltum qua transeundum erat romanis īsederunt. id quū parū occulte fecissent / consul qui multa nocte solitus erat mouere castra ne nox terrorẽ in tumultuario ꝑlio augeret & lucem expectauit: & cū luce mouere & mīttit turmam equitum exploratum misit. post q̃ relatum ẽ quantę copię & in quo loco ẽent / totius agminis sarcinas in mędiū conici iussit. & triarios uallū circumire certo exercitu īstructo ad hostem accessit. idē & galli fecerunt. postq̃ aptas ẽe insidias ac rectо & iusto ꝑlio ubi uā tuncre & uirtus dimicandū uiderūt / ora sa ferme concursum. sinistra socioꝝ equitum ala / & extra ordinarii prima ī acie pugnabant. perant duo cōsulares legati. M. marcell & T. sempn priores anni consules. nouus consul nūc ad ꝑmā signa erat / nūc legiones ꝙtinebat ī subsidijs / ne certaminis studio priusq̃ iuuirent / q̃ datum signū esset. E qtes eorum extra aciem ī locum patentem. q. 7. p. mu

tios tribunos militum educere iussit vn̄ quū signū
dedissꝫ impetum ex apto facerēt. hoc agenti nunti
uenit ab tito sempronio longo nō sbstinere ex or-
dinarios impetus gallorum & cesos p multos ēē. & q
supsint ptim labore ptim metu remisisse ardorē
pugne legionē alteram ex duabꝫ si uideret sbmit
terꝫ priusq̄ ignominiā accipꝫ. sa missa ē legio
& exordinarij recepti tum reintegrata ē pugna quū
& recens miles & frequēs ordinibꝫ legio successissꝫ
sinistra ala ex prelio sbducta ē dextra ī pmā aciē
subijt. sol ingenti ardore torrebat minime pati
entia estus corpora gallorum densi tn̄ ordinibꝫ nc̄
alii in alios nunc in scuta incumbentes sbstinebāt
impetus romanoꝝ q̄ ubi aīaduertit consul ad ptur
bandos ordines eorum. C. liuium salinatorem q
p̄erat alarijs equitibꝫ q̄ concitatissimos equos ī mit
tere iubꝫ & legionarios equites ī sbsidiis ēē. hec p
cella equestris primo confudit & turbauit. deīn di
scipauit aciem galloꝝ nō tamen ut terga darent. ob
stabant duces hastilibus cedentes terga trepidan
tium & ut redirꝫ in ordines cogentes. sed inter e
quitantes alares nō patiebantur. Consul orabat mi
lites ut paulum niterentur uictoriā in manibꝫ ēē
dum turbatos & trepidantes uiderꝫ instarēt si re
stitui ordines scissent integro rursus eo p̄lio & du
bio dimicaturos inferre uexiliaris iussit signa. oēs
ꝯnissi tandem auerterūt hostem. p̄q̄ terga dabant
& ī fugam passim effundebantur tū ad psequen
dos eos legionarii equites inmissi. xiiii. milia bo
ioꝝ eo die sunt cesa. uiui capti mille. xij. eqtes. cc
xxi. tres duces eoꝝ. signa militaria. cc. xij. carpēta
. c. ii. nec romanis ī cruenta uictoria fuit. sup̄. v. mi
lia militum ipoꝝ aut socioꝝ s̄ amissa. centurio
nes. xx. p̄fcti socium. iiii. & tres mortui. tribuni mi
litū se legionis. Eodem tp̄r duoꝝ consulum lr̄e
allate s̄ Lucii cornelii de prelio admutinā cū bois
fcō & Q. minutij a pisis comitia sue sortis ēē. ceteꝝ
adō suspensa oīa in liguribꝫ se hr̄e ut abscedi in
absq: pnitie socioꝝ & damno rei. p. n̄ possꝫ. si ita
uideretur p̄ribꝫ mitterꝫ ad collegam ut is q pro
fligatum bellum hr̄et ad comitia romā redirꝫ.

si id facere grauaret q̄ nō sue sortis id negociū ēēt
se quidem fcturū qd̄cunq: senatus censuissꝫ. s
& atq: & uiderent si magis ē re p̄essꝫ ī terregnū
nr̄i q̄ ab se in eo statu relinq prouinciā. senatus
q. scriboī negotiū dedit ut duos legatos ex ordie
senatoris mitterꝫ ad lucium cornelium ꝯsulem
q lr̄as college ad senatum missas deferrꝫ ad eū
& nuntiarent senatum uelle: ut ad magr̄atus sb
rogandos romam uenirꝫ. potius q̄. Q. minuti a
bello integro auocaretur inter regnum iniri pas
surum. missi legati renuntiarūt corneliū ad ma
gistratus sbrogandos romā uentuꝝ. De lr̄is lutij
cornelii: quas scripserat sm proeliū cum bois fc̄ꝫ
disceptatio ī senatu fuit q2 priuatim plisq3 sena
toribꝫ Legatus. M. claudius scripserat fortune. p. r.
& militum uirtuti gr̄am hn̄dam q̄ res bene ge
sta ēēt. consulis opa & militis aliq̄tum amissum.
& hostium exercitum cui delendi oblata fortuā
fuerit elapsum. milites eo plures perisse q̄ tardi
ex sbsidiis q laborantibꝫ opē ferrent sbcessissꝫ ho
stes ē manibꝫ emissos q̄ equitibꝫ legionariis tardi
datū signum ēēt ut pseq fugientes n̄ licuissꝫ de
ea re p eos nihil temere decerni placuit. ad freqn
tiores consultatio dilata ē. instabat enim cura alia
q̄ ciuitas foenore laborabat & cū mltis foenebribꝫ
legibꝫ constricta cinaritia ēēt uia fraudis inita erat:
ut in socios qui nō tenerent hiis legibꝫ noīa trans
scriberꝫ. in tali uō fenore obruebantur debitores
cernendi cui quū ratio quereret die finiri placuit.
feralia q: proxime fuissꝫ ut q post eam diem so
tii ciuibꝫ rōnis credidissent pecunias pfiterēt. & ex
ea die pecunie credite qbꝫ debitor uellꝫ legibus
ius creditori redderet. inde postq̄ professionibus
detecta ē magnitudo eris alieni p hāc fraudem cō
tracti. M. sempronius tribun plebꝫ ex auctoritate
p̄ꝝ plebem rogauit. plebs q: sciuit ut cū sociis ac
noī latino credite pecunie ius idem q̄ ciuibꝫ rōnis ēēt.

Gesta in yspania. lustrū conditū ꝯ census ciuiū. pro
digia ꝯ inundatio. ambitiosa cōcertatio de senatu.
gesta de liguria inter que fit mētio de numidis
capitulum secundum.

HEC in ytalia domi militieq: acta. ī yspania nequaq̄ tm̄
belli fuit quantū auxerat fama. crassus flami' ī citerio
re hyspania opidum ī lutiam ī oretanis cep̄. deīn in
yberna iam milites deduxit / & p yemem prelia aliq̄t
nulla memoria digna aduersus latronum magis q̄ ho
stium excursiones / uario tam̄ euentu nec sine mili
tum iactura / fc̄a sunt. maiores geste res a. M. fuluio.
is apud toletum opidum cū uacris, uectorib: & celti
beris signis collatis dimicauit. excitū earum gentiū
fudit fugauitq: regem ybernum uiuū cep̄. quum
hec in hispaniam agerentur comitioꝝ iā appetebat
dies. Itaq: lucius cornelius consul relicto ad excitū
claudio legato romam uenit. is in senatum quu;
de reb; ab se gestis disseruisset quo instatu prouincia
eet quaestus est cum p̄rib; cōscriptis q' tanto bello
una sa pugna iam foeliciter p̄fc̄o nō eet h̄itus diis ī
mortalib; honos. postulauit deīn supplicationē simul
triumphumq: decernerent. p' tam̄ q̄ relatio fieret qnti
metellus q consul dc̄atorq: fuerat / lr̄as eode; tp̄re
dix̄ & consul lucii cornelij ad senatū & M. mar
celli ad magnam ptem senatoꝝ allatas ee inter se pu
gnantes eoq: dilatam ee consultationem ut p̄ntib;
auctorib; earum litteraꝝ disceptaret. itaq: expectasse
sese ut consul qui scirt ab legato suo aduers' se scp
tum aliqd quum ipi ueniendum eet deduceret eū
secū romam quū & ueri' eet tito sempronio impiū
h̄nti tradi exercitum q̄ legato nō uidere se admo
nitum de industria q ea que scripsisset p̄ns diceret
arguere coram & siquid uani afferret argui pos
set: donec ad aliquid ueritas explorata eet. Itaque
nihil eoꝝ que postularet consul decernendū in p̄
sentia cēsere quū pgeret nihilo segnius referre ut
suplicationes decernerēt: triumphantiq: s' urbem in
uehi liceret. M. & crassus licinii tribuni pleb̄ se in
tercessuros si de ea re fieret senatus. dixerūt. censores
erant priore anno creati sesto decio helius petus &
C. cornelius cetegus. Cornelius lustrum condidit.
censa sunt ciuium capita centum. xliii. milia septin
gentū quatuor. Aque ingentes eo anno fuerunt &
tiberis loca plana urb̄ inundauit circa portā caren
tanam. Et collapsa queda ruinis s̄ & porta cēli ful-

+ celimontana.

mine icta ē.

mine icta ē. Et murus circa locis multis de caelo tac
tus. Et aritie examē uesparum ingēs in foꝝ aduo
lasse. Et in martis ede consedisse eas collectas cum
cura igitur crematas ee. prodigioꝝ cā. x. uiri libros a
dire iussi. Etiam nouendiale sacrum fc̄m. & suplica
tio indita ē. atq: urbs lustrata. hiisdem diebus edicu
lam uictorie uirginis ppe edem uictorie. M. porti' cato
dedicauit bienio postq̄ uouit. Eodem anno colo
niam latinam in castrum ferentinū triumuiri de
duxerunt. T. manlius uolso. L. apusti' fulo. p. eli'
tubero. cuius lege deducebantur tria milia peditū
fere. ccc. equites. numer' exiguus pro copia agri da
tus p' uō. xl. iugera ī pedites. sexagena ī equites. apu
stio auctore tertia pars agri dempta ē / q̄ p̄ea siuel
lent nouos colonos ascribere posset, uicena iugera pe
dites. xl. equites acceperunt. In exitu iam annus erat.
& ambitio magis q̄ unq̄ al' exarserat / consularib; co
mitiis. multi & potentes petebant patritii plebei q:
p. cornelius cum tito quintio / q ex yspania prouincia
nup excesserat magis rebus ibi gestis. & lucius qnti'
flamius q classi ī grecia p̄fuerat. & M. mali' uolso.
hii p̄ricij. plebei autem. C. lelius. GN. domitius. C. li
uius salinator. M. atilius. sed omniū oculi in. Q. cor
nelium coniecti. nam & ī unum locū petebāt patri
cij ambo / & rei militaris gloria reces utrūq: cōmen
dabat. ceteꝝ ante oīa certamen accendebant fr̄es
candidatoꝝ duo clarissimi aetatis sue impatores.
maior gloria scipionis. & quo maior eo pprior ī
uidia. quintii recentior / ut qui eo anno triūphas
set accendebat q' alter decimum iam ppe annum
assiduus ī oculis hominum fuerat que res minus
uerendos magnos hoīes / ipa societate fac̄. cōsul iteꝝ
p' deuictum hannibalem censorq: fuerat. In qntio
noua & recentia omnia ad gr̄am erant. nihil nec
petierat a pplo p' triumphum / nec adeptus erat. p
fr̄e germano non patruele se petere aiebat. p colle
ga & pticipe administrandi belli se terra fr̄em ma
ri rē gessisse. hijs obtinuit / ut p̄feret candidato que
africanus fr̄ ducebat. quem cornelia gens cōnelio
consule comitia h̄nte / quem tm̄ p iuditiū senatus
uiꝝ e ciuitate optimū iudicatū q matrē ydeā pesi

monte uenientē in urbē accip&. L. quinti & GN.
domiti enobarbꝫ consul fcī. ad'o ne plebeio qdē
consulem quum p. C. lelio niteret affricanꝰ uoluit.
Postero die pretores fcī. creat'. L. scriboni' fulo. M.
fuluius centimal'. A. atilius seran'. M. bebi' tāphi
lus. L. ualerius tamphipol'. Q. salioni' edilitas ī
signis eo anno fuit. M. emilij lepidi. & p. emilij
pauli. mltos pecuniarios dānarūt. Ex ea pecunia
clipea ī aurata in fastigio iouis eris posuerūt. por
ticum unam extra portam trigesimam emporio
ad tyberim adiecto / alteram ad portam fontina
lem ad martis aram qua in campū iter eēt pduxe
runt. Diu nihil in liguribꝫ dignum memoria
gestum erat: extraemo ei' anni / bis ī magnū picu
lum res adducta ē. nam & castra cōsul' oppugna
ta egre sunt defensa. Et nō ita multo post p sal
tum angustum quum duceretur agmen rōnuꝫ
ipas fauces exercitus ligurum ī sedit: qua cū exi
tus nō pater& / eq̊ agmine rediere institit ꝯsul
& ab tergo fauces saltus occupate apte hostium
erant caudineq: cladis memoria non animis m̊
s prope ocul' obuersabatur. numidas octingētos
ferme equites int' auxilia hēbat eorum p̄fctus
consuli policetur / se pte utra uell& / cū suis erup
tuꝝ. tantum uti dicer& / utra pars frequentior ui
cis eēt / in eos se impetum fcūꝝ Et nihil prius q̄ fla
mā tectis iniectuꝝ / ut is pauor coger& ligures exce
dere saltu quem obsiderent & discurrere ad opem
ferendam suis. laudatum eum cōsul p p̄mioꝝ one
ra. At numide eq̊s conscendūt & ob eqtare statio
nibꝫ neminē lacescentes cepunt. nihil primo aspectu
contemptius. eq hoīes q: paululi & graciles discinct'
& in ermis eques / p̄ter q̄ iacula secum portat. equi
sine frenis deformes. ipse cursus / rigida ceruice &
extento capite currentiū. hūc cōtemptū de indu
stria augentes labi exequis & p ludibriū spectaculo
ēē. itaq: q primo intenti paratiq; si lacescerent ī sta
tionibꝫ fuerant / iā in ermes sedentes q: pars maxima
spectabat. numide ad eqtare, redire fugere. s ppri'
saltum paulatim euehi / uelut q̊s impotentes regen
di equos inuitos efferrē. postremo sbductis calcaribꝫ

p medias stationes erupe hostium & ī agrum latiorē e
uhecti. omnia deuastant. fumus primo cōspectus de
m̄ clamor trepidantiū inuicis audit'. postremo senio
res pueriq: refugientes: tumultū in castris fecerūt. itaq:
sine consilio sine impio pro se quisq: currere ad sua
tutanda. momento temporis castra relicta erant &
obsidione liberatus consul quo intenderat pueīt.

Q esta in grecia. concitatio belli etoloꝝ ꝯt romanos. ad
qd incitant antiochum & philippū reges & nabin
tyrannum. C. iij.

SED nec boi nec yspani cū qbꝫ eo anno bellatum erat
tam nūc inimice in foesti erant rōnis / q̄ etoloꝝ ges.
hii p' deportatos ex grecia exercitus / primo ī spe fue
rant & antiochum in uacuā europe possessione uen
turum / nec philippum aut nabim quieturos ubi
nihil usq̄ moueri uiderunt / cogitandum aliqd mi
scendumq: rati / ne cunctando senescer& consilia
consulum naupatum indixerunt. ibi thoans p̄tor
eoꝝ / & que sunt iniuriā rōnoꝝ statumq: etolie /
q omniū grecie gentiū ciuitatūq: ī honoratissimi
p' eā uictoriam esset / cui' cā ipi fuissent legatos ce
suit circa reges mittendos / q nō solum tempta
r& animos eorum sed suum quemq: stimulis
mouerent / ad romanum bellū. demochritus ad
nabim nauigat. ad philippum nichander di
cearchus fr̄ pretoris ad antiochū est missus tirāno
lacedemonio demochritus / ademptis maritimis
ciuitatibꝫ eneruatam tirannidē dicere. in̄ milite
inde naues nauales q: socios hūisse / ī clusum suis
prope muris. acheos uidere dn̄antes ī peloponeso.
nunq̄ hīturum recupādi sua occasione / si eā que
tum ess' p̄tmisiss&. nullum exercitū rōnum in
grecia ēē. nec pp citalum maritimos alios laco
nas dignam causam extimaturos rōnos / quur le
giones rursus in greciam transmittant'. hec ad ī
citandum animum tirāni dicebant' / ut quū an
tioch' in greciam traiecissē & ꝯscientie uiolate p so
tiorum iniurias rō amicitias iungerent cū antio
cho. philippum nicander haud dissili orōne ī ci
tabat. erat & maior orōnis materia quo ex altio
re fastigio rex q̄ tirannus detractus erat / q̊: ptes

adempte res. Ad hec uetusta regū macedonie fa
ma pagratus q: orb terrarū uictoriis ei' gentis re
ferebatur & tutū l incepto l euentu se consiliū
afferre. nanq: ut an se moueat philipp' q antio
chus cū exercitu transierit i grecia suadere &
qui sine antiocho aduersus romanos etolosq:
tamdiu substinuerit bellū adiunto antiocho
sociis etolis q tum grauiores hostes cū rōnis fue
runt. quib; uiribꝫ rōnos posse adiciebat de
duce hannibale nato aduersus rōnos hoste qui
ples & duces & milites eoꝝ occidiss& q quot sup
eent. Hec philippo nicander alia dicearch' antio
cho & oīum p'mum de philippo pdaꝫ rōnoꝝ ee
uictoriam etolorum & aditū in grecia romanis
nullos alios q etolos dedisse & ad incendiū ui
res eosdem prebuisse. deinde qtas equitū pedi
tumq: prebituri copias antiocho ad bellum eent
quae loca terrestribꝫ copiis: quos portus maritimis. tū
de philippo nabide libero mendatio abutebantur.
paratum utrunq: ad rebellandum ee. p'mā quāq:
occasionem recupandi ea quae bello amisissent
arepturos. Ita p totum simul orbem terrarū etoli
romanis concitabant bellum reges tn nō moti aut
tardi' moti sunt. tirannus nab extemplo circa oms
maritimos uicos dimisit ad seditiones i hiis mi
scendos & alios p'ncipū donis ad suam cām pdux.
alios ptinaciter in societate romana manētes occi
dit. Acheis omnium maritimoꝝ laconū tuendoꝝ
a tito quintio cura mandata erat. itaq: extemplo
ad tirannū legatos miserūt: q admonerēt fede
ris romani denūtiarentq: ne pacē quā tanto pe
petiss& turbar&. Aux ad chitum qd' iā oppug
batur ab tiranno & romā qui nuntiar& ea le
gatos miserunt.

Aduentus antiochi i asiam. legatio romanoꝝ ad antio
chum. colloquium scipionis & hannibal'. ꝯsultatio
antiochi sup assumptione belli. suspitio antiochi ꝯt
hannibalem & reconciliatio eius. c. iiij.

ANTIoch' rex ea yeme raphaim foenice ptolomeo regi
egipti filia in matrimoniū data quū antiochiā se re
cepiss& p alitiam tauro monte supato extremo iam

† aduincendos

yemis ephesum puenit. in in p'ncipio ueris antiocho
filio misso in siriam ad custodiā ultimaꝝ ptiū regni
ne quid absente se ab tergo moueret' ipe cum omib;
terrestrib; copiis ad pisidas q circa sicā incolunt opu
gnandos ē profectus. Eo tpre legati rō. p. sulpitius
& p. iulius qui ad antiochum sicut ante dictū est:
missi erant. iussi prius eumenē adire eleam uenere
in pgamum ubi regia eumenis fuit: descēderēt cupi
dus belli aduersus antiochum eumenes erat grauē si
pax eet. accolam tanto potentiorē regē credēs. eūdem
si motum bellum eet nō magis parem romanis fore
q philipp' fuiss&. & aut funditus sublatum iri aut
si pax in uicto daretur mlta illi detracta s' accessura:
ut facile dcm se ab eo sine ullo romano auxilio tue
ri poss& & siquid aduisi casuꝝ foret santius ee rōnis
sociis quamcumq: fortunā subire q solū aut i pruꝫ
pati antiochi aut abnuentē ui atq: armis cogi. ob hec
q tum auctoritate q tum cōsilio ualebat i citabat ro
manos ad bellum. sulpiti' eger pgami sbstitit. Iulius
cum p'sidie bello occupatum ee regem audiss& ephe
sum pfectus dum paucos ibi moratur dies dedit opaꝫ
ut cum hannibale q tum ibi forte erat sepe congre
deretur ut animum ei' temptar& siqua poss& &
metum demer& piculi quicq ei ab romanis ee. his
colloqis aliud quod tactum nihil ē secutum tn sua
sponte ē uelut consilio petitum eet ut uilior ob ea
regi hannibal suspitiorq: ad oīa fier&. Claudi' secut'
grecos cicilianos libros. p. africanum i ea fuisse lega
tione tradit. eumq: collocutū cum hannibale s'mo
nem unū & refert eum querenti affricano que fuis
se maximū impatorē hannibal creder& Rsse alexā
dꝝ macedonū regem q pua manu i numerabiles ex
citus fudiss&: q ultimas oras supra spem humanaꝫ
pagrass&. querenti dem quem sꝫ poner& pyrrū di
xisse. castrametari primū docuisse ob hoc nemine ele
ganti' loca cepisse presidia disposuisse artem & cōcilia
di sibi homines eā hūisse ut italice gentes regis exter
ni q. p. r. tandiu principis i ea terra impiū esse mall&.
E sequenti quem tertium ducer&. hāc dubie semet ipꝫ
dixisse. tum risum ob ortū scipioni quid nā tu diceres
si me uicisses. tum uō me inquit & an alexandꝝ & an

+ responsum

pyrrum & ante alios impatores ee pplexum puni
co astu mensum & in prouisum astentationis gen
sipionem mouisse / q egrege se impatore uelut in
extimabilem se creuiss&. Julius ab epheso ad pa
meam processit. eo & antioch audito romanorū
legatoꝝ aduentu occurrit ap pamea congressis /
disceptatio eadem ferme fuit / quae rome inter
quintiū & legatos regis fuerat. mors nuntiata an
tiochi filii regis / que missum paulo an dixeram
i siriam diremit colloquia. magnus luctus i regia
fuit / magnumq: ei iuuenis desideriū. idem ia
spem suis dederat / uti si uita longior cotigiss&
magni iustiq: regis in eo indole fuisse appar& q
carior acceptiorq: omnib; erat / eo mors eius sus
pectior fuit / grauem successorem eum i stare senec
tuti sue / pres credente p spadones quosda talium
ministerio facinoꝝ acceptos regib; ueneno sbstulis
se eam q: cam clamdestino facinori / adiciebant q
seleuco filio lisimachiam dediss& Antiocho q: sile
dar& sedem ut procul ab se honore eum que alle
gar& no huiss&. magni tamen luctus spes p aliqt
dies regiam tenuit. legatusq: romanus ne alieo
tpre i comodus obseruaretur pgamū concessit. rex
ephesum obmisso bello / qd incoauerat redit. ibi
p luctum regia clausa cū mumene quoda / q pn
ceps amicorum eius erat / secreta consilia agitauit.
mimo ignarus omniū extnoꝝ uiresq: extimas re
gis / ex reb; in siria aut asia gestis no cam m supiore
esse Antiochū / q n eq postularent ro / s bello q: su
paturum credebat. fugienti regi disceptatione cū
legatis / seu ia expto eam minus psparam seu mero
re recenti ofuso / pfessus mimo / se q p ca essent dic
tuꝝ psuasit: ut apgamo accerserent legati. ia con
ualuerat sulpitius. itaq: ambo ephesum uenerūt.
rex amumene excusatus / & absente eo agi res cepta
e. Vbi pparata orone mimo spetioso titulo iquit
uos uti ro grecarum ciuitatū liberandaꝝ uideo.
s fca ura orationi no coueniūt. & aliud antiocho
uiris statuistis alio ipi utimini q. n. magis & mu
tie lapsa ceniq: greci s q neapolitani & regini &
tarentini / a qb; stipendium / a quib; naues ex federe

exegistis Quur syracusas atq: i alias grecas urbes pto
rem quotanis cum impio & uirgis & securib; mit
titis. nihil aliud pfecto dicatis q armis supatis uos
hiis has leges imposuisse. eandem decimirna lapsa
co ciuitatib; q: quae ionie aut elidis s / cam ab antio
cho accipite. bello supatus a maiorib; stipendiarias
ac uectigales factas antiochus repetit. itaq: ad hec
eo responderi uelim si ex aequo disceptat no belli
ca queritur. Ad ea sulpitius. fec uerecunde iqt an
tioch q si alia pro causa eius no erant que dicerent
quemlib; ista q se dicere maluit quid enim sile
huit ciuitatū earum quas compasti ta ab reginis
& neapolitanis & tarentinis ex quo i nram ue
nerūt potestatem / uno & ppetuo tenore iuris sep
usurpato nunq intermisso que ex federe deb&
exigimus. potes ne tande dicere / ut hii ppli no p se
no p alium quenq / fedus mutauerint: sic asie ci
uitates ut semel uenerunt i maioꝝ antiochi po
testatem i ppetua possessione regni uri mansisse
& no al earum i philippi al in ptolomei fuisse
potestate al p multos annos nullo ambigente
libertatem usurpasse. na siq aliqn seruierūt te
porum iniqtate pssi / ius post tot secula aserendi
eos in seruitute faci&: quid abest quū actum nob
nihil sit q a philippo liberauim grecia & repetat
posteri ei corinthum calcidem demetriadem &
tesoloꝝ totam gente. sed quid ego cam ciuitatu;
ago / q ipis agentib; & uos & regem ipm cogno
scere equū est. Vocari dem ciuitatū legiones iuss
sit pparatas iam an & instructas. ab eumene q
qtumcūq: uiriū antiocho decessisse suo id acces
suꝝ regno ducebat / admissi ples / dum suas qsq:
nūc querelas nūc postulatioes inserit / aequa in
iquis miscentes disceptatione altercatioe; fecert.
taq: n remissa ulla re / nec ipetrata eque ac uene
rant omniū in caerti legati romam redierūt. rex
dimissis hiis / cosilium de bello. ro. huit. ibi ali
alio ferocius qa quo quisq: aspius aduisus ronos
locutus eet eo spes gre maior erat. Ali supbiam
postulatoꝝ increpare tanq nabidi uicto antio
cho maxio asie regum imponentiū leges quaq

nabidi dominationē in pr̄ia sua & pr̄iam lacedemo
nem remissam antiocho sicimirna & lapsacus ī pata
faciant & dignum uideri alii puas & uix dcū dignas
belli causas tanto regi eas ciuitates ēē. sed initiū semp
ā paruis ī iusta impandi fieri nisi crederē psas cuz
aquam terram q: ab lacedemoniis pecierunt glebatre
& hausta aque eguisse psilem temptationē rōnis d
duab: ciuitatib: agi & alias ciuitates simt duas iugū
exuisse uidissē ad liberationē ppli defecturas si
n̄ libertas seruitute pocior sit. tn̄ omēz pn̄ti in statu
spēm cuiusq: nouandi res suas blandiorē ēē. Alex a
charnax ī consilio erat philippo quondā amicus nup
relicto eo secutus opulentiorem regiam antiochi &
tanq̄ peritus grecie nec ignarus romanoꝝ ī eum gra
dum amicitie regis ut consiliis q̄ archanis interēet
acceptus erat. is tanq̄ nō utrum bellandū ēēt nec ne
ꝯsuleretur. s ubi & qua rōne bellum gereret uictoriaz
se haud dubiam proponere aīo affirmabat. Si ī euro
pam transissē rex & ī aliqua grecie pte sedem bello
cepissē iam pmū etolos q umblicū grecie ī colerent
in armis eū inuentuꝝ ante signanos ad asperrima q̄q:
belli paratos. in duob: uelut cornib: ī grecia nabin a
pelloponesso ꝯcitatuꝝ oīa repetentē argiuoꝝ urbē repe
tem maritimas ciuitates qb: eum dpulsum romani la
cedemonijs muris inclusissē. A macedonia philippū
ubi primum bella cani audissē arma capturū nosce se
spūs eius nosce animū scire ferū ferarū m̄ que claustris
aut uincul teneant. ingentes iam diu iras in pectore
uoluere meminisse ⁊ se quociēs ī bello pcari. os dos
solitus sit ut antiochū s darēt adiutorē cui uoti si ꝯpos
nunc fiat nullam moram bellandi fcūꝝ. tm̄ nō cunc
tandum nec cessandum ēē ī eo. H. uictoriā uerti loca
oportuna & socii pōccuparēt. hannibale q: sine mora
mittendum ī africam ēē ad extinguendum rōnos. hā
nibal nō adhibitus ē in consiliū pp colloqa cū iulio
suspectus regi & in nullo pea honore hītus. primo
eā ꝯtumeliam tacitus tulit deīn melius ēē ratus & p
cōtari cām repentine alienatiōis & purgare sese a tpre
q̄sita simpliciter iracundie cā auditaq: pr̄ amilcar
inquit Antioce paruum admodū me quū sacrifi
carē altarib: admotum iure iurando adegit nunq̄

amicum fore ppli r. sb hoc sacramēto. vi. & xxx. anos
militaui. hoc me in pace pr̄ia mea expulit. hoc pr̄iae ex
torrem in tuam regiā adduxit. hoc duce si tum spē maz
destitueris, ubicunq: uires ubi arma ēē sciam īueniam
toto orbe terrarum quaerens aliq̄s rō hostes. Itaq: si cui
tuoꝝ meis criminib: ap̄ te crescere lib: aliam matriaz
crescendi ex me querat odio qd sum rōnis id me ueꝝ
dicere pr̄ amilcar & dii testes s. proīn quū d bello r.
cogitabitis inter pmos amicos hannibalē hēto si qua
res te ī pace compellē ī id ꝯsiliū cū quo deliberes q̄ri
to. n̄ mouit tal oro regem sed reconciliauit hānibali.
ex consilio ita discessum ē: ut bellū gereretur.

Prodigia nuntiata ex pluribus locis & hīc acte supli
cationes. gesta. ro. gesta ī liguria. gesta ī gallia. gesta ī
yspania & ambitio de ꝯsulatu. c. v.

ROME dstinabat qdem smonib: hostem antiocū. sed
nihil tam ad id bellum pter aīos parabant. Consuli
b: ambob: ytalia prouincia decreta ē ita ut īter se ꝯ
parent sortirentur ue uter comitiis ei' anni pēēt
adutrū ea nōz ptinerē cura ut patus ēēt si quo cū
extra italiam opus ducerē legiones nouas & sociū
latini nōis milia. xx. & equites. viii. Alti ꝯsuli due
legiones decrete quas. l. cornelius consul supioris
anni hūissē & socium ac latini nōis ex eodem exci
tu. xv. milia ⁊ equites. v. quintio minutio cū exci
tu quem ī liguribz hēbat prorogatū impiū additū
ī suplementum ut quatuor milia peditū romanoꝝ
scriberentur. ccl. equites & sociis eosdem qnq: mi
lia peditum imparent ccl. equites. C. domitio ext
italiā quo senatus censuissē prouincia euenit. L.
quintio gallia & comitia ptoꝝ hīta. ptores deinde
puincias sortiti. M. fuluius centimal' urbanā. L. scri
bonius libo pegrinam. L. ualerius capo siciliā. Q. sa
lonius seranus sardiniā. M. bebi' tamphil'. yspaniā
citeriorem. M. attilius seran' ulteriorē sed hiis duo
b: primū senatus ꝯsult d'īn plebeis iam pmutate p
uinciae s. M. atilio classis & macedonia. M. bebio
brutii decreti. flaminio fuluio q: ī yspaniis progatū
imperiū. Atilio ī brutios due legiones decrete q
pore anno urbane fuissē ⁊ ut socis eodem milia. xv.
imparentur & quingenti equites. bebi' tāphil'. xxx.

naues. quinq: remes facere iussus & ex nauib' uete
res deducere sique utiles eent & scribere nauales
socios & consuli impatū uti duo milia socium ac
latini nominis & mille romanos dar& pedites.
hii duo ptores & duo exercitus terrestris naualq:
aduersus nabim apte iā oppugnantē socios ppli. r.
dicebant parari. Ceterum legati ad antiochum
missi expectabantur & prius q̄ hii rediss& ue
tuerat. M. domitiū senatus consulto describere
aburbe. pretorib; fuluio & scribonio qb; ut ius
dicerentur rome prouincie erat negotiū datū
ut pter eam classem cui bebius pfuturus erat. c.
quinqueremes pararentur p' q̄ consul ptores q:
i prouincias pficiscerent. Supplicatio fuit pro
digiorum causa. Capram sex edos uno fetu edi
disse ex piceno nuntiatū est. Et aritii puer unū
natum unimanū. Amiterni terra pluuisse. for
mis portam murumq: de caelo tactum & qd ma
xime terrebat consulem. C. domitiū bouem lo
cutum. Roma caue t. Ceteror pdigior cā supli
catum ē. bouem cum cura seruari aliq aruspices
iusserunt tyberis infestiore q̄ priore impetu illa
tus urbi. duos pontes edificia multa circa flum
tanā portam euertit. Saxum inges siū imbribus
seu motu terre leniore quā ut alioquin sentiret
labefactum inuicū iugariū ex capitolio procidit
& mltos opressit. In agris passim īundatis peco
ra ablata uilarū strages fcā est. pri q̄. L. quinci
pcons. inpuinciā puenir&. Q. minuti in agro cū
ligurib; signis collatis pugnauit. viiii. milia ho
stium occidit. Caeteros fusos fugatosq: i castra ꝯ
pulit. ea usq: i noctem magno certamie oppugna
ta defensaq: sunt. nocte clampfti ligures / pma
luce romanus uacua castra īuasit. pde minus in
uentum ē / qd subm spolia agrorum capta domos
mittebant. Minuti deinde nihil laxamti hosti
b; dedit. ex agro pisano i ligures pfectus / castella
uicosq: eor igni ferro q: puastauit / ibi preda etru
sca q̄ missa pplatorib; fuerat repletus ē miles ro
manus. Subidem temp' legati ab regib; romā re
uerterūt / q cum nihil q' satis maturam cām belli

pisano

hret / nisi aduersus lacedemoniū tirannū attuliss&
quē & achei legati nuntiabant ꝯ foed' maritimā orā
laconum oppugnare / atilius ptor cū classe missus est
i greciā ad socios tuendos. ꝯsules q nihil i antiocho
i star& / proficisci ambos i prouincias placuit. Domi
tius ab arimino qua proximū fuit. quinti' p ligures
i boios uenit / duo consulum agmina diuersa late
agrum hostium puastauert / p equites eor pauci cū
prefectis. deīn uniuersus senatus postremo inqb;
aut fortuna aliqua aut dignitas erat / aut nulle ad
consules transfugerunt. Et inutraq: yspania eo
anno res prospere geste. nā & cornelius flamini'
opidum licabium munitū opulentumq: uineis
oppugnauit. & nobilem regium corbilionem ui
uum cepit & M. fuluius pcons, cū duob; exercitib;
hostium duo sa plia fecit. opida duo yspanor ue
seliam elonemq: & castella multa expugnauit.
alia uoluntate ad eum defecerūt. tū in orētanos
pgressus & ibi duob; potitus oppidis uoliba &
consibi ad tagum amnem ire pgit. tolectū ibi
pua urbs erat. eam cum oppugnare uetonū ma
ximus exercitus / toletanis subsidio uenit. cum
his signis collatis psp̄e pugnauit & fusis uetoib;
opib; toletum cepit. Ceterum eo tpre minus ea
bella que gerebant cure prib; erant / quā expecta
tio nundum cepti cum antiocho belli. nā & per
legatos identidem oīa expromebant q rumo
res temere sine ullis auctoritatib; orti mlta falsa
ueris miscebant. interquae allatum erat: ut i eto
liam ueniss& antioch' extemplo classem in sicilia
missur. itaq: senatus & si ptorem atilium cū
classe miserat ingreciam tn quia nō copiis mō s;
& auctoritate opus erat ad tuēdos socior aīos. L.
quincium & M. octauium & M. seruiliū & P. iu
lium legatos ingretiam misit. & ut M. bebius ex
brutiis ad tarentum & brundusiū pmouer& le
giones decreuit. Inde si res poscer& in macedoniā
traicer& & M. fuluius ptor / classem nauiū. xx.
mitter& ad tuendam sicilie orā & cū impio eet q
classem eā ducer&. duxit. L. opius salinator q
priore anno edil' pleb fuerat & ut idem ptor. L.

ualerio college ſcriberꝛ/ prcaliū ēe/ ne claſſis regis
antiochi ex etolia inſiciliam traiceꝛ. itaq: placere
ſenatui ad eum exercitum quem brē& tumultua-
rioꝝ militum .xii. milia &. cccc. equites ſcriber&
qb; oram maritimā prouincie/ q uergeꝛ& ī greciā
tueri poſſ&. tum delectus ptor n̄ ex ſicilia ipā tm̄ū
ſ ex circumiacentib; inſulis hūit. opida q̄ oīa ma-
ritima que ī greciam uerſa erant/ tueri poſſ&. tum
delectus pretor nō exſicilia ipā tm̄ ſed excircūiace-
tib; inſulis hūit opida que oīa maritima q̄ in gre-
ciam uerſa erāt preſidiis firmauit. Addidit alimta
rumoribꝰ aduentus athali eumenis frīs qui nun
tiauit antiochum regem eleſpontū cum exercitu
tranſiſſe. & etholos ita ſpare: ut ſbaduētu eī ī ar-
mis ēent. & eumeni abſenti & pntī atalo gratie
acte. & edes libere locus lauocia decreta & iugera
data qna bouū/ equeſtria arma & uaſa argentea
C. pondo. Cum alii atq: alii nuntii bellum īſtare
afferrent/ ad rem ptinere ē uiſum/ cōſules p̄ q̄: ipe
creari. itaq: ſenatus conſm̄ eſt/ ut .M. fuluius p
tor lrās extemplo ad conſulem mitteꝛ& qb; cer
tior fieꝛ& ſenatui placere prouincia exercituq:
tradito legatis romam reuerti. cū & exitinere p
mittere edictum/ quo comitia ꝺſulib; creandis e-
dicerent paruit hūs lrīs ꝺſul& pmiſſo edicto ro
mam uenit. Eo q̄: anno magna ambitio fuit q
patritii tres munum locum petierūt. p. cornelius
ſcapio. Gn. fuluius q priore anno repulſam tule-
rat &. L. cornelius ſcapio. &. M. malius uolſo. p.
ſcapioni/ ut delatum uiro tali nō negatū honore
apparet&/ ꝺſulatus datus ē. Additus ei de plebe
collega. M. acilius glabrio. Postero die creati p
tores. L. emilius paulus. M. emilius lepidus. M.
iunius. L. cornelius mamula. C. liuius. &opīr/
utriq: eoꝝ ſalinator cognomen erat opīr is erat
q claſſem .xx. nauiū in ſicilia duxerat. Interim
dum noui magiſtratus ſortirent prouincias. M.
bebius ab brunduſio cum omīb copiis tranſire ī
parū ē uiſus. & circa apoloniā copias cōmere.
M. fuluio pretori urbano negm datum ē: ut qnq
remes nouas quinquaginta facer&.

Geſta in greciā p nabim tiranni lacedemonioꝝ & philip-
pm̄ quem ducem mirabilem acheoꝝ de q̄ hic comet
mirabiles laudes & geſta tandē eius uictoria de hoſti-
Caplm. vi.

ET Populus quidem rōnus ita ſe ad ōs conatus ānio
chi preparabat. nabis iam n̄ differebat bellū ſed
ui ſumma cythum opugnabat. & ī foeſtus acheis
q̄ miſerant obſeſſis preſidium agros eorū uaſtabat.
Achei non antea auſi capeſcere bellum/ q̄ ab roma
reuertiſſ& legati/ ut quid ſenatui placer&/ ſcaret
poſt reditum legatorum & ſcitione conſiliū e-
dixerunt & legatos ad. T. quintium miſerūt/ q
cōſilium ab eo peterent. in conſilio omniū ad bel
lum extemplo capeſcendum ī clinate ſententie erat.
lrē. T. quintii cunctatione fecerūt qb; auctor erat
pretorem claſſemq: rōnam expectandam cū pnci-
pum alii in ſententia pmanerent. Alii utendum
eī/ quem ipi conſuluiſſ& conſilio cenſerent: mul
titudo philopomenis ſententiā expectabat/ ptor
is tum erat. & oīs eo tempore prudentia & auc
toritate ante ibat. is prefitus bene compatū ap̄
etolos ēe/ ne pretor quum de bello conſuluiſſ& ipe
ſententiā dicer& ſtatuere q̄ pmū ipos qd uelit iuſ
ſit pretorem decreta eoꝝ cum fide & cura execitu
rum/ adn̄i ſturūq: ut q̄tum ī ꝺſilio hūo poſitū
ēet nec pacis eos pēniteret nec belli. ea pl' oratio
mōnti adincitandos ad bellum hūit/ q̄ ſi apte
ſuadendo cupiditatem res gerendi oſtendiſſ&.
taq: ingenti conſenſu bellum decretum ē/ tps &
oratio miniſtrandi eius libera ptori pmiſſa phi
lopomeni ſunt. pter q̄ qd ita quintio placer&
& ipe exiſtimabat claſſem rōnam expectandā/
q̄ mare qbitum tueri poſſ&. ſed metuēs ne dila
tionem res non paterētur & nō qbitum ſolum
ſed p̄ſidium q̄: miſſum ad tuendam urbē amit
teretur/ naues acheoꝝ deduxit. ꝺpauerat & tiran
nus modicam claſſem ad phibenda/ ſi qua obſeſ
ſis mari ſbmitterent p̄ſidia. tres tectas naues & lem
bos tris. Is q̄: tradita uetere claſſe ex federe rōnis.
barum ut nouarū tum nauiū agilitate experiret.
ſim̄l omnia ſatis apta adgrtam ēet puectas in

altum quotidie remigem militemq: simul acheis
nauib; pugnam exercebat / i eo ratus uerti spem obsi
dionis si presidia maritima interclusiss&. Prætor
acheorum sic terrestrium caertaminu arte quis
clarissimoꝝ imperatorum usu t ingenio equabat
ita rudis in re nauali erat. Archas mediterraneus
homo. externoꝝ & omniu nisi q i creta pfectus
auxiliorum militauerat / quadriremis uectus cap
ta annis ante octuaginta cu crateri uxorem i tala
ab naupatho corintum ueher& huius fama mo
tus uenit enim nobilem i classem regiam ꝯda
nauigium deduci ad hec eo putrem ia admodu
& uetustate dilabentem iussit. hac tum ptoria na
ue petente classem quum in ea patrem sis piso
pfectus classis ueheretur occurrerunt agiteo la
conum naues. & primo statim i cursu ad noua
& firmam naue uetus que p se ipa omib; copagi
b; aquam acciper& diuulsa est / captiq: omnes
qui in naue erant / caetera classis ptoria naue a
missa qtum queq; remis ualuerit fugierut. Ipe
philopomenes i leui piscatoia naue fugit / nec
ante fuge fine q patras uentum fec. n ea res ani
mum militaris uiri & multos expti caus i mi
nuit: qn contra si iure nauali cuius ee ignarus
offendiss& eo pl in ea quoꝝ usu caler& spei nac
tus breue id tiranno gaudiu effuꝝ affirmabat
se. Nabis tu spem ia haud dubia nactus nihil
ia mari piculi timens terrestres aditus claudere
oportune positis psidiis / uoluit. tertia pte copiaꝝ
ab obsidione ghitei abducta / ad pleyas posuit. i
min& is locus leucis & argis / qua uidebant hostes
exercitum admoturi. Cum ibi statiua eent pauci
tabernacula hrent: multitudo alia casas ex arudi
nib; textas fronde que umbra m pberent erexisset
prius q in conspectu hosti uenir& philopomenes n;
opinantem eum / i prouiso genere belli aggredi sta
tuit. nabim nauigia pua in statione occultam agri
arguui ꝯtrax / in ea expeditos milites cetratos plerosq:
cum fundis & iacul & alio leui genere armature
i posuit. Inde litora legens quu ad ppinquu castris
hostium promontorium uenissꝝ egress calib; notis

nocte pleyas puenit. & sospitis uigilib; ut i nullo
propinquo metu / ignem casis ab oi pte castroru
iniecit / multi prius incendio absumpti s / q hosti
um aduentu sentirent / & q senserant nullam ope
ferre potuerunt / ferro flammaq: omia absumpta /
p pauci tamen ancipiti peste ad ghiteu in maiora ca
stra pfugerut. Ita pculsis hostib; philippomenes pro
tinus ad depopulanda tripoli laconici agri q proxi;
fini megaloponitaꝝ e duxit / & magna ui pecoꝝ ho
minuq: inde arrepta. prius q agiteo tirannus pre
sidium argis mitter& discepsit. inde telegu / exer
citu contracto ꝯcilioq: eodem & acheis & sociis i dic
to / in quo epyrotaꝝ & acharnanum fuere pncipes
statuit / qm satis essent testes suorum / & pudore
maritime ignominie restituti ai & hostium coten
ti eent ad lacedemone ducere. Eo m uno ratus ab
obsidione gitei hostem abduci posse. Ad carias pri
mum i hostium terra posuit castra. & ipo die ghiteu
expugnatum: cuius rei ignarus philopomenes ca
stra ad barbastranes (mons e) .x. milia passuu ab
lacedemone processit. Nabis recepto chito / cum
expedito exercitu inde profectus / quum ptor lace
demonem raptim duxiss& pira que uocat castra
occupauit. quem peti locum ab acheis no dubita
bat. inde hostib; occurrit / optinebant autem lo
go agmine p angustias uie .v. milia passuum co
gebatur agmen ab equitib; / & maxie a parte auxi
lioꝝ qua extimabat philopomenes / tirannum mer
cennariis militib; / quib; plurimu fider& ab tergo
suos aggressuꝝ. due res simul i oppinate pculerut
eum / una p occupatus que petebat locus altam q
p agmini occurrisse hostem cernebat. ubi cu p loca
ꝯfragrosa iter eet sin leuis armature psidio signa
ferri no uidebat posse. Erat aut philopomenes p
cipue in ducendo agmine locisq: capiendis soler
tie atq: usus nec belli tantum tpib; s & in pace se
ad id maxime exercuerat. ubi iter copiam facer&
addificilem transitu saltum inueniss& / ꝯteplat
ab oi pte loci naturam. Quum sol ir& secu agita
bat ipse aio / quu comites hret ab hijs querebat /
si hostis eo loco apparuiss& / qd si a fronte / qd si a

alatere hoc aut illo: quid si a tergo oriret / capiendu
consilii for& hostes instructos recta acie posse i co
gnitum agmen & tm̄m aptum uie occurrere quem
locum ipe capturus for& cogitando aut querēdo exe
quebatur / aut quot armatis aut q̊ gn̄e armoꝝ pli
mum quū interēet usurum / q̊ impedimēta / quo sar
cinas / quo turbam inermem reicer& q̄to ea aut q̄li
p̄sidio custodir& . & utrum pger& qua cepiss& ire
uia / an ea qua ueniss& repetere meli' ēet castris q̊: que
locum caper& q̄tum munimento amplecteret loci
qua oportuna aquatio qua pabuli lignoꝝ q: copia
ēet . qua postero die castra mouenti tutū maxime
iter / que forma agminis ēet . Hijs curis cogitatioibꝫ q:
ita ab ineunte etate animum agitauerat / ut nulla
ei noua in tali re cogitatio ēet . & tū omniū p̄mū
agmen constituit: deīn cretenses auxiliares (& q̊s
tarentinos uocabant equites) binos secū trahentes
equos / ad prima signa misit / iussis equitib; subseq
sup torrentem / unde aquari poss& / rupem occupa
uit . impedimenta oīa & calonū turbam cōiectā
armatis circumdedit . & pro nā loci castra cōmuni
uit . tabernacula statuere in aspretis & i equabili so
lo difficile erat . hostes quingentos passus aberant ex
eodem riuo uterq: cum presidio leuis armature
aquati sunt . & prius q̄ qualia i propinqs castris so
lent / cōtraheretur certamen nox interuenit . Poste
ro die apebat pugnandū p aquatorib; circa riuū
ēe . nocte in ualle a conspectu hostium aduersa q̄tā
multitudinē locus occulere poterat condidit
cetratorū . Inde luce orta cretensium leuis arma
tura & tarentini equites sup torrentē prelium
cōmiserunt lentenascus cretensis pplarib; suis eq
tib; ypocras megapolitanus p̄erat . cretenses hosti
um auxiliares equitumq: idem genus tarenti
ni presidio aquatorib; erant . Aliq̄diu dubiū
p̄lium fuit : ut eodem utraq: ex pte hominū ge
nere & armis parib; procedente certamīe & nūo
inter tiranni auxiliares & quia ita p̄ceptū a filo
pomene p̄fectis erat : ut modico edito prelio i fu
gam inclinarēt . hostemq: ad locum insidiarꝝ
p traherent . effusi secuti fugientes p conuallem

t uincere

plerisq: & uulnerati & interfecti sunt p̄ q̄ ocul
tum hostem uiderent . Cetrati ita q̄tum latitu
do uallis patiebatur . istructi sede erant / ut faci
le p interualla fugientes ordinū suos accipent .
consurgūt deīn ipsi integri recentes istructi &
i hostes inordinatos effusos labore & & uulne
rib; fessos impetum faciūt . nec dubia uictoria
fuit . extemplo terga dedit tiranni miles & haud
paulo cōcitatiore cursu q̄ secutus erat / fugiēs
in castra ē compulsus . multi cesi captiq: i fuga
sunt & castris quoq: for& trepidatum ni phi
lopomenes cani iussiss& receptui . loca magis cō
fragosa quacumq: temere processiss& . nequaq̄
hostes metuens . in ex fortuna pugne ex ingenio
ducis coniectans in q̊ tum is pauore ēet : unum
de auxiliarib; spem transfuge mittit ad eū qui
p compto afferens / acheos statuisse / postero die ad
euortam annem qui prope ipis afflauit menib;
procedere ut intercluderentur / ne aut tirannus
quū uell& receptum ad urbem haber& / aut cō
meatus ab urbe in castra portarentur / simt & tep
taturos si quorum aī solicitari ad defectionē a
tiranno possent notam fidem dictis, pfuga fec
q̄ perculso metu relinquendi castra cam pbabi
lem prebuit . Postero die ad pithagoram cum
auxiliarib; & equitatu stationū agere pro ual
lo iussit . ipse tanq̄ in aciem cum robore exercit
egressus / signa octius ferri ad urbem iussit . phi
lopomenes / postq̄ citatum agmen p angustam
& procliuem uiam / duci raptim uidit . eqtatū
omnem & cretensium auxiliares i stationem ho
stium quae p castris erat : emittit . illi ū hostes ad
ēe & suis se desertos uiderunt / primo i castra
recipe se conati sunt . deinde postq̄ instructa
acies tota acheorum admouebat / metu ne cū
ipis castris capent / seq seruoꝝ agm̄ aliq̄tum pgres
sum insistunt . extemplo certāti acheorum in ca
stra impetū faciunt / ceteri ad psequēdos hostes ire
pgunt . erat iter italie p qd uia tranquillū ab ho
stili metu agmen expedire poss& . ut uō ad po
stremos p̄lium ortum ē / clamorq: terribil' ab tgo

pauentiū ad prma signa ē platus p se quisq: armis abiectis circumuentas itineri siluas diffugiūt. momento q: tpis strage armor7 septa uia ē maxie hastis q̄ plerq: aduersę cadentes uelut uallo obiecto iter impediebant filipomenes ut cuiq: posset instare. & pseq auxiliarib; iussit/ utiq: enim eq. nib. haud difficilem futuram fugam: ipe grauē agmē uia patentiore ad eurotam annem deux. ibi castris sb occasum sol' positis Leuem armaturā quam adpsequendum relinqrat hostem/ opiebatur: qui ubi prima uigilia uenerūt/ nūtiantes tirannum cum pauc7 adurbem penetrasse/ cęteraz multitudinem inermem tanto spsam uagari saltu & corpora curare eos iub& . ipe tum ex cętera copia militum/ q quia priores i castra uenerāt refecti & cibo & sumpta modica quiete erant delectos nihil pter gladios sęcum ferentes extemplo eduxit & duarum portarum itinerib; q̄ phocas atq: barnostenes ferūt/ eos instrux: qua ex fuga receptos sese hostes credebat. nec eum opinio fefellit. nā lacedemoniū. quo ad lucis supfuit/ quia deuios callib; medio saltum recipiebant se/ primo uesp ut lumina i castris hostiū ꝫ spexere/ regione eor occultis semitis se tenuerūt. ubi pgresse ea sut: iam tutum rati in patentes uias descenderant. ibi excepti ab insidente hoste/ passim ita miltu cęsi capti q: sunt ut uix quarta pars/ de toto exercitu euaserit. philopomenes incluso tiranno i urbe; insequentes dies prope .xxx. uastandis agris laconū absumpsit. debilitatis q: ac ppe fractis tirānni uiribus domum rediit. Equantib; eū q̄lia rex acheis impatori.ro. & q̄ ad laconū bellum attinerē& pferentib; &iam.

L eqtio.ro. inoretiā & qesti ipor& ap plures pplos grecię. deliberatio etolor7 de bello ad qd̄ initat antiochum. C. vij.

DVM inter acheos ⁊ tirānum bellū erat legati rōnor7 circumire socior7 urbem soliciti/ ne etoli ptis alicui' aios ad antiochū adutiss& minimū ope i acheis adeundis consumserūt/ q̄s q2 nabidi infesti erant/ ad cętera q: satis fides cęnsebant esse.

Athenas primum in caladem in tesaliam iere. alloc- utiq; concilio frequenti tesalos/ a demetriade/ ut direxere. eo magnetum ꝫ silium i dictum ē/ accuratior ibi hmda oratio fuit q̄ ps principū alienationis totiq: antiochi & etholor7 erant/ q̄ cū reddi obsidem philiū philippo allatū eet/ stipendiuq: impositum remitti/ int' cętā uana allatum erat demetriade q̄: ei redituros romanos ee. Id ne fier& Eurilocus princeps magnetum factionis q: ei' q̄da nouari etholor7 antiochiq: aduentū malebant. Adusus eos ita differendum erat/ ne uanum uariū his demdo spes incisa philippum abalienar& : i q̄ pl' ad omnia momenti/ q̄ in magnetib; eet/. illa tm comemorata/ cum tota grecia beneficio libertatis obnoxia rōnis eet/ tum eam ciuitatē pcipue. ibi n nō presidium m̄ macedonum fuisse/ ſ regiam exhedificatā/ ut pns sep i oculis hmd' eet dns. cęteru nequicq̄ ea fta/ si etoli antiochū in philippi regia adducerent & nouus & i cognit' proto & expto hmd' rex eet. magnetarchē/ summū magratū uocant istum eurilocus erat/ hac potestate ea frętus negauit dissimulandum ſ & magnetib; ee/ quę fama uulgata de reddenda demetriade philippo for& . id ne fier& oia & conanda & audenda magnetib; ee & interdicendi cōditionē in consultius eubectus proiec. tum q̄: spem liberam demetriade ee/ reuera oia adnutū rōnor& fieri/ sb hac uoce freit' uariantis multitudinis fuit. prim adusantiū sensū ptim indignantiū/ dicere id ausum/ quintius dem adeo exarsit ira: ut manus ad gladium tendēs/ ac deos testes ingrati ac pfidi ai magnetum iuocar& . hac uoce territis omnib; zeno ex principib; un' magnetū/ q̄ semp romanor& haud dubię pris ab quintio legatis q: aliis flens petit/ ne uni' ingentia cuiusquam assignarent. suo quemq: piculo fluere magnetes nō libertatem mō sed omnia q̄ hoib; sca caraq: sint tito quintio & pplo .r. debere. n̄ quemq̄ aduis imortalib; pcari posse qd' n̄ magnetes ab illis haberent. & i corpora sua citius pfectoēz seuituros q̄ ut romana aiata uiolar& . hui' orone; sb secuti multitudis pces sunt. Eurilocus exc̄silio inmerib;

ob elegantē actum uirtus a cunctis tū.

occultis ad portam atq: ptim' ī etoliam pfugit. ia. n.
& id magis in dies etoli defectionem nudabāt eo
ipo forte tempore quo pheas pnceps gentis quē mi
serant ad antiochum redibat. Indeq: menipū secū
adduxerat regis legatum q prius q̄ consiliū hiis da
retur impleuerāt omnium aures terrestres naualesq:
copias ɔmemorādo ingentē uim peditū eqtumq:
ueniere ex india elephantos ad oīa quo maxime
credebant moueri multitudis aīos tm̄ aduehi auri
ut ipos emere romanos poss&. apparebat ea oro in co
cilio moratura eēt nā & uenisse eos & que agerent
oīa legatis romanis deferebant. & q̄q̄ prope abscisa
res erat tn̄ abre ēe quintio uisū ē sotioꝝ aliquos le
gatos interēe ei ɔsilio q admonerent romane societa
tis etholos q uocem liberam mittere adusus regis lega
tum auderent. Athenienses maxime ī eā rem ido
nei uisi sunt pp & ciuitatis dignitatē & aīcitiam c̄
etolis. ab hiis quintius petit ut legatos ad pantolicū
consilium mitter&. phoas pm' ī eo ɔsilio renuntiauit
legationē menipp' post eum ē intromiss. optimum
fuisse oīb; q greciam asiam incolerent ait ītegris re
bus philippi potuisse interuenire antiochū sua queq:
hītuꝝ fuisse. Nec oīa sbnutū ditionēq: romanam
puentura. nunc q̄: inqt si mō uos q in coactis ɔsi
lia constanter pducitis ad exitum poterit diis iu
uantib; & ethol sociis antioch' q̄uis īclinatas res
greciae restituere ī pristinam dignitatē ea aūt in
pristina libertate posita ē: que suis uirib; stat: nō ex
alieno arbitrio pend&. Athenienses qb; primis p'
regiam legatione dicendi q̄ uell& potestas fcā est
mentione omni regis ptermissa romane societatis
etolos meritoꝝ q: uniuersam greciam. T. quintii ad
monuerunt ne temere eā nimia celeritate ɔsilioꝝ
euerter&. ɔsilia callida & audacia pa lecta tractu
dura euentu tristia ēe. Legatos romanos ī his titū
quintium haud procul inde ab ēe. dum ītegra
omnia eēnt uerbis de hijs potius q̄ ambigeretur
disceptar& q̄ asiam europamq: ad funestum ar
marent bellum. Multitudo nouandi res auida
antiochi tota erat & ne admittendos qdem ī cō
silium romanos censebant. pncipum maxie senio

res auctoritate.

res auctoritate obtinuerūt ut daret' hiis ɔsiliū. Cū h
decretum athenienses retulisset eundū in etholiā qntio
uisum aut. n. moturum aliquid aut oms homines
testes fore penes etolos culpam belli ēe rōnos iusta ac
prope necciā sumpturos arma. p' q̄ uentū est eo qn
tius in consilio orsus a principio societatis etoloꝝ cū
romanis. & quociēs ab hiis fides mota foederis eēt
pauca de iure ciuitatum de quib; ambigeret' diseruit
siquid tamen eq se hre arbitrarent' q̄to eēt santi'
romam mittere legatos seu disceptare seu rogare se
natum mallent q̄. p. r. cum antiocho admixtis
etholis nō sine magno motu gn̄is hūani & pnitie
grecie dimicare. nec ullos prius cladē ei' belli sen
suros q̄ qui mouiss&. hec ne quicq̄ uelut uatici
natus romanus. tohas de m̄ caeteriq: factiōis eidē
cum assensu omniū auditi puicerūt ut nec dilato
quidem consilio & absentib; romanis decretum
fier& quo acerseretur antioch' ad liberandam
greciā disceptatum q: inter romanos & etolos. huic
tam supbo decreto addidit propriam cōtumeliā
democritus ptor eorum. nā quū ī id ipm decre
tum poscer&. T. qntius nō ueritus maiestatem ui
ri primo aliud in psentia q magis istar& pūten
dum s' ēe dix decretum. Responsumq: ī ytalia breui
castris sup ripam tiberis positis daturus. tant' furor
illo tpre gentem etholorum tantusq: magratus
eorum cepit. Quintius legatiq: corinthum redi
erunt m̄ ut quoq: ab antiocho nihil p se ipi mo
ti & sedentes expectare aduentū uiderentur re
gis ɔsiliū quidem uniuersae gentis p' dimissos rōnos
non habuerunt. p apodetos autem ita uocant) san
tius consilium ex delectis constat uiris. Id agitabāt
quonā m̄ res ī grecia nouarent'. Inter ōs ɔstabat ī ciui
tatib; pnceps optimū quenq: rōne societatis ēe. & pnti
statu gaudere. mltitudinē & q̄ꝝ res nō ex sentētia ipoꝝ
eēnt omnia nouare bella. Etoli cōsiliū uno die spei
q: nō audacis s' ēt imprudentis cepunt demetriade
chalchidem lacedemonē occupandi singuli in singu
las pncipes missi sunt. thoas calcidem Alaxamen' la
cedemonē. diodes demetriadem hūc exul. Euri locus
decui' fuga cāq: fuge ante dictum ē q̄ redditus ī pri

nulla alia erat spes adiuuit litteris euriloci admoni
propinq aiciq: & qui eiusdem factionis erant libe
ros & coniugem eius cum sordida ueste tenetes ue
lamenta suplicū contionē frequentē adierūt sin
gulos uniuersos q: obtestantes ne insontē indēnatū
ꝯsenescere in exilio sinerēt. & simplices homines
misericordia & improbos seditiosos q̄ ī miscēdi
res tumultu etolico spes mouit. p se quisq: reuo
care uidebatur. hijs p̄paratis diodes cum oī eqta
tu & erat tum p̄fectus equitum spem reducen
tis exulem hospitem p̄fectus die ac nocte īgens
iter emensus cū milia sex aburbe abeēt luce p̄ma
trib; electis turmis cetera mltitudīe equitū sub
sequi iussa p̄cessit. p' q̄ porte apppīquabat desi
lire omnes equis iussit & loris ducere equos iti
neris maxīe modo solutis ordinib; ut comitat'
magis p̄fecti uideret' q̄ presidium. ibi una extur
mis ad portam relicta ne excludi sb̄sequēs eqta
tus poss& media urbe ac p forum manu eurilo
cum tenēs multis occurrētib; gratulantib; q: do
mum deduxit. mox equitū plena urbs erat &
loca oportuna occupabantur tum in domos mis
si qui principes aduerse factiōis interficerent.
ita demetrias etolorꝝ facta est.

Magna psumptio etolorꝝ. mors nab tiranni. mors
maximenis alteri tiranni. cōsonatio lacedemo
niorum & acheorū ope philepomenis c. viij.

1 LACEDEmoni urbi non uis afferenda s tirānus
dolo capiendus erat. quē spoliatum maritimis opi
dis a romanis tunc inter menia ꝛ lacedemonis
ab acheis compulsum qui occupass& occidere eum
potius grām rei ap̄ lacedemones laturū. cām mit
tendi ad eū hūerunt q̄ fatigabat p̄cib; ut auxilia
sibi cum illis auctorib; rebellass& mitterent. cc
pedites. Alaxameno dati sunt & .xxx. delecti ex
iuuentute equites. Hijs ex p̄tore democrito ī con
silio archano gentis de quo an̄ dictū est denū
tiatur ne se ad bellū achaicū aut rē ullam quā
sua quisq: opinione p̄cipere poss& crederēt mis
sos ēē. quicquit alexemenū res mouiss& sb̄ito cō
silij cape ad id q̄uis ī opinatum temerariū audax

obedienter exequēdum parati eēnt. ac p eo accipēt
tanq̄ ad id unum agendū missos a domo se sciret.
cum hijs itaq: p̄paratis. Alexamenus ad tirānum
uenit quē aduenies ex templo spei īpleuit. An
tiochum ī europam transisse mox in greciam fore
terras maria armis uiris completurꝝ non cū phi
lippo rem ēē credituros romanos iniri nūm pedi
tum equitumq: ac nauiū non posse elephantorꝝ a
ciem conspectu ipo debellaturā. etolos suo exercitu
paratos ēē ueniere lacedemonē quū res poscat. sed
frequētes armatos ondere aduenieti regi uoluisse.
Nabidi q̄: & ipi fatiendum ēē: ut quas hret copias
nō siner& sb̄ tectis marcescere ociose deducer&. &
ī armis decurrere coger& simt animos acuer& &
corpora exercere & consuetudine leuiorē laborem
fore & cōitate & benignitate ducis & nō in iocū
dum fieri posse educa inde frequent ante urbem
in campum ad eurotā amnem cepe satellites tirāni
media fere in acie ꝯsistebat tirannus cū trib; su
mum equitib;. inter q̄s plerumq: alaxamen' erat
an̄ signa uectabat' cornua extrema ī miscēs. in dex
tro cornu etoli erant & q ante auxiliares tirāni fue
rant & q uenerāt tres cum cū alaxameno fecerat
sibi amorem. Alaxamenus nūc cum tiranno
inter paucos ordinē circūcundi monēdiq: eū
q̄ ī rem eēnt. uidebatur nūc in dextrū cornu
ad suos adequitandi mox in uelut īpato q̄ res
poposciss& recipiendi ad tirannū. sed quem dic
parandi facinoris statuerat eo paulisp cū tira
no uectatus quū ad suos cōcessiss& tum eqtib;
a domo secum missis. Agenda īqt res ē iuuenes
audendaq: q̄ me duce impigre exeq iussi estis.
parate aīos dextras q̄: ne qs eo q̄ me uiderit faci
entem cess& q cunctatus fuerit & suū cōsilium
ī eo interpon& sciat suum reditū ad penates n̄
ēē. horror cunctis cep̄. & meminerāt cum qb;
mandatis exiss& tirannus a leuo cornu uenie
bat. ponere hastas eqtes alaxamen' iub&. & se tue
ri colligit & aīum ipe ꝯfusum tante cogitatiōe
rei. postq̄ apropinquabat īpetū fac. transfixo
eq̄ tirannū deturbat. iacentem eqtes cōfodiūt

multis frustra in loricam ictib; tandem inudū corp
uulnera puenerunt & priusq; in media succurreret
expirauit. Alaxamenus cum oīb; etolis citato gra
du ad regiam occupandam pgit. corporis custodes
cum i cēdisset; ret gereret; pauor p̄ cepit. dein p̄q; abire
etholorum agmen uidere concurrunt ad relictum
tiranni corpus. p pauco; turba excustodib; uite
mortisq; ultorib; est fta. nec mouisset se quisq;
si extemplo positis armis uocata incōtionē multi
tudo fuisset & oīo hīta tempori conuenies. freqns
in retenti sine armis etoli sine iniuria cuiusq; ut
oporter & i consilio fraude incepto oīa i maturan
da pnitie eorum qui fecerāt st acta. dux regia in
clusus diem ac noctem i scruptandis tesauris tirāni
supsit. Etoli uelut capta urbe quam liberasse uide
ri uolebant in preda uersi. simul indignitas rei simul
otemptus aīos lacedemonis adcoeundum fec. Alij
dicere exturbandos etolos & libertatē aī restitui
uideret; intercepta repetenda. Alii ut cap agende
rei ee regii generis aliquem i spem assumendum. la
nonicus ei thrpis erat puer admodum eductus cū
liberis tiranni. eum in equum imponūt & armis
ereptis etolos uagos p urbem incidunt. Tum regiam
inuadunt. ibi Alaxamenū cū paucis resistentē obtru
cant. etholi circa calchiotem minerue ereū est teplū
cōgregati cedunt; pauci armis abiectis ps tagā ps
megalepolim pfugiunt. ibi p̄hensi a magistratib;
sb corona uenierunt; philopomenes audita clade
tiranni pfectus lacedemonē quū omnia turbata me
tu inuenisset & euocatis principib; & oīone hīta q̄l
hīnda alaxameno fuerat; societati acheorum lacede
monel adunxit. eo et fialius q̄ eodem fere tp̄ A.
atilius cū quatuor & xxv. remib; ad chium accessit
H iisdem dieb; circa chalcidē; thoas peuchimede p̄n
apem pulsum opib; eo; q romane societatis erat;
post tiri quintii; legato; q; aduentū; & herodon
tiamum mercatorē p potentē calchidē; pp diuitias p
paratis ad proditionē his; q eucheidem factionis erat;
nequaq; talem fortunā; quadem etrias peurilo
cum occupata erat; huit. euchimedes ab athenis
(cū domicilio delegerat locum) Thebas p̄mū hic

salginea processit; herodotus atrionū; in haud paul
o maliaco sinu. xx. milia peditū. & thoas ducentos
equites onerarias leues ad. xxx. hēbat. eas cū sex
centum peditibus herodorus traicere i insulam
athlantem iussit; ut in cum pedestres copias apro
pinquare iam aulidi atq; euripo sensisset & calchi
dem traicer & ipi ceteras copias nocturnis itine
ribus; q̄ta poterant celeritate calchidem deduce
bant. Mitullo & euclides; penes quos tum suma
rer pulso euchemide calcide erat; seu ipi p se sus
picati; seu indicatu re primo pauidi nihil usq; spei
nisi in fuga ponebant. dein postq; resedit terror
& prodi & deseri nō priam mō sed & rōnō & so
cietatem cernebant; consilio tali; aium adiecerē.
sacrum anniuersariū eo forte tempore eretrie a
mantidis diuq; erat qd nō pplārium mō sed cari
storum & cetu celebratur eo miserunt; q ora
rent eretrienses caristhos q; ut suarum fortuna;
i eadem insula geniti miserent; & rōnam societa
tem respicerent. ne sinerent etholo; calchidem
fieri. euboeam habituros; si calchidem hūissent.
graues fuisse macedonas dnos. nihilomin tole
rabiles futuros etolos. romano; maxime respec
tus ciuitates mouit; & uirtutē nup i bello in
uictoria iustitiam benignitatē q; exptas. Itaq;
d roboris in iuuentute erat utraq; ciuitas arma
uit. misitq; hīs tuenda menia chalchidis. opi
dani cum tradidisset & ipi omnib; copiis transgres
si euripum ad salgbanea posuerunt castra in ca
ducator primū deīn legati ad etolos missi p cōue
tatum; quo suo dō pacto ue; socii atq; amici ad
se oppugnandos uenirent. Rndit thoas dux eto
lo; non ad oppugnandos sed ad liberandos ro
manis uenire sese splendidiore eos nuc chate
na; sed multo grauiore uinctos ee; q̄ quū p̄sidiū
macedonū in arce hūisset & se uō negare calchi
denses aut seruire ulli aut p̄sidio cuiusq̄ egere
ta digressi ex colloquio legati ad suos thoas; & eto
li; ut qui spem omnem i eo; ut i puisum op̄me
rent hūissent aduersum bellum; oppugnatioē q;
urb mari & terra munitę haud q̄q̄ pares domū

rediere. Euchimedes p' q̄ castra pplariū ad salgha
nea ēē profectos q: etholos audiuit & ipe athebis
athenas rediit herodorus quū p aliquot dies ī
tentus ab athalante signum nequicq̄ expectass&
missa speculatoria naue ut quid more eēt scir&
post quam rē obmissam a sociis uidit cronū uñ
uenerat repetit. Quintius q: hiis auditis a corintho
ueniens nauibus euripo eumeni regi occurrit. pla
cuit quingentos milites p̄sidii cā relinq ī calchide
ab eumene rege ipm athenas ire quintius q̄ pfec
tus erat demetriadē contendit ratus calchidem li
beratam momenti aliquid ap̄ magnetes ad repe
tendam societatem rōnam futurā & p̄sidii aliqd
ēē sue ptis hominib;. Eunomo p̄tori tesalor̄ scrip
sit ut ãmar& iuuentutē & ad demetriadē p̄mi
sit ad temptandos aīos nō aliter n̄ ps aliqua in
clinar& ad respectum p̄stinę societatis rē agressur.
I uli' quīqueremi naue ad hostiū portus ē inuectus
eo multitudo oīs magnetū quū se effudiss& q̄si
uit Julius utrum ad amicos an ad hostes uenisse
mallent. Rxit magnetarcus eurilocus ad amicos
uenisse eum s abstiner& a portu & siner& magne
tes ī ꝯcordia & libertate ēē. nec p colloquii spem mul
titudinē solicitar&. Altercatio inde nō sermo fuit
cum romanis ut ingratos ī crepar& magnetes īmi
nentesq: p̄dicar& cędes multitudo obstrep& nūc
senatum nūc quītium accusando ita irito incepto
Iulius ad qntium sese recep̄. At quinti' nuntio
ad pretorem misso ut reducer& domū copias ipe
nauib; corinthū rediit.

Gesta rome profectio antiochi in greciā consociatio ip̄i
cum etolis. ꝯsulto eorum ī concilio. oro antiochi.
oro phanie. & oro thoantis. c. ix.

ABSTVLERE me uelud despatio grecię res in
mixte romanis nō quia ipas opepreptium eēt
describere s qa cā fuerunt cū antiocho belli ꝯsu
lib; designatis. in nanq: diuerterā. L. qnti' & M.
domitius ī puincias profecti sunt. qntius ī ligu
res domitius aduersus boios. boi q fuerat atq:
& senatus eorum cum liberis & p̄fecti cū eqta
tu summa omniū mille & qngenti consuli de

derūt sese ab altero consule ager ligurū late ē ua
status castellaq: aliqua capta. vñ non p̄da mō
oīs gñis cum captiuis pta sed recepti quoq: ali
quot ciues sitiiq: q ī hostium potestatē fuerant
E odem hoc anno bibone colonia deducta ē ex se
nat' ꝯsulto plebiscito triamilia & septingenti pe
dites ierunt. ccc. eqtes. trium uiri deduxerūt
eos. Q. neuius. M. minutius. M. furius cassius
quina dena iugera agri data ī singulos pedites
sunt. duplex equiti brutior̄ proximis fuerat
ager brutii cepant degrecis. Rome p idem tp̄s
duo maximi fuerunt terrores diutius sed se alter
gnior. terra dies duo de quadraginta mouit p
totidem dies fere insolicitudine ac metu fuere.
I ntriduū eius rei cā supplicatio hīta ē. ille nō
pauor uanus s uera multor̄ clades fuit ī cendio
a foro boario orto diem noctemq: edifitia ī tybe
ri uersa arsere. taberneq: oīs cum magni p̄tu mer
cib; confragrauerūt. Iam fere in exitu annus erat
& dies magna fama de antiocho bello & cura pa
trib; crescebat. itaq: de prouinciis designatorum
magistratuū quo intentiores eēnt oīs agitari
ceptum ē. decreuere ut consulib; italia & q̄ sena
tus censuiss& (iā ēē bellum aduersus antiochū
regem oīs sciebant) puincię eēnt cuius ea sors
eēt quatuor milia peditum ciuiū romanor̄ &
ccc. equites. sex milia socium latini nōis cū ccc.
eqtib; sunt decta. Eorum delectū hre. L. qnti'
consul iussus moraretur quomin' cōsules no
uos quo senatus censuiss& ex templo proficisci
poscer&. Item de puinciis pretor̄ decretū est p̄
ma ut sors due urbanaq: & inter ciues & pegri
nos iurisditio eēt. sa brutij. tertia classis ut na
uigar& quo senatus censuiss&. quarta sicilia.
qnta sardinia. sexta hispania ulterior. Impa
tum preterea. L. quintio consuli ē: ut duas legio
nes ciuium romanor̄ nouas cōscriber& sociū
ac latini nōis. xx. milia peditū & octingentos
equites. tum exercitū pretori cui brutios puīcia
euenis& decreuerūt. Edes ioui eo anno ī capi
tolio dedicate sunt. quas uouerat. L. furius pur

pureo ꝑtor gallico bello / unam alterā consul de
dicauit q: martius talla duum uir. Iuditia ī fene
ratores eo anno sunt multa seuere fcā / accusantib;
priuatos ędilib; curulib;. M. bruto & post iunio
bruto de multa damnatoꝝ quadrigę aurate in
capitolio posite & in sella iouis sup fastigiū edicu
le. & xii. clipea inaurata. Et hidem porticū extra
portam trigeminā inter lignarios fęcerunt. Inte
tis in apparatum noui belli romanis / ne ab antio
cho quidem cessabatur. tres eum ciuitates tenebāt.
Cimirna & alexandria. thioas & lapsacus / quas neq:
ui expugnare ad eam diem poterat neq: conditio
nib; in amicitiā pellicere. nec ab tergo relinqre
traiciēs ipe in europam uolebat. tenuit eum. &
de hannibale deliberatio & primo naues aptę q̄s
cū eo missurus in africā fuerat / morate s. deinde
an oīo mittendus consultatio mota ē maxime a
thoante etolo / q omnib; ingręcia tumultu ꝯple
tis demetriadem deferebat in potestate ēē. & qb;
mendatiis de rege multiplicando uerb capias ei
erexerat multorum ingrętia aīos isdem et regis
spem inflabat. omniū notis eum accersiri. cōcur
sum ad litora futurū. vn̄ classem regiam ꝓspectu
ri ēēnt. hic idem ausus de hannibale ē mouere
sententiā prope iam certam regis. Nam neque di
mittendam ꝑtem nauium a classe regia censebat.
nec si mittende naues forent minus ei quēq̄ clas
si q̄ hannibalem pręficiendum exulem illum &
pęnum ēē cui in dies mille noua consilia l' fortūa
sua ut ingęnium poss& facere & ipam eam glōia;
belli qua uelut docte hānibal conciliet / nimiā
ī ꝑfcō regio ēē. regem unū ducem unū imꝑatorē
uideri debere. si classem si exercitū amittat idem
damni fore ac si ꝑ alium ducem amitter& / siq
ꝑspe ueniat. hannibal' eam nō antiochi gloriam
fore. si uō uniuerso bello / uincendi rōnos fortuā
detur quam spem ēē sub rege uicturū hannibale
uni subiectum q patriam non tulerit. nō ita se a
iuuenta eū gessisse / spe aīoq: complexum orb terraꝝ
impium / ut senectute dn̄m laturus uideatur
nihil op' ēē regi duce hannibale comite & cōsiliario

eodem ad bellum uti posse. modicum fructū ex inge
nio talli neq; grauē nec inutile fore si sūma petātur
& dantem & accipientē ꝑgrauatā. nulla ī genia tam
ꝑna ad inuidiam sūt / q̄ eorum q genus ac fortunā
aīs nō equant. qa uirtutem & bonum alienuz e
derunt. ex templo consilium mittendi hānibalis
q unum in principio belli utiliter cogitatum erat
abiectum ē. demetriadis maxime defectiōe ab rōnis
ad etholos elatus nō ultra differre ꝓfectiōe; in gręciā
constituit. prius q̄ soluer& naues illium amari de
scendit ut minerue sacrificar&. Inde ad classem re
gressus proficiscitur. xl. lectis nauib; aptis sexagīta
& cc. onerarię cum oīs gn̄is commeatu q̄: belli alio
sequebantur. imbꝝ ꝑmo insulam tenuit. in sciatū
traiec. ubi collectis in alto quę dissipatę erant naui
bus ad petelicium prelium ꝑmum cōtinētis uenit ibi
eurilocus & magna tarchos ꝑncipes q̄z magnetum a
demetriade occurrerunt / quorum frequentia lętus
die postero in portum urb nauib; ē inuectus / copias
haud procul inde exposuit. x. milia peditum fuere
& v. equites. vi. elephanti uix ad gręciā nudam
occupandam / ne dum ad sb̄stinēdum romanoꝝ
bellum. etoli postq̄ demetriade uenisse antiochū
allatum ē / ꝯsilio indicto decretum q̄ accerseret
eum fęcerunt. Iam ꝑfectus a demetriade rex q̄
ita decreturos sciebat pharelam ī sinū malia cū
ꝑcesserat. Inde decreto in amena uenit. Excep
tus ingenti fauore multitudinis cum plausib;
clamoribusq: & quibus aliis licentia effusa uulgo
significatur in consilium uentū est / a phanea ꝑto
re principib;q: inde silentio fcō / dicere orsus rex
ꝑma ei oro fuit primo excusantis q tanto mino
rib; spe atq: opinione omnium / copiis uenisset
id suę impensę erga eos uoluntate maximū iu
ditium ēē debere q nec paratis satis ulla re & tpre
ad nauigandum ī maturo uocantib; legatis eorū
haud grauāte obsecutus ēēt credidissent q cū se
uidissent etoli omnia l' in se uno posita ꝑsidia ex
tracturos ēē. Caeterum q̄: se q̄ꝝ expectatio desti
tuta ī ꝑntia uideatur spem abude explęturū nz
ipensę nec labori nz ꝑiculo parsurū / donec deꝑlso

ceruicib; eorū impio rōno liberam uere grecia. atq;
ī ea principes etolos fecissē cū exercitib; cōmeat'
q: omnis generis ex asia uenturos. In p̄sentia cure
ēē etolos debere ut copia frumenti suis & anno
na tollerabil' rerum aliaꝝ suppeditet'. ī hāc sen
tentiam rex cum oīuꝫ magno assensu locutus di
scepsit. post discepsum regis inter duos princi
pes phaneam & thoantē contentio fuit. pha
neas reconciliatore pacis & disceptatore de hijs
quae incontrouersia cum pplo. ro. ēēnt utendū
potius antiocho censebat q̄ duce belli aduētū
eius ad maiestatem aduerecundiā faciendam
romanis uim maiorem habiturum q̄ arma
multa homines ne bellarent uoluntate remit
tere que bello & armis cogi nō poss. thoans ne
gare paci studere phaneā sed discurere appara
tum belli uelle ut tedio & impet'ere languescat.
regis & romani tp̄ ad cōpandum hānt. nihil
enim eq a romanis impetrari posse totiens le
gationib; missis romam totiens cū ipo quītio
disceptando satis exptum ēē. nec nisi abscisa
omni spe auxilium antiochi ī ploraturos fuis
se quo celerius spe omnium oblato nō ēē elan
guescendum ꝑ orandum poti' regē ut q' fuit
maximū ipe uindex grecie uenit armatū regē
aliquid impetraturꝫ inermē nō p etol' m̄ ꝑ nec
se quidem ipo momenti ullius futuri ap̄ rōnos.
hec uicit sententia impatorēq: regem apbandū
censuerunt & .xxx. p̄ncipes cum quib; siqua
uell& consultar& delegerūt. Ita dimisso cōsilio
multitudo in suas ciuitates dilapsa ē omnis.

Insultus antiochi & etoloꝝ in calcidienses. cōtau
tio ipoꝝ in populos grecie conciliū in greciā inq
ponunt' orationes diuersoꝝ legatoꝝ & dem̄ res
ponsio quintij legati romanoꝝ. C. x.

REX postero die cū apodetis eoꝝ un̄ bellum ordi
retur consultabat. optimū uisum ē calchidem
frustra ab etol' nup temptatā / p̄mū agredi. & ce
leritate magis ī eam rem q̄ magno conatu & ap
paratu op' esse. itaq: cū mille peditib; / q deme
triadem secuti erant / pfcus p phocidem est &

alio itinere p̄ncipes ethol' iunioꝝ paucis euocatis
ad cheroniam occurrerūt. x. rostratis nauib; secuti
sunt rex ad salganeā castris poītis / nauib; ipe cū
principib; etholoꝝ euripum traiec. & cū haud pro
cul portu egressus ēēt / magr̄atus q: calchidensiū
& principes ante portam processerūt pauci utriq:
ad colloquium congressi sunt / etholi magno ope
suadere: ut salua romanoꝝ aīcitia regem q: as
sumerent socium atq: amicū. nec eū enim infe
rendi belli / sed liberande grecie cā in europam
traiecisse liberande re n̄ uerbis & simulatione q
fecissē romani. nihil autem utilius grecie ciuita
tib; ēē / q̄ utranq: cōplecti amicitiā. ita enim abu
triusq: iniuria tutam alterius semp p̄sidio & fi
dutia fore. nam si nō recepissē regem uiderēt q
patiendum hiis ex templo for& quū rōnoꝝ pcul
auxilium hostis antioch' cui resistere suis uirib;
nō possent ante portas ēēt. Adea mitillo un' ex p̄n
cipib; mirari se dixit / ad quos liberandos antio
chus relicto regno suo in europam traiecissē. nl'
lam enim ciuitatē se in grecia nosce q̄ aut p̄sidiū
heāt / aut stipendium romanis pendat / que fede
re iniquo alligata / quas nolit leges patiatur. itaq:
calcidenses / nec uindice libertatis ullo egere / quū
liberi sint nec p̄sidio / cum pacē eiusdem ppli. r.
beneficio & libertatem heānt. amicitiā regis nō
aspnari. nec iporum etoloꝝ id primū pro amicis
eos fcūros si insula excedāt atq: abeant. nā ipis
certum ēē nō mō nō recipe menib; sed ne socie
tatem quidem pacisci ullam nisi ex auctoritate
romanoꝝ. Hec renuntiata regi ad naues ubi re
stiterat / quum ēēnt ī presentia (nec enī hiis ue
nerat copiis ut l' agere quicq̄ poss&) reuerti de
metriadem placuit. ibi quoniā primū in ane
īceptum euasissē consultare cum etolis rex qd
deinde fier& placuit acheos aminandꝝ regem
acharnanum temptare botoloꝝ gentem aduersa;
ab romanis iā in abrachili morte & que secute
eos fuerant / censebant. acheoꝝ philopomenē p̄n
cipem emulatione glorie ī bello laconum ī festū
inuisumq: ēē quintio credebāt. Animander

uxorem apamiā filiam alex̄ cuiusdam megapolitā
hebat. q se oriundū ā magno alex̄ feres filiis duob;
philippum atq: alexandꝝ / & filię apamiā noīa ī
posuit. quam regis inductam nuptiis maior frib;
secutus philippus in acharniā fuerat. hūc forte ī
gęnio uanum etoli & antioch' impulerāt in spe
regni macędonię / q' is uere regū stirpis eēt / si ami
nandrum acarnanesq: antiocho coniunxiss& &
ea uanitas promissoꝝ n̄ ap̄ philippum mō s; &
ap̄ aminandꝝ ualuit. ī achaia / legatis antiochi eto
loꝝ q: coram. L. quintio / egre datum ē cōsilium.
Antiochi legat' prior q̄ etoli ē auditus. Is ut pliq:
quos opes regię alunt uaniloquis / maria terrasq:
in ani sonitu uerboꝝ compleuit equitū in nūa
bilem uim traici ex elesponto in europam / ptim
loricatos / quos captafractos uocant / ptim sagittis
ex quo utentes & a quo nihil satis tecti sit adu
so refugiente equo cęrtius fugiente hiis æquestri
b; copiis q̄q̄ uel totius europe exercitus ī unum
coacti obrui possent adicirebat multiplices copias
peditum & nominib; quoq: gęntiū uix fando au
ditis terebat damascęnos climeos & candusios ap
pellans naualium uō copiarum. quas nulli portus
cape ingrętiā possent. dextrum cornu sydonios &
thinos sinistrum aradios & ex pamphilia idetas
tenere: quas gentes nullę umq̄ nec arte nec uirtute
nauali ęquassent / iam pęcuniam iā alios belli appa
ratus referre supuacaneum ē. scire ipos sęmp habū
dasse auro regna asię itaq: nō cum philippo nec hā
nibale / rem futuram romanis / pncipe altero mace
donie tantum regni finib; incluso. sed cum magno
asię totius ptis europe rege / eū tamen q̄q̄ ab ultimis
orientis terminis ad liberandā gręciam ueniat ni
hil postulare ab acheis / in quos fides eoꝝ aduersus
romanos pores socios atq: amicos ledatur / nō eīs
ut sęcum aduersus eos arma capiant. sed neutri pti
se se coniungant. petere pacem utriq: parti q' medios
deceat / amicos optent / bello se nō interponer&. Idē
ferme & etolorum legatus archidam' petit / ut quę
facillima & iustissima eēnt quietē p̄starent. spectato
resq: belli fortunaꝝ alienaꝝ euentum / sine ullo di

scrimine rerum suarum opirent: inuectus ē deīn ī
tempantia linguę ī maledicta nūc coīter rōnoꝝ / nc
proprie ipius quintii ingratos appellās & exprobrās
nō uictoriam modo ptam de philippo uirtute etoloꝝ
sed & salutem ipmq: & exercitum sua opa seruatos.
quo enim illum umq̄ impatoris functum offō ēē
auspicantem ymolantemq: / & uota nuncupantem /
sacrificuli uatis modo / ī acie uidisse / quum ipe corp'
suum p eo telis hostium obicer&. Ad ea quinti' cora
quib; magisq̄ apud quos uerba facer& dicere / ar
chidamum rationem hūisse acheos enim pbe scire
etholoꝝ oēm ferociam / ī uerb nō infactis ēē. inconsi
liis magis contionib; q: q̄ in acie apparere. itaq: pui
acheorum extimationem quib; notos ēē se scir& fe
cisse. legati regis & p eos absenti regi eum se iactasse
q' siqs antea ignorass& / quę res antiochum & etolos
coniunxiss& / legatorum sermone potuiss& appare
re mentiendo inuicē iactando q: uires quas nō hnt.
inflasse uana spe atq: inflatos ēē / dum hii abse phi
lippum uictum sua uirtute protęctos romanos & q̄
modo audiebatis narrant uosq: cęteras ciuitates &
gentes suam sectam ēē secuturos. rex contra peditum
equitumq: nubes iactat / & consternit maria nauib;
suis. Est autem re simil' materię calchidensis hospi
tis mei hominis & boni & sciti ꝯuiuatoris ap̄ quē
solstitiali tempore comiter accepti quū mirarem' un
illi eo tempore anni tam uaria & multa uenatio
hō nunq̄ isti sunt gliosus renides condimtis ait
uarietatem illam & spēm ferinę carnis ex mansue +
to sue fcām. hoc dici apte ī copias regis q̄ paulo an̄
iactate sunt posse / uaria enim gn̄a armoꝝ & mlta
nomina gentium ī auditarū / dachas & candusios
& elimeos / uiros omnes ēē / haud paulo mācipiorū
meli' pp seruilia ingenia / q̄ militum genus. & ut
sbicere ocul' nr̄is achei possem concursationē regis
magni ab demetriade / nūc lamiā inconsiliū etoloꝝ
nūc calchidem uidentes uix duarum male plęnaꝝ
legiunculaꝝ instar in castris regis uideritis. regē nūc
mendicantē prope frumtum ab etol' q̄ militi ad
metiatur. nūc mutuas pecunias fęnore stipēdium
querentē / nūc ad portas calchidis stantem / & mox

inde exclusum / nihil aliud q̃ aulide atq: euripo
spectatis in ętoliam redeuntem. male crediderūt.
Antiochus etol' & etoli regie uanitati quo min' deci
pi debetis / s̄ expte tociēs spectateq: / romanoꝝ fidei
credere. nā quod optimum ēē dicūt nō interpo
nendi uos bello / nihil ymo tam alienum rebus
uestris ē. quippe sine gratia sine dignitate p̄miū
uictoris eritis. nec absurde / aduersus utrosq: ꝛn
disse iussus ē. & facile erat orōnem / ap̄ fauentes
ęquis auribꝫ accipi. nulla enim disceptatio fuit
qn omnes gentes fidos & amicos q̊s ppls r. censu
issꝫ iudicarꝫ. bellumq: cum antiocho & etolis
nunciari iuberent. Auxilia ꝫ quo censuit qnti'
quingentoꝝ militū calcidem quingentoꝝ pyreū
extēplo miserut. erat .n. haud pcul seditione a
thenis res trahentibꝫ ad antiochū qbusdā spe lar
gitionum uenalem multitudinē precio / donec
ab his q romanę ptis erant quinti' est accitus &
accusante leoni quodā apollodor' auctor defectio
nis damnatus & in exilium ē eiectus. & ab acheis
qdem cū tristi responso legatio ad regē rediit.
boetii nihil certi responderunt quū antioch' in
boetiam uenissꝫ / tum quid sibi faciendū essꝫ
se deliberaturos ēē. Antioch' quū ad calchidis p̄
sidium & acheos & eumenē regem misisse au
dissꝫq: maturandū ratus ut & p̄uenirēt sui &
uenientes si possent excipꝫ menipū cū trib; fer
me milibꝫ & cum omī classe polixemidam mit
tit. ipe paucos post dies sex milia suoꝝ militu;
& ex ea copia que lamię repente colligi potuit
nō ita multos etolos ducit. Achei quingenti (ab
eumene rege modicum auxiliū missum) duce
xenode calchidensi / num dū obsessis itineribꝫ
tuto transgressi euripum calchidem p̄uenerūt.
Romaī milites quingenti ferme / & ipsi / quū iam
menip' castra ante sagalnea adherniaj qua trā
situs ex boetia ī euboicam insulā est / uenerūt. Mi
chio erat cum his legatus ad calchidem ad qntiū
ad id ipm p̄sidium missus / qui postq̃ obsessas
ab hostibꝫ fauces uidit / omisso ad aulidem itine
re bellum conuertit: ut in ī euboicā ~~trans~~missur'

templum ē apollinis delum imines mari qnque
milia passuum ab acharnanu ab ē / min' quatuor
in milium ī proxima euboica ē / mari traiectus / ubi
& ī fano luco q: ea religione & eo iure sancta q̊:
sunt templa (asilla greci appellant) & nūdum
aut indicto bello aut ita comisso ut strictos gla
dios aut sanguinē usq̃ factum audissꝫ quum
p magnum ocium milites alii ad spectaculū tē
pli luciq: uersi / alii in litore in ermes uagarētur
magna ps p agros lignatum pabulatū q: dilap
sa essꝫ. repente menip' pallatos passim agressus
eos occidit. ad quinquaginta uiuos cepit. p pau
ci effugerunt inquibꝫ mihio pua oneraria na
ue exceptus. Ea res quintio romanisq: sic iactu
ra militum molesta ita adius inferēdi antiocho
belli adiecisse se aliquantū uidebat'. Antioch'
amoto ad aulidē exercitu / quū rurs' milites pti
ex suis ptim etolos calchidē misissꝫ / q eadem il
la que nuper / cum minis grauioribꝫ agerent / ne
quicq̃ contra mihione & xenode tēdentibꝫ / fa
cile tenuit: ut porte sibi apirentur. q romanę
ptis erant subaduentu regis urbe excesserūt a
ceoꝝ & eumenis milites salganea tenebant &
ī euripo castellum rō milites pauci / custodię cā
locum coīebant. Salganeam menip' rex ipe ca
stellum euripi oppugnare ē adortus. pores achei
& eumenis milites pacti ut sine fraude licerꝫ
abire / p̄sidio excesserunt. ptinati' rō euripum
tuebantur'. Hii q̊: iā cum terra mariq: obside
rentur / & machinas tormentaq: comportari ui
derent nō tulere obsidiōem. quū id qd caput
erat euboicę tenerꝫ rex / ne cętere quidem īsulę
ei' urbes īpium abnuerꝫ / magnoq: p̄ncipio s̄
orsus bellum uidebat'. q tantę insulę tot opor
tune urbes / in suam ditionē uenissꝫ.

Incipit liber quintus gesta romanoꝝ sup decernēdo
bello ꝯ antiochum. proficio atilij consul ī greciam.
solicitudo antiochi apparatus ei' & aduentus ī gre
ciam ad thebas.

CORNELIVM scipionē & M. atiliū
glabrionem / inito magratu / pres p' q̄ de
prouinciis agerent / res diuinas facere
maiorib; hostiis iusserunt ī omnibus
fanis inquib; lectisternium maiore pte
anni fieri sol& pcariq: q senatus de
nouo bello ī animo hret ut ea res senatui. pplo q: r. ben
atq: foeliciter euenir& ea oīa sacrifitia leta fuerūt p
misq: hostiis p litatum ÷. & ita auruspices ꝛūt eo bel
lo terminos. p. r. propagari uictoriam & triūphum
ostendi. hec quum renuntiata eēnt solutis religione
aīs / pres rogationem ad ppl̄ fieri iusserūt uellent
iuberent ne cum antiocho rege quiq: ei' secuti secta
eēnt bellum iniri. si ea plata rogatio eēt tū si ita ui
deretur consulib; rem integrā ad senatū referr& p.
cornelius eā rogationē ptulit. tum senatus decreuit
consules italiā & greciam prouintias sortirent cui
grecia euenisse & praeter eū nūm militū quē L. qn
tius consul in eā prouinciam ex auctoitate senatus scrip
sisse & impasse & ue ut eū exercitū accip& & quē M.
bebius ptor eo anno priore ex senat' in macedoīam
traiecisse & auxilia a socius ne sup quinq: milium nūm
acciper& . L. quintium supioris anni consulē legari
ad id placuit. Alter cōsul cui italia prouincia euenis
se & cum bois iussus bellum gerere utro exercitu malle &
ex duob; quos supiores consules hūissent. alterum
ut mitter& romam. ea q̄ urbe legiones eēnt pate
quo senatus censuisse & . hiis itaq: in senatu ad id q̄
cuius prouincia for& decretis. tum demū sortiri
consules placuit. Atilio grecia. cornelio italia eue
nit. Certa deinde sorte senat' fcm est q̄. p. r.
tpre duellum iussit eē cum rege antiocho quiq: sb
impio ei' esse & / cuius rei cā suplicatiōē imparent
consules. ut. M. atilius consul ludos magnos io
ui uouer& & dona ad oīa puluinaria id uotū
ī hec uerba peunte. p. licinio pontifice maximo
consul nuncupauit. si duellum qd cū rege an
tiocho summi ppls iussit / id ex sententia senat'
p. q: R. confectum erit / tū tibi Jupiter. p. r. ludos
magnos dies. x. continuos faci& donaq: ad oīa
puluinaria dabuntur / de pecunia q̄tu senatus

decreuerit quisq: magratus eos ludos qn ubiq:
fas sit hii ludi recte facti donaq: recte sumpto da
ta suplicatio inde a duob; consulib; edita p bidu
um fuit. consulib; sortitis prouincias ex templo
& ptores sortiti sunt. M. iunio bruto iurisditio
utraq: euenit. A. cornelio mamule brutii. M. e
milio lepido sicilia. L. opio salinatori sardinia
C. linio salinatori classis. L. emilio paulo yspaīa
ulterior. hiis ita exercitus decreti / Antio cornelio
noui milites conscripti priori anno ex senat' L.
quintio consule dati s̄ / iussus q: tueri omem orā
maritimam circa tarentū brundusiūq: L. emilio
paulo ī ulteriorem yspaniam pter eū exercitu;
quē M. fuluio ptore accepturus eēt decretum:
ut nouarum militū tria milia ducer& & ccc. eq
tes. ita ut in hiis due ptes socium latini nōis ter
tia ciuiū romanoꝝ eēt / idem suplemtum ad
cornelium flaminiū cui impiū prorogabatur
ī yspaniam ulteriorem ē missum. M. emilius le
pidus. a lutio ualerio cui successurus eēt simul
prouinciā exercitumq: accipe iussus. L. ualerius si ita
uideretur propretore ī prouincia retinere & puin
ciam ita diuidere / ut una ab agrigento ad pachinū
eēt. altera a pachino tindareū. quum maritimā orā.
L. ualerius. xx. nauib; longis custodir& eidē man
datū ut duas decimas frumenti exiger& id ad mare
comportandum deuehendūq: in greciā curar&.
Idem lutio opio de alteris decimis exigendis in sar
dinia impatum. ceterum nō in greciā / sed romā
id frumentum portari placere. C. liuius ptor cui
classis euenerat & xxx. nauib; pactis traicere ī gre
ciam primo q̄: tempore iussus & ab atalo accipere
ueteres naues / naues q̄ in naualib; erant ut refice
ret & armar& . M. iunio ptori negotium datum
ē in eam classem sotios nauales libertinos leger&:
Legati terni in africam ad cartaginēses ī numidiā
ad frumentū erogandum / qd in greciā portarent
missi: p quo ptium soluer& . p. r. adeo impatū cu
ramq: eius belli ciuitas intenta fuit: ut. p. cornel'
consul edicer& / qui senatores eēnt / qbusq: ī senatu
sententiā dicere licer& / quiq: minores ī magistrat

eent / ne quis eorum longius ab urbe romana abeet
q̃ un̄ eo die redire poss& ne ue uno tp̄re . v. senato
res ab urbe abeent . In compando ī pigre classem . c.
Liuium p̄torem contentio orta cū colonis maritimis
paulisp tenuit . nam quū cogerent in classem tribu
nos plebis appellarunt ab his ad senatum reiecti
sunt . senatus ita ut ad unum ōs consentiret de
creuit uacationē rei nauat eis colonis nō ee ocia
& fregena & castrum nouum & purgi & cintiū
& teracina & mirtune & sinuesse fuerunt q̄
cum . p . r . de uacatione certauerant . consul deinde
M . atilius ex senatus ꝯsulto ad collūz fecialiū retu
lit ipi ne utiq: regi antiocho indiceret bellum an
satis eet ad p̄sidium aliqd eius nuntiare & nō
etol q: sepatim indici iuberent bellum & nō pri
societas & amicitia ei renuntiāda eet q̄ bellum ī
dicendum feciales responderēt . Iam ante sese quū
de philippo consulerent hec respondisse . nihil re
ferre ipi coram ante p̄sidio nunciaret . aīcitiam
renuntiatā uideri cum legatis totiens repetentib;
res . nec reddi nec satisfieri equū censuiss& . etolos
ultro s bellum indixisse cum demetriade socioꝝ
urbem p uim occupassent . calchidem terra mariq:
opugnatum issent . regem antiochū in europam
ad bellum . p . r . inferendum traduxiss& . omib;
iam satis comparatis . M . atilius ꝯsul edix̄ ut quos
L . quintius milites conscripsiss& & quos sotiis no
mini q: latini impass& quos secum in pūicia ire
oporter& & tribuni militū legionis prime & ter
tie uti homines brundusium idib; madijs ꝯue
niss& ipe ad . iiii . nonas maias paludatus ab urbe
egressus ē . p eosdem dies & pretores in prouī
cias pfecti sunt . subidem tp̄s & legati a duobus
regib; philippo & ptolomeo egipti rege romam
uenerunt policentes ad bellū auxilia & pecu
niam & frumentū a ptolomeo & mille pondo
auri . xx . pondo argenti allata . nihil ei acceptū
gratie regib; acte . & quum utq: se cum oib; copiis
in etoliam uenturꝝ . bello q: interfecturꝝ pollice
retur . ptolomeo id remissum . philippi legatis res
ponsum gratum ei senatui . p . q: . r . futurꝝ si . M . ati

lio consuli nō defuiss& . Item a carthaginensib;
& masinissa rege legati uenerūt . carthaginēses tri
tici modium mille ordei quingenta milia ad ex
citum dimidiū ei romā aportaturos polliciti . Id
ut a se munus romani accip& petere se ee classe;
suoꝝ suo sumptu compaturos . & stipendiū qd
plib; pensionib; in multos annos deberent pn̄s
oē daturos . Masinisse legati quingenta milia mo
dium tritici . ccc . ordei ad exercitum ī greciam ro
mam . ccc . milia modium tritici . ccl . ordei eqtes
quingentos elephantes . xx . regem ad consulem
missurum . de frumēto utriusq: responsū ita usuꝝ
eo . pplm . R . si precipuum acciperet de classe cartha
ginensib; remissum p̄terq̄ siquid nauiū ex fede
re deberent . de pecunia idem responsum nullam
an̄ diem accepturos . Cum hec rome agebantur cal
cide antioch ne cessar& p ybernoꝝ temp ptim ipe
solicitabat ciuitatum aīos mittendis legatis ptim
ultro ad eum ueniebant sicut epirote cōi gentis
consensu & pelei & peloponenses uenerūt . Peley
auxilium aduersus acheos petebant quos p bel
lum nō ex sua sententia indictum antiocho p
mum ciuitati sue arma illaturos . mille hiis pedi
tes duce cretensi euphane sūt missi . epirotaꝝ le
gatio erat minime inptem ullā liberi aut simpli
cis quū ap̄ regem gr̄am initam uolebāt cum eo
ut cauerent ne quid offenderent romanos . pe
tebant enim ne se temere ī causam deducer& ex
positos aduersus italiam p oī grecia & primos ipe
tus romanoꝝ excepturos si ipe poss& terrestrib;
naualib; q: copiis p̄sidere epiro cupide cū oib;
epyrotas & urbib; & portib; suis accepturos . si
id nō poss& dep̄cari ne se nudos atq: ī ermes
romano bello obicer& . hac legatione appebat
ut siue q magis credebant abstinuiss& epyro
ī tegra sibi omnia apud exercitus romanos eent
ꝯciliata satis ap̄ regem gratia q accepturi fuiss&
uenientem si ueniss& . sic q: spes uenie a rōnis
foret q nō expectato longinq̄ a se auxilio pn̄tis
uirib; sbcubuissent . huic tam pplexe legatioī
qa non satis in pmptu erat quid responder&

legatos se missurū ad eos dix de his que ad illos seq:
cōmit ptinerent loquet. Inde boetiam ipe profectus
ē/ cās in spem ire aduersus romanos/ eis quas ante
dixi hītem brachili necem & bellum a qnto cōca
pp rōnoz milituꝫ cedes illatū: reuera pmulta ia
scaula publice priuatimq: labente/ egregia quodam
disciplina gentis 7 multoz eo statu q diuturni' ee
qui sine mutatione rez nō posset/ obuia effusis un
diq: boetie principib; tebas uenit. ibi ī cilio gen
tis qq ad eum impetum ī pclidiū romanū fco
& ad calchidem cōmiserat/ ne a paruis ac dubiis pn
cipiis bellum tm eadem ratione exorsus. quaī co
loquio primo ad calchide quaq: ad legatos i cilio
acheoz usus erat: ut nichiam scaum istitui nō bel
lum indici romanis postularet/ neminē quid age
retur fallebat. decretū tamen sb leui uerboz ptextu
pro rege aduersus romanos fm est;

Consultatio antiochi sup assumptū bellum. cōsiliū
hannibal de bello cum longa ōrone. oppugnatio
& deditio pharsie deditio scoti & captio medioꝫ
per fraudem. c. ii.

HAC q: gente adiuncta chalchidem regressus/ pmis
sis inde litteris/ ut demetriade conuenirēt pncipes
etoloz/ cum quib; de summa rerum deliberaret/ na
uib; eo ad diem in dictum consilio uenit. Amy
namder acarnas ad consultandum ex acarnania
& hannibal penus ia diu nō adhibitus interfuit
eo consilio. consultatū de etolo gente ē/ quoz
omnib; qui aderant uoluntas reptanda uideba
tur. in eo mō diuerse sntie erat q alii ex templo
agendum. Alii ex hyeme que tū ferme media erat
differenda in ueris pncipium & alii legatos tm
mittendos/ Alii cum omib; copiis eundum celebāt
terrendos q: metu si cunctarent. quū circa hec fe
re cōsultationem disceptatio ois uerteret. hanni
bal nominatim interrogatus sntiam/ inuitus si bel
li cogitationem/ regem atq: eos q aderant talio ora
tione uertit. Si ex quo traiecimus in greciā adhi
bitus eem ī consiliū quum de euboica quiq: de
acheis de boetia agebatur/ eande sntiam dixissem
quam hodie quum detesta agitur dicam an oia

. philippum .

philippum & macedones/ belli in societate quacq:
rone censeo deducendos ee. nā q' adeuboicam boe
tiosq: & tessalos attin& cui dubium ē/ quin utrisq:
mille sue ueri sint pntib; adulando semp quem
metum in consilio beant eodem ī impetrandam ue
niam utantur. simul ac romanū exercitū in gre
cia uiderunt ad consuetum impium se aduertat.
nec huis noxie futurum sit q' quum romani p
cul abeent/ uim tuam pntis exercitus q: tui expiri
noluerunt. qto igit prius potiusq: ē/ philippum no
bis coniungere q' hos qui semel in eam desende
rint/ nihil integri futurum sit/ quiq: eas uires af
ferat que nō accessio tm ad romanum ee bellū
s pro se ipe nup sbstinere potuerit romanos. hoc q'
adūncto (abstit uerbo inuidia) quid dubitare de
euentu possim cum qb; aduersus philippū ualuerit
rō/ his nunc fore uideam ut ipi oppugnentur. eto
li qui philippum q' inter omnes constat/ uocarit
uicerunt/ cum philippo aduersus romanos pugna
bant. Aminander atq: acarnanū gens/ q' 7m eto
los plurima fuerūt opa/ ī eo bello nobiscum stabūt
philippus tum te quieto sbstinebit tota molem
belli/. nuc duo maximi reges asiae europe q: uiri
bus aduersus unum ppm ut eam utramq: fortuna
tactam patrum certe ætate/ ne uni quide epirota
regi parem/ quicquid tandem erit nobcū copatū
reiectis bellum q' igitur in fiducia preb& conui
gi nob philippum posse/ una communis utilitas
que societatis maximū uincula est/ altera uos auc
tores etoli. Vester enim Legatus hic thoas inter ce
tera que ad excandū in greciā antiochū dicere est
solitus ante oia hec semp affirmauit/ fremere phi
lippum & egre pati sb spem pacis/ leges seruitutis
sibi impositas. Ille quide ut fere bestie uincte aut
clause & refringere claustra cupientes regis ira uer
bis equabat/ cuius si talis animus ē soluamus un
cula eius & claustra refringamus/ ut erumpe diu
cohercitam iram ī hostes comunes possit. q' si nihil
cum legatio nra mouerit aduos qm cum nob eū
adiungere nō possumus ne hostib; nris ille aduī
gi possit caueamus. seleucus fili' tuus lisimachie ē

q si ex exercitu quē secū hēt ꝑ traciā proximā ma
cedonię cepit de populari / facile ab auxilio ferē
do romanis philippum ad sua potentissimum
tuenda auertet. de philippo meā snām hēs. de
ratione uniuersi belli quid sentirē iam ab ini
tio nō ignorasti / q̄ si tū auditus forem nō ī euboi
ca calchidem captam & castellum euripi expu
gnatum á romanis / sed etruriā ligurumq: & gal
lię cisalpinę oram coram bello ardere & q̄ ma
ximus hiis terror ē: hannibalem ī italia esse au
dirent. nunc q̄: cęnseo acersiri ōs / nauales ter
restres copias. sequantur classem onerarię cum
cōmeatib; nam hic sicut ad belli munera pau
ci sumus / sic nimis multi pro inopia cōmeatuū.
tum ōs tuas contraxeris uires / diuisa classe ꝑtē /
corcire instatione hēbis / ne transitus liber ac tu
tus pateat / ꝑtem ad litus ytalieq: sardiniā afri
camq: spectat traicies. ipe cum omib; terrestrib;
copiis in bellinum agrum procedes m̄ gretię
p̄sidebis & spem romanis traiecturum te p̄bēs
& si res poposcerit traiecturus. hec suadeo / qut
non omnis ꝑitissimus sim belli cum romanis
certe bellare bonis malisq: meis didici. Inquę
consilium dedi ī eadem nec infidelem nec se
nem opam polliceor. dii approb& eam sentētia
quę tibi optima uisa fuerit. Hec ferme hāni
balis rō fuit quam laudarūt magis ī presentia
q̄ aderāt / q̄ rebus ipis executi sunt. nihil enī eoꝝ
factum ē / nihil q̄ ad classem copias accersen
das ex asia polisenidam misit legati larissam
ad consilium tesaloꝝ missi sunt etol Aminā
droq: dies ad conueniendum exercitū pheras
ē dictus. eodem & rex cum suis copiis confesti
uenit. ubi dum opitur aminandꝝ atq: etolos
philippum megalopolitanū cum duob; milib;
hominū / ad legenda ossa macędonū circa cyno
stephalas / ubi debellatum erat cum philippo mi
sit / siue ab ipo querente s̄ cōmendatōē ad ma
cędonū gentem / & inuidiam regi q̄ ī sepultos
milites reliquiss& / monitus / siue ab insita re
gib; uanitate ad consiliū spe / amplum re ī ane

oro

aīo adiecto tumulus est ī unum ossib; q̄ passim
strata erant coaceruatis fc̄us: qui nullam grām
ad macędones odium īgens ad philippū mouit
taq: ad tempus q̄ fortunam eēt ī ꝯsilio hītur
is extemplo ad. M. bebium ꝓpraetorē misit /
Antiochum in tesaliā impętum fęcisse / si uide
retur ei mouer& ex ibernis / se obuiam ꝓcęssurū
ut quid agendum eēt consultarēt. Antiocho
ad pherasiam castra habenti ubi coniunxerūt
se ei etholi & Aminander legati ab larissa ue
nerunt quęrentes q̄ ob fc̄m dc̄m ue tesaloꝝ
bello lacęsser& eos simul orantes / ut remoto
exercitu ꝑ legatos siquid ei uideret / sęcū discęp
tar&. Eodem tp̄re q̄ngentos armatos duce phi
lippo pheras ī pręsidium miserūt. hii exclusi adi
tu iam tum omnia itinera obsidentib; regiis /
se scotusam receperūt. legatis lariseoꝝ rex clem̄t
respondit / nō belli faciendi sed tuendę & stabi
liendę libertatis tesaloꝝ cā thesaliam intrasse.
similia hiis qui cū fereis ageret missus cui nullo
dato responso pherei ipi legatum ad regem p̄nci
pem ciuitatis pausaniam miserunt. Qui cum ha
ud dissilia hiis ut ī causa pari / que pro calchide
sib; in colloquio ad euripi firtū dc̄a erant. q̄dam
& ferocius egiss& / rex et atq: & deliberare eos ius
sos / ne id consilii caperent cuius dum in futurū
minus cauti & prouidi eēnt extemplo pęniter&
dimisit. Hec renuntiata ferox legatio cum ess&
ne paululum quidem dubitarūt / quin pro fide
erga romanos quicq̄ sors belli tuliss& paterent.
itaq: & hii summa ope parabant se ad urbem d̄
fęndendam. rex oī ꝑte simul oppugnare męnia ē
agręssus / ut qui satis intelliger& (neq: enim dubiū
erat) in euentū eius urb̄ positum ee q̄ p̄mum
agress eēt / aut sperni dem̄ ab uniuersa gente te
salorum aut timeri se oēm undiq: terrorem ob
sessis iniecit p̄mum impętū oppugnationis satis
constantes sb̄stinuerūt dem̄ cum multi ꝓpugnātes
caderent / aut uulnerarēt labare aī cępere. reuocati
dem̄ castigatione principum ad ꝑseuerādū in ꝓpo
sito / relicto exteriore circulo muri / deficientibus

iam copiis in interiorē ptem urb concesserūt qui
breuior urb munitioni circumiectus erat. postre
mo uicti quum timerent ne ui captis nulla ap uic
tores uenia eēt dediderunt sese. Nihil in morat
rex quatuor milia armatorū dum recens terror
eēt scotusam misit. nec ibi mora deuectionis ē fta
cernentib; phereorum recens exemplum / q quip
tinaciter primo abnuerant / malo domiti tandē
fecissē. cum ipa urbe ipolocus lariseorū q: deditū
ē presidium. dimissi a rege inuiolati omes q: ea
rē magni momenti futuram ad conciliandū lari rex
seorum animos credebat. intra. x. diem q̄ phereas
uenerat hiis pfcis / ocanonem cū toto exercitu p
aduentu cepit in ciens ē metropol & hiis circu
iecta castella recipit /. omniaq: iā regionis eius pt
ad regem & citronem ī potestate erat. tū agredi
larissam constituit t terrore caeterarū expugnaturū
t beneficio presidii dimissi / t ex tot ciuitatū de
dentium sese / non ultra imptinatia mansuros
elephantis agi ante signa terroris cā / iussis qua
drato agmine ad urbem incessit / ut incerti fluc
tuarent aī magne partis lariseorum īter metū
pntem hostium & uerecundiam absentiū sociorū.
p eosdem dies aminander cum acarnanū iuuentu
te occupat pelineum / menip cū trib; milib; peditū
etolorum & cc. equitib; impebiam pfcus meolam
& cirenthias ui cepit. de pplatus ē agrum tripolita
num. Hiis raptim p actis larisam ad regem rede
unt. consultanti quidnā agendum de larissa eēt
supuenerūt. ibi in diuisum sententiae tendebant. Alijs
uim adhibendam & nō diferenda censentib; qn
opib; ac machinis simul undiq: menia agrederet
urb site in plano apte campestri uniq: aditu. Aliis
nunc uires urb nequaq̄ fereis cōferende memo
rantib; nūc yemem & temp anni nulli bellice rei
minime obsidioni urbium aptum. incerto regi int
spem metumq: legati apharsalo: q addedendam
urbem suam forte uenerat aīos auxerunt. M. be
bius interim cum philippo in dasaretū ꝯgress. A. clau
dium ex cōi consilio ad psidium larisse misit. q
p macedoniam magnis itineribꝫ ī iugū motium

qd sup comeos ē puenit. opidum comii. xx. milia
ab larissa abē in ipsis faucibꝫ saltus que tempe ap
pellantur situm. ubi castra latius q̄ q̄ inusum satis
erant / ignes quum accendissent / spēs quā quesierat
erat. hostes aut omnem ibi romanū exercitū cum
rege philippo ēē. itaq: yemem instare ap suos cātus
rex / unum tm moratus diē ab larissa recessit / deme
triadem etoliq: ⁊ acarnanes ī suos receperunt se fines.
Apius & si cuius rei causa missus erat. solutamq: cerebat
obsidionem: tam larisam ad confirmādos in reli
quum sociorum animos descendit. duplex q: leti
tia erat. ⁊ q̄ hostes excesserant finib; & intra menia
psidium cernebant. Rex calcidem ab demetriade
profectus amore captus uirginis calcidensis de op
tolomi filie / cum prem primo allegando deinde
coram ipo rogando fatigassē & inuitū se grauiōis
fortune ꝯditioni illigantem / eadem impetrata re
tanq̄ in media pace nuptias caelebrabat. & belli
tum hyemis oblitus qua simul quum duas res su
scepissē / bellum romanū & greciam liberandam
omissa omnium rerum cura in cōuiuiis & uinū
sequentib; uoluptatibꝫ. deinde ex fatigatione ma
gis q̄ sacietate earum ī somno traduxit. Eadem
omnes pfectos regios qui ubiq: ad boetiā maxie
ppositi ybernis erant cep luxuria. In eandem & mi
lites effusi sunt. nec quisq̄ eorum arma induxit
aut stationem aut uigilias seruauit aut quicq̄ q̄
militaris opis aut muneris eēt fecit. Itaq: pncipio
ueris / quum p phocidem / caroneā / quo conuenire
oēz undiq: exercitum iusserat uenissē / facile aīad
uertit / nihilo seueriore disciplina milites q̄ du
cem ybernasse. Alexandrū inde acarnanā & me
nipum macedonum & magratū etolie copias du
cere iussit ipe delphis sacrificio apollinis fcō / nau
patum processit concilio principū etolie hīto /
uīa q̄ preter calidonem & lisimachiā fert astrac
tum / suis q per maliacum sinum ueniebāt occur
rit. ibi marsilocus princeps acarnanū multis em
ptus donis. nō ipe solum regi gentem cōciliabat.
t clitum & ptorem penes quem tum suma pote
stas erat / in suam sententiā adduxerat. is quū

Leucadios ꝺ acarnanię caput ē / ñ facile addefec-
tionem posse cęrner& impelli pp mętū romanę
classis quę aim atilio circa cephaloniā erat ante
eos egressus ē. nam quū in concilio dixiss& tuen-
da mediterrana acarnanię ēe / & oīb; qui arma
ferrent exeundum ad mediones &, turreū ne
ab antiocho aut epiꝺ occuparent: fuere q dice
rent nihil attinere tumultus oīs concitari satis
ēē. v. hominū p̄sidium / eam uuuentutē nactus.
ccc. mediones. cc. turrei imp̄sidio positis. id age
bat / ut pro obsidib; futuri ueniret in potestate
regis. p eosdem dies legati regis mediones ue-
nerunt / quib; auditis qūm in cōtione qd na;
respondendum regi ēet ꝺsultaretur. & alis ma
nendum in romana societate. Alii nō aspnāda
amicatiā regis cęnserent / media uisa ē sentetia
dici. eoq; accepta: ut ad regem mitteret legatos pe
terenq; ab eo ut mediones sup tantare consul
tare in cosilio acarnanū pateret. in eā legatiōe;
marsilocus & qui eius factionis erant de indu
stria conjecti dam missis / q regē admouere copias
iuberent / ipi terrebant tps. itaq; uix dū his egres
sis legatis. Antiochus in finib; mox ad portas erat
& trepidantib; / qui exptes proditiōis fuerant. tu
multuoseq; iuuentutem ad arma uocantib; / ab
eraclito 7 marsiloco i urbem ē inductus. Alius
sua uoluntate afluentib; mœtu coacti quam q
dissentiebant / ad regem ꝺuenerūt: quos placida
ōne territos quū p̄mulsiss& / ad spem uulgatę
clemētię aliquot pp̄li acarnanię defecerūt. turrū
a mediones profectus ē / marsiloco eodem & lega
tis p̄missis. Cæterū decręta mediones fraus cauto
res nō timidiores turrenses fec. dato eni haut p
plexo responso / nullam se nouā societatē nisi ex
auctoritate rōnoz impatoꝝ & accepturos portisq;
clausis / armatos i muris disposuerūt & p̄ oportue
ad confirmādos acarnanū aīos. M. octauī miss
a quintio cū p̄sidiū & paucas naues ab. A. postu
mio q ab atilio legato cephalanię p̄positus fue
rat accepiss& / leucade uenit / i pleuit spei socios.
M. atilium consulem iā cū legionib; mare tra
iecisse & i thessalia castra romana ēe. hūc rumorē
quia silem ueri tps anni maturi iā adnauigan
dum faciebat / rex p̄sidio mediones i posito &
in quibusdam aliis acarnanię opidis turco ab
scessit & p etolię & procide urbes calchide rediit.

Gesta in tessalia p philippum regem & romanos.
Aduentus atilii cons. in greciā & gesta ibidē. Descrip
tio termophilarū cum descriptiōe totius grecię &
quare sic uocentur .c.ij.

SVB IDEM tempus. M. bebius & philipp' rex / iam
ante p hyemem i classeretis congressi / quū. A. clau
dium ut obsidione larissam eximer& / i tessalia
missis& / quia id temp' rebus gerendis i maturi
erat i hyberna ingressi principio ueris / conuoc
tis copiis in tessaliam descenderunt. In acarna
nia tunc antioch' erat. Aduenientes philippus
malcā porebie bebius fastum ē agressus quo pri
mo prope impetu capto phastum eadem cęle
ritate capit. Inde achechem quū se recepiss&
cymethias hinc & ericium occupat. p̄sidiisq;
p recepta opida dispositis / philippo rursus ob
sidenti malcam se conungit. sb aduentu rō
exercitus seu admetum uitium / seu ad spem
uenie / cum dedissent sese / Ad ea recipienda o
pida / que acarnanes occupauerant / imo agnię
iaerūt. Erant autem Egimum. heramū. gho
phixilana tricta. Incelide phaloria. Inde phel
micū ubi philippus megapolitam' cum quingē
tis pedit; sine p̄sidio erant cum aim fidūt. &
priusq; oppugnarent: mittūt ad philippum q
monerent ne uim ultimā experiri uell& / q bus
ille satis ferociter respondit ut rōnis t tessalis se
ręditurum fuisse potem cōmissuz nō ēe p̄q; aput
ui agendum qꝝ uidebant 7 phileneū opugna
dum. p eos forte dies. M. atilius ꝺsul cū. x.
milib; equitū. xv. elephantis mari traiecto / pe
destres copias larisam ducere tribunos militu
uisit / ipe cum equitatu limpneū ad philip
pum uenit. aduētu consulis / deditio sine cun
tatione fta. traditumq; p̄sidium regiū & cum
his acarnanes tradiderūt ab limneo pelineum

consul proficiscitur ibi primo athamanes tradiderunt
se. deinde sese. & philippus megapolitanus cui de-
cedenti presidio quum obuius forte fuisset / phi-
lippus rex ad ludibrium regem eum consalutari
iussit. ipse congressus fres haud sane decoro maie-
statis sue loco appellauit. deductus inde ad consule
custodiri iussus & haud ita multo post inuicul
romam missus cetera multitudo acarnanum aut
militum antiochi regis que in presidiis deditorum per
eos opidorum fuerat philippo tradita regi est. fue-
re aut ad tria milia hominum. consul larissa;
est profectus. ibi de summa belli consultatur in iti-
nere aciona & metropoli legati tradentes urbes
suas occurrerunt philippus acarnanum precipue ca-
ptiuis indulgenter habitis ut per eo conciliaret gen-
tem nactus spem acarnanie potiunde exercitum
eo duxit / premissis in ciuitates captiuis. & illi ma-
gnam auctoritatem apud populares habuerunt / clementia
erga se regis munificentiamque commemorantes. & a-
minander / cuius presentis maiestas aliquos in fide con-
tinuasset. ueritus ne traderetur philippo iam pcle
hosti & romanis / merito tunc propter defectionem in-
fensis cum coniuge ac liberis regno excessit. a-
brachiamque se contulit. Ita acharnania omnis in ius
ditionemque philippi concessit. consul ad refi-
cienda maxime iumenta / que & nauigatione
& prea itineribus fatigata erant / paucos larisse mo-
ratus dies uelut reparato modica quiete exercitu
annonem est profectus. uenienti pharsalus storusa
& fere que in eis presidia antiochi erant deduntur
ex hijs interogatis qui manere secum uellent mil-
le uolentes philippo tradidit ceteros inermes de
metriadem remittit. penam inde recepit / & que circa ea
castella erat ducere tum porro in sinum maliacum
cepit. apropinquanti faucibus super quas theumaci
siti sunt / deserta urbe iuuentus omnis armata siluas
& itinera insedit. in agmen romanum ex superioribus
locis incursauit. primo emissi qui ex propinquo col-
loquentes deterrerent eos a tali furore. postquam perseue-
rare incepto uidit tribuno quum duorum signorum
militibus circummisso interclusit. ad urbem it

armatis uacuamque eam coepit. tum clamore ab tergo
capte urbis audito refugientium undique ex siluis
insidiatorum / cedes facta est. a taumacis altero die
consul ad spergetum amnem peruenit. inde phipateorum
agros uastauit / quum hec agebantur calchide
erat. Antiochus iam tum cernens nihil se ex gretia
preter amena calchide yberna & in fames nuptias
petisse. Etholorum uana promissa incusare
thoantem. hannibalem uero ut ante prudentem
uirum / sed prope uatem omnium que tum eueni-
rent admirari. ne tam temere cepta segnitia
insuper euerteret & nuntios in etholiam mittit / ut
omni contracta iuuentute conueniret / iam & ipse
eo. x. fere milia peditum ex hiis qui postea ue-
nerant ex asia expleta & equites quingentos
duxit. quod cum aliquanto pauciores quam uincam quando
conuenisset & principes tantummodo cum paucis clien-
tibus essent / atque hii dicerent omnia sedulo ab se
facta ut quam plurimos ex ciuitatibus suis euocarent / nec
auctoritate nec gratia nec impio aduersus detrecta-
tes militiam ualuisset & destitutus undique a suis
qui morabantur in asia & a sociis qui ea quorum in
spem uocauerant non perstabant / in translatum
termophilarum sese recepit. id iugum sicut appe-
nini dorso italia diuiditur / ita greciam medium
dirimit ante saltum termophilarum in septen-
trionem uersa epirus & perebia & magnesia &
tesalia est. & epyrote & sinus maliacus intra
fauces ad meridiem uergunt. Etolie pars ma-
ior et acharnania & loctide phocis & boetia ad-
iuncta que insula euboica & excurrente in altum
uelut ex promontorio / attica terra sita a tergo
& peloponensis. hoc iugum ab leucade & ma-
ri ad occidentem uersa per etoliam ad alterum
mare orinti obiectum tendens ea aspera rupes
interiectas habet: ut non modo exercitus sed ne expe-
ditus quidem facile ullas ad transitum calles
inueniat extremos ad orientem montes etham
uocant: quorum quod altissimum est calidromon
appellatur in cuius ualle ad maliacum sinum
uergentem iter est non latius quam. xl. passus. hec una

militaris uia ē qua traduci exercitus sino prohibeat
possē ō pille & ab aliis qr calidę aquę in ipis fau
cib; s/ termophile locus appellat nobil' lacedemoio
aduersus persas morte magis memorabili q̄ pugna
Exordium pugne inter antiochum & atalū consu
lem. oratio atilij ad suos milites. pugna & victoria
atilij. fuga antiochi & p secutio ipius. gesta cōsul'
in boetia. C. iiii.

HAVD quanq̄ aīo tum pari antioch' intra portas
loca eius castris positis munitionib; insup saltū
impediebat & cum duplici uallo fossaq; & mu
ro & qua res postulabat ex multa copia passi
uacentium lapidum p munisset & satis fidēs nūq̄
eam uim romanū exercitū futurum / etolos ex qua
tuor milib' (tot enim conuenerāt) ptim eracleā
p̄sidio obtuendam (ante ipas fauces posita ē) pti
ypatam mittit & eraclēa haud dubi' cōsule op
pugnatuz & multis nuntiātib' circa ypatam eua
stari omnia. consul deppl'atus yponēsem agz in
utili utrobiq; auxilio etolorum / i ipis fauc'ib' ppe
fontes aquaz calidarum / aduersus regem ponit
castra etholoz uterq; mari eracleam sese incluserūt.
Antiochum prius q̄ hostem cerner & satis oīa per
mutata & p̄sidijs obsepta uidebantur / timori
cessit / ne quas p̄ imminētia iuga calles iuenire &
ad transitum romanus. nā & lacedemonios q̄nda
ita aspis circum circumitos fama erat / & nuper
philippum ab eisdem romanis. Itaq; nuntium
eracleam / ad etolos mittit ut i hanc saltē sibi o
pam eo bello prestarēt: uertices circa omniū oc
cuparent / obsiderentq; ne qua transire romani
possēt. h nuntio audito / dissensio inter etholos
orta ē. pars imperio parendum regis atq; eundū
censebat. ps sb sistendum eracleę ad utramq; for
tunam ut siue uictus a consule rex eēt / i expedi
to hērent integras copias ad opem ppinqs ferenda
ciuitatib; suis / siue uincer &: ut dissipatos i fugā
romanos p̄sequerēt. utraq; pars nō mansit modo
i sma sua sed et executa ē consiliū. duo milia
heracleę sb stiterūt. duo trifariā diuisa calidro
mum etrodutiā & tricita; (nomina cātuminib's.

occupauere. consul p' q̄ insessa supiora loca abetol
uidit. M. portium catonem & L. ualeriū flaccum
consulares legatos cum binis milib' delectoz pe
ditum / ad castella etolorum flacci in rodociā &
tricantam / catonem i galindron mittit. ipe p' q̄
ad hostes copias admouet & uocatos i contionez
milites paucis ē allocutus / plerosq; omniū ordi
num milites inter uos ēe uideo / q̄ in hac eadem
puincia. T. quintij ductu auspicioq; militauerūt
macedonico bello i exupabil' saltus ad annē ba
ium fuit / q̄ hic quippe portę s hec & unus inter
duo maria clausis omnib' uelut natural' trāsit'
ē munitionib'. tunc fuerunt cū ualidioribꝫ ipo
situ exercitus hostium. ille & numero maior &
militum genere aliq̄to melior / quippe illic ma
cedones thraces illirici erant ferocissime oēs gentes
hic sati & asiatici greci sunt leuissima genera ho
minum & seruituti nata. rex ille bellicosissim'
exercitus ia ille a iuuenta finitimis tracum atq;
illiriorum & circa oīum accolarum bell'. hic ut
aliam omnē uitam sileam ē q̄ quū ad inferendū
p.r. bellum ex asia in europam transiss & nihil
memorabile toto ipre hybernoz gesserit q̄ q̄ amo
ris cā ex domo piuata & obscuri & iter pplares ge
neris / uxorem duxit. & nouus maritus uelut sa
ginatus nuptialib' cenis ad pugnā processit sum
ma uirium spei q: eius in etol' fuit / gente uanissia
& ignauissima. ut uos prius expti estis. nūc Antio
ch' expitur. nā nec uenerūt frequētes nec continē
i castris potuerūt & i seditione ipi inter sese sunt.
Et quum ypatā tuendā eracleamq; de popos cisset & / neu
tram tutati refugierunt i iuga montiū ps i cluse
runt sese rex ipe confessus nusq̄ aequo campo
n mo 9 gredi se ad pugnam audere sed ne castra
quidem in apto ponere. relicta omni an se regio
ne ea quam se nob' ac philippo ademisse gl'iabat'
condidit se intra rupes / ne ante fauces q̄da salt'
ut quonda lacedemonios fama ē. sed intra peni
tus retrahens castris q̄ quantū inter ē adrimore
ostendendum an muris urb' aliquus obsidendu
sese incluserit. s neq; antiochum tuebunt' angustię

nec etolos uertices illi quos ceperunt satis undiq: pro
uisum ante quae pcautū est ne quid aduersus nos
in pugna pter hostis eet. illud pponere animo uro
debetis non uos pro grecie libertate dimicare tantū
qq is q: egregius titulus eet liberam a philippo an
nunc ab etolis & ab antiocho liberare nec ea tm in
pmium urm cessura que nūc regis castris sunt sed
illum q: omnem apparatum q indies ab epheso expec
tatur prede futur. Asiam deinde siriamq: & oia
usq: ad portus sol ditissima regna impio romano
gadib. apturos quid dem aberit quin a calib: ad mare
rubrum occean fines terminemus q orbem terrar
amplexu finit. & oe humanū genus sm deos no
men romanum ueneret. in h tanta pmia dignos
parate animos ut crastino die beneuiuātib: dijs de
cernamus. Ab hac contione dimissi milites pri q
corpora curarent arma tela parant. luce prima signo
pugne proposito instruit aciem consul arta fronte
ad nāz & angustias loci. rex pq signa hostium co
spex & ipe copias eduxit. leuis armature ptem an ual
lum in primo locauit tum macedonum robur qs sa
riphones appellabant uelut firmamtum ee circa
ipas munitiones constituit. hijs ab sinistro cornu
iaculatorum sagittariorq: & funditorū manuū
sub ipis radicib: montis posuit ut ex altiori loco
nuda latera hostium incesser & ad extro macedo
nib: ad ipm munimentor finē que loca quae
ad mare in uia palustri limo 7 uoraginib: claudūt
elephantos cū assueto psidio posuit. p eos eqtes c
modico interuallo relicto. caeteras copias i sa acie
macedones puallo locati primo facile sbstinebat
romanos temptantes ab oi pte additus multum
adiuuantib: q ex loco supiore fundis uelut ni
bum grandinis 7 sagittas simul ac iacula igerebat
dem ut maior nec toleranda uis hostium infe
rebat se pulsi loco intra munimta subductis or
dinib: concesserunt in exuallo ppe alter uallum
hostis pse abiectis fecerunt 7 ita modica altitudo
ualli erat: ut & locū supiorem ad pugnandū pber &
& pp longitudiez hastar sbiectū haber & hostem.
multi temere sbeuntes uallum transfixi s. & aut

incepto irrito recessisset aut plures cecidisset ni
M. portius ab iugo calidroni deiectis in etolis
& magna ex parte caesis (incautos enim & plerosq:
sopitos oppresserat) sup iminente castris collem
apuisset. Hacco nō eadem fortuna ad trucūtam
& rodantiam. nequicq subiere ad ea castella co
natum fuerat. macedonas quique i castris alij re
gis erant primo dum pcul nihil aliud q turba
& agmen apparebat etolos credere iussa procul
pugna sbsidio uenire. Caeterum ut pmū signa &
arma ex impuiso cognita errore apuerūt tantus
repente pauor os coepit ut abiectis armis fugeret
& munimeta seqntes ipedierūt & angustie uall
frequentes erant. & maxime q elephantes nouis
simi agminis erant quos pedes egre pterire eqs
nullo poterat m timetib: eqs tumultūq: i ter se
maiorem q in plio dantib: aliqtum temporis di
reptio castror tenuit. Carpeiam tamen eodem die
consecuti s hostem multis i ipo itinere cesis cap
tisque nō equis uirisq: tm sed & elephantis quos
cape nō potuerant interfectis i castra reuerterunt
quae temptata eo die inter ipm pugne tps ab etol
eracleam optinetib: psidio sine ullo haud parū
audacis incepti effectus fuerat. Consul noctis in se
quentis tertia uigilia pmisso equitatu ad psequn
dum hostem signa legionum luce pma mouit ali
qtum uie pcesserat rex ut qui nō ante q elatie a
confuso constiterat cursu. ibi primū reliqis pugneq:
& fuge collectis cum p exigua manu semi i ermi
ū militum calchidem se recepit. romanus eqtat
ipm quidem regem elatie assecutus nō est magna
ptem agminis aut lassitudini sbsistentes aut
errore ut q sine ducib: p ignota fugerent itinera
discipatos oppsserunt. nec preter quingentos q
circa regem fuerunt ex isto exercitu quisq effu
git q ex .x. milib: militum que polibio auctore
traiecisse se cū rege i greciam sumpsim exiguus
numerus. q si anciati ualerio credamus sexa
ginta milia militū fuisse i regio exercitu scribeti
xl. milia cecidisse sup .v. milia capta cum signis
militarib: .cc. xxx. romanor. c. L. interfecti sut

consuli p eclidem boetie exercitū ducendi / ꝯ scie de
fectionis ciuitates / cū uelamentis ante portas stabāt
metu ne hostiliter diriperent. Ceterꝝ p ōs dies haud
secus q̄ paccato agro / sine uexatione ullius rei agm̄
processit donec in agrum coroneum uentū est. ibi
statua regis antiochi posita in templo minerue ira
accendit. pmissumq: militi ē: ut circum uentum
templo agrum pplaretur. de in̄ cogitatio aīum su
bit / cum omī decreto boetioꝝ posita ēet statua ī
dignum sese ēē in unū coronensem agmen seui
re / reuocato extemplo milite finis populandi fcs.
castigati tm̄ uerb boetii / ob ingratū in tantis tamq:
recentib; beneficiis / animū erga romanos inter ip̄s
pugne tempus. x. naues regie cū prefto ysidoro /
ad corinthum ī sinu maliaco stabant. eo grauis
uulnerib; alexander acarnanū nuntius aduerse
pugne quum pfugiss& / trepide in̄ recenti tremo
re & terrore naues / teneū euboice petierūt ibi
mortuus & sepultus alexander. tresq: ex asia p̄fec
te / eundem portum tenuerūt. naues audita exci
tus clade / ephesum redierūt. ysidor' acenato deme
triadem si forte eo defert fuga regē traiec;

Bellum nauale reditus antiochi in asiam. gesta cōsul
in euboica. gesta rome. oppugnatio eraclee & de
ditio lamie. c. v.

PER EOSDem dies. A. atilius p̄fctus romane classis
magno regio cōmeatu iā fretū q̄ Arigū insula
ē / preteruectos excepit. alias mersit / alias cepit
naues. q̄ nouissime agminis erant cursū in asiā
uterūt. atilius pyreum un̄ pfectus erat / cum ag
mine captiuarum nauium reuectū / magnā uim
frumenti & atheniensib; & aliis eiusde religio
nis sociis dimisit atilius. Antioch' sb aduētu cō
sul / a calchide profectus teneū primo tenuit. in
ephesum transmisit. consuli calchidem uenieti
porte patuerūt cū apropinquāte eo / tristotellos p̄
fectus regis urbe excessiss& / ꝛ cetere urbes ī euboi
ca sine certamine tradite. paucosq: p dies omib;
p pacatis sine ulli' noxa urb / exercitus termophilas
reductus multa modestia p' uictoriam / q̄ ipa uic
toria laudabilior. Inde cōsul. M. catonē / p quē

que gesta ēent senatus. p. q: R. haud dubio aucto
re scir& romam misit / ysacreus atheniensiū pmo
torium ē in intimo sinu corinthiaco retractum
patras achaie petica pris corcyram usq: etolie atq:
ita ydrante italie traiec. quinto die in̄ pedestri
itinere romam ingenti cursu supuenit an̄ lu
cem ingressus urbē / a porta ad p̄torem. M. Iuliū
iter intendit is prima luce senatum uocauit / q̄ lu
tius cornelius scipio aliquot dieb; an̄ consul di
missis quum aduenies audiss& p̄gressum catonē
in senatu ēē supuenit exponenti que gesta ēent
duo in̄ legati iussu senatus in contione sunt pduc
ti. atq: ibi eadem que in senatu de reb; in etolia ge
stis exposuerunt. Supplicatio ī triduū decreta ē:
ut. xl. hostiis maiorib; p̄tor quib; diis ei uideret
sacrificare. p eosdem dies & M. fuluius nobilior
q biennio ante p̄tor ī hyspaniam pfectus ē / ouans
urbem ē ingressus. argenti bigati p se tulit. c. xxx
milia / & extra numeratū. x. cc. pondo argenti.
auri pondo. c. xx. ꝛ vii. Atitius consul ex termo
philis eracleam ad etolos p̄misit: ut tunc saltem ex
pti regiā uanitatē respicerent. traditaq: eraclea / co
gitarent de petenda a senatu / seu furoris sui seu
erroris uenia & ceteras grecie ciuitates defecisse
eo bello ab optime meritis rōnis. sed qa p' fugam
regis / cuius fiducia offo decessiss& non addidis
sent ptinatiam culpe ī fidem receptas ēē etolos q̄:
q̄q̄ non secuti sunt regem / s; accersierūt & duces
belli nō socii fuerunt / si penitere possint. Ad ea cū
pacati nihil responderetur / apparer& q: armis re
gerendā. & rege supato bellum etolicū integꝝ re
stare castra a termophil' ad eracleam mouit / eoq:
ipo die ut situm noscer& urb ab oī pte / menia
ē circumuectus. sita ē eraclea ī radicib; ethne mō
tis. ipa in campo arcem īminentē loco alto & un
diq: p̄cipiti ht. cōtemplatus omnia / q̄ noscenda
erat quatuor siml' locis aggredi urbē instituit.
a flumine asupo qua & gymnasiū est. L. ualeriū
opib; atq: oppugnationi opposuit. frequenti' ppe
q̄ in urbe habitabatur tito sempronio longo op
pugnandā dedit / & regione melea q̄: aditum

haud facilem pars habebat. M. bebium ab altero cuni
culo / quem melena uocant aduersus dyane templum
apium claudium opposuit. horum magno certamine
intra paucos dies turres arietesq: & alius oīs apparat
oppugnandaꝝ urbium pficit ut quum ager eraclie
sis paluster oīs frequensq: proceris arborib; benigne
ad omne genus opꝝ materiam suppeditabat / tum
quia fugerant intra moenia etholi desertaq: ī uestibu
lo urb erant tecta in uarios usus nō tigna mō & ta
bulas sed laterem q: et cementa & saxa magnitudis
uarie prebebant. Et romani quidem opib; magis q̄ ar
mis oppugnabant. etholi ꝯ armis se tuebantur. nam
cum ariete quaterent muri nō laqueis ut solent ex
ceptos declinabant ictus sed armati frequētes qui
dam ignes ꝯ quos agentibus ī iecerūt ferebant. for
nices quoque in muro erant apti ad excurrēdum
& ipi cum pro diruptis reficer& muros crebriores
eos ut plurib; ex rumpetur ī hostem locis faciebāt
h primis diebus dum integre uires erant / & fre
quentes impigre fecerunt. in dies deinde paucio
res & segnius. et enim cum multis urgerentur re
bus / nulla eos res eq̄ ac uigilie conficiebāt. rōnis
in magna copia militum succedentib; alijs ī sta
tionē aliorum / etolos pp paucitatē eosdem dies
noctesq: assiduo labore uincente / p quatuor ꝛ.xx.
dies / ita ut nullum temp' uacuū dimicatiōe eēt
aduersus quatuor ptib; sil' opugnāte; hostem noc
turnus diurno continuat' labor ē. Quū fatigatos
iam etolos sciret consul expectatiōes temporis ꝛ
q' ita transfuge affirmabant tale consiliū init.
media nocte receptui signum dedit. & ab opu
gnatione simul omnes milites deductos usq:
ad tertiam diei horam / fatigationē rati ēe / qetos
in castris tenuit. in cepta oppugnatio ad media
rursus noctem pducta ē. intermissa deīn usque
ad tertiam diei horam fatigationē rati ēe cam eto
li / nō continuande oppugnatiōis q̄ & ipos affece
rat ubi romanis datum receptui signū eēt / uelut
ipi hoc reuocati pro se quisq: ex statione decedebat
nec ante tertiam diei horam armati ī muris appa
rebant. Consul cū nocte media intermisiss& op

pugnationem / quarta uigilia rursus a trib; ptibus
summa ui aggressus. una semproniū tenere ī tentos
milites signumq: expectantes iussit. ad eā ī noctur
no tumultu unde clamor exaudiret / haud dubie ra
tus hostes concursuros etoli pars sopiti / affecta labore ac
uigiliis corpora ex somno moliebatur. ps uigilantes
ad hūc strepitum pugnantiū in tenebris currūt. hostes
ptim pruinas iacentis muri transcendere conantur.
ptim scalis ascensus temptant. Aduers' quos undiq:
ad opem ferendam occurrunt etholi ps una / qua pro
gressi erant / nec defendit' nec oppugnat' sed q opu
gnarent intenti signum expectabat. defensor nemo
aderat. iam dulcescebat quū signum consul dedit.
sine ullo certamine ptim scalis integros muros trans
scendere. simul clamor in ei capto opido ē exaudit'
undiq: etoli desertis stationib; in arcem fugiunt. opi
dum uictores pmissu consul' diripiūt nō tam abira
nec ab odio / q̄ ut miles coercitus in tot receptis ho
stium uirib; aliquo tandem loco fructum uictorie sen
tir& reuocatos inde a medio ferme die milites / cū
in duas diuisiss& ptes unam radicib; mortiū circum
duci ad rupem iussit / que fastigio altitudinis ps me
dia ualle uelut abruta ab arce erat sed adeo prope
geminata cacumīa eoꝝ mōtium sūt. ut ex uertice al
tero conici tela ī arcem possint. Cū dimidia pte mi
litum / consul a burbe ascensurus ī arcem / signum ab
hiis q a tergo in rupem euasuri erant expectabat nō
tulere qui in arce erant etoli primū eoꝝ q rupē ce
pant clamorem inde impetum a burbe romanoꝝ
ex fractis iam animis & ibi nulla pparata re ad ob
sidionem diutius tollerandā / utpote congregatis fe
minis seruisq: & ī belli alia turba ī arcē que uix ca
p&: ne dum tueri multitudiem tantam / itaq: ad
primum īpetum abiectis armis dediderūt sese. tra
ditus inter ceteros pnceps etolorum democritus est.
q pn̄ belli decretū etholorum / quo accersendū antio
cum censuerat. T. quintio poscenti responderat / In
italia datuꝝ / quū castra ibi etholi posuiss& . ob eam
ferociam mai' uictorib; gaudiū traditū fuit. Eodē
tempore quo romani eracleam philipp' lamiā ex cō
posito oppugnabat. circa termophilas cū consule

poss&

redeunte ex boetia ut uictoria ipi. pplo q: ro. gratu
laretur / ex cusar& q: q morbo impeditus / bello
no interfuiss& congressus. in diuisi ad duas sit op
pugnandum urbes pfecti intersunt. vii. milia fer
me passuum. & qa lamia posita in tumulo e: tu
regionem maxime eo spectat opido / qua breue i
teruallum uidetur & oia in conspectu sunt quu
enixe uelut proposito certamine romani & ma
cedones diem ac noctem aut in opib; ac i preliis
eent. hec maior difficultas macedonib; erat q
romani aggere & uineis omib; sup terram opi
bus. subter macedones cunicul oppugnabant &
aspis locis silex sepe impenetrabil ferro occurre
bat. & quu parum proceder& in ceptu / p colloqa
principum opidanos temptabat rex: ut urbem
dederent / haud dubius / quin si prius eraclea cap
ta for& romanis se potius q s dedituri eent. suaq;
gratiam cosul in obsidione liberanda fcurus eet
nec eu opinio e frustrata. ɔfestim. n. ab eraclea cap
ta nuntius uenit / ut opugnatione abstiner& equs
romanos & milites / qui acie dimicassent cu etol
pmia uictorie hre. ita recessum ab lamia e. & pro
pinque clade urb ipi nequid simile paterentur
effugerunt.

Gesta antiochi cum legatis etolor cum consule. pro
fectio consul ad naupathum & obsidio ei. opugna
tio masanie: & concertatio de isula iacintho c vi

P AVCIS prius q eradea caperetur dieb; etoli ɔsilio
i ypatam coacto legatos ad antiochum miserut. int
quos & thoas q & antea missus e. mandata erant
ut a rege peterent / primu ut ipe coactis rursus ter
restrib; naualib; q: copiis i greciam traicer& de m
siqua ipm tener& res / ut pecunia & auxilia mit
ter&. Id quum ad dignitatem ei / fidemq: ptine
ret: no pdi socios tu & ad incolumitate regni
ne siner& ronos uacuos oi cura quu tolor gen
tem sbstuliss& omnib; copiis i asiam traicere uera
erat quae dicebant eo magis regem mouerut. itaq;
i presentia pecunia / que aduersus belli necia erit
legatis dedit. auxilia terrestria naualiaq: affirma
uit missur. thoantem unu ex legatis retinuit

& ipm haud inuitum morante ut exactor pns p
missor ad eet. Caeteru eraclea capta fregit tande
animos etolorum ⁊ ad paucos post dies q ad bel
lum renouandum accendumq: rege in asiam
miserunt legatos abiectis belli consilijs. pacis pe
tende oratores ad consule miserunt. quos dicere
ex ors consul int fatus cum alia s puertenda ee
dixiss&. rediere ypatam eos datis diez dece in
dutiis & lucio ualerio flacco cum hiis misso ius
sit ei quae secum acturi fuiss& exponere & siq
uellent alia. ypatam ut e uentu / principes eto
lor apd flaccum ɔsilium habuerum consulta
tes / quonam agendum mo apud consule for&
parantib; hiis antiqua foederum ordiri merita qn
absistere hiis flaccus iussit quae ipi uiolass& confes
sionem hiis culpe magis profutura & totam i pceps neq;
oratione uersam. Et enim i causam iporum sed i.
ppli. ro. clementia spem salutis positam ee & supli
citer agentib; hiis profutur ⁊ ap consulem ⁊ romae
in senatu q: enim mittendos fore legatos. hec una
uia omnib; ad salutem uisa / ut se in fide pmitte
r& romanor. Ita enim & belli uiolandi suplices
uecordiam se imposituros. & ipos nihilominus
sue potestatis fore. siquid melius fortua ostediss&.
postq ad consulem uentum e / phaneas legationis
princeps longam oratione & uariam ad mitiganda
iram uictoris compositam ita ad extremu finiuit:
ut dicer& etolos se suaq: omnia fidei. p. r. pmit
tere. Id consul ubi audiuit. & atq: & uidete iqt
etoli / ut ita pmittatis. tum decretum phaneas ut
id q diserte scriptu erat ostendit. qn ergo inquit
ita pmittitis / postulo m / diceardum ciuem uestr
& menetam epirotam: naupatu is psidio igressus
ad defectione compulerat ⁊ aminandr cu princi
pib; acarnanu / quor consilio a nob defecistis sine
mora dedatis. prope dicente int fatus faneas roma
nor no in seruitutem inqt sed in fide tua nos tra
dim. & certum heo imprudentia labi / q nob impes
que moris grecor no sunt. Ad h consul ne hercle
inquit magnope nuc curo quid etholi satis ex mo
re grecor factum ee censeant / du ego more rono

impium id hēam / in deditos mō de ꝯsto suo / aīa armis
uictos itaq: nippe sit qđ impio uincīri uos iubeo
afferri q: catenas & circumsistere littoresi iussit. tum
tracta phaneę ferocia etholq: aliis ē & tandem cui
conditionis ēent senserunt phaneas sequidē & q
assint etolo⁊ opus ēe ad id petere ut x. die⁊ dar&
indutias. petente flacco pro etolis indutię datę. ypa
ta redditum est. ubi quum in consilio delecto⁊ q̄s
apodestos uocant / phaneas quae īparent & q̄ ipis
ppe accidiss& expostuiss& / ingemuerī quidē prima
pes conditiois suae. parendum tam victori cēlebat.
& ex omnib⁹ opidis conuocandos etolos ad cōsiliū.
postq̄ uō coacta omnis multitudo eadem illa au
diuit / adeo seuitia impii atq: ī dignitate / exasperā
ai sunt / ut si in pace fuiss& illo impetu irę cōcita
ri potuerī. ad iram. Accedebat & dificultas eo⁊ que
imparent / quonam modo. n. utiq: regem aminād⁊
se tradere posse. & spes forte oblata q̄ nicander eo
ipo tempore a rege antiocho uenies impleuit ex-
spectatione uana multitudinem / terra mariq: inōs
parari bellum. duodecimo is die qua conscenderat
nauem in etolia pfta legatione. redies phalera īsi-
nu maliaco tenuit in lamia pecunia quū diuisi-
s& / ipe cum expeditis prima uespa inter macędo-
num romanaq̄ castra medio agro dum ypatam
notis callib⁹ petit instatione mādit macędonum
deductis q̄: ad regem ē nundū conuiuio dimisso.
q̄ ubi nuntiatū est / uelut hospitis nō hostis aduē
tu mot⁹ philipp⁹ accūbere eum epulari iussit. atq: di-
missis aliis solum retentum ipm quidem / desen-
mere quicq̄ uetuit etolo⁊ pua consilia atq: ī ipo⁊
caput semp recidentia accusauit qui primum ro-
manos deinde antiochū in grecia adduxiss&. sed
pteritoꝝ / q̄ magis rephendi q̄ corrigi poss / oblitū
se nō factuꝝ ut ī sulte& aduersis reb⁹ eorum. etolos
q̄: finire tande aduſ se odia debere. & nicand⁊ p
uatum ei⁹ diei q̄ seruatus for& a se meminisse. ita da
tis q ītutum eū prosequerēt ypatam nicander con
sultantib⁹ de pace romana supuenit. Marcus atili
uendita aut concessa militi circa eraclea prędа / p q̄
ypate nec pacata consilia ēe & naupatū concurrisse

.etolos ut m.

etolos ut inde totam impetū belli sbstinere& / audiuit /
premisso apio claudio cū .iii. milib⁹ militū / ad occupā
da iuga qua difficiles transitus montiū erāt ipe cętas
descendit. herculiq: sacrificiū fec in eo loco quē pira
ubi mortale corp⁹ eiusde sit crematū appellant. In
toto exercitu profectus reliquum iter / satis expedito
agmine fecit: ut adtoracē est uentū (mōs ē altis-
simus) inter calipon & naupatum ibi & iumenta
multa exagmine pcipitata cum ipis onerib⁹ sunt.
& boes uexati. & facile apparebat q̄ tū cum ī erti
hoste ēet res qui tam impeditū saltum nullo p
sidio aut clauder& transitum aut īsedisse& . tū
q̄: uersato exercitu naupatū descendit & ī castello
aduersus arcē posito / cęteras ptes urb⁹ diuisis copijs
pro situ męniū circumsędit. nec minus opis la-
borisq: ea oppugnatio / quam eraclea / huit. Eode
tpr & meselent ī peloponesso ab acheis / q̄ cōsilijs
eorum recusar& ēe opugnari cępta ē. & duę ci
uitates mesenę & elis extra consilium achaicū
erant. cū etolis sentiebant. Alii tam p⁹ fugatū
ex grecia antiochū / Legatis acheo⁊ leni⁹ respon
derant dimisso p̄sidio regio cogitaturos qđ s
faciendum ēet. mesenii sine responso dimissis le
gatis mouerat bellum. trepidi q̄: re⁊ sua⁊ quū
iam ager efuso exercitu ureretur castra q̄: prope
urbem uideret legatos calchide adtitū qntium
auctore libertatis miserunt / q nuntiarēt mese-
nios / romanis nō acheis & apire portas / & dedere
urbem paratos ēe auditis legatis extemplo redu-
cere eū amesene extemplo profectus quintius me
galopoli ad diaphonem ptorem acheorū misit /
q extemplo deducere eū amesene exercitū & ue-
nire ad se iuber&. dicto paruit diaphanes & solu
ta obsidione expeditus ipe pgressus agm circa en
daniam paruū opidum inter megalopolim meseneq
positum / quintio occurrit 7 quū causas expugna-
tionis exponer& gastigatum leniter q̄ tantam
rē sine auctoritate sua conatus ess& dimittere
exercitum iussit / nec pacem omniū bono partam
turbare. Mesonius impauit / ut exules reducer&
& acheorum consilio interēent. si qua hrent dđ

at gallipolim

aut recusare ī posterum aut caueri sibi uell& co
rinthum ad se ueniret. dyaphenem cōsiliū acheor
extemplo s̄ p̄bere iussit. ibi cacinto intercepta p
fraudem insula questus / postulauit ut restitue
retur romanis. philippi macedonū regis iacitus
fuerat & eam mercedem aminādro dederat / ut
p atharmaniā ducere exercitū in supiorē ptem
etoliæ licer& / qua expeditione. fractis animis eto
los compulit ad pacem petendā. Aminander phi
lippum megapolitanū insule p̄fec̄ / posta p bel
lum quo se antiocho aduersus rōnos ꝯiūxit / phi
lippo ad munera belli reuocato bicrodomā gage
tinum successorem misit. is p̄q̄ fugam a termo
phil' antiochi aminandrumq: a philippo a carna
nia pulsum audiuit. missis ultro ad dyaphanē
p̄torem Acheor nuntiis pecuniā pactus: insulam
acheis tradidit. Id p̄mum bellum suū ēē secum
censebāt romani. non. n. M. atiliū consule legio
nes romanas diaphani & acheis ad termophilas
pugnasse diaphanes aduersus hec interdum / de
iure fcī discē. qdam acheorū & initio cās rē asp
natos testabantur & tunc ptinaciā increpabant
pretoris auctoribꝰ q: hiis decretum ē / ut tito qn
tio ea res ptiner&. erat quintius sic aduersantibꝰ
aspe iratus ita si cederes idem placabil' obmissa cō
tentione uocis uultusq: / si utilem inqt possessionē
ei' insule censerem ēē acheis auctor ēēm senatui.
p. q: r. ut eā uos hr̄e sinerent. ceter sicut testudi
nem ubi collecta insirum tegm̄ est. constitutam
ad ōs ictus uideo ēē / ubi exir& ptes aliquas q̄cūq:
nudabit obnoxium atq: infirmū hr̄e. haud dissi
militer uos achei clausos undiq: mare q̄ intra pe
loponesum situm ē termino iungere ea: & iuncta
tueri facile simul auiditate plura amplectendi hic
excesseritis nuda uob uob omnia que extra sint
ad omnes ictus ēē. Id sentienti omni cōsilio nec
diaphene ultra tendere auso Iacintus romanis
traditur.

purgare se gentēq: ī tdū

Profectio philippi ad demetriadem & uoluntaria de
ditio ciuium. gesta ī obsidione naupathi. gesta ico
cilio acaico. gesta rō et prodigia Capitulum. vii.

PERIDĒ tp̄s philipp' rex proficiscentē consule ad nau
pactum p cunctatus sese interī quae defecissē a socie
tate romana urbes recipere uell& / p̄mittente eo ad
demetriade copias admouit / haud ignar' / q̄ta ibi t̄
batio ēēt. destituti enī ab oī spe / quū destos se aban
tiocho spem nullam etol' ēē caerner& / dies noctesq:
haud philippi hostis aduentū / aut ī foestiorē & q̄
iustius irati erant romanor / exspectar& / turba erat +
ibi condita regiorum q primo pauci ī p̄sidio relic
ti p'ea ples pleriq: inermes ex prelio aduersa fuga
delati nec uirium nec aī satis ad obsidionē tole
randam hēbant. Itaq: p̄missis a philippo qa spē
ī penetrabil' uenie ostendebant responderunt pa
tere portas regi. ad primū ei' ingressum p̄ncipes
quidem urbe excesserūt. Furilocus mortem s̄ ꝯsci
uit. Antiochi milites (sic enī pacti erant) p mace
doniā traciamq: p sequētibꝰ macedonibꝰ ne quis eos
uiolar& lisimachiam deducti sūt. erat & pauce na
ues demetriadis / qbꝰ p̄erat ysidorus & hee q̄: cum
p̄fcō suo dimisse sunt. in dolopiā & aparaneam
& pebiā quasdam ciuitates recep. dū hec a philip
po geruntur / titus quintius recepta iacinto / ab a
chaico ꝯsilio naupatum traiec: q̄ iā p duos m̄ses
(sed iam ppe occiduū erat) opugnabat. & si capta
ui for& omē ibi nō; etolorum ad internitionē
uidebat' uentur. Ceterū q̄q̄ merito irat' erat etol'
q̄ solos obtrectasse glie sue quum liberar& greciā
meminerat / & n̄ auctoritate sua motos ēē / quū
quæ tum maxime acciderant casura p̄monens a
furioso incepto eos deterrer& / tn̄ sui opis maxīe
ēē credens nullam gentem liberate a se gretie / fun
ditus euerti / ob ambulare muris / ut facile nosce
retur ab etol' / cep. confestim a p̄mis stationibus
cognitus ē. uulgatumq: p oēs ordies quintiū ēē
Itaq: ꝯcursu fcō undiq: in muros / manus p se qsq:
tendentes / consonante clamore / noīatim qntiuꝰ
orare / ut opem ferr& ꝯseruar&. & tū quidem q̄q̄
moueret' hiis uocibꝰ / manu tn̄ abnuit q̄nā op' in
se ēēt. Ceter p̄q̄ cōsul uenit / utr fallit inqt te. M.
atilij q̄ agat' / an quū satis puideas / nihil id ma
gnope ad sūmā rei. p. ptinere censes. erexerat ex

spectatione consulem & qn expromis inquit quid rei
sit tum quintius & quid uides te deuicto antiocho
i duab; urbibus opugnandis tps terere. quū iam ppe an
nus circumactus sit impii tui. philippum q n aciem n
signa hostium uidit non solum urbes sed tot iam ge
tes acharnaniā pebiam aparantiā dolopiā sibi adiu
xisse. Atq non tantum interest nra etholoꝝ opes ac
uires minui q̄tum n sup̄ moīm philippum crescere.
& uictorie tunc p̄miū te militesq; tuos nun dū tot
urbes/ philippum tot gentes grecie hre assentiebatur.
hiis consul sed pudor surrito incepto abscedere & ob
sidione occurrebat. tota m̄ quintio res pmissa ē his
rursus ad eā ptem muri qua pauloante uociferati eto
li fuerant redit ibi quum ipensius orarent ut mi
sereretur gentis etoloꝝ exire aliquos ad se iussit. pha
neas ipe principes q; alij extemplo egressi sunt. qb;
puolutis ad pedes fortuna inquit uestra fac ut ire
mee & oroni tempora euenire & que pdixi euēta. &
ne hoc quidem reliqui uob ē ut indignis accidisse
ea uideantur. ego tamen quondam nutriende gre
cie datus. ne ingratis quidem bene facere obsistam
mittite oratores ad consulem q tn̄ temporis indu
tias petant ut mittere legatos romā possitis/ p quos
deuob senatui pmittatis. ego ap̄ consulē defensor
deprecator uob adero. ita ut censuerat quintius fe
cerunt nec aspnatus ē legationē consul indutiisq;
i diem certam datis qua legatio renuntiari a roma
poss & soluta obsidio & exercitus i phocidem mis
sus. consul cum. T. qntio ad achaicum consilium
egeum traiec. ibi de helis & exulib; lacedemonioꝝ
restituendis actum & neutra pfcā quia sue gratie
reseruari ea achei qa p se ipi q̄ per romanos malu
erunt achaio contribui consilio. Epirotaꝝ legati
ad consilium uenerūt qd non sincera fide ut in
amicitia fuisse satis constabat militem tn̄ nullū
antiocho dederant. pecunia uiuisse eū insimulabāt
legatos ad regē ne ipi qdem misisse inficiebant.
h ijs petentib; ut i amicitia pstina ee licer & respōdit
consul se utrum hostium an paccatoꝝ eos nūo ha
ber & nundū scire. senatum ei rei iudice fore in
tegram se cām eoꝝ romā reicere. i dutias ad id dieꝝ

decem dare. Epirote romā missi senatū adierūt hiis
magis q̄ non fecisse & hostilia referentib; q̄ purganti
bus ea dequibus arguebantur responsum datum ē
quo ueniam impetrasse nō causam probasse uideri
possent. Et philippi regis legati sb idem tps in sena
tum introducti gratulantes de uictoria. hiis peten
tib; ut s sacrificare in capitolio donumq; ex auro
licer & ponere in ede iouis pmissum a senatu. C. po
do coronam auream posuerunt. nō solum respō
sum benigne regis legatis ē sed filius q̄: philippi
demetrius q obses rome erat ad prem reducend
legatis datus est. bellum q cum antiocho rege i gre
cia gestum ē. a. M. atilio consule huc finem huit
Alter consul. p. cornelius scipio galliam puinciam
sortitus prius q̄ ad bellum q cum bois gerendū
erat pficisceretur occupauit a senatu ut pecunia
s decerneretur ad ludos quos pretor i yspania int
ipm discrimen pugne uouisse & nouū atq; iniquū
postulare ē iussus censuerunt. ergo quos ludos in
senatu consulto ex sua unius sententia uouisse & eos
ut idem manubiis siquam pecuniam ad id reser
uasse & l sua ipa impensa facere & eos ludos p dies
x. p. cornelius fec. p idem fere tps edes matris ma
gne dee dedicata ē quam deam is. p. cornelius ad
uectam ex asia. p. cornelio scipioī cui post africano
fuit cognomen. p. licinio ꝯsul in palatiū amari
detulerat locauerant edem faciendā. M. liuius. C.
claudius censores. M. cornelio. T. sempronio con
sulib; tertio decimo anno p q locata erat dedi
cauit eam. M. iunius brutus ludi ob dedicatioē
hui fci quos primo senicos fuisse: antias ualeri est
auctor magalesia appellatos. Item iuuentutis ede
in circo maximo. C. licinius lucul duū uir dedica
uit uouerat eā. xvi. an̄ annis. M. liui q̄ die Asdru
balem exercitumq; ei occidit. Idem censor eā facie
dam locauit. M. cornelio. T. sempronio consulib;
hui q̄: dedicande cā ludi fci. & oīa cū maiore reli
gione fcā q nouū cū antiocho i stabat bellū. Princi
pio eius anni q̄ hec pfcō ad bellum. M atilio manē
te ad huc rome. p. cornelio consule agebant duos boues doitos
i carnis p scalas puenisse integulas edificij pditū me

morie ē. Eos uiuos comburi: cineremq: eorum deici
in tiberim auruspices iusserūt. Teracine & amiturni
nuntiatum ē: aliquotiēs lapidib; pluuisse. Miturnis
edem iouis & tabernas circa forū de celo tactas ēe. uul
turni ī hostio fluminis duas naues fulmine tactas cō
flagrasse. Eoꝝ prodigiorum cā libros sibilinos ex sena
tus consulto. x. uiri quū adiss& renunciarūt ieiuniū
instituendum cereri ēe. & id q̄: quinto anno ſuan
dum & octauendiale sacrum fier& & unū diē supli
catio ēet. coronati suplicar& consul. p. cornelius qb;
diis quib; hostiis edidissent decēuiri sacrificarūt. pla
catis diis nunc uotis rite soluendis nūc ꝑdigijs ex
piandis ī ꝑuinciā ꝑficiscit consul atq: inde. C. do
micium procōsulem dimisso exercitu romā dece
dere iussit. ipe in agrum boiorum legationes ī dux.

Gesta in gallia cisalpina gesta rome & altercatio de
triumpho scipionis. c. viij.

S VB idem fere tp̄s ligures lege sacrata: coacto exercitu:
nocte impuiso: castra quintii minutii ꝑconsul agres
si sunt. Minutius usq: ad lucē intra uallum militē
instructū tenuit. intentus nequa transir& hostis
munimēta: prima luce duab; simul portis eruptio
nem fecit. nec primo impetu q̄ sperauerat: ligures
pulsi sunt. duas ampli' horas dubium certam sbsti
nuere. postremo cū alia atq: alia agmina erump&:
& integ' fessis succeder& ad pugnam. tandem li
gures inter cetera & uigilius confecti: terga dederūt.
Cesa supra quatuor milia hostium. ex romanis socijs
minus. ccc. ꝑierūt. duob; fere p' mensib;. p. corneli'
cū boiorum exercitu egregie pugnauit. duo de. xxx.
milia hostium occisa: antias ualeri' scribit. capta mil
le & ccc. signa militaria. c. & xxvii. ex uictorib;
cccc. Lxxxxvi. occidisse: nisi ī nūo scriptōis parū
fidei sit qa ī augendo eo nō alius ītempantior ē ma
gnam uictoriā fuisse appar&. q̄ castra capta s̄. &
boi post eam pugnam ex templo dediderūt sese. &
q̄ suplicatio eius uictorie cā decreta a senatu uicti
meq: maiores cese. Per eosdem dies. M. fuluius nobi
lior ex ulteriore hyspania ouans urbem ē ingress'.
argenti. c. xxx. auri. c. xx. & vij. pondo. p. corneli'
consul obsidib; a boioꝝ gente acceptis agri parte

fere dimidia eos multauit. q̄ si uelit. p. r. colonos
mittere possit. Inde romā ad triumphū haud du
bium decedens exercitū dimisit. & ad ēe rome ad
diem triumphi iussit. ille postero die q̄ uenit se
natu ī edem bellone uocato quū d̄ reb' a se gestis
diseruiss& postulauit ut s̄ triumphanti licer& urbi
inuehi. p. sempronius ampl' nō negandū scipioī
sed differendum honorē triumphi censebat. bella
ligurum gallicis semp iuncta fuisse eas inter se ge
tes ex propinquo mutua fore auxilia si. p. scipi de
uictis acie bois aut ipo cum uictore exercitu in agꝝ
liguꝝ transiss& aut ꝑtem copiarū quinti'. M. mi
siss& q̄ iā tertium ibi annū dubio detiner& bello
debellari cum liguribꝰ potuisse. nūc ad triumphū
frequentandum deductos ēe milites q̄ egregia;
nauare opam rei. p. potuiss& posset & si senatus
q̄ foestinatione triumphi pretermissum ēet id
restituere diferendo triumpho uell&. iuberet cō
sulem cum legionib; redire in prouinciā. dare o
peram ut ligures subigantur. nisi illi cogantur in
uis iuditiumq: p. r. ne boios quieturos. aut pacē
aut bellum utrobiq: hn̄da. deuictis liguribꝰ paucos
post menses ꝑconsulem. p. cornelium multoꝝ ex. q̄
in magr̄atu nō triumphauerūt triumphatuꝝ ēe. Ad
ea consul nꝫ ligurum puinciā sortitū ēe ait. nec cū
liguribꝰ bellum gessisse. nec triumphū de hiis postu
lare. qntium minutiū ꝯfidere breui sbactis hijs
merito triumphum postulaturū: atq: impetratuꝝ
ēe. se de gallis bois postulare triumphum: q̄s acie
uicerit castris exuerit. quoꝝ gentē biduo p' pugnā
totam accep̄ in deditionem. a quib; obsides adduxe
rit pacis future pign'. enimuō illud multo maius ēe
q̄ tantū numeꝝ galloꝝ occiderit ī acie q̄ cum tot
milib; certe boiorum nemo ante se impator pugna
uerit plus ꝑtem dimidiā ex quingentis milib; ho
minum cesa multa milia capta. senes pueros q̄: bois
sup ēe. itaq: id q̄q̄ mirari posse quur uictor exci
tus cum hostem in prouinciā nomine. reliqss& ro
mam uenerit ad celebrandū consul' triumphu;.
q̄ꝝ militū si & ī alia prouincia opa uti senatus ue
lit utro tandem m̄ promptiores ad aliud ꝑiculū

nouumq: laborem ituros credat / si psoluta is sine de
tractione prioris piculi laborisq: merces sit an si spe;
pferentib; dimittat ia semel in prima spe deceptos.
nam qd ad se attineat glorie i omne uitam / illo die
satis quesitum ee / quo se unum optimu uirum iu
dicatum ad accipiendam matre ydeam misiss& se
natus. hoc titulo & sinec consulatus nz triuph adi
citur satis honestam oneratamq: p. scipionis nasice
ymaginem fore. vniuersus senatus no ipe mo ad de
cernendum triumphum consensit. s & tribunos ple
bis auctoritate compulit ad remittedum itercessioe;
p. cornelius triumpauit de bois. i eo triumpho galli
cis carpentis arma signa & spolia omnis generis trauex
& uasa enea gallica / & cum captiuis nobilib; eqr q:
captorum gregem tradux / aureos torques trastulit.
m. quatuor centum. lxx. ad h auri. CC. xl. sexa
ginta infecti q: in gallicis uasis no in fabre suo more
factis ccc xl primo bigatoꝝ numoꝝ. c. xxx iiii mili
bus. qui currum secuti sunt centenos uicenos. qnos
asses diuisit. duplex centurioni. triplex equiti. po
stero die contione aduocata / de reb; a se gestis & de
iniuria tribuni bello alieno se illigantis: ut sue uic
torie fructu se fraudar& / quum deseruiss& / milites
autoratos dimisit.

Gesta antiochi in asia consilium hanibal de apparatu
belli. pugna naualis & gesta romae. C. viiii.

DVM hec in ytalia gerunt anthiocus ephesi securus ad mo
dum de bello romano erat tamq no transituri asiam ro
mani quam securitatem ei magna pars amicoꝝ aut
p errorem aut absentando faciebat. Anibal unus cui
eo tpre / ut maxima ap regem auctoritas erat ma
gis mirari se aiebat / q iam no in asia eent romani /
q uenturos dubitabat. proprius ee / ex grecia i asiam
q ex italia in greciam traicere & multo maiore ca
antiochum q etolos ee. nec. n. mari min q tra pollere
romana arma. iampride classem citra malcum ee
audire se se / nup naues nouas nouumq: i patores /
rei gerende ca / ex italia uenisse. Itaq: desiner& antio
chus / pacem s ipe / spe uana i asia facere. & de ipa asia
breui terra mariq: dimicandu ei cu. romis ee / & aut
impium adimedu orbe; tra affectantib; / aut ipi re

gnu admittendum. vn uera ꝛ puidere ꝛ fidelr pdi
cere iussus. Itaq: ipe rex nauib; q parate istructeq:
erant chersonesum petit: ut ea loca si forte terra ue
nirent / romai psidiis firmar. caetam classem po
lixenidem parare iussit & deducere in speculatoias
naues ad omnia exploranda circa insulas dimisit.
C. liuius pfectus romane classis cum quinquaginta
tectis nauib ab roma profectus neapolim quo a so
cijs ei ore conuenire iusserat aptas naues que ex fe
dere debebantur sicilian in petit. fretoq: mesena
pteruectus / quum. vi. punicas naues ad auxiliu;
missas accepiss a reginis locrisq: & eiusdem iuris
sociis debitas exegiss naues / lustrata classe ad lao
nium altum petit. corcyra q primu grecie ciuitate
ad quam quum uenisse pcunctat de statu belli /
nec dum enim omnia in grecia p paccata erat. & ubi
classis romana ess& p q audiuit ꝯt termophilaꝝ
saltum in statioe consulem ac rege esse classem pir
rei stare / rei ca pgit protinus nauigare peloponesos
tn saguntum q: / quia ptis etoloꝝ maluert ee / pro
tinus depopulatus / malea petit. pspera nauigatone
usus / paucis diebus pyrreum aduetere classem p
uenit. ad sileum. Eumenes rex cum trib; nauib;
occurrit / quum egine diu i certis ꝯsiliis / utru ad
tuendum redir& regnu / audiebat. n. anthicu ephesi
nauales terrestresq: parare copias / annusq: receder&
a romanis a quoꝝ fortuna pender&. A. pirreo.
A. atilius traditis successori / quinq: & .xx. naui
b; tectis romam e pfectus. Liuius una & octuagita
rostratis nauib; multis pterea minorib; q aut a
pte rostrate aut sine rostris speculatorie erant / delu
traiecit. Eo tpr consul Atili naupatu opugnabat li
uium deliberante qt dies & est uentosissima regio
inter cycladas fretis al minorib; diuisas / aduersi
uenti tenuerunt. polixenidos certior p dispositas
speculatorias naues fcas deli stare romana classem /
nuntios ad rege misit / q obmissis q in elesponto
agebant / cum rostratis nauib; qtu a celerare po
terat ephesum redit. & cosilium ex templo huit.
faciendum ne piculum naual certaminis for& po
lixenides negabat cessandu. & pri utiq: cofligen

dum q̃ classis & rhodie naues cõiugerent romanis.
ita numero impares ferme futuros. ipm ceteris oib;
supiorẽ esse. s. celeritate nauium & uarietate auxi
lioꝝ. nam romanas naues tũ ipas insciẽte fcas in
mobiles ẽe / tũ & ut q̃ hosti conueniãt / oneratas cõ
meatu uenire / suas autem ut paccata oĩa contra se
relinquentes / nihil preter militem atq: arma hĩtu
ras. multam & adiuncturam notitiam maris tra
rumq: & uentoꝝ / que omnia ignotos turbatura
hostes ẽent. mouit oĩs auctor ꝯsilij / q & re ꝯsiliũ
executurus erat. biduum ĩ apparatu morati tertio
die. C. nauib; / quaꝝ septuaginta tecte cetere apte
(minoris oẽs ferme erant) pfcti phoceam petierũt.
inde quum audiss& apropinquare iã romanam
classem rex / qa ñ interfuturus nauali certamĩe
erat / magnesiam quae adstipulum ẽ concessit ad
terrestres copias compandas classis cisõntẽ portũ
eritheoꝝ tanq̃ ibi apti expectatura hostem conten
dit. rõ. ubi primum aqlones duo p aliquot dies
ceciderant tenuerunt / adelophanas portũ chioꝝ
ĩ egeum mare uersum petunt. ĩn ad urbẽ circũ
egere naues cõmeatuq: sumpto / phoceã traiciũt
Eumenes ad suã classem pfectus / paucis post inde
dieb; cum quatuor & .xx. nauib; tectis / aptis
plurib; paulo / ad phoceam ad romanos patis in
structis q: se ad nauale certamen rediit. inde. cl.
nauib; aptis ferme. L. profecti. primo aqlõib;
transuersis quum urgerent / interrã agebantur
tenui agmine prope in ordinẽ single naues ire.
deĩn ut lenita paulum uis uenti ẽ / ad corinthũ
portũ sup cisontẽ est / conati sũt traicere. polixeni
da ut appinquare hostes allatum ẽ / occasione pu
gnandi letus sinistro ipe cornu / impetum extẽd.
dextrum cornu pfcõs nauiũ ad terram explicare
iub& & ea qua fronte ad pugnã procedebat. q̃
ubi uidit romanus uela contrahit / malos q: ĩcliãt
& sit armamẽta componẽs / opitur ĩ seqntes naues.
iã fere .xxx. in fronte erãt / qb; ut equar& leuum
cornu dolonib; erectis saltum petere ĩtendit / uis
sis pseqbant / aduersus dextrũ cornu prope terras
dirigere proras. Eumenes agm̃ cogebat. ceterum

ut demendis armamẽtis tumultuaĩ pmũ ceptũ est.
& ipe q̃ta maxime celeritate põt ꝯcitat naues. iã oĩb;
ĩ conspectu erant. due punice naues antecedebant ro
manam classem. quib; obuie fuerũt tres / regie naues.
& ut in numero ĩpari due regie unã circũsistunt.
& pmum ab utroq: latere remos difrigũt. & deiec
tis cesis q: propugnatorib; nauem capiunt. una
cũ pari marte concurrerat. postq̃ captam alteraꝫ
nauem uidit / priusq̃ a trib; simul circũuenirẽt.
retro ad classem refugit. Liuius ĩ dignatiõe accen
sus / pretoria naue ĩ hostes tendit / aduersus quẽ
eadem spe due punice unã nauẽ circũuenerant.
quũ inferent / dimittere remos in aquã ab utroq:
latere remiges stabiliende nauis cã iussit. & ĩ ad
uenientes hostium naues ferreas manus mittere.
& ubi pugnã pedestri silem feciss& meminisse rõne
uirtutis / nec puiris dicere regia mancipia. haud
paulo facilius / q̃ ante due / tunc una duas naues
expugnauit cepitq: & iam classe undiq: concurre
rant. & passim pmixtis nauib; oppugnabatur
Eumenes q cõmisso certamine aduenerat / ut aĩad
uertit leuum cornu hostium a liuio turbatum
dextrum / ipe / ubi equa pugna erat / inuadit. nꝫ
ita multo post pmum a leuo cornu fugã fecit. po
lixenidas. n. ut uirtute militũ haud dubiũ supa
ri seuidit / sublatis dolonib; effuse fugere ĩtendit.
Mox idem & q prope terram cũ eumene contraxerãt
certam̃ fecerunt. rõ & eumenes quo ad sufficere
remiges potuerẽt & in spe erant extremi agminis
uexandi satis ptinaciter secuti s̃. p̃ q̃ caeleritate
nauium / ut pote leuium / suas commeatu onustas
eludi frustra tendentes uiderẽt / tandẽ astiterũt.
xiij. captis nauib; cum milite ac remige. x. demer
sis. romane classis / una punica nauis ipo certaĩe
a duab; circumuenta piit. polixenidas nõ p̃ q̃
ĩ portu ephesi / fuge finem cep̃. Romani eo die un̄
egressa classis regia erat / manserunt. postero die
hostẽ pseq intenderẽt medio fere ĩ cursu obuie
fuere hijs quinq: & .xx. tecte rhodie naues cum
pausistrato pfcõ classis. hiis adiunctis ephesum
hostem psecuti / añ hostium portus acie instructa

ſteterunt · p̄q̄ cōfuſionem uictis ſatis expſſerit rodū
& Eumenes domos dimiſſi romani cḋium petētes
poeni cunctę primum portū erithreo p̄uecti / nocte
anchoris iactis · poſtero die inſula adipam urbē
traiecerunt · ubi paucos eos dies remige maxīe re-
ficiendo morati / phoceam tramittūt · ibi relictis
ad preſidium urbis quatuor quinqueremib⁹ ad
cannas claſſis uenit · & quū iam hyems appa-
reret & foſſa uallocq: circumdati naues ſ̄bducte · exi
tu anni comitia habita quib⁹ creati · cos · Lucius
cornelius ſapio & C · Lelius africanus ītuentib⁹
cunctis adfiniendum cum antioco bellum po-
ſtero die prętores creati · M · tulius · L · emilius · p ·
iunius · C · attnius Labeo;

Incipit liber · vi · in hoc continentur geſta rome &
qualiter decreta fuit ſapioni prouincia grecia · pro-
digia rome · profectio conſul' in greciā · geſta ī expu-
gnatione Lamie & obſidione amphiſſe · c · i ·

CORNELIO ſapione · C · Lelio con-
ſulib⁹ nulla prius ſm legiones acta
in ſenatu res ē / quam de etholis &le-
gati eorum inſtitere quia breuē in-
duciaꝝ diem hēbant · & a · T · quintio
q̄tum romā ex greciā redierat adiuti
ſunt etoli / ut quibus plus in miſericordia ſenat⁹
q̄ in cā ſpei ēet ſupliciter egerunt ueteribus bene
ficiis noua penſantes maleficia · cętey & p̄ntes ī
terrogationib⁹ undiq: ſenatorū confeſſionē mag̃
noxē q̄ reſponſa expimentiū fatigati ſ · ut exędę
curia iuſſi magnum certam̄ p̄buere · pl' ira q̄ miſe
cordia ī cā eoꝝ ualebat · qa nō ut hoſtib⁹ modo ſ
tanq̄ indomite & ī ſatiabili genti ſuccenſebant ·
p aliquot dies quū certatū eſſ & poſtremo nec da
ri nec negari pacem placuit · duę conditiones his
late ſunt / t ſenatui liberum arbitriū de ſe p̄mit
terent · ut mille talenta darent eos q: aīcos atq: ini-
micos hērent · exprimere cupientib⁹ / quaꝝ īſe rem
arbitriū ſenatui p̄mitter & / ñ certi reſponſū eſt / ita
ī fecta pace dimiſſi urbe eodem die italia intra · xv ·
dies excędere iuſſi · Tum de conſulu⁹ prouincijs cęptū
agi ē · ambo gręciā cupiebant · multū lelius ī ſenatu
poterat · Is quum ſenatus aut ſortiri aut ꝑare īter ſe
prouincias conſules iuſſiſſ & elegantī fauros dix̄ ſi id
tuo p̄m q̄ ſortiri cam rem p̄miſiſſ & · ſapio ꝛnſo ad
hoc dato cogitaturꝝ quid ſ faciendū ēet / cū fre uno
loquitus : iuſſusq: ab eo promittere audacter ſenatui
collegę ſuīꝝ ſe qđ is cęnſeret · quum res aut noua
aut uetuſtate exemploꝝ memorię ia exſolete rela
ta expectatione cęrtaminis ſenatū erexiſſ & · p · ſapio
aut · ſi ſapioni · L · frī ſuo prouincia gręcia decreuiſſ &
ſe legatum iturū · hec uox magnō aſſenſu audita
certamen ſ̄bſtulit · nec apparebat utrū pl' regi antío
cho in hannibale uicto an in uictore africano oſtuli
legibuſq: romanis / auxilij for & ac prope oms ſa
pioni gręciam / lelio italiam decreuerūt · p̄tores īn
prouincias ſortiti ſ̄ · Luci' amenculeus urbanā · Emi
lius regilus claſſem · p · iunius brutus tuſcos · M · bru
tius apuliam & brutios · C · attilius ſicilia · conſuli
dem cui gręcia prouincia decreta erat / adeū exerci
tum quē a · M · atilio (due autem legiones erāt) ac-
cepturus ēet / inſuplementū addita peditū ciuium
romanoꝝ triamilia equitū · C · & ſociū latini no-
minis quinquemilia eqtes · cc · & adiectum ut cū
i prouincia ueniſſ & ſi ēre · p · uideretur tunc exerci
tum in aſiam traicer & / alteri conſuli totus nouus
exercitus decretus · duę legiones romanę & ſociū
latini nominis · xx · milia peditū / eqtes · cc · exatū
ex liguribus · p · minutiuſ ia · n · cōfectam p̄uincia ſcr
ſerat & liguriū oīne nom̄ in deditionem uenisse
traducere in boios / & · p · cornelio pcos · tradere iuſſ ·
exagro quo uictos bello multauerat boios dedu
cendę urbanę legiones q̄ pore anno conſcriptę erāt
M · tutio p̄tori dātę & ſocium ac latini nōis peditū
xv · milia equites · cc · ad apuliā brutios q: obtinen
dos · A · cornelio ſupioris anni prętori / q brutios ea
exercitu obtinuerat imperatū ſi ita conſuli uideret / ut
legiones ī etoliā traiectas · M · atilio tradet ſi is ma-
nere ibi uell & ut · A · cornelius cum exercitu ī eto-
lum remaneꝝ · C · atilium labeonem prouincia ſicilia
exercitumq: a lucio emilio accipe placuit · & ī ſuple-
mentū ſcribere ex ipa prouincia ſiuell & peditum

duomilia & . c. equites . p. iunius brutus consul ex-
citum nouum legionem unam romanam . & x. milia
socium ac latini nomis scribere & . cccc. eqtes . L. emi-
lius cui maritima puincia erat . xx. naues longas
& socios nauales . a . M. iunio ptore supioris anni
accipe iussus . ipe scribere nauales socios duomilia
peditum cum hiis nauib; militibusq; i asiam pro-
ficisci & classem . a . C. liuio accipe . duas hyspanias .
sardiniamq; obtinentib; prorogatu in annu im-
pium e . & eidem exercitus decreti sicilie sardinieq;
bine eo anno decime frumenti impate . siculu oe
frumentu in etoliam ad exercitu portari iussum ex
sardinia ps romam ps in etoliam eodem quo sicu-
lum p' q consules in prouincia proficiscerentur
prodigia p pontifices procurari placuit . rome iuno-
nis lucinie templum de celo tactum erat : ita ut fa-
stigium ualueq; defererent . puteolis pluribus lo-
cis muris & porta fulmine icta & duo homes ex-
animati . Nursie sereno satis constabat nimbu
ortum ibi q: duos liberos homines ex aiatos . Tra3
ap se pluuisse tusculani nuntiabat . Et reatini
mulam in agro suo peperisse . Ea procurata latine
q instaurate q laurentib; carnis que dari deb&
data no fuerat . Suplicatio q: eor regionu ca fuit
qb; diis decemuiri ex liberis ut fier& ediderut
x. ingenui . x . uirgines patni omnes materniq;
ad id sacrificiu adhibiti . & decemuiri nocte late-
tes rem diuina fecerut . p. scipio africanus p' q p-
ficisceret fornione i capitolio aduersus uia qua
i capitolium ascenditur cu signis . vii . auratis &
equis duob; & marmorea dolabra ante fornicem
posuit . p eosdem dies pnceps etolor tres & . xl . i
ter qs democritus & fr ei erant a duob; cohortib;
a . M. acilio missis romam & i lautumias constricti
sunt . cohortes in ad exercitum rediere . L. corneli
consul iussit . Legati a ptolomeo & cleopatra regi-
b; egipti gratulantes q . M. atilius cos . antiochu;
regem grecia expulis& uenerunt adhortantesq;
ut in asiam exercitum traicerent . omia pculsa me-
tu no asia mo sed & insiria ee . reges egypti ad ea
que censuis& senatus paratos fore . gratie regib;

deducti.

acte Legatis munera dari iussa i singulos quaternu
milium aeris . L. cornelius consul pactis q rome a-
genda erant pro contione edix ut milites qs in
suplementu ipse scripsis& quiq: i brutiis cu aulo
cornelio proptore ut biduo os idibus qntilibus
brundusium conueniret . item tres legatos noia
uit Sex . digitiu . L. apustium . C . fabritiu linximu
qui ex ora maritima undiq: naues brundusium
contraherent . omnib' ia p actis paludatus aburbi
est profectus ad . v . milia uoluntarior ex romais
sociisq: q emerita stipendia sub impatore . p. afri-
cano habebant psto fuere exeunti consuli & no-
mina dederunt . p eos dies qb; e profectus cosul
ad bellum ludis apollinarib; ad quintiu Idus
qtiles caelo sereno interdiu obscurata lux e cu
luna sb orbem sol subis& . L. emilius regil' cui
naual' prouincia euenerat eodem tpre pfectus e .
L. aurvculeio negotium a senatu datu est ut
xxxv . remes facer& quia fama erat antiochu
p' preliu nauale maiore classem aliqto repare .
etoli postq legati a roma retulerunt nullam spe
pacis ee quanq ois ora maritima eor q in pelopo-
nesum uersa est depopulata ab acheis erat piculi
magisq damni memores . ut romanis interclu-
derent inter corace occupauert monte . nec eni
dubitabant ad oppugnatioez naupati eos pnci-
pio ueris redituros ee . Acilio qa id expectari scie-
bat satis uisum e opinata agredi rem . & lamia
oppugnare ia & a philippo ppe ad excidium ad-
ductos ee . & tunc eo ipo q nihil tale timeret op-
primi incautos posse . pfectus ab elatia pmum i ho-
stium terra circa sperthiu annem posuit castra . in
nocte motis signis prima luce corona menia e
agress magn' pauor ac tumult' ut i re impuisa
fuit . constantius tam q qs fcuros creder& i ta
subito piculo quum uiri ppugnaret femine tela
omnis gnis saxaq: in muros gereret . multifaia3
scal' oppositis urbem eo die defenderunt . Attilius
signo receptui dato suos in castra medio ferme
die reduxit . & quidem cibo 7 qete refectis corpo-
rib; priusq pretorium dimitter& denuciauit

ss ^ eent.

ut ante lucem armati paratiq; ẽent. nihil expugnata urbe se eos in castra nō redituru. Eodem tpr quo pridie pluribꝰ locis aggressus cū opidanis iā uires tela iam ante omnia animus deficere& inter paucas horas urbem cep. ibi prim diuidenda capta ptim diuisa preda consiliū hītum quid deinde facer& nemini ad naupatū iri placuit / occupato ad coacem ab etolis saltu. ne tamen senia estiua ẽent & etoli nō impetratam pacem a senatu nihilomin9 p suam cunctationē hēant / oppugnare attali amphissam statuit. Ab eraclea pgressum exercitus eo deductus. quum ad menia castra posuisse& / nō coronā sic lamiam sed opib; oppugnare urbem ē adortus. plib; simul aries locis admouebantur. & quum quaterentur muri nihil tamen aduersus tale machinationis genus parare aut remínisa opidani conabant. omnis spes i armis & audatia erat eruptionib; crebris / stationes hostium & eos ipos qui circa opa & machinationes erant turbabāt. multis tamen locis decussus murus erat.

A ductus consul in graecam & inde transitus ad elespontum. apparatus belli cum antiocho. gesta in ualia plurib; locis in graeciam & i elespontō captio classis redit. c. n.

T VM allatum ē successore apollonie / expositō exercitu p epyrū ac thessaliam uenire / cū tribꝰ milib; peditum. & quingentis equitib; consul ueniebat. ia in sinu maliaco uenerat & pmissis ypatā q tradere urbem iuberent. p q̄ responsum ē nihil in ex cōi gtolor decreto facturos. ne tener& se oppugnatio ypate nundum amphisa recepta pmisso frē africano amplissimū duc agmen.

S ub aduentu eorum / opidani relicta urbe (iam enim magna exparte nudata mnib; erat) in arcem quam i expugnabile hīt omnes armati atq; inermes conc̄ssere. sexmilia ferme passuum in posuit castra. eo legati athenienses pmum ad. p. scipionem pgressum agmen (sic ante dem ē) deinde ad consulem uenerunt / depcantes p etol.

C lementius responsum ab africano tulerūt / q cam relinquendi honeste etoli belli queres asiam & re-

gem antiochum spectabat. lusseratq; atheniēses non romanis solum ut pacē bello pferrent / sed & etol9 suadere caeleriter auctorib; athenīesib; / freqns ad ypatam legatio etolor uenit. & spem eis pacem sermo & africani quem priorem audierāt auc̄ commemorantes / multas gentes pplosque i hyspania prius / dein africa in fidem suam uenisse / in omib9 se maiora clementiae benignitatis q; q̄ uirtutis bellicę / monumta reliqsse /. ptā uidebatur res quū additus consul / illud idem rem retulit / quo fugati ab senatu erant. eo tanq̄ nouo quū icti etoli ẽent (nec enim nihil legatione atheniensiū nec placide africani responso pfectum uidebāt) referre ad suos dixerunt uelle. Reditum in ypatā est nec consilium expediebatur. nam nec um mille talentum darent / erat. & pmisso libero arbitrio / ne in corpora sua seuiretur metuebant. uenire itaq. eos legatos ad consulē & africanū iusserūt & petere ut sic dare uere pacem nō tantū ostendere frustrantes spem miseror& uellent / aut ex suma peanie ederent / aut pmissionē ex ciuū corpora fieri iuber&. nihil impetratū / ut mutar& consul & ea quoq; irrita legatio dimissa ē. secuti & athenienses sunt & princeps legationis eor9 achidem9 fatigatos tot repulsis etolos & cōplorantes iuuenili lamentatione fortunā gentis ad spē reuocauit: auctor induciae vi mensium petendi / ut legatos mittere romam possent. dilationem nihil ad presentia mala / quippe que ultima ẽent / adiacturā leuari pmultos casus tempore interposito pntes clades posse. auctore archidemo. ite missi prius. p. sapione conuento peū indutias tpis ei9 q̄ petebant a consule ipetrauerūt. soluta obsidione amphixe. M. aalius tradito consuli exercitu prouincia decessit. Consul amphixa thessaliam repetit / ut per macedoniā tratiamq; duceret& i asiam / tū africanus frī iter q̄ insistis. L. scipio / ego q̄: approbo. totum id uerti mutuo uoluntate philippi / q si ipio nō fidus ē iter cōmeatus & omia q; in longo itinere exercitus alunt iuuantq; nob supeditabit si is destituit nihil ptratiam satis tutum hēbis

ita q: prius regis animū explorari plac& oportuē
explorabitur si n̄ expropato agentem oprim&.
qui mittetur. T. sempronius longe tū acerrim⁹
iuuenum ad id delectus p dispositos equos p
pe ī credibili caeleritate ab amphixa in elimē
dimissus die tertio pelam puenit. In co uiuio rex
erat. & in multum uini processerat eo ipa remis
sio animi suspitione depressit nouare eū qcq̄
uelle. & tum quidem comiter acceptus hospes
postero die comeatus exercitui paratos benigne
pontes in fluminib⁹ fcos / uias ubi transit⁹ diffi
ciles erant munitas uidit h̄ referens eade qua ie
rat celeritate termacis occurrit consuli. in certiore
& maiore spe lætus exercitus / ad pparata omnia
in macedoniā puenit. uenientes regio apparatu
accep & profectus ē rex. & mlta ī eo: & dexteri
tas & humanitas uisa / q̄ comendabilia ap afri
canum erant /. uiz sic ad cetera egregium ita a
cōitate / que sine luxuria eet / non aduersū md
n̄ p macedoniam m̄ s̄ et tracia psequente & p
parante oīa philippo / ad elespontum puentum
est. Antioch⁹ p⁹ naualem ad corice pugnā quū
totam yeme liberam ī apparatus terrestres ma
ritimos q: hūiss& / classi maxīe reparande ne
tota maris possessione pelleretur / intentus fue
rat. succurrebat supatum se quū classis affuis
s& rodiorum. q si ea q: (n̄ commissuros rodios
ut iterum morarent) certamini ad eet magn̄
s̄ nauium numero opus fore ut uirib⁹ ut ma
gnitudine / classem hostium equar&. itaq: &
hannibalem in syriā miserat ad phenicū acer
sendas naues / polixenda quo minus prospe
res gesta erat eo enixius ⁊ eas q̄ erant refice
re & alias parare naues iussit. ipe ī phrigia hy
bernauit undiq: auxilia acerscens & in gal
lo greciā miserat bellicosiores ea tempestate
erant / gallo greci / adhuc nū dū ex soleta stir
pe gentis / suantes animos filiū seleucū in
etolide derelinqrat / cū exercitu ad maritimas
continendas urbes / quia illinc pgamo eu
menes: hīc aphocea erethris q: romani solici

tabant. Classis romana sic ante dcm ē ad cānas
hybernat. eo media ferme yeme / rex eumenes
cum. xx. milib⁹ peditum / eqtib⁹ centū uenit. cū
pdam magnam agi posse dixiss& ex agro ho
stium / q contra ī ratiram eet hortando ppulit
liuiū: ut quinquemilia militū secū mitter&.
missi ingente predam intra paucos dies aduer
terunt. Inter hec phocee seditio orta qbusda
ad antiochum multitudīs animos auocantib⁹
grauia yberna nauium erant. graue tributum
q toge qui ingente impate erat cū quingen
tis truncis grauis & inopia frumenti pp quā
naues q: ⁊ in psidium romanū excessit / tum
uo liberata metu factio erat / que plebem ī con
tionib⁹ ad antiocū trahebat. senatus & optima
tes in romana societate pstandū censebant. defec
tionis auctores pl⁹ ap multitudīez ualuerūt / ro
dii quo magis cessatum priore estate erat / eo ma
turius equinoctio uerno eundem pasistratum
classis pfectum / cū. vi. & .xxx. nauib⁹ miserūt.
iā Liuius a cannis cū. xxx. nauib⁹ & .vii. quadri
remib⁹ / quas secum eumenes rex adduxerat eles
pontū petebat / ut ad transitū exercitus / quē tra
uentuz opinabat pparar& que op⁹ eent in por
tum quem uocant acheoz classem pmū aduīt.
in ylium ascendit. sacrificio q: minerue fco le
gationes finitimas ab eulente & dardano & roctio
tradentes in fidem ciuitates suas benigne audiuit.
in ad elephonti fauces nauigat. & .x. nauib⁹ īsta
tione ꝯ abidem relictis / cetera classe in europam
ad festum opugnandum traiec. iam sbeuntib⁹
muros fanatici galli pmū cum solemni hītu an
portam occurrunt iussu sce matris deum floris dee
eueniere memorat ad pcandū romanū / ut pcer&
menib⁹ urbiq: nemo eoz uiolatus ē /. mox uniu
sus senatus cum magratib⁹ ad dedendam urbem
processit. Inde abidum traiecta classis ubi cum
temptatis p colloquia aīs nihil paccati respōderet /
ad oppugnatione sese expediebant dum hec ī eles
ponto gerunt polixenida regius pfectus (erat au
tem exul rodius / quū audiss& pfectam a domo

pplariū suoꝝ classem & pausistratū pfectum supbe
quedam & contemptim ī se contionantē dixisse. p
apuo certamine animi aduersus eum sumpto nihil
aliud dies noctesq; agitabat animo q̄ uerba magni
fica ei' reb' confutaret & mittit ad eum hominē & illi
notum q dicat & se pausistrato p̄rieq; sue magno
usui si liceat fore & apausistrato se restitui ī patriā
posse / cū quo nam modo ea fieri possēt & mirabund'
pausistratus pauctaret / fidem petenti dedit agēdę
comiter rei aut agendę silentio. tum interniunt'
classem regiam aut totam aut maiorem ei' ptem po
lixenidam traditurum ei p̄cipuū tanti meriti nul
lum aliud pacta q̄ reditum ī p̄ium. magnitudo
rei nec ut crederet nec ut aspnaret dea effecit / panor
mum famię petit / ibiq; ad explorandam rē
quę oblata erat substitit ultro citroq; nuntij cur
sare. nec fides ante pausistrato fca est q̄ coram nū
tio eius polixenida sua manu scripsit / se ea q̄ pol
licitus esset & fāturum. signoq; suo ī pressas tabellas
misit. & uero pignore uelut auctoratū s̄ prodito
rem ratus ē / nec enim eum q sb rege uiuere & comi
tem fuisse / ut aduersus semetipm indita manu
sua testata dare & ī ratio simulate pditionis ꝑ pōtū
omnium se rex apparatum omissum polixenidas
dicere nō remigem nō socios nauales ad classes
frequentes habiturum sbductum / pstimulationem
reficiendi quasdam naues alias ī propinquos por
tus dimissurum. paucas ante portum ephesi in
salo bituram. quas si exiere rex cogere & obiectur
certamini fore & quam negligentiā polixenidam
in classe sua pausistratus hituꝝ audiuit eā ipse ex
templo buit. partem nauiū ad cōmeatus arcēdos
ab carnalium ptem famē adurbem misit: ut pa
ratus ēet quum signum agrediendi a pditore ac
episset & polixenidas augere simulando errorem
sbducit quasdā naues / aliās uelut sbducturus eet
naualia reficiat. remiges ex hybernis nō ephesum
accersit. Sed magnesiam occulte cogit. forte quidā
antiochi miles quū famum rei priuate cā uenis
set & prospeculatore depbensus / deducat̄ panthor
mum ad p̄fectum. Is pauctanti qd ephesi ageret

incertū metu.

incertum metu an egra suos an sincera fide / oia apit
classem paratam instructamq; ī portu stare remi
gium omniū / magnesiam ad sipulū missum p
paucas naues subductas ee & naualia regi nūq̄ in
tentius rem nauale administrata ee. hec ne pueris
audirentur animus errore & spe uana p̄occupatus fec.
polixenidas satis omnib' compatis / nocte remige ma
gnesia accersito / deductisq; raptim que sb ducte erat na
uibus eum diem nō tam apparatu absumpsisset & q̄
q conspici proficiscentem classem nolebat / p' sol' occa
sum pfectis. lxx. nauib' rectis uerto aduerso an lu
cem pigella portum tenuit. ibi quum interdiu ob
eandem cām quiesset & nocte inproxima famię terre
mouecit. hic meandro cum archipignata quinq; na
uib' rectis / palimirū iusso petere atq; in armatos / q̄
proximum p agros iter eet / panormū adtergum
hostium ducere. ipe interī classe diuisa exutaque
pte fauces portus tenere. panormū petit. pausistrat'
primo ut ī re nec inopinata turbatus parump dem
uetus miles celeriter collecto aio / terra melius ar
ceri q̄ mari hostes posse ratus armatos duob' agmi
nib' ad promontoria q̄ cornib' obiectis ab alto
portum faciunt / duc inde facile excipitib; ho
stem submotur? id inceptum eius / quum nicader
a terra iussus conturbasset & repente mutato ꝑsilio na
ues conscendere os iub & / tu uo ingens pauor mi
litum nautarum q̄: trepidatio orta & uelut fu
gā innaues fieri quum se mari terraq; simul cer
nerent circumuentos pausistratus unam uiā salu
tis ee ratus / si uim facere / p fauces portus atq; erupe
ī mare apparatū possēt. postq̄ ostendisse suos audit
seq ceteris iussit. ipe cōcitata naue remis / ad hosti
um portus tendit. supantem iam fauces nauem
ei' polixenidas trib; quinq; remib' circūstitit. na
uis rostris itta supmitur. telis obruuntur propu
gnatores / inter quos pausistratus ī pigre pugnas ī
terficitur nauium reliqꝝ & an portū alię in por
tu deprehense. quędam amicam dro / dū moliūt
a terra capte. v. tantum rodie / naues / cū duab; co
pis effugerunt terrore flame micantis / uia sibi
inter confertas naues fca ꝑ ris. n. bini pra ꝑminē

tib⁹ trullis ferreis multū conceptū ignem p̄ se
portabant. eritee triremes quū haud pcul a sadio
rodiis nauib⁹ / quib⁹ ut eēnt p̄sidio ueniebat
obuie fugientib⁹ fuissent ī elespontū ad rōnos
cursum aduertunt. Subide tp̄s seleucus pditā
phoceā: porta una p custodes apta recep̄ & cuna
eliaq: eiusdem ore urbes ad eum metu defecerī.

Gesta in obsidione abidos. aduentus classis. roma
norū in greciā. gesta naualia ī pluribꝰ locis. &
oppugnatio pheree urbis. c. III.

d DVM hec ī etolide gerunt abidas quū p aliqt
dies obsidionē tolerass& p̄sidio regio tutante
moenia / iā omnib⁹ fessis / philora q: p̄fco p̄sidii
pmittēte magr̄atus eoꝝ cum liuio de ꝯditiōib⁹
tradende urbis agebant rē detinabat / q utrum
armati an inermes emitterēt paꝝ ꝯueniebant.
hec agentib⁹ quum īteruenissꝫ nuntius rodioꝝ
cladis emissa de nauib⁹ res ē / moetuēs. n. liuius
ne successu tante rei inflatus polixenidas / classē
que ad cannas erat opprimer& . abidi obsidioē
custodiaq: elesponti relicta / naues q: sb ducte can
nis erant / dedux. Eumenes eleam uenit / Liui⁹ oī
classe / cui adiunxerat triremes duas mitilenas
phoceam petit. qua cum teneri ualido regio p̄sidio
audiss& / nec pcul seleuchia castra eē depopulat⁹
maritimā oram & preda maxīe hominū rapti
ī naues imposita / tantum morat⁹ dū eumenes
cum classe assequeretur / samū petere ītendit / ro
dijs primo audita clades simul pauorē simul luc
tum ingentē fec. nam p̄ter nauiū militū q: iac
turam / q floris q roboris in iuuentute fuerat
amiserant multis nobilib⁹ secutis / inter cetera
auctoritate pausistrati que inter suos merito ma
xīa erat / deīn q fraude capti & q a ciue suo
potissimum forent in irā luctus uertit. x. exte
plo naues & diebus p⁹ paucis. x. alias p̄fco oīm
eudemo miserunt: que alijs uirtutib⁹ bellicis
haud q̄q̄ pausistrato parē cautiorē / q minus
aī erant ducē futurum credebant. Rōni & eu
menes rex ī eruritea p̄mum classem aplicuert.
ibi noctem unā morati postero die orichti pelore

promontoriū tenuerūt. in quum ī pxima samie
uellent traicere nō expectato sol⁹ ortu / exq statu
cæli notare gubernatorē possent ī cærtā tempe
statē miserum. medio incursu aquilone ī sep
temtrionē uerso ex aspa fluctib⁹ maris iactari
coepunt. polixenidas samū petituros ratus ho
stes: ut se rodie classi coniungerī ab epheso
profectus primo admionesum stetit. in ad
uiatum quam uocant insulā traiec / ut p̄ter
uehentes quas aberrantes ex agmine naues
poss& aut posterum agmen oportune adori
retur. p⁹ q̄ sparsam classem tempestate uidit
occasionem primo agrediendi ratus paulo
post increbescente uento & maiores uoluēte
fluctus q2 pueniere se ad eos uidebat non
posse / ad etalcam insulam traiecit ut in poste
ro die samum ex alto petens naues agredere
tur. romani ps exigua primis tenebris por
tum desertum samie tenuerī. classis cetera
nocte adacta in alto iactata ineunde portū
currit. ibi ex agrestib⁹ cognito hostium naues
ad etoliam stare consilium hītum utrū exte
plo decernerī quum rodiā expectarēt classē
dilatare / ita enim placuit. corinthum vn̄ ue
nerant traiecerī. polixenidas q: quū frustra
stetiss& ephesum redijt. Tum romane naues
uacuo ab hostib⁹ mari / samum traiecerī eode
& rodia classis / post dies paucos uenit quā
ut expectatam eē apparerī / pfecti ex templo
sunt ephesum: ut aut decernerēt naualicer
tamine / aut si detractarī hostis pugnā / q pli
mum intererat ad aīos ciuitatū timoris con
fessionē exprimer& . ꝯ fauces portus ī structa
in frontem nauiū acie stetere. p⁹q̄ nemo ad
uersus ibat classe diuisa ps in salo ad hostiū
portus in anchoris stetit / ps interrā milites ex
posuit. ī eos iam ingentē predam late depplato
agentes agro andronicus macedo / qui in p̄
sidio ephesi erant: menib⁹ apropinquātes erup
tionem fecit. exutosq: magna pte p̄de admare
ac naues redegit. postero die insidiis medio

ferme uie positis ad eliciendū extra mœnia mace
donem romani ad urbē agmine ire. Vn̄ quū ea
ipa suspitio nequis exire & deterriuisse & / redierit
ad naues. & terra mariq: fugientib; hostib; certam
samū unde uenerat classis repetit. in duas socioꝝ
ex italia / duas rodias triremes / cum pfcō epicrate
rodiorum ad fretum cephalaie tuendū / pretor
misit. Infoestum id latrocinio lacedemonijs hibi
stras cum iuuentute cephalanū faciebat. clausūq:
iam mare commeatib; italicis erat. pirey. L. emilio
succedenti ad nauale prelium epicrates occurrit.
qui audita clade rodiorum / quum ipe duas tan
tum quinqueremes hret / epicratem cū quatuor
nauib; in asiam secum reduxit. p secute & apte
ateniensiū naues sunt. egeo mare traiec / deinde
timasicrates rodius / cum duab; quadriremibus
a samio nocte intempestate uenit. deductusq:
ad emilium presidii causa se missum ait / q eam
oram maris infoestam / onerariis / regie naues ex
cursionib; crebris ab elesponto atq: abido facerēt.
T raicienti emilio achio samum / due rodie quadri
remes misse obuiam a liuio. & rex eumenes cū
duab; quinqueremib; occurrit / samū postq̄ est
uentum / accepta a liuio classe. & sacrificio ut as
sol & rite fcō / emilius consilium aduocauit. ibi
C. liuius (is. n. est primus rogatus) sententiam ne
minem fidelius dare posse dixit / q̄ eum q id alti
suader & q ipe si in eodem loco eēt facturus fuerit.
se in animo hūisse tota classe ephesum petere. & one
rarias ducere. multa sabura grauatas. atq: eas ī fau
cibus portus subpmere. & eo minoris molumēti ea
claustra eē / q̄ in fluminis moīm longum angustū
& nodosum hostiū portus sit. ita ademptuꝝ se maris
usum hostib; fuisse inutilemq: classem fcūrum. Nul
li ea placere sententia. eumenes rex quesiuit qd tā
dem i demersis nauib; frenassent claustra maris /
utrum libera sua classe absesuri m̄ forent ad opem
ferendam sociis terroremq: hostib; pbendū / an nihil
ominus tota classe portum obsessuri. si enim absce
dant cui dubiū eē / quin hostes detracturi demersas
moles sint & minore molumēto apturi portum / q

instruant. Sin autem manendū i nihilominꝰ qd atti
nere claudi portū / opulentissiā urbe fruentes omnia
asia pbente quieta estiua acturos romanos apto in
mari fluctib; tempestatib; q: obiectos omniū ī opes
assidua statione futuros ipos magis alligatos ipedi
tosq: nequid eorum que agenda sunt possint a
gere q̄ ut hostes clausos hebant. Heudamꝰ pfcus
rodie classis magis eam s displicere sententiā ondit
q̄ ipe quid censer & faciendum dix. Epicrates rodiꝰ
omissa in pntia epheso mittendā nauiū ptem ī cili
ciam censuit. & ypatam cap gentis in societatē adiū
gendum. in duas magnas res usui fore & rodios pac
catis circa insulam suam terris totis uirib; incumbere
ī unius belli q aduersus antiochū sit curam posse.
& eam classem quae ī cicilia comparent intercludi
ne polixenide coniungantur. maxime mouit sma.
placuit tamen rigilum / classe tota euehi ad portā
ephesi ad inferendum hostib; terrorē. Lutius cum
duabus quinqueremib; liuius cū. iiii. quadrire
mib; rodiis & duab; aptis / cū mirneis ī cicilia est
missus. rodium prꝰ iussus adire. & oīa cū hiis coī
care consilia. Ciuitates quas pteruectus ē miletus
mindꝰ impata enixe fecerunt. rodiū ut uentū est
silꝰ & ad quam rem missus eēt / hiis exposuit & cō
suluit eos approbantib; cunctis: & ad eam quā hebat
classem assuntis trib; quadriremib; nauigat pata
ram. primo ss uentus / ad ipam urbem efferebat eos
sperabantq: subito terrore aliquid moturos. pꝰ q̄ cir
cumagente uento fluctib; dubiis uolui ceptum ē
mare puicerunt qdem remis ut tenerēt terram sed
nec contra urbem tuta statio erat / nec an hostiū
portus ī salo stare poterant / aspo mari & nocte
iminente preteruecti moenia portū penicū minꝰ
duū milium spatio in distantem petiere / nauib;
ad maritima uix tutū. sed alie insup iminebant
rupes quas celeriter opidani assumptis regis mi
litib; / quos ī presidio hebant cepunt. aduersus q̄s
liuius / q̄q̄ erant iniqua ac difficilia ad exitus lo
ca in eos auxiliares ī cemineoꝝ expeditos iuue
nes misit. hii dum missilib; primo aduersus pau
cos leuib; lacescebat pugna sbstinuerūt certamen

p'q̄ plures aburbe affluebāt & omnis multitudo effundebatur timor īcessit: leuiū ne & auxiliares circumuenirent̄ / & naub⁹ q̄ atra periculum ēet. Ita nō milites solum: ſ nauales q̄ socios remigum turbam / qb⁹ quisq: potrat telis armatos i prelīū eduxit. tum q̄: anceps pugna fuit / nō q̄ multes solum aliquot. ſ Lucius apustius tumultuario prelio cecidit. postremo tm fusi fugati q: sunt. celicii ad urbem compulsi & romani quū haud mediocri victoria ad naues redierunt in indies lesum profectū sinum / q lattere uno cānam / altero ciciliam contingit / obmisso patarā amplius trep tandi rodii domum dimissi s. Liuius preuectus asiam in greciā transit: ut conuentus sapionib⁹ qui tum circā tessaliā erant italiā tracer& Emilius p'q̄ obmissas i cicilia res & liuiū p fetum i italiā cognouit quū ipe ab epheso tempestate repulſ irrito īcepto sanum reuertiss& / turpe ratus frustra patbaram ēe / proficisci eo tota classe & summa ui agredi urbem statuit. miletum & ceteram oram sociorum preuecti / i barcliā & ycō soni destensionē ad iacum fecerunt. urbem regium tenebat plidiū & agrum circa. rō hostiliter de pplati sunt. missis deinde qui p collocuta principum & magratuū temptarent aios. postq̄ nibil impotestate sua Rnderūt ēe adurbē oppugnandam ducit. erant iacensiū exules cū romanis frequenter rodios orare institerūt ne urbem uicinam s & cognatā innoxiam pisse lucer& sibi exilij nullam aliam cām ēe q̄ fidem erga romanos. eade ui religionū / qua ipi pulsi sunt / tm eos q inurbe maneant. omniū iacetiū unam mentem ēe. ut seruitutem regiam effugerent rodii moti p̄cib⁹ eumene & rege assumpto simul duas necessitudines cōmemorando sil' obsel se regio plidio urb cāum miserando puicerut: ut oppugnatiōe absisterē: p fū in paccati. ceteru quū oram alie legeret / lorima (portus adiusus rodium ē) puenerūt. ibi in principiis ſmo pmo inter tribunos militū secretus oritur. deīn ad aures ipi' emilij puenit abdua classem ab epheso

a suo bello / & a tergo liber relictus hostis i tot p-pinquas sociorum urbes omnia impune conari posset. Emilium mouere. uocatos q: rodios / quū pacctatus ēet / utrum nā pataris unuersa classis in portum stare possz quum respodiss& nō posse / cām nactus obmittendę rei famū reduxnaues.

Finitus seleua i regnum eumenis obsidio pgamilegato antiochi frustra petentis pacem. auxilium achaeorum & solutio obsidionis pgameorum. c. iiij

ERIDEM tp' seleucus antiochi quum p omne yber norum temp' exercitum meolide continuiss& ptim sociis ferendo opem ptim quos i societatem plicere non poterat depopulandis transire i fines regni Eumenis / dum is procul ab domo cū rōnis & rodiis caliae maritima oppugnar& statuit ad eleam primo i festis signis accessit. deīn obmissa opugnatione urb / agros hostiliter depplat / ad cap arcemq: regni pgamum ducat oppugnādam. Attal' primo stationib⁹ ante urbem positus & excursatione eqtum leuisq: armaturę magis lacescebat / q̄ substinebat hostem. postremo quum pleuia exptus nulla pte uirium se parē esse se recepiss& obsideri urbs cepta. Eodem tpe ferme & antioch' ab apamea profectus sardib⁹ primum deinde haud procul seleuchi castris i caput carey amnis statiua huit cum magno exercitu mixto uariis ex gentib⁹ plurimū terroris / gallorum mercede conductis quatuor milibus erat. hos paucis admixtos ad puastandum passim pgamenū agr milites emisit. Quae p'q̄ samum sunt nuntiata primo eumenes aduocat' domestico bello / cum classe eleam petit. in quū ptus fuiss& eqtum peditūq: expeditus / plidio eorum tutus priusq̄ hostes sentir& aut moue rentur' pgamum contendit ibi rursus leuia p excursiones proelia fieri cepta. Eumene sume rei discrimen haud dubie retractante. paucos dies post / rōna rodiaq: classis. ut regi opem fer r& eleam mouert. quos u exposuisse copias elea & tot classes inimū conuenisse portum. Antiocho

allatum ē & sub idem tp̄s audiuit consule cum
exercitu iam ī macedonia ēē parariq: ad transitū
elesponti opus ēē tunc tp̄s uenisse ratus p̄ q̄ tra ma
riq: simul urgeretur agendum de pace ēē tumu
lum quendam aduersus eleam castris cepit ibi pe
ditum omnib; copiis relictis exequitauerant sex
milia equitum in campos sub ipa eleae moenia de
scendit misso caduceatore ad emilium uelle se de
pace agere. Eumene a pgamo accito adhibitis &
rodiis haud aspnari pacem. Eumenes nec hostiu
ēē dicere eo tempore de pace agi. nec exitum rei ī
poni posse / qui enim inquit aut honeste īclusi me
nib; & obsessi uelut leges pacis accipiemus / aut
cui rata ista pax erit quam sine consule nō ex
auctoritate senatus iussu p̄ r̄. pegerimus. Quaero
enim pte pace fcā rediturus ne extemplo ī italia
sis? classem exercitūq: ducturus / an expectatur
quid de ea re consuli placeat / quid senatus cen
seat aut ppls iubeat. Restat ergo ut maneas ī
asia & rursus ī yberna copie educte obmisso bel
lo exauriant comeatib; prebendis socios. deīn
sutauisum sit hiis penes q̄s potestas fuerit instau
remus nouum de integro bellum / qd̄ possumus
si ex hoc impetu rer̄ nihil prolatando remittit an
yemem dus uolentib; pfecisse hec sma uicit. Rnsūq:
antiocho ē ante consulis aduentum de pace agi
non posse / Antioch' pace nequicq̄ temptata ua
statis elecisium primum deinde pgamenor̄ a
gris relicto ibi seleuco filio ibi ad dramiteum
hostiliter itinere fcō petit agrum opulentū quē
thebes uocant / campum carmine homeri nobi
litatum nec alio ullo loco asie / maior regiis mi
litib; pta ē preda. Eodem ad ramiteū ut urbi p̄
sidio ēent nauib; circumuecti. Emili' & eume
nes uenerūt. p eosdem dies forte eleam ex acaia
mille pedites cum. c. eqtib; dyaphane oīb; hijs
copiis p̄posito accesserunt q̄s egressos nauib;
obuiam missi ab athalo nocte pgamū deduxe
runt. ueterani ōs & piti belli erant / & ipe dux
philopenis summi tum oīum grecor̄ īpatoris
discipul' / q biduū simul ad quietem hōmuz

equor̄ q: & aduisendas hominum stationes qb; locis
stationib; q: acceder & recipentq: sese sup̄sserūt ad ra
dices fere collis in quo posita urbs ē regii succedebāt.
ita libera a tergo pplatio erat nullo ab urbe ne ī sta
tiones quidem procul iacularet̄ ex currente neqcq̄
semel compulsi metu se menib; incluserūt cōtempt'
eorum & inde negligentia apud regios oritur. nō
stratos nō infrenatos magna pars habebant equos
paucis ad arma & ordines relictis. dilapsi ceteri sp
serant se toto passim campo. ps iuueniles lusus lasci
uiamq: pars uestientes sub umbra quida somno &
strati hec diaphanes ex alta urbe pgamo contempla
tus arma suos capere & ad portam presto ēē iub &.
ipe attalum adit. & in animo s̄ ēē dixit hostium
stationem temptare. egre id pmittente attalo qppe
q. c. equitib; aduersus sixcentos mille peditib; cum
quatuor milib; pugnaturum cerner & porta egres
sus / haud procul statione hostium occasionem o piēs
considet & qui pgami erant amentiam magis q̄
audatiam credere ēē. & hostes paulisp ī eos uersi
ut nihil mouere uiderunt ne quicq̄ ex soluta ne
gligentia insup & eludentes paucitatem mutarūt
diaphanes quietus aliq̄diu suos uelut ad spectacu
lum mō eductos continuit. postq̄ dilapsos ab ordi
nib; uidit peditib; quantum accelerare possint / seq
iussis / ipe princeps inter equites cum turma sua qua
poss & effusissimis habenis clamore ab oī simul pe
dite atq: equite sublato stationem hostium īpro
uisu inuadit / non homines solum sed equi & ter
riti quum uincula abrupiss & trepidatione & tu
multum inter suos fecerunt. pauci stabant ī paui
di eq. eos ipos non sternere / nō infrenare aut ascen
dere facile poterant. multo maiorē q̄ pro numero
equitum pauorem acheis inferentib;. pedites uō
ordinati & pparati sparsos p negligentia & semi
somnes ppe ad horti sunt. cedes passim fugaq: p
campos fcā est. diaphanes secutus effusos quoad
tutū fuit magno decore genti acheor̄ pto specta
uerunt enim emenib' pgami nō modo uiri sed fe
mine & in p̄sidium urb redit. postero die regie
magis composite & ordinate stationes qngentis

passibus longius ab urbe posuerunt castra & achei
eodem ferme tempore: atq: in eūdem locum pcesse-
runt. p multis intenti utrinq: uelut iā futurū im-
petum expectauere. p'q̄ haud procul occasu solis
redeundi in castra tempus erat regii / signis col-
latis abire agmine ad iter magis q̄ ad pugnā
ꝯposito cepere. quieuit diaphanes quum ī conspec-
tu erant / deinde in eodem quo pridie impetu
ī postremum agmen incurrit. tantūq: rursus pa-
uoris ac tumultus incussit / ut quū terga cederē-
tur / nemo pugnandi cā restitit: trepidantesq: &
uix ordinem agminis seruantes ī castra cōpulsi
sunt. hec acheorum audatia seleucū ex agro per-
gameno mouere castra cogit. Antioch' p'q̄ roma-
nos ad tuendum ramiteum uenisse audiuit / ea
quidem urbe abstinuit. de populatus agros phe-
ream inde coloniam mitilbenoꝝ expugnauit
cōton & corilenus & afrodosias & p'me p'mo
impetu capte sunt. in p achaiam achiram sardi-
is redijt. seleucus in ora maritima p manēs alijs
terrori erat aliis presidio.

Pugna naualis cōflictus & fuga regie classis c. v.

CLASSIS romā cum eumene rodiisq: mitilenē
primo inde retro un̄ profecta erat eleam redit.
inde phoceam petentes ad insulā quā bachiū uo-
cant (imin & urbi phocensium) appulerūt. &
qb; an̄ abstinuerant templis signisq: (egregie
autem exornata insula erat) quum hostiliter di-
ripuiss& / ad ipam urbem transmiserūt. eam diuisis
inter se ptib; cum oppugnar& & uiderent sine opib;
armis scalisq: capi non posse missum ab antiocho
p̄sidium trium milium armatoꝝ cum intrass&
urbem ex templo oppugnatione obmissa classis
ad insulam se recepit nihil aliud / q̄ de popula-
to circa urbem hostium agro Inde placuit eume-
nem domum dimitti & p̄parari consuli atq: ex-
citui / quae ad transitum elesponti op' eēnt. ro-
manam rodiamq: classem redire samum atq: ī
instatione ēē / ne polixisenidas ab epheso moue-
r&. Rex eleam / romani ac rodii samū redierūt.
ibi. M. emilius fr̄ pretoris decessit / rodij celebra-

tis exequiis aduersus classem quā fama erat ex
siria uenire xiij suis nauib; & una quinq: remi
ad terram midiacoꝝ ut ibi instatione eēt pfecti
sunt. biduo anteq̄ eudamus cum classe a samo
uenir& xiii. a rodo naues cum amphida p̄fcō
aduersus eandem siricam classem missae / assup-
tis nauib; quatuor / quae carie p̄sidio erant op-
pugnantib; regiis dedala & quedam alia pua
castella / obsidione exemerunt. Eudamum con-
festim exire placuit. Addite huic q̄: sunt ad eā
classem quam hebat / sex apte naues profectus
quum q̄tum accelerare poterat maturass& ad
portum (quem magistri uocant) p̄gressos con-
sequitur. inde uno agmine phasalidem quū
uenissē optimum uisum ē ī hostem opiri in
ꝯfinio licie & pamphilie / phaselis ē prominēs
penitus in altum conspicitur q: p'ma terraꝝ / rodiū
a cilicia petentib; & procul nauiū p̄b& ꝯspectū
eo maxime uti obuii classi hostium eēnt. Elen- Telectus
tus locus ē. Caeterum q̄nō puiderūt & loco gra-
ui & tempore anni (medium enim estatis erat)
ad hec in solito odore ī gruere. morbi uulgo ma-
xime ī remiges cepūt cuius pestilentie metu
pfcī quum preter ueherent pamphilum sinū
ad eumedontem annem appulsa classe audi-
unt aspediis iā hostes ēē. tardius nauigauerūt
regii aduerso tempore ethesiarū quo uelut flat'
fauonij uenti eēt. rodioꝝ due & xxx. maio-
ris forme nauium erant. In qb; tres heteres qua-
tuor exotes hebat p̄ter has decem triremes erāt
& hij ad ēē hostes ex specula quadā cognouere.
utraq: classis postero die p'ma luce tanq̄ eo die
pugnatura portu mouit. & p'q̄ supa supauere
rodii p montorium q̄ ascida p min& in altum
ex templo & conspecti ab hostib; sunt. & ipi eos
uiderunt a regio sinistro cornu q̄ ab alto obiec-
tum erat hannibal / dextro Apollonius purpu-
ratoꝝ un' p̄erat. & iā in fronte directas hebāt
naues regij longo agmine ueniebant p'ma p̄to- agm̄
ria nauis eudami erat / cogebat caridicus & pha-
philidas / medie classi eudamius p̄erat. p'q̄ hostiū

aciem instructam / & paratam ad conarre dum ui
dit / & ipe maltum uehitur & demceps que seq̃ba
tur ferentes ordinem / in frontem dirigere iub&.
ea res primo tumultum p̃buit. nã eumenes i alto
puectus erat / ut ordo omnium nauiũ ad terram
explicari poss&. & festinans ipe ppe cum .v. solis
nauib; hannibali occurrit / ceteriq; in frontẽ erigere
uisi erant. nõ sequebantur. extremo agmine loca
nihil ad terram relicti erat trepidantib; q: his iter
se iam in dextro cornu aduersus hannibalem pu
gnabatur. Sed momento temporis & nauium ut
& usus rei maritime / terrorẽ omnẽ rodiis depsit
nam & maltum celeriter euecti naues locũ p se
q: uenienti ad terram dedere. & si qui cõcurrerat
porro cum hostium naue / aut pram lacerabat / aut
remos deturgebat / aut libero inter ordines dis
su preter uecta i puppim impetum dabat. ma
xime exterruit. heptesis regia a multo minore ro
dia naue uno ictu demersa. itaq: um haud du
bie dextrum cornu hostium i fugam inclinabat.
Eudamum / in alto multitudie nauium / maxie
hannibal ceteris cornibus aliis omnib; longe pstan
ter urgebat. & circumuenisset ni signo sblato ex
pretoria naue / quo dispsam classem in unũ colli
gi mos erat. Omnes q in dextro cornu uicerat na
ues ad opem ferenda concurrissent. Tum & han
bal queque circa eũ naues erant capesant fugã.
nec insequ rodij ex magna parte egris / & ob id cele
rius foessis remigib; potuerut / quum i alto ubi
sbstiterant cibo reficerent uires / contẽplat eudam
hostes / claudas mutilatasq: naues aptis naub re
multo trahentes. xx. paulo amplius integras absce
dentes. ptoria nauis silentio fco. exurgite iqt &
egregie spectaculum capesate oculis. consurrexere
omes / contemplanq: expugnationem fugãq: ho
stium prope una uoce omes ut sequerentur ex
clamauerunt. ipius eudamii multis ictib; uulne
rata nauis erat. pãphilidam & clariticũ insequ ad
putarent tutum iussit aliq̃diu secutis. p q̃ tẽ ap
ppinquabat hannibal ueriti ne includerentur
uento in hostium ora ad eudamũ reuti. hepte

captam / que p̃ cursu icta erat egre phasalida ptra
xerunt. in rodium / nõ tam uictoria lẽti q̃ alius
alium accusantes q̃ quum potuiss& nõ omnis sb
mersa aut capta classis hostium for& redierũt.
Hannibal ictus uno prelio aduerso / ne tum de pa
uebi litiam audebat / quum cõiungi ueteri regie
classi q̃ primum caper& & ne id ei faceret liberet
rodii cararis clitũ cum .xx. nauib; rostratis ad pa
tharam & megisten portum miserunt. Eudamum
cum .vii. nauib; maximis ex ea classe cui pfuerat
samum redire ad romanos iussert. quatũ filio
q̃tum auctoritate ualer& / compeller& romanos
ad patharam expugnandam. magnam romanis
letitiam primus uictorie nuntius / dem aduẽtus
attulit rodiorum & apparebat si rodys ea cura depta
eet uacuos eos tuta eius regionis maria pstaturos. f
pfectio antiochi a sardib; ne opprimerent urbes ma
ritime abscedere custodia yonie atq: eolidis pibu
erunt. pamphilida cum .iii. nauib; tectis ad eam
classem que circa patharam erat miserut. Antioch
nõ ciuitatum modo quae circa se erant ꝺhebat psi
dia: sed ad prusiam bitinẽ regem miserat lega
tos litteras q: / quibus transitum in asiam romano
merepabat. uenire ad omnia regna eos tollenda ut
nullum usq̃ orbis terrarum nisi romanũ impium
eet. philippum nabi expugnatos se tertiũ peti: ut
quisq: proximus ab oppresso sit. p omnes uelut
contines incendiũ puasurum a se gradu in biti
niam fore q̃n eumenes iuolutaria seruitute cõcessis&.

Sortas prasie regis cũ romanis. trepidatio antiochi.
defunpno miotelii. pugna naual & cõflictus regie
classis. c. vi.

HIS Motum prusiam lre sapiois cos. sed eius fris ma
gis africani assumptiõe tali auerterũt q pret ꝺsuetu
dine ꝑpetuam .p. i. augendi oi honore regum socio
matestatem domestias ipe ex. prusia ad pmerẽdam
amicitiam suam compulit. regulos se acceptos i fide
hyspanie regel reliquisse masinissam nõ in prio m
reliquisse regno / f in siphacis / a quo an expulsus fuis
s& regnũ impoluisse. & ẽe eum nõ africe in regum
longe opulentissimũ / f toto i orbe terra: cui us regis

t bitinie

uel maiestate l uiribꝫ parem philippū & nabin hostes &
bello supatos a tito quintio. tn̄ in regno relictos phi
lippo quidē anno priore & stipendiū remissum &
filium redditum & quasdā ciuitates ex macedoniā
patientibus romanis impatoribꝫ recepisse eū. In eadē
dignitate & nabin futurꝫ fuisse / nisi quū suus
primum furor deīn fraus etolorum assumpsisset &
maxime confirmatus ē animus regis / p q̄ ad eū
C. Liuius qui p̄tor ante classi p̄fuerat / legatus a ro
ma uenit / & docuit q̄to & spes uictorie certior
romanis q̄ antiocho & amicitia santior firmi
orq: apud romanos futura eēt. Antiochꝰ p q̄ a
spe societatis prusciae decidit. Ephesum absardi
bꝫ est profectus ad classem / que p aliq̄t mēses ī
structa ac parata fuerat uisendam. magisq: ter
restribꝫ copiis exercitum romanū & duos scipio
nes impatores uidebat sbstineri nō posse / q̄q:
res naualis ipa p se aut temptata s nunq̄ foeli
citer / aut tunc magne & caerte fiduciae eēt. erat
tn̄ nomen tum ī presentia spei / q & magnā
ptem rodie classis circa pataras ēē & eumenē
regem cum omnibꝫ nauibꝫ suis consuli obuiā
ī elespontum pfectum / audierat. aliqd & in
flamabat animos / classis rodia ad samū p occi
sionem fraude assumpta p̄patas. hiis fretus po
lixenida cum classe ad temptandā omnimodo
caertaminis fortunam misso ipe copias ad noc
tium ducit. id oppidum colophoniū mari in
minēs / abē uetere colophone duo ferme milia
passuum & ipam urbem sue potestatis ēē uolebat
adeo ppinquam epheso / ut nihil terra mari ue
agetur / qd non subiectum oculis colophoniorꝫ
ac p eos notum extemplo rōnis eēt. q̄s audita
obsidione nō dubitabat ad ope sotie urbi fere
dam / classem a samo molituros. Ea occasione po
lixenida ad rē gerendā fore. igit̄ opibꝫ oppugna
re urbem agressus / ad mare ptibꝫ duabꝫ pariter
munitionibꝫ deductis utrinq: uineas & aggerē
muro uinxit. & testudinibꝫ arietes admouit
qbꝫ territi mal colophoni oratores / Samū ad L.
emiliū fidem p̄toris. p. q. r. īplorātes miserūt

emilium & sami segnis diu mora offendebat. n̄
minus opinantē q̄ polixenida bis neqcq̄ ast puo
catum potestatē pugne fcturum ēē & turpe extima
bat. Eumenis classe adiuuare cōsulem ad traicie
das ī asiam legiones / se colophōis obsesse auxilio ī
certū finem habiture alligari. Eudamꝰ rodius qe
te tenuerat eum sami cupientem proficisci ī eles
pontum / cunctisq: instare & dicere q̄to satius ēē
uel socios obsidione eximere / l uictam iā classem
iterum uincere & totam maris potestatē eripere
q̄ desertis sociis tradita antiocho asia / terra / mariq:
in elespontum / ubi satis eēt. Eumenes classis a sua
pte belli discedere. pfci a samio ad petendos cō
meatus consumptis iam omnibꝫ chium parabat
traicere. id erat oreum rōnis eo q̄ ōs ex italia mis
se onerarie dirigebant cursum. circumuecti ab
urbe aduersa insulae: obiecta aquiloni / ad chiū
& heritras sunt quum pararet traicere lris certior
fit / frumenti uim magnam chiū ex italia ue
nisse uinum portantes naues tempestatibꝫ rete
tas ēē. simul allatum ēē. Theios regie classi beni
gne cōmeatus p̄buisse. quinq: milia uasorꝫ uini
policitos ēē. theium ex medio cursu classem re
pente aduertit aut uolentibꝫ hijs usurꝫ cōmea
tu pato ī hostibꝫ aut ipos p hostibꝫ hīturus quū
direxissent proras. xv. ferme eis naues circa mio
nesum apparuerūt / quas primo ex classe regia
p̄tor ēē ratus institit seq. Apparuit deīn pirati
cos cilicensos lembos ēē. chiorum maritimā ōra
depplati cum omnis generis p̄da reuertētes. p q̄ ui
dere ex alto classem in fugam reuertert & caeleri
tate supabant leuioribꝫ & ob id fabrefactis naui
giis & p̄ores terre erāt. itaq: prius q̄ appīquar &
classis / mionensum p fugerūt. un̄ se e portu rat
abstracturum naues ignaras loci sequebat p̄tor.
M ionesus pmontoriū / inter theiū samumq: ē / ipe
collis ē inmodum mete ī auectū cacum̄ a fundo
satis lato fastigiatus / a continenti aūt semite adi
tum hn̄t. a mari rupes ex ese fluctibꝫ sup claudūt
ita ut quibusdam locis suppendentia saxa pl in
altum q̄ que ī stationes sunt naues promineat.

circa ea apropinquare nō ausę naues / ne sbiectu sup
stantium rupib; piratarū eēnt diem triuere / Tandem
sub noctem incepto uano quum abstitissē theū po
stero die accessere. Et in portu / qui abtergo urb est (ge
resticum ipi appellant) nauib; constitutis ptor ad
depopulandum circa urbem agrum milites misit.
hii quum ī oculis populatio eēt / oratores cū infulis &
uelamentis ad romanum ptorem miserūt / qb; pur
gantib; ciuitatem oīs fti dictiq: hostilis aduersus ro
manos / & iuuisse eos oī comeatu classem hostium
arguit & qtum uini polixenide pmisissē quae si
eadem ratione classi darent reuocaturum se a ppla
tione militem. si minus pro hostib; hīturum eos.
hoc tam triste responsum quum retulissē legati
uocatur in contionem a magistratib; ppls ut quid
agerent consultarent. Eo forte polixenidas cū regia
classe colophone profectus / pq a samo abisse rōnos
audiuit & admionesum piratas p secutos / theiorū
agrū de populari / naues in gerestio portu occulto iec.
inde ex propinquo explorans quid hostes agerent
primo in magna spe fuit / quemadmodū rodiam
classem ad samum circumsessis ad exitum portus
faucib; / expugnassē. Sic & romanā expugnaturū
nec ē dissimilis natura loci / promuntoriis coeūtib;
int se. Ita clauditur portus / ut uix duę īde siml
naues possint exire. inde nocte occupare fauces po
lixenidas in aīo hēbat / & denis nauib; ad pmōto
rium astantib; / quę abutroq: cornu ī latera exeun
tium nauium pugnarē ex cetera classe / sic ad pa
normum fecerat / armatis ī littora expositis terra
mariq: simul hostes opmerē / q nō uanum ei cō
silium fuissē / ni quum ei fūros se īperata pmisis
sē ad accipiendos comeatus aptius uisum eēt ro
manis in eum portum q an urbem / classem transi
re dicitur. Et eudam rodius uitium alteri portus
ostendisse quum forte duas naues ī arto hostio ī
plicatos remos fregissē. & inter alia id q: mouit p
torem: ut traducerē classem / qp a tra piculum erat
haud procul in antiocho statiua habente / traduc
ta classe ad urbē / ignaris omnib; / egressi milites nau
tę q: sunt ad comeatus & uinum maxime diui

dendū in naues. Tum medio forte die / agrestis qda
ad pretorem adductus nuntiat alterū iam diem
classem stare ante insulam macri & paulo an ui
sas quasdam moueri tanq ad profectionē naues
ę re subita pculsus ptor / tibicines canere iubē / ut
siq per agros palati eēnt redirē. tribunos ī urbē
mittit ad cogendos milites nautasq: in naues / haud
secus q repentino incendio / aut capta urbe tre
pidatur. Aliis ī urbem currētib; ad suos reuocādos
aliis ex urbe naues repentib; ī caertisq: clamoribus
quib; ipis tubę obstrepent turbatis imperiis. tan
dem concursum ad naues ē. uix suas quisq: nosce
re aut adire ptumultu poterat / trepidatumq: cū
piculo & in mari & in terra forē. in ptib; diuisis.
emilius cum ptoria naue. primū se portu ī altum
euectus excipiens ī sequenti suo qq: ordine ī fron
tem instruxissē. Eudamus rodiaque classis sbsti
tissent ad terram ut & sine trepidatione cōscen
derent & ut queque parata eēt exirē nauis / ita
ut explicare ordinem prime ī conspectu ptoris &
coactum agmen a rodiis ē instructaq: acies uelut
cernerent regios in altum pcessit. inter mionesum
& coricum promontorium erat quū hostem con
spexere & regia classis / binis ī ordinē nauib; logo
agmine eueniens & ipa atiem aduersam explicuit
leuo tantum euecta cornu / ut amplecti & circuire
dextrum cornu romanorū possē. q ubi eudam
q cogebat agmen uidit nō posse equare ordinē
romanos. & tantum nūo iā circuiri a dextro cornu /
concitat naues. & erant rodię longe omniū caeler
rimę tota classe equatoq: cornu pretorię naui ī
qua polixenidas erat suam obiecit. Iam totis sil
classib; ab omni pte pugna conserta erat. a rōnis.
Lxxx. naues pugnabant / ex quib; rodię duę & ui
ginti erant. hostium classis numerus nonagīta na
uium fuit maxime formę naues. tres ex heres ha
bebat duas hepteres robore nauium & uirtute mi
litum romani longe rodios pstabant. rodię naues
agilitate & arte gubernatorū / & scīa remigū. maxio
tamen hostib; terrori fuere / quę ignes pse pōtabāt
& q unus hiis ad panormū circumuectus saluti

fuerat. Id tum maximum momentū aduicto
riam fuit. metu nanq: ignis aduersi / regie na
ues / nec ppe concurrerent quū dedinassent / nec
ipe ferre postero hostem poterant & obliquas
se ipe adictus p̄bebant & si quæ concurrerant
obruebantur in fuso igni. magisq: ad incēdiū
q̄ ad proelium trepidabant / plurimū tam quæ
sol& militum uirtus ī bello ualuit. mediā naq:
aciem hostium rōni quū rupisset / circūuectia
tergo / pugnantib' aduersus rodios regiis / se se
obiecere / momentoq: tp̄is / & media acies antio
chi leuo cornu circumuectæ naues mergebāt
dextra ps integra socioꝝ magis clade q̄ suo p̄lio
terrebatur. Cæteꝝ p' q̄ / alias circumuentas pre
toriam nauem polixenide relictis sociis uela dā
tem uidere / sublatis raptim dolonib; ephesum
petunt. fuga. xlij. nauib; ī ea pugna amissis /
quarum. x. tris captæ in potestatem hostiū ue
niunt / cetæ ī censæ / aut demersæ romanoꝝ
duæ naues fractæ s̄ uulneratæ aliq̄t. rodia una
capta memorabili cau / nam cum rostro pcussis
s& sidoniam nauem / anchora ictu ipo excus
sa naue sua unco dente uelut manu ferrea in
iecta alligauit. Alterius proram. inde tumultu
ī iecto quum diuellere se ab hoste cupientes / al
teꝝ detersit / debilitate ea ipa quæ icta coheserat
nauis cepit. h̄ maxime m̄ admionesum naua
li p̄lio pugnatum ē.

inhiberet rodii tractu anchorali & īplicitū remis lat'

Ignaua deliberatio antiochi cum desp̄atione belli
dispositio oppugnatio phareæ & traditio lysima
chiæ. c. vij.

QVO territus antioch' / q a possessioē maris pulsus
longinqua tueri difidebat se posse / p̄sidium
a lysimachia ne opprimeret: ibi a romanis / de
duci. puo ut res ipsa p'ea docuit consilio / iussit.
nō enim tueri solum lisimachiam a primo im
petu romanoꝝ facile erat / sed obsidionē & to
ta hyeme tolerare & obsidentes q̄: ad ultimaꝫ
ī opiā adducere exhendo temp'. & interī spe
pacis p occasiones temptare nō lysimachiā tm
hostib; tradidit / post aduersam nauale pugnas

sed & colophonis obsidione abscessit. & sardis
recep̄ se. atque inde capadociā ad ariaratē q
auxilia accerserꝫ. & q̄cunque alio potat ad copias
contrahendas in unum iam consiliū / ut acie
dimicar& intentus misit. Regulus emilius
post uictoriam naualem pfectus ephesum de
tectis ante portum nauib' eū confessione con
cessi maris ultimā hostis expressiss& / chium
quo an̄ nauale proelium / cursu a samo intēde
rat nauigat. ibi naues ī proelio quassatas quū
refecissꝫ. L. emilium scauꝝ cū. xxx. nauib'
elespontum ad exercitū traiciendū misit. Ro
dios pte prædæ & spoliis naualib; decoratos /
domum redire iub& rodii impigre puertere /
ad traiciendas copias consul iere. atq: eo quoq:
functi offo / tū demum rodium redire. classis
romana a chio phoceam traiecit in sinu maris
intimo posita hec urbs ē / & longe forme / duū
milium & quingentoꝝ passuū spatiū mur'
amplectit. tote dem̄ ex utraq: pte in arctiorem
uelut cuneum (Lamptera ipi appellant. mille &
ducentos passus ibi latitudo pat&. Inde ligna
ī altum mille passuū excurrens mediū fere si
num uelut nota distinguit. urbs coherꝫ fauci
b; angustis duos in utranq: regionē uersos por
tus tutissimos ht̄. qui in meridiem uergit nau
siathem monabre appellant / qa ī gente uim na
uiū capit / Alter ppe ipm lamptera ē. hos por
tus quum occupass& tutissimos rōna classis /
priusq̄ aut scalis aut opib; menia agrederet
mittendos censuit p̄tor q principū magratuūq:
aīos temptarent. postq̄ obstinatos uidit duo
b; simul locis oppugnare est adortus altera ps ī
frequens hedificiis erat / templa deum aliq̄tum
tenebant loci. Ea p' ariete ad moto quatere mu
ros turresq: cep̄. deinde cū eo multitudo occur
rer& ad defendendum / altera q̄: ad motus aries
utrinq: sb'sternebant muri. ad q̄ꝝ caum quū
impetum ro. milites p ipam stragem ruinaꝝ fa
cer& alii scal' & ia ascensum ī muros tēptarēt
adeo obstinati resistere opidani / ut facile aparerꝫ

plus in armis & uirtute q̃ in menib; auxilii ẽẽ. Co
actus igr̃ piculo militum pretor receptui cani iussit / ne obicer& incautos furentib; desp̃atione ac
rabie. dirempto proelio / ne tum quidem ad qui
etem uersi / sed undique ōs admunienda & ob
molienda que ruinis strata erant ꝯcurrerunt huic
opi intentis / supuenit antoni' a p̃tore missus / q
castigata ptinatia eorum / maiorem curā rōnis q̃
illis ostender& ẽẽ / ne in pnitiē urb pugnaretur.
si absistere furore uell& potestatem his dare / ea
dem conditione q̃ prius. C. liuii in fidem uenis
sent se tradendus. hec quū audiss& .v. dierꝝ spa
tio ad deliberandū sumpto / interī spe temptata au
xilij ab antiocho. / postq̃ legati missi a rege nihil
in eo presidii retulerunt tum portas aperuerunt
pacti nequid hostiliter paterentur / quū signa in
urbem infererent̃ ꝛ pnuntiass& pretor / pa hijs uel
le clamor undiq: ē sublatus: indignū facinus ẽẽ
phocenses nunq̃ fides / socios / semp̃ in foestos hostes
impune eludere. Ab hac uoce uelut signo a p̃tore
dato ad diripienda urbem passim discurrūt. Emi
lius primo resistere & reuocare dicendo captas n̄
deditas diripi urbes. sed ī hijs tantū imp̃atoris
nō militum arbitriū esse. postq̃ ira & auaritia
impio potentiora erant p̃conib; p urbem missis
liberos omnes infoꝝ ad se conuenire iub& ne
uiolarentur. & ī omnib; que ipius potestatis fue
runt / fides constitit pretoris urbē agrosq: & suas
leges hiis restituit. & quia iam hyems apparebat
phoceae portus ad hybernandum classi delegit. per
idem fere tp̃s consuli transgresso emoꝝ mamin
tanumq: fines / nunciat̃ regiam classem ad ypone
sum / relictamq: praesidio ysimachiam ẽẽ. Id
multo q̃ de nauali uictoria letius fuit: utq: p̃q̃
eo uenerunt / referctaque urbs omnium reꝝ / comea
tib; / uelud in aduētuꝫ exercitus p̃paratis eos exce
pit / ubi inopiam multā laboremque ī obsidenda
urbe p̃posuerāt. ibi paucos dies statiua hūere im
pedimenta egrique ut cōsequerēt̃ / q passim p oīa trai
ciae castella foessi morbo ac lōgitudine uiae relic
ti erant / recoeptis omnib; ī gressi rursus it̃ p chero

nesum.

nesum elespontum p̃ueniunt. ubi cura omib; regis
eumenis ad traiciendum p̃paratis / uelut ī paccato li
tore nullo proibente / alio delatis nauib; sine tumultu traiecere;

Transitus romanoꝝ in asiam. legatio antiochi petentis
pacem frustra. uerba legati temptantis corum pe scipi
onem. & generosa responsio scipionis. reditus regis in
asiam. & p̃sequutio consul. c. viij

E A VERo res romanis auxit aīos concessum s̃ trāsire
cernentib; tum in asiam / quā rem magni caertamis
futuram crediderunt. statiua dem̄ ad elespontū ali
q̃diu hūerunt: quia dies forte quib; ancilia mouēt̃
religiosi ad iter inciderunt. Idem dies p. scipionem
p̃priore ī religione quia saluis erat deuinxerat ab
exercitu / cā que & hiis ipe more erat / dū ꝯsequret̃
p eos forte dies legatus ab antiocho ī castra intraue
rat / bizantius eraclides / de pace afferens mandatū
quam p̃stabilem fore magnam ei spem attulit / mo
ra & cunctatio romanoꝝ / quos simul asiā attigis
s& / effuso agmine ad castra regia ituros credide
rat. statuit tamen non prius consulē adire q̃
p. scipionem. & ita mandatū a rege erat. in eo
maximam spem habebat / preter q̃ q̃ & magni
tudo animi & satietas gloriae placabilem eum
maxīe faciebat / notumque erat gentib; q uictor
& ille in hispania / qui deinde in africa fuiss&
& q̃ filius eius captus in potestatem regis erat.
is ubi & quando & quo captus sit sic plaque
alia parum inter auctores constat / alij princi
pio belli a calcide oricum petentem / circumuētu;
a regiis nauib; tradunt. Alii postq̃ transitum
in asiam ē / cum turma flegellana missum ex
ploratum ad regia castra / effuso obuiam eqtatu
cum recip& sese / in eo tumultu dilapso equo
cum duob; equitib; oppressum. ita ad regem de
ductum ẽẽ. illud satis constat si pax cū pplo. R.
maner& hospitiumq: priuatī regi cum scipioib;
ẽẽt / nec liberalius nec benigni' haberi coliq: ado
lescentem q̃ cultus ē / potuisse. ob hec quum ad
uentū. p. scipionis legatus spectass& / ubi is ue
nit consulem adit petitq: ut mandata audir&
aduocato frequenti consilio legati uerba sunt

audita. Is multis ante legationibus nequicquam
ultro citroque de pace missis, eam ipsam fiduciam
impetrandi sibi esse dixit, quod priores legati nihil
impetrassent zimirnam enim & lapsacum & ale-
xandriam troadem & lisimachiam in europa
iactatas, in illis disceptationibus esse quarum lisi-
machia cessisse regem nequid habere cum in euro-
pa dicerent. eas quae in asia sint ciuitates tradere
paratum & siquas alias ratio, quae suarum partium fue-
rint, uendicare ab imperio regio uelint. Impensae
quoque in bellum factae, partem dimidiam regem prestaturum
populo romano. haec conditiones erant pacis. Reliqua oratio
fuit: ut memores rerum humanarum, & suae fortunae
moderarentur & aliena ne urgerent finirent & euro-
pe imperium id quoque immensum esse & pari singula
acquirendo facilius potuisse quam uniuersa teneri
posse, quod si asiae quoque partem aliquam abstrahere ue-
lint dummodo non dubiis regionibus fiant uinci suam
temperantiam, rationa cupiditate pacis & concordiae
causa regem passurum. Ea quoque legatio magna ad pacem
impetrandam uidebatur, parua romanis uisa & &
impensam quae in bello facta esset & omnem prestare
regem, aequum censebant, cuius culpa bellum
excitatum esset. & non yonia modo atque eolidae de-
duci debere regia presidia: sed sicut graecia omnis libe-
rata esset. itaque in asia sint omnes liberari urbes id
aliter fieri non posse, quam ut cis taurum montem pos-
sessione asiae antiochus cedat. Legatus postquam nihil
aequi in consilio impetrare se censebat priuatim
(sic enim impetratum erat). p. scipionis temptare
animum est conatus. omnium primum filium sine
pretio rediturum regem dixit. deinde & ante scipionis
& moris romani auri pondus ingens pollicitus &
nomine tantum regio excepto societatem omnis regni
sibi per eum pacem impetrasset. Ad ea scipio quod romanos
omnes, quod me ad quem missus es ignoras minus
miror quum te fortunam eius a quo uenis ignorare
cernam. lisimachia tenenda erat, ne chersonesum
intraremus aut elespontum obsidendum, ne in
asiam traiceremus. si pacem a solicitis de belli euentu
petituri eratis concesso uero in asiam transitu non solum

ignarus

frenis sed & iugo accepto quae disceptatio ex aequo
cum imperium patiendum sit relicta est. Ego ex mu-
nificentia regia maximum donum filium habebo alijs
deos precor ne unquam fortuna mea egeat: animus certe
non egebit. pro tanto in me munere gratum me in
se esse sentiet: si priuatam gratiam pro priuato beneficio
desiderat. sed publice nec habeo quicquam ab illo nec
dabo, quod in presentia dare possim fidele consilium est
annuntia meis uerbis bello adsistat, pacis conditio-
nem nullam recuset, nihil ea mouerunt regem, tu-
ta fore belli asiam ratum, quando per inde ac uicto iam sibi le-
ges dicerentur. obmissa igitur in presentia mentione
pacis, totam curam in belli apparatum intendit.
consul omnibus paratis ad proposita exequenda cum
ex statiuis mouisset dardanum primum deinde doro-
teum utranque ciuitatem obuiam effusam uenit. in
ilium processit, castrisque in campo qui est subiectus
menibus positis in urbem arcemque quum ascendisset
sacrificauit mineruae presidi arcis, & illiensibus
in omnium rerum uerborumque honore a se oriundos
romanos praeferentibus & romanis laetis origine sua.
Inde profectus sestis castris ad campum cayci amnis
peruenerunt eo & omnes. Rex eumenes conatus primo
ab elesponto reducere classem in hibernam Eleam ad
uersis deinde uentis, cum aliquot deinde diebus supa-
re uento in promontorium non potuisset in terram
egressus, ne deesset principiis rerum qua proxime
fuit, in castra romana cum parua manu contendit.
ex castris pergamum remissus, ad commeatus expedi-
endos, tradito frumento quibus iusserat consul, in
eadem statiua rediit. Inde plurimum dierum prepara-
tis cibariis, consilium erat, ire ad hostem, prius quam
hyems oprimeret regia castra circa tiarida erant.
ubi quum audisset antiochus. p. scipionem egrum
deam delatum, legatos qui filium ad eum reduce-
rent misit. non animo solum patrio gratum munus sed
corpori quoque salubre gaudium fuit, satiatusque tandem
complexu filii. Renuntiate inquit gratias regi me-
agere. referre gratiam aliam nunc non posse quam ut sua
deam, ante in aciem non descendat, quam ut in castra
me redisse audierit, quamquam. Lx. milia peditum, plus xij.

milia equitum aīos interdū ad spē certaminis faciebant. Motus tam̄ antioch' tanti auctoritate uiri ī quo ad incertas belli euentus omnis fortuna potuerat sb̄sidia recepisse transgressus fregium amnem circa quæ magnesiam quę ad sipulum ē posuit castra. & ne dum extrahere tp̄s uell& monumēta rō temptarent fossam sexcubita altam. xii latam ꝯduxiss& extra duplex uallum fossæ circumdedit interiore labio murum cū turrib' crebris obiecit. un̄ facile arceri transitu fossæ hostis poss&. Consul circa cyaturam regem ēē ratus continuis itineribus quinto die ad hyrcanum campū descendit. Ind quum pfectum audiss& secutus uestigia circa frigium amnem quatuor milia ab hoste posuit castra eo mille ferme æquites maxima ps gallo greci erat & dace quidem aliarumq: gentium sagittarii æqtes intermixti tumultuose amni traiecto ī stationes impetum fecerunt. primo turbauerūt in cōpositos deinde quum longius certam̄ fier& rōnoꝝ ex propinq̄ castris facile sb̄sidio crescer& nūs regij fessi iam & plures nō substinentes recipe seconati circa ripam amnis. prius q̄ flum̄ ingrederentur ab instantib' tergo aliquot interfecti st̄. biduum dem̄ silentiū fuit neutris transgredientib; amnem. tertio post die rō simul ōs trāsgressi sunt. & duo milia fere & qngentos passus ab hoste posuerūt castra. metantib' & muniēdo occupatis triamilia delecta equitum peditūq: regiorum magno terrore ac tumultu aduenere aliq̄to pauciores qui instatione erant duo tn̄ milia p̄se nullo munimēto castroꝝ milite aduocato & p̄ equum p̄lium substinuere: & crescente certamine pepulerūt hostes. C. ex hijs occisis. C. ferme captis p quatriduum īseques instructę utriq: acies p uallo stetere. V. die romani pcessere īmedium campi antioch' nihil pmouit signa ita ut extremi minus mille pedes a uallo abessent.

Insultus romanoꝝ ī regem. p̄paratio utriusq: ptis ad bellum. dispositio atierum utriusq: exercitus. initium pugnæ. resistentia calida. romanoꝝ ꝯt elephantos. Victoria & fuga antiochi. C. viiij.

CONSVL postq̄ detractari certam̄ uidit postero die in consilio aduocauit qd s̄ faciendum ēēt si antiochus pugnandi copiam nō facer& instare hyemem aut sub pelib; hn̄dos milites fore aut si concedere in yberna uell& differendum ēē in æstatem bellum. Nullum unq̄ hostem rō eque contempserunt. conclamatum undiq: est: ducer& extemplo ut uteret̄ ardore militum q tanq̄ nō pugnandum cum tot milib; hostium s̄ par numerus pecoꝝ trucidandus ēēt p fossas p uallum castra inuadere parati erant simpliū hostes non exirent. C. domitius ad exploran dum iter & qua pte adiri uallum hostium potuiss& missus. qui postq̄ omnia certa retulit postero die ppi' castra admoueri placuit. tertio signa in medium campi prolata. & instrui acies cepta ē. nec antiochus ultra terguiersandū ratus ne & suorum animos minuer& detrectando certamen & hostium spē auger&. & ipe copias adduxit tantū progressus a castris ut dimicaturum apparer&. Romana acies nimis ppe fuit & hominum & armatoꝝ genere duæ legiones romane duæ socium ac latini nōis erāt qna milia & quadrigenos singlę hebant. rō media aciem cornua latini tenuerūt. hastatoꝝ prima signa deinde principum erant. triarij postremos claudebāt. ex hanc ueluti iustam aciem a parte dextra consul acheorum cetratis ī mistos auxiliares Eumenis triamilia ferme peditū æq̄ta fronte instrux̄. ultra eos equitū minus triamilia opposuit. ex quib; Eumenis. dcccc. reliquus oīs romanus equitatus erat. extremū tralis & cretensis quingentoꝝ ubiq: numerū explebant statuit leuum cornu nō uerebatur obiectis talib; auxiliis quia flumen ab ea pte ripæque diruptæ claudebāt. quatuor tamen inde turmæ eqtum oppositæ. hec sūma copiaꝝ erat romanis & mille inde mistoꝝ macedonū tracumq: q uoluntate secuti erāt. p̄sidio castris relicti s̄. xvj. elephantes p' triarios ī sb̄sidio locauerunt neq: præterq̄ q' multitudinē quidē regioꝝ elephantoꝝ aut erant q̄tuor

& quinquaginta) sbstinere no uidebant posse/ ne
pari quide numero indicis africi resistunt/ siue
quia magnitudine longe eni illi pstat siue robo
re aiorꝝ/ conuincunt. regia acies uaria magis mlt
tis gentib; dissimilitudine armoꝝ auxilioꝝ q:
erat. x. & vi. milia peditum more macedonum
armati fuere/ qui phalangite appellabant. hec
media acies fuit in fronte i. x. diuisa/ ptes eas
interpositis binis elephantis/ distinguebat a fro
te. introrsus in duos & xxx. ordines armatoꝝ
acies patebat. hoc & roboris in regiis copiis erat
& p in tum alia spe/ tum eminentib; tm int
armatos elephantes magnum terrore prebebat.
Ingentes ipi erant. addebant spem frontalia
& cristę & tergo impositę turres turrib; q: sup
stantes preter rectorem quaterni armati adla
tus dextru phalangitaꝝ mille & quingetos
gallogrecoꝝ pedites opposuit hijs tria milia
peditum loricatoꝝ (cabafractos ipi appella
bant) aduinxit addita hijs ala mille ferme
equitum (hec gemeam uocabat) medi erant
lecti uiri & eiusdem regionis mixti mltaꝝ
gentiu equites cotinetes. hijs grex elephan
torum e oppositus. In subsidiis ab eadem pte
paulum pro rupto cornu regia cohors erat. ar
giraspides agenere armoru appllabant. dem
eqte sagittario. ꝯ. & cc. tum leuis armatura
trium milium pari ferme nuo ps cretenses ps
tralles/ duo milia & cc. missi sagittariis ad
iuncti erant/ extremu cornu claudebat & q
tuor mille mixti cinthei fonditores & elimei
sagittarii a leuo cornu phalangitis aduicti erat
gallogreci. pedites mille & quingenti similr.
hijs armati duo milia capadocum ab arariate
missi erant regi. in auxiliares mixtim omiu
generꝝ. duo milia. cc. & tria milia cathaptoꝝ
militum & mille alij equites. regia ala leuio
ribus tegumentis suis equoꝝ q: alio aut dis
simili habitu syri plerique erant frigib; & li
dis inmixti ante huc eqtatum falcatę qua
drigę & camelli/ quos appellat dromadas

hijs insidebat arabes sagittarii gladios tenues
habentes longos. quatuor cubita ut ex tanta
altitudine contingere hoste posset. in alia mlt
titudo par ei quae in dextro cornu erant pmi
tarentini dem gallogrecoꝝ equitu duo milia
& quingenti in neocretes & eodem armatu
chares & cilices mille & quingenti. & totide
trallos & iij. cethratorum piside erant & paphi
li & licij cum cyrthioꝝ & climeoꝝ paria in
dextro cornu locatis auxilia. & xvi. elephati
modico interuallo distantes/ rex ipe in dextro
cornu erat. seleucum filium & antipatru fris
filium i leuo pposuit. media acies trib; per
missa mimoi & Cesidi & philippo magro ele
phantoꝝ. nebula crescente matutina die leua
ta in nubes caliginem dedit humor in aban
troueld pfudit omnia q: nihil admodu ro
manis eadem p incomoda regiis erat. na & ob
scuritas lucis in acie modica romanis no adi
mebat i omnes ptes conspectum. & huor to
to fere graui armatu/ n gladios aut pila he
betabat. regii tam lata acie nec ex medio qde
cornu sua circumspicere poterat/ nedum ex
tremi inter se conspicerentur & huor arctus
fundasque & iaculoꝝ armamenta molierat.
falcatę q: quadrigę qb; se pturbatuꝝ hostium
aciem antioch crediderat in suos terrore uertert
Armatae aut in hunc maxime mou; erat/ cuspi
des circa themone abiungo. x. cubita exstantes
uelud cornua habebant/ qb; quicqd obuium
daret transfigerent & i extremis iugis hic circa
eminebant falces/ altera equata iugo/ altera i ferior
i terram deuecta. illa ut siquicq a latere obiceret
abscider&. hec ut plapsos subeuntesq: cotinge
r&. Item a basib; rotarum utrinq: binę eccle
m diuersę dirigebantur falces sic armatas q
drigas qa si in extremo aut in medio locatę
forent p suos agendę erant i pma acie ut an
dictum locauerat rex. q ubi eumenes uidit:
haud ignarus pugnę & qua anceps eet aux
genus siqs pauorem magis equis inicer& q

iusta adoriretur pugna / cretenses sagittarios
funditoresque & iaculatores equitum nō con
fertos sed q̄maxime poss& dispsos excurrere
iub& ex omnib; simul ptib; tela immergere hec ue
lut procella partim clamorib; disonis ita consterna
uit equos ut repente uelut effrenati passim īcerto
cursu ferret̄ / quorum īpetum & leuis armatura
& expediti funditores & uelox cretensis momēto de
clinabant. & equos insequendo tumultū ac pauo
rem equis camelisq: & ipsis simul consternatis au
gebant clamore & ab alia constantiū turba mul
tiplici adiecto. Ita medio inter duas acies campo
exiguntur quadrige / amotoq: in ani ludibrio
tum demum adiustum proeliū signo utrinq:
dato concursum ē. cæterꝝ uana illa res uere mox
cladis causa fuit. auxilia enim sbsidiaq: q̄ pro
xima loca erant / pauore & consternatiōe quadri
garum / territa & ipam in fugam uersa nudart
omnia usq: ad captafractos equites. ad quos cū
discipatis subsidijs pueniss& eqtatus romanus
ne primum quidem impetum / ps eorum sbstinu
erunt. alij fusi sunt; alij pp grauitatē tegumētoꝝ
armoꝝ q: oppressi sunt. totum d̄ in leuū cornu in
clinauit pturbatis auxiliarib; quia inter eqtes
quos appellant phalangites erant usq: ad media
aciem terror puenit. ibi simul pturbati ordines
quum impeditus intercursu suoꝝ usus p̄ longaꝝ
hastarum (sarisas macedones uocant) intulere si
gna romane legiones / & pila inturbatos cōiecere.
Ne interpositi quidem elephanti militē romanū
deterrebant / assuetum iam ab africis bellis & ui
tare impetum belluæ extransuerso / aut pil incess
sere aut si proprius sbire poss& gladiis neruos ī
cidere. iam media acies fere omnis / a fronte pro
strata erat. & sbsidia circum ita a tergo cedebant
quū in pte alia fugam suorum: & prope iā ad ipa
castra clamorem pauentium accipe. nā antioch
adextro cornu romanoꝝ. s. ibi cum fiducia flu
minis nulla subsidia cærner& / p̄ter quatuor tur
mas equitū & eas dum applicant. s. rō se suis ri
pam nudantes / impetum in eā ptem cū auxiliarijs

& cathapūto equitatu fec̄. nec a fronte tantū insta
bat / s circuito a flumine cornu iā a latere urgebat
donec fugati equites primū / deīn pximi peditū ef
fuso cursu ad castra compulsi s̄. preerat castris. M. e
milius tribunus militum. M. lepidi filius q post pau
cos annos pontifex maximus fcūs ē / qua fugam cer
nebat suoꝝ / cū presidio omnium occurrit & stare
primo deīn rediere in pugnam uidebat / pauorem
& turpem fugam increpans minæ exīn erant ī p
nitiem suam cecos ruere ni dicto parerent. postre
mo dat suis signum / ut primo fugientium cedat
turbam insequentiū ferro. & uulneribꝫ ī hostem
redigant. hic maior timor minorē uicit ancipiti
coacti metu primo constiterī / deīn & ipi redire ī
pugnam. Et emilius cum suo p̄sidio (erant autē
duomilia uirorum fortiū) effuse sequente rege
acriter obstitit. & Athalus eumenis fr̄ adextro cor
nu quo leuum hostiū primo impetu fugatum fue
rat ab sinistro fugam suoꝝ & tumultū circa castra
uidit. impator cum cc equitibꝫ aduenit. Anthio
chus p̄ q̄ & eos quoꝝ terga mō uiderat repentes
pugnam & aliam & a castris & ex acie affluēte;
turbam conspexit / in fugam uertit equum. ita
utroq: cornu uictores romani p aceruos corpoꝝ
quos ī media acie maxime cumulauerāt / ubi &
robur fortissimoꝝ uiroꝝ / & arma grauitate fugā
īpedierant pgunt ad castra diripienda. Eqtes p̄
mi omniū Eumenis deīn & alii toto passim cāpo
sequunt̄ hostem. & postremos quosq: adepti sūt
cedunt. cæterꝝ fugientib; maior pestis ī pmixtis q̄
drigis elephantisq: & camelis erat & sua ipoꝝ
turba cum solutis ordinib; uelut cæci / sup alios
alii rueret / incursu belluarū obterreret̄. in castris
q̄: ingens & maior ppe q̄ in acie cedes ē edita / nā
& primoꝝ fuga in castra maxime īclinauit &
huī fiducia & multitudinis / quae ī presidio erat p
tinati p uallo pugnarūt / retenti ī portis uallo que
se impetu ipo capturos crediderāt rō postq̄ tan
dem prupunt / ab ira grauiorē ediderī cædem. &
qnquaginta milia peditū eo die cesa dicunt̄ eq
tum tria milia & mille & quatuor centū capti

& .xv. cum rectoribus elephanti romanorum aliquot
uulnerati sunt. ceciderunt nō plus .ccc. pedites quatuor
& .xx. equites & de eumenis exercitu .v. & uigiti.
& illo quidem die uictores direptis hostium ca-
stris cum magna pdā in sua reuerterūt. postero
die spoliabant caesorum corpora & captiuos cōtra
hebant legati atiatiria & maseia & ab sipilo ad
dedendas urbes uenerunt.

Legatio antiochi petentis pacem. orō legatorū. Rxio
scipionis. conditiones pacis. reditus anlij romam
& triumphus eius aduersa pugna i hyspania repulsa
legus etolorum legatio placentinorum & cremonensium
i senatu & concertatio i comitijs romae. c.x.

ANTIOCHUS cum paucis fugiens ī ipso itinere plibus
congregantibus se / modica manu armatorum me-
dia ferme nocte sardis concessit. in quū audis-
set seleucum filium & quosdam amicorum ad pa-
meam pgressos / quarta uigilia cū coniuge ac
filia petita pamea xenoni tradita custodia ur-
bis timone lidie preposito quibus spretis consen-
su opidanorum & militum / qui in arce erant / lega-
ti ad consulem missi sunt. Subidem fere tempus
& ab tralibus & ab magnesia / q̄ sup meandrum est
& ab epheso addedendas urbes uenerūt. reliquerat
ephesum polixenides / audita pugna. & classi
usque ad patharam liciae puectus metu statiōis
rodiarum nauium / q̄ ad megistē erant ī terra egres-
sus / cum paucis itinere pedestri syriam petit asiae
ciuitates in fidem consulis dictionemq: .p.r. se
se tradebant. sardibus iam consul ierat. eo & .p.
scipio ab elea quū primum pati labore uiae po-
tuit / uenit. Sub idem tempus / caduceator ab an-
tiocho .p. scipionem & consulem petit ī petrauit
q: ut oratores mittere licerc & regi. paucos pus dies
zeusis / q pfectus lydiae fuerat / & antipater fris
filius uenerunt / prius eumene ꝯuento que pt
uetera caertamina auersum maxime pace crede-
bant ēē / & placatiore eo / sua & regis spe ī uento
tū .p. scipionem & p eum cōsulem adierunt p
bitoq: hijs petentibus fraequenti consilio ad ma-
data edenda / nō tam quid ipi dicamus inqt

zeusis / q̄ ut uob quaeramus rō / quo piaculo expia-
re errorem regis pacem ueniāq: impetrare a uicto-
ribus possimus maximo semp animo uictis re-
gibus populisq: ignouistis. q̄to id maiore & pla-
catiore animo / decet uos facere ī hac uictoria q̄
uos dominos orbis terrarum fecit positis iā ad-
uersus omnes mortales caertaminibus haud secus
q̄ deos consulere & parcere uos generi humano
oportet. Iam anteq̄ legati uenirent decretum erat
quid responderet. Rndere africanū placuit. Is
in hūc modum locutus refertur. Romani ex hijs
quae in deum ī mortaliū potestate erant / ea hēm
quae dij dederunt. animos q nr̄e mentis sunt:
eosdem in omni fortunā gessimus gerimusq:
nec eos se res extulerunt nec aduersae minue-
runt. eius rei ut alios omittam hannibalem urz
uobis darem testem nisi uos ipos darē possem / pq̄
elespontum traiecimus / prius q̄ castra regia pus q̄
acies uideremus / quum cōis mars & ī caertus belli
euentus eēt de pace uob agentibus q̄ pares paribus
ferebamus conditiones easdem nunc uictores
uictis ferimus. Europa abstinete. asiaq: oī q̄ cis
taurum montem ē / decedite. pro impensis dem
in bellum fcis .xv. milia talentū euboicorum da-
bitis quingenta ptia duomilia & quingenta
quū senatus .p.q.r. pacem compbauerūt / dem
talentum p .xv. annos. Eumeni q̄: reddi .xl. ta-
lenta / & quo frumēti reliquū ex eo q pri debi-
tum ē placet. Hec quū pepigerimus uos fcūros /
ut procerto habeamus / erit qdem aliqd pignus
si obsides .xx. nro arbitratu dabitis. s nunq̄
satis liquebit nob ibi pacem ēē .p.r. ubi hanni-
bal erit: eum ante omnia deposcimus. thoante
q̄: etolum concitatore etolici belli / q & illorum fi-
dutia uos & ura illos in nos armauit dedetis.
& cū eo innasticina / cū acarnana & calchidie
se philone & eubulum ī deteriore sua fortuna
pacem faciet rex q̄ seruis fac / t facere quā po-
tuit. si nūc moratus fuerit / sciat regum maie-
statem / difficilius ab sūmo fastigio ad mediū
detrahi q̄ a medijs ad ima pcipitari. Cum hijs

mandatis a rege missi erant legati / ut omne pacis cō
ditionem acciperet. itaq: romam mitti legatos pla
cuit. consul in hyberna exercitum magnesiam
ad meandrū & tarlis ephesum diuisit. ad cōsule
paucos post dies obsides ab rege abducti sunt &
legati qui romam irent uenerūt. Eumenesq: eo
dem tempore profectus ē romam quo legati regis
secutę sunt eos legationes omnium asiæ ꝓplorū
Dum hec in asia gerunt duo fere sb idem temp
cum triumphi spe de prouinciis romam redie
rum. Q. minutius ex liguribꝫ. M. atilius ex eto
lia auditis utriusq: rebꝫ gestis. Minutio negat
triumphus. Atilio magno assensu decretus. Isq:
triumphans de rege antiocho & etholis urbem ē
inuectus. p̄lata in eo triumpho sūt signa mili
taria. cc. xxx. & argenti infecti triamilia pōdo
signati tetracinū acticū res. cx. triamilia cisto
phori. cc. xlviii. uasa argentea cælata multa ma
gniq: ponderis. tulit & supellectile regiā arge
team & uestem magnificā / coronas aureas / dona
sociarum ciuitatū. xlv. spolia omīs generis / cap
tiuos nobiles etolos & regios duces. vi. & xxx.
ducit. democritus etolorū dux paucos ante dies
cum a carcere nocte effugiss& in ripā tyberis cō
secutis custodibꝫ / priusq comp̄henderet gladio
sese transfix̄ milites tm̄ q sequeret currum de
fuerunt. alioqn magnificus & spectaculo & fama
rerū triumphus fuit. huius triumphi minuit
letitiā nuntius ex hyspania tristis / aduersa pu
gna ī lusitanis ductu. L. emilii. pcos. apd opidū
lyconem cum lusitanis. sex milia de exercitu ro
mano cecidisse. cęteros pauentes intra uallū cō
pulsos egre castra defendisse. & ad mōuꝫ fugie
tium / magnis itineribus ī agrum paccatum re
ductos. hęc ex hyspania nunciata. E gallia lega
tos placentinorū & cremonēsium. L. aurūculeus
p̄tor ī senatum ītrodux̄. Hijs quęrentibꝫ ī opiā
colonorū aliis belli cāibꝫ / alijs morbo absumptis
quosdam tedio accolorū gallorū reliquisse colo
nias. decreuit senatus ut. C. Lelius consul sic iui
deretur. vi. milia familiarū scriber& / quae ī eas

colonias diuiderentur / & ut. L. aurunculeius p̄tor &
triumuiros crearꝫ ad colonos deducēdos. Creati. M.
atilius seranus. L. ualerius. p. flaccus. C. fuluius
trapo. Haud multo p̄ quum iā consulariū comi
tiorū appeter& tp̄. C. lelius cos. ex gallia romā
rediit. is nō solum ex fc̄o absente se senatꝰ. in
suplementū cremonę & placentiæ colonos scp
sit / sed ut noue colonię duę ī agrum / q boiorū
fuiss& ducerentur & rettulit & auctore eo pa
tres cænsuerunt. Eodem tp̄re. L. emilii pretoris
allatę de nauali pugna ad mionesum fc̄a / & L.
scipionem consulem in asiam exercitum tra
iecisse. uictoriæ naual' grā in diem unum suplica
tio decreta ē. in alteram diem q exercitus romanꝰ
tum primum ī asiam posuiss& castra ut ea res p
spa & lęta euenir& uicenis maioribꝫ hostiis in
singulas suplicationes sacrificare consulē iussus
in consularia comitia magna contentiōe hīta.
M. emilius lepidus petebat aduersa omnium fa
ma / q prouinciā siciliā petendi cā nō senatꝰ
ut sibi iō facere licer& reliquiss& petebant cū
eo. M. fuluius nobilior. C. malius. M. ualeri
mesala. fuluius cōs. unus creatur. Cum cęti cen
turias nō explessent. is que postero die. C. maliū
lepido deiecto nam mesala iacuit collegā dixit
pretores exinde fc̄i duo. Q. fabius labeo & pic
tor flamen quirinal eo anno inauguratus fue
rat. M. sempronius tuditanus. M. postumi al
binus. L. bebius diues. M. fuluio nobiliore. &
C. malio uolsone consulibꝫ. Valeri antias auctor
ē rumorem caelebrem romæ fuisse & pene pcerto
hītum recipiendi scipionis adolescentis cā con
sulem. L. scipionem & cum eo. p. africanū in col
loquio euocatis regis legatis ipos comp̄hensuros fuis
se & ducibꝫ captis confestim ad castra romana
exercitum ductum / eaq: expugnata & deiectas
omnes copias romanorū ēē ob hęc etolos sbstulisse
animos & abnuisse impia facere. p̄ncipes q: eorū
in macedonia ī dardanos & intraciā ad condu
cenda mercede auxilia pfc̄os. Hęc q nuntiar&
A. terentium uarronē & M. claudium lepidum

ab. A. cornelio propretore ex etolia missos ee
Subtexit deinde fabulae huic / legatos etolos
in senatum. inter cetera hec q: interrogatos ee
unde audisset imperatores romanos in asia
captos ab antiocho rege. & exercitu delectu
ee. etolos respondisse a suis legatis q secum
consules certiores fuerint factos. Rumoris hui
qa neminem alium auctorem heo. nec affir
mata res mea opinione sit nec p uana pter
missa: etoli legati in senatum introducti cu
& ca eos sua & fortuna ortaret confitendo
seu culpae seu errori ueniam suplices peter&
orsi a beneficiis in. p. r. & ppe exprobrantes
uirtutem suam i philippi bello & offenderi
aures insolentia sermonis & eo uetera oblitae
rata repetendo / rem adduxerut / ut haut
paulo plimum maleficioꝝ gentis q beneficioꝝ
memoria subir& aios prum. & quib; mia op
fuerat iram & odium irritar&. Interrogati ab
uno senatore an pmitter& arbitriu de se. p. r.
deinde ab altero habituri ne eosdem quos. p. R.
socios & hostes eent. nihil ad ea respondentes
egredi extemplo iussi sunt ꝯclamatu ab uni
uerso dein ppe senatu e / totos adhuc antioci
etolos ee. & ex unica ea spe pendere aios eoꝝ.
itaq: tum bellum haud dubiis hostib; gerendu
p domandos q: feroces animos ee. illa etia res
accendit / q eo ipo tpre quo pacem a romanis
petebant / dolopie atque a charnaniae bellu
inferebat. senatus ꝯsultu. in. M. atilij sma / q
antiochum etolos q: deuicerat fcm est / ut etoli
eo die iuberentur proficisci ab urbe / & intra
xv. diem ytalia excedere. A. terentius varo ad
custodiendum iter eorum missus. denuntiatuq
siqua dein legatio etol / nisi pmissu ipatoris
q ea prouinciam obtiner& & cu legato rono
uenisset romam / p hostib; omnib; omes futuos.
Ita dimissi etoli De prouincijs dein consules retu
lerunt sortiri eos etoliam senatus decreuit & ei
asia qui asia sortit eet exercitus que. L. scipio
hret est decretus. & i eum suplementum. quatuor

milia peditum ronoꝝ quadringentos eqtes & socioꝝ
ac latini nois. vi. milia peditum quadringetos eq
tes. hijs copiis bellum cum antiocho gerer&. Alti
consuli exercitus qui erat i etolia e decret. & ut i
suplementum scriber& pmissum ciuiu socioꝝ eu
dem num que collega. naues q: idem consul q
priore anno parate erant onerare iussus ac duce
re secum nec cum ethol solum bellum gerere sed
& incephaloniam insulam traicere. mandatum
eidem si p comodum. p. r. facere poss& ut ad co
mitia romam uenir&. na preter q q magrat
annui sbrogandi eent censores q: placere creari
si qua res eum tuer& senatum certiore facer& se
ad comitiorum tps occurrere no posse. Etholia. M.
fuluio. Asia. C. manilio euenit. pretores dein sor
titi sunt / spu. postumius albinus urbana inter
peregrinos. M. sempnius tuditanus. sicilia. Q.
fabius pictor flamen qrinal. Sardinia. Q. fabi
labeo classem. L. plaucius hiscus yspaniam ultio
rem. siciliae legio una. classisq: i ea prouincia
erat decreta & ut duas decimas frumenti. p. R.
impar& siculis. earum alteram i asiam. altera
i etoliam mitter& idem a sardis exigi / atq: ad
eosdem exercitus id frumtum / ad quos siculu
deportari iussum. L. labeio supplemtu in hyspa
niam datum. mille ro pedites equites quigenti
& vi. milia peditum latini nois. & cc. eqtes. cu
hijs suplementis & i singulas legiones / duae hys
paniae hrent. prioris ani magistratib;. C. bebio
cu suo exercitu prorogatum i annum ipium e.
prorogatum & p. iunio pptori i etruriam cu
eo exercitu q i prouincia esset & M. tutio ptori
i brutiis & apulia Pri q in prouincias ptores
irent certam inter. p. licinium pontifice maxi
mum fuit. & Q. fabium ptore flamine qrina
lem / quale prum memoria int. L. metellum
& postumium albinu fuerat. ꝯsulem illu cu. C.
lutatio collega i siciliam ad classem pficiscentem
ad sacra retinuerat. Metell pontifex maximus
ptorem huc ne in sardinia pficisceret. p. licini
tenuit. & in senatu & ad ppl magnis contetioib

l ornare

certatum. & impia inhibita ultro citroq: & tribui
appellati & prouocatu ad ppl'm e. religio ad postremu
uicit / ut dicto audiens eet flamine pontifici iuss
sus. & multe ex iussu ppli remisse. ita puincie e rep
te pretorem magistratu abdicare se conante pres
auctoritate sua deterruerut & ut iusintra pegrinos
dicer& decreuerunt. delectib; dem inter paucos
dies nec enim multi milites legendi erant pfectis
consules pretoresq: in prouincias pficiscuntur / fa
ma dem reb; in asia gestis temere uulgata sm auc
tore & post dies paucos nuntii caerti littere q: ipa
toris allate / que no tantum gaudium ab recenti
metu attulerunt desierant enim metam i etolia
& uere qua auerterunt fama q in euntib; id bel
lum grauis hostis & suis uirib; & q hannibale
rectorem militie hrt iussus fuerat. nihil tam
aut de consule mittendo i asia mutandu aut
muniendas eius copias censuerut metu ne cu
gallis for& bellandum.

Aduentus cottae legati scipionis cu legatis antiochi
& eumenis regis rodiorum roma. oratio elegans eu
menis in senatu. oro legati rodiorum & gesta i sena
tu. C. xi.

Haud multo p'. M. aurelius cocta legatus scipionis
cum antiochi regis legatis & eumenes rex rodii
q: romam uenerunt. cotta in senatu pmu / dem
in contione iussu prum / quae acta i asia eent ex
posuit. suplicatio inde in triduu decreta & xl.
maiores hostie ymolari iusse. omniu primum
Eumeni senatus datus est. is quum breuiter egis
s& & gras prib; q obsidione se ac fratrem exe
missent / & gratulatus eet q terra mariq: res p
spere gessissent / q que regem antiochu fusum
fugatumq: & exutum castris / prius europa p' &
asia quae cis tauru montem e expulissent: sua
deinde merita male eos ex impatorib; suis lega
tisq: / q se comemorante cognosci dix. hec apro
bantib; cunctis iubentib; q: dicere ipm omissa
i id uerecondia. quid s a senatu. p. q. r. tribui
equum censeret: ppensius cumulatiusq: si quo
possit pro eis nuata sint senatu factur. Ad ea rex / si

ab aliis sibi pmiorum optio deferret libenter data facul
tate consulendi senatum romanum / consilio aplis
simi ordinis usurum fuisse / ne quid aut i modera
ta cupisse: aut petisse parum modeste uideri posse.
uerum enim uo quum ipi daturi sint / multo ma
gis munificentia eorum / i se fresq: suos ipoz arbi
trij debere ee. nihil hac oratione eius. pres conscripti
deterriti sunt quominus ipm dicere iuberent. &
quum aliqdiu hic indulgentia. hic modestia it per
mutantes inuice no magis mutua q i explicabili
facilitate caertatum eet / eumenes templo excessit.
senatus in eadem pstare sententia ut absurdu ee
dicer& ignorare regem quid sperans aut petens
uenerit. que acomoda regno suo sint ipm optie
scire asia. longe melius q senatum nosce. Reuoca
dum igitur & cogendum quae uell& queque sen
tir& expromere. reductus a ptore in templum rex.
& dicere iussus. P seuerasse inqt tacere patres cosc'p
ti ni rodiorum legatione / mox uocaturos uos scire
& illis auditis mihi necitate fore dicendi / q de;
eo difficilior oro erit q postulata eoz futura sunt
ut no solum nihil qd contra me sit / sed ne quid
ad ipos quidem pprie ptineat petere uideantur.
Agent enim cam ciuitatu grecarum / & liberari eas
dicent debere. quo impetrato cui dubium e / qn
& a nob auersuri sint no eas mo ciuitates q libe
rabuntur / sed & ueteres stipendiarias nras. s aut
tanto obligatos benefitio / uerbo socios reuera sb
iectos impio & obnoxios hituri sint. & si diis pla
c& quum has tantas opes affectabunt dissimula
bunt ulla pro pte / id ad se ptinere uos mo id
dicere conueniens ee ante factis decet hec uos no
decipiat oro. prouidendum uob erit ne ue non
solum inequaliter alios nimium deprimatis
ex sociis uestris alios preter modum extollatis. s
& neqd aduersus uos arma tulerint meliore statu
sint q socii aut amici uri. qd ad me attin& i hiis
reb; cessisse / intra finem iuris mei cuilib& uide
ri malim q nimis ptinaciter obtinendo / eo ten
disse. i certamine autem amicitie ure beniuole
tie erga uos honoris / qa uob hebit minime eq aio

uinci possum. Hāc ego maximā hereditatē a pre ac
cepi / q primus omniū asia greciamq: incolētium
in amicitiam uenit uram eamq: ppetuā & cōstāti
fide / ad extraemum finem uitę pduxit. nec ani
mum duntaxat uob fidelem ac bonum pstitit:
s omib interfuit bellis / quae ī gretia gessistis /
terrestrib naualib q: omni genere cōmeatuū
ita ut nemo socioꝝ uroꝝ ulla pte equari possit
uos adiuuit. postremo quū boetios ad societatē
uram ortaretur / ī ipa contione inter mortuus /
haud multo p expirauit. huius ergo uestigia ī gres
sus / uoluntate quidē & studio in colendis uo
bis addicere (& enim ī exupabilia heę erāt) n
potui / rebus ipis meritisq: & impensis offoꝝ. ut
sperare possim / fortuna ipa Antioch & bellum
in asia gestum pbuerunt matiaz. Rex asiae &
partis europe antioch / filiam suā in matrimo
nium mihi dabat. restituebat ex templo ciui
tates quae defecerant. ac nob spem magnam
in posteꝝ ampliandi regna faciebat / si fecū bel
lum aduersus uos gessissem. nō gloriabor ī eo
q nihil in uos delinqueri. illa potius quae ue
tustissima domus nrae uobcum amicitia digna
sunt referam. pedestrib naualib q: copiis ut
uroꝝ socioꝝ nemo me equipare poss& / Impa
tores uros adiuui cōmeatus terra mariq: supe
ditaui naualib pliis quae multis locis fcā sūt
omnib interfui. nec labori meo n piculo usq
peperci. qd miserrimū est ī bello obsidionem
passus sum pgami inclusus cum discrimine ul
tro simul uitę regniq: liberatus. deinde obsidio
ne / cū alia pte antioch alia seleucus circa arcē
regni mei castra hrent relictis meis reb tota
classe ad elespontū. L. scipioni consuli uro occur
ri: ut eum in traiciendo exercitu adiuuarem.
p q in asiam exercitus ur est transgressus nūq
a consule abscessi. nemo miles roman magis
assiduus in castris fuit uris q ego fres q: mei.
nulla expeditio nullum equestre proelium sine
me fcm est. in atie ibi steti eam ptem sū tutatus
ī qua me consul ēe uoluit. nō sum dicturus pres

conscripti quis huic bello meritis erga uos me
cum compari pōt. ego nulli omnium nec po
puloꝝ neque regum: quos ī magno honore
hētis / ausim me compare. masinissa hostis uo
bis anteq socius fuit. nec in columi regno cū
auxilijs suis / sed ex torris expulsus amissis oī
b copiis cum turma aeqtum in castra confugit
ura. tam eum qui in affrica aduersus sifacem &
cartaginenses. fideliter atq: impigre uobiscum
stetit / nō in patrium solum regnum restituistis
sed adiecta opulentissima pte siphacis regni ppo
tentem inter africae gentes fecistis. Quo tandē
igitur nos premio atq: honore digni apd uos
sumus pr ego fres mei / nō asia tantum / sed & ia
procul ab domo ī peloponeso in boetia ī etolia / phi
lippi antiochi etolico bello terra mariq: p uobis
arma tulimus. quid ergo postulas dicat aliqs.
ego pres conscripti. qm dicere utiq: uolentibus
uobis parendum ē / si uos ea mente ultra tauri iu
ga antiochum emostis / ut ipi tenueritis eas terras
nullos accolas nec finitimos hre q uos malo. nec
ulla re alia tutius stabilius q: regnum meum fu
turum spero / s si uob decedere inde atq: deducere
exercitus ī aio est / neminē digniorē ēe ex sociis
uestris / q bello a uob pacta possideat / q me dicere
ausi. At enī magnificum ē liberare ciuitates suas.
ita opinor si nihil hostile aduersus uos fecerūt. Sin
aūt antiochi ptes fuerunt / qta ē ura prudentia &
eqtate dignius sociis benemeritis / q hostib uos cō
sulere. grata oro regis / prib fuit. & facile appare
bat munifice oia & propenso aio fcuros. intpo
sita simuneoꝝ breuis legatio ē / q nō aderant qa
rodiorum collaudatis egregie smirneis / q oia ul
tima pati q se regi tradere maluiss&. Introducti
rodij sunt / quoꝝ princeps legationis expositis ini
tijs amicitiae cum p. r. meritisq: rodioꝝ philippi
prius deīn antiochi bello nihil inquit nob tota
nra actione pres conscripti n difficili n molesti
ē q q cum eumene nob disceptatio ē: cum quo uno
maximo regum & priuati singul & q magis uos
mou& publicū ciuitati nrae hospitium ē. ceterꝝ

nō animi nr̄i p̄res conscripti nos sed rerum nā q̄ po
tentissima ē disiungit ut nos liberi & aliorū liberta
tis cām agamus: reges sua oīa & sbiecta impio suo
ēē uelit. utcumq: tamen res sese h̄t magis uerecūdia
nr̄a aduersus regē nob obstat q̄ ipa disceptatio aut
nob impedita ē aut uob p plexam deliberationē
p̄bitura ūr. Nā si alteri socio atq: amico regi & bene
merito hoc ipo in bello decuius p̄miis agitur honos
h̄ri null' poss& nisi liberas ciuitates traderetis ei ēēt
deliberatio anceps ne aut regem amicū in honoratū
dimitteretis, instituto uestro gloriam philippi bello
ptam nunc seruitute tot ciuitatum deformaretis.
sed ab hac necessitate aut grē in amicū minuendæ
aut gloriae ūrē egregie uos fortuna uendicat. Et eiz
deū benignitate nō gloriosa magis q̄ diues uictoīa
ūra quæ uos facile isto uelut ere alieno exsoluat.
Nam & si licaonia & frigia utraq: & pisida oīs cher
sonesis queque circūuacent europe in ūra st̄ potesta
te quarum una quelib& regi adiecta multiplicare
regnum eumenis pōt omnes uō dare maximis eū
regib; preferre & premiis belli ditare socios & nō
decedere instituto ūro debetis. & meminisse que
titulum p̄tenderitis p' aduersus philippū nūc
aduersus antiochum belli quid feceritis philippo
uicto. nunc quid a uob non magis q̄a fecistis
q̄ q' id uos facere dec& desideraretur atq: expe
teretur. Alia enim alis honesta & probabil' est
cā armorum. illi agrum. hij uicos hij opida hij
portus oramq: aliq̄ maris ut possideant. uos n̄
cupistis hec anteq̄ haberetis nec nūc quū orbis
terrarum inditione ūra sit cupe potestis. p digni
tate & gloria apd omne humanum genus q̄ ue
strum nomen impiumq: iuxta ac deos i morta
les iampridem intuetur pugnatis q̄ parare & q̄re
re arduum fuit. nescio an tueri dificili' sit gen
tis uetustissime nobilissimeq: l fama rer gestar
l' oī comendatione dignitatis doctrinar q: tue
dam a seruitio regio libertate suscepistis. hoc pa
trocinium receptæ in fidem & clientelam ūram
uniuersæ ppetuum uos p̄stare dec& n̄ quæ i solo
mō antiquo sut gretiæ magis urbes sunt q̄ coloīe

earū illic ꝯdam.

earum illinc quondam profec in asiam nec terra mu
tata mutauit gn̄s aut mores certare pio certamine
cuiuslib& bone artis ac uirtutis ausi sumus cum
parentib; queque ciuitas & conditorib; suis adistis
urbes asiæ pleriq: n̄ q̄ longius a uob ab sumus nul
la uincimur alia re masilienses quos si natura in
sita uelut ingenio terræ uīci poss& iam pride ef
ferassent tot indomite circumfusæ gentes i eo ho
nore i ea merito dignitate audiuimus ap uos ēē
ac si medium uobiscū gretiæ incolerent. n̄. n. so
num mō lingue uestitumq: & h̄itum: sed an
oīa mores & leges & ingenium sincerū & integrumq:
a contagione accolarum suarunt. Terminus nūc
ē imperij ūri monstaurus. quicq intra eum car
dinem ē: nihil longinquū uob uideri deb& q̄
arma puenerūt eodem ius hinc pfectum pueniat.
barbari quib; p legib; semp dn̄or i pia fuerūt
quo gaudent reges h̄nt. greci suam fortunā ūros
animos gerunt domesticis quondā uirib; & iā
impium amplectebant nunc ipium ubi ē ibi ut
sit ppetuum optant. libertate uestris tueri armis
satis h̄nt qm̄ suis nō possunt. At enim quedam
ciuitates cum antiocho cesserūt & alie prius cum
philippo & cum pyrro ut tarentū ne alios pplos enu
merem cartago libera cum suis legib; ē. huic ūro
exemplo q̄tum debetis uidete p̄res cōscripti Indu
cetis i animum negare eumenis cupiditati q. iu
stissime iræ ūræ negastis. rodii i omnib; bellis q̄
illa ora gessistis q̄ forti fideliq: uos opa adiuuerīz
ūro uiditio relinqmus nūc in pace consilium id
afferimus q̄ si comprobaueritis magnificēti' uos
uictoria usos ēē q̄ uicisse omnes extimaturi sunt.
apta magnitudini romane oro uisa est.

Confirmatio pacis cum antiocho. Ampla remuneratio
romanor i socios triumph' emilii & triumphus
scipionis de antiocho ubi fit mentio de bononia in
bois. c. xij.

POST rodios antiochi legati uocati sunt. hii uul
gato potentium more uenia errore fassi regis ob
testati p̄res conscripti: ut suæ potius clemtiæ q̄ re
gis culpæ q satis sup q: penarū dediss& memores.

consulerent. postremo pacem datam a scipione ipa-
tore quibus legibus dedisset confirmarent auctori-
tate sua. & senatus eam pacem seruandam censu-
it. & paucos post dies populus iussit foedus in
capitolio cum antipatro principe legationis. &
idem foedus cum filio regis antiochi est ictum
Audite deinde & aliae legationes ex asia sunt quibus
omnibus datum est Rxm. x. legatos more maiorum
senatum missurum ad res asiae disceptandas compo-
nendasque summam tamen hanc forem ut cis taurum
montem quae in regni antiochi fines fuissent
eumeni attribuerentur praeter lyciam cariamque usque
ad meandrum amnem ut ciuitatis rodiorum essent. ce-
terae ciuitates asiae quae a tali stipendiariae fuis-
sent quae uectigales antiochi fuissent & liberae atque
immunes essent. x. legatos hos decreuerunt. Q.
minutium ruffum. L. furium purpurionem. Q. mi-
nutium therinum. appium claudium neronem. C.
cornelium merulam. M. iunium aurumculeum. L.
aemilium paulum. p. cornelium lentulum. p. len-
tulum tuberonem. hiis quae praesentis disceptationis
essent libera mandata de summa rerum senatus con-
stituit. lycaoniam omnem & frigiam utramque & mi-
sias regias siluas & lidiae ioniaeque ex opida quae
libera fuissent quo die cum rege antiocho pugna-
tum est & nominatim magnesiam & asipillum ca-
namque hideletranum ad phrigiam uergentem & castel-
la uicosque ad meandrum annem nisi quae libera ante bel-
lum fuissent thelmesontem nominatim & castra thel-
mesium praeter agrum qui ptolomei ptelmensi fuisset.
hec omnia quae supra sunt scripta regi eumeni iussa dari.
rodiis litia data extra eundem pthelmesium & agrum
qui ptolmei pthelenesi fuisset. haec ab eumene & ro-
diis excepta ea quoque hiis pars data cariae quae prope ortorum
insulam transmeandrum amnem est opida ui-
ci castella agrique ad persidiam uergunt nisi eorum opida
in libertatem fuissent. pridieque cum antiocho rege
in asia pugnatum est. Pro hiis quum gratias egissent ro-
dii de solis urbe quae in tilitia est egerunt. argis & il-
los sicut se oriundos esse. & ab ea germanitate factam
sunt cum hiis caritatem esse petere hoc extraordinarium.

munus ut eam ciuitatem ex seruitute regia eximerent.
uocati sunt legati regis antiochi actumque cum hiis est.
nec quicquam impetratum testante foedera antipatro
aduersus quae ab rodiis non solos sed ciliciam pe-
ti & iuga tauri transcendi. reuocatis in senatum ro-
diis cum quanto opere tenderent legatus regius ex-
posuisset patres adiecerunt si utique eam rem ad ci-
uitatis suae dignitatem pertinere censerent rodii
senatum omni modo expugnaturum pertinatiam lega-
torum. Tum uero impensius quam ante rodii gratias ege-
runt. cessurosque se potius arrogantiae antipatri quam
causas turbandae pacis praebituros dixerunt ita nihil
de solis mutatum est. per eos dies quibus haec gesta sunt. legati
masilientium nuntiarunt. L. bebium praetorem in
prouinciam hyspaniam proficiscentem a lyguribus
circumuentum magna parte comitum caesa uulnera-
tum ipsum cum paucis sine litoribus massiliam pro-
fugisse & intra triduum expirasse. Senatus ea re
audita decreuit uti. p. brutus qui propretor in etru-
riam esset prouincia exercituque tradito uni cui
uideretur ex legatis ipse in ulteriorem yspaniam
proficisceretur. eaque ei prouincia esset. hoc senatus.
litteraeque a spurio postumio praetore in aetruriam mis-
sae sunt. Profectusque in yspaniam est. p. iunius
praetor. in qua prouincia prius aliquanto quam successor
uenirent. L. aemilius paulus quia prius ea regem perseu-
magna gloria uicit cum priore anno haud prospere
rem gessisset tumultuario exercitu collecto signis
collatis cum lusitanis pugnauit. fusi fugatique
hostes. caesa decem & octo milia armatorum. M. ccc.
capti. & castra expugnata huius uictoriae fama
tranquiliores yspanias recepit. Eodem anno ante
diem. iii. Kl. iam. bononiam latinam coloniam ex se-
natus. L. ualerius flaccus. M. atilius seranus. L.
ualerius tapo triumuiri deduxerunt tria milia ho-
minum sunt deducta. Equitibus. L. septuaginta
iugera ceteris colonis. L. sunt data. ager captus
de gallis bois fuerat. galli tuscos expulerant. Eo-
dem anno censuram multi & clari uiri petie-
runt quae res quamquam in se causam paruam magni certa-
minis habet aliam contentionem multo maiorem

excitauit. petebat. T. quintius flaminius. p. cornelius.
C. fuluius scipio. L. ualerius flaccus. M. portius ca
to. M. claudius gelius. M. atilius glabrio q antio
chum etolosq: deuicerat. i hunc q maxime multa
consilia habuerat quib; magnam pte hominum
obligarat fauor ppli se inclinabat. Id quum egre pa
terentur tot nobiles nouum s homine tantum
p. sempronius graccus & gneus sempronius rutilius
ei die edixerunt q pecuniae regie praedaeq: aliqtum
captae in antiochi castris nec in triumpho ptulisset.
nec in erarium detulisset. varia testimonia legatorum
tribunorumq: militum erant. M. cato an alios testes
conspiciebatur. cuius auctoritate ppetuo tenore
uite partam toga candida eleuabat. Is testis quae
uasa aurea atq: argentea captis castris inter alias
regiam praedam uidisset ea se triumpho nega
bat uidisse. postremo in huius maxime inuidiam
desistere se petitione glabrio dix quando tanti
quidem indignarentur nobiles homines. ioq:
ne nouus competitor in extimabili piurio i ces
sersset. C. milia multa irrogata erat bis de ea cer
tatum e. tertio cum de petitione destitisset reus
nec ppls de mulcta suffragium ferre uoluit. &
tribuni eo negocio destiterunt. Censores. T. qnti
flaminius. M. claudius marcellus creatus. P eos dies.
L. emilio rigillo qui classe pfectum antiochi regis
deuicerat extra urbem i aede apollinis quum
senatus datus eet auditis reb; ab eo gestis qtis
cum classib; hostium dimicasset qt in naues d
mersisset aut cepisset magno consensu prum tri
umphus nauat est decretus triumphauit. kl. febr.
In eo triumpho. M. lutio coronae aureae translatae
s. pecunia nequaq tanta pspe regi triumphi. ce
catrina athica. xxxij. cc. cistophori. xxxii. ccc.
Suplicationes dem fuerunt ex senatus q. d. L. emilius
i yspania prospe re. p. gessisset. haud ita multo
p. L. scipio ad urbe uenit q ne cognomini fris
cederet asiaticum se appellari uoluit & i contioe
& in senatu de reb; a se gestis diseruit. Erant q
fama id maius bellum q difficilitate rei fuisse
interptarentur. uno memorabili proelio d bellatu.

gloriamq: eius uictoriae defloratam ad termophilas
ee. ceterum uere extimati etolicum magis ad termo
philas bellum q regnum fuit. q pte uiriu suarum
ibi dimicauit Antiochus. in asia totius asiae extite
runt uires ab ultimo orientis in omnium gentiu
contractis auxiliis. merito ergo & diis i morta
lib; qtus maximus poterat habitus e honos q
ingentem uictoriam facilem et fecisset. Impato
ri triumphus e decretus triumphauit mense in
tercalario pdie. Kl. martii q triumphus spectacu
lo oculorum maior q africani fris eius fuit recor
datione rerum extimatione piculi certaminisq;
no magis compand illi q si impatore impatori
aut antiochum ducem hannibali conferre. Tu
lit in triumpho signa militaria. cc. xxxiij. opi
dorum simulachra. c. xxiiii. Eburneos dentes.
m. cc. xxxi. aureas coronas. cc. xxxiiij. argenti po
do. c. xxxvij. terracinu atticorum. cc. xxiiij. cysto
phon. ccc. xxj. vasorum argenteorum oia caelata
erant. Mille pondo & quatuor. c. xxiij. aureorum
mille pondo. xxiij. duces regii prefecti & pur
purati duo & xx. ante currum ducti. Militi
bus quini uiceni denarij dati duplex equiti.
stipendium militare & frumetum duplex p
triumphu datum praelio i asia fco. Triumpha
uit anno fere p q consulatu abit. Eodem fe
re tempore. C. malius consul in asia & Q. fabius
labeo pretor ad classem uenit. Caeterum consuli n
deerat cum gallis belli materia mare pacatu erat
deuicto antiocho. Cogitandi q: fabio cui res potis
simum insisterent ne ociosam puinciam huisse ui
deri posset optimum uisum est incretam insula
traicere. Cidomates bellum aduersus cortinos eri
siosq: gerebant. Captiuorum ronorum atq: itali gnis
magnus numerus i seruitute ee p totam insulam
dicebatur. Classe ab epheso pfectus quu certe litus
attigit nuntios circa ciuitates misit: ut armis
absisterent captiuosq: i suis q: urbib; agrisq: exq
sitos reducerent et legatos mitterent ad se cu qb;
de reb; ad cretenses piter romanos q: ptinentib;
agerent. nihil magnope ea cretenses mouerunt

captiuos p̄ter cortinos nulli reddiderūt. Valeri' an
tias ad .iiii. milia captiuoꝝ quia belli minas ti
muerunt ex tota insula reddita scripsit. eāq: cāꝫ
fabio quum rem nullam aliam gessisset naual'
triumphi impetrandi a senatu fuisse. ac ephesuꝫ
bebius redit. Inde tribus nauibꝫ ī traciæ oram
premissis ab heruo & maronia p̄sidia antiochi
deduci iussit: ut in libertate heæ ciuitates ēent.

Incipit liber .vii. in hoc continent' gesta ī grecia.
gesta in etholia. & legatio etholoꝝ romā missa. c.j.

VM IN ASIA bellum geritur ne
ī etholia quidem quiete res fuerant
p̄ncipio a gente acharnanū orto a
charnania tempestate pulso Aminā
dro sub p̄fecto philippi regio tene
batur presidio. qui supbo atq: in
modico impio desideriū aminādri fecerant.
Exulanti aminandro ī etolia litteris suoꝝ in
dicantiū statum acharnaniæ spes recupādi re
gni fcā est. remissiq: ab eo nuntiant p̄cipibꝫ
argiteam (id enim cap̄ acharnaniæ erat) si po
pularium animos satis p̄spectos hret ī petrato
ab ethol' auxilio ī archaniam se uenturum de
lectis quot consilium ēēt gentis & nicandro
p̄tore: quos ubi ad omnia paratiores ēē uidit
certiores sub inde facit quo die cum exercitu
acharnaniā ingressurus ēēt. xiiij. p̄mo fuere
coniurati aduersus p̄sidium macedonū bis
senos s̄ adiutores ad rem gerendam assump
serunt. dem̄ paucitate paꝝ fræti q̄ cælande rei
q̄ agendæ aptior erat parem priori numeruꝫ
adiecerunt. Ita duo & .L. fcī quadrifariā se di
uiserunt. ps una eradeam altera tetraphilam
petit ubi custodia regiæ pecuniæ ēē solita erat
Tertia theudoriā. quarta aghiteam ita inter ōs
conuenit ut prima quiete uelud ad p̄uatam
rem agendam uenisset in foro obseruarētur
die cærta multitudiem om̄em conuocarēt ad
p̄sidia macedonū ācibꝫ expellenda ubi ea dies
aduenit & Aminander cum mille etol' se in

finibꝫ posuerat ex composito quatuor simul lo
cis p̄sidia macedonum expulsa. lr̄æ q: ī alias ur
bes passim dimisse: ut uindicarēt se se ab ī pote
ti d̄natione philippi & restituerent ī patrium
ac legitimum regnum. undiq: macedones expel
luntur. Thedum opidum litteris axenone p̄
fecto p̄sidij interceptis & arce a regiis occupata
paucos dies obsidentibꝫ resistit. dem̄ id quoq:
traditum aminandro ē. & omnis acharnania
ī potestate erat praeter athaneū castellū finibꝫ
macedoniæ subiectum. philippus audita defec
tione acharnaniæ cum .vi. milibꝫ armatoꝝ pro
fectus ingenti cæleritate gomphos p̄uenit. ibi
relicta maiore p̄te exercitus (nec .n. ad tanta iti
nera sufficerēt) cum duobꝫ milibꝫ atheneū q̄
unum a præsidio suo retentū fuerat p̄uenit. In
proximis temptatis quum facile aīaduertisset
cætera hostilia ēē gomphos regressus omnibꝫ co
piis simul in acharnania redit. xenonem in .n.
mille peditibꝫ p̄missum ethyopā occupare iubet
oportune argitiæ ī minentem quē ubi teneri
a suis locum uidit ipe circa templū iouis sacra
posuit castra. ibi unum die foeda tempestate re
tentus postero die ducere ad arghiteam ī ten
dit. Euntibꝫ ex templo apparuere acharnanes
in tumulos eminētes uiæ discurrentes. ad q̄ꝝ
ꝯspectum cōsistere prima signa. totoq: agmine
pauor & trepidatio erat. & p se quisq: quid nā
futurum ēēt cogitare. si in ualles sbiectas rupibus
agmen forēt dimissū. hec tumultuatio regem cu
pientem si se sequerent raptim euadere angustias
reuocare primos & eadem quæ uenerat referre
coegit signa. Acharnanes primo ex interuallo qe
ti sequebantur. p' q̄ ethol' se coniūxerunt. hos ut
a tergo agmini instarēt reliquerūt. ipi a lateribus
se circumfuderūt. q̄dam p̄notos calles breuiore
uia p̄gressi transitus insedere tm̄q: tumult' ma
cedonibꝫ ē iniectum fuge magis effusæ q̄ itineris
ordinati modo multis armis uirisq: relictis flu
men traiecerunt. hijs finis sequendi fuit. Inde tu
to macedones gomphos & a gomphis ī macedoniaꝫ

redierunt / Atharnanes etholiq; copā ad xenonē ac
mille macedones opprimendos undiq: cōcurrerūt.
Macedones parꝝ loco fracti / ab eopa in altiore dirup
tiorem q: undiq: tumultum concessere. Quo plib;
ex locis aditu inuento expulere eos & atharnanes
dispsos. & pinuias atq: ignotas rupes iter fugæ n̄
expedientes / ptim cæpunt / ptim interfecerunt. mlti
pauore in prerupta precipitati. p pauci cū xenone
ad regem euaserunt. p̄ea pindutias sepeliendi ce
sos ē potestas fcā. Aminander recupato regno lega
tos & romam ad senatum ⁊ ad scipiones in asia
ephesi / post magnum cum antiocho prelium mo
rantes misit. pacem petebat. excusabatq: sese / q p
etolos recupass & paternum regnum. philippum
ī cusabat. etoli ex carnania in amphilocos pfcī st.
& maioris ptis uoluntatem unius in deditionēq
totam redigerunt gentem. Amphilocia recepta (nā
fuerat quondam etoloꝝ) eadem spe īpantia tran
scenderūt. Ea q̊: magna ex pte sine certamīe in
deditionem uenit. dolopes nunq̄ etoloꝝ fuerant.
philippi erāt. hij primo ad arma concurrerūt. Ce
terum postq̄ amphilocos cum etolis ēē fugamq:
ex acharnania philippi & cædem psidij eius acce
pere & ipi a philippo ad etolos deficiunt. qb; circū
iectis gentib; iam undiq: se a macedoīb; tutos cre
dentib; ēē etol'. Affert fama antiochū in asia uic
tum a romanis. nec ita multo post legati a roma
rediere sine spe pacis. fuluiūq: consulē nuntiā
tes cū exercitu iam traiecisse. hiis territi prius a
rodio & athenis legationib; excitis / ut p auctori
tate harum ciuitatum / suæ pces nup repudiante
faciliorem aditum ad senatum hrent / pncipes
gentis ad temptandā ultimā spem romam misūt
nihil ne bellum hrent / prius q̄ pene ī conspectu
hostis erat præmeditati.

Aduentus fuluij consulis ī grecia disceptatio & op
pugnatio ambrachiæ urbis. & resistentia ciuium
petitio pacis Rio consulis. deditio ambrachiæ. Ad
uentus legionis etoloꝝ romā sup ꝯditioib; pacis. c. ij

1 IAM. M. fuluius apolloniā exercitu traiecto / cum
epyrotarū principib; consultabat un̄ bellum ī

ciperet epirotis ambrachiā placebat agredi que
contribuerat se ethol' / siue ad tuendā eam uenir &
aptos circa campos addimicandū ēē siue detrec
tarent certam oppugnatioēs fore haud difficile.
Nam & copiam in propinquo maceriæ ad aggeres
extandos / & cætera opa esse. & arreptioem na
uigabilem / amnem oportunū ad comportanda
quae usui sint. & præter ipa moenia scire & æsta
tem aptam rei gerendæ ēē. hijs psuaserūt / ut p
epyꝝ ducer &. consuli ambrachiā aduenienti
magni opis oppugnatio uisa ē. Ambrachia tu
mulo aspo subiecta ē per errante incolle uocat
urbis q: muris uergit in campos & flumen oc
cidentem / arx quæ posita tumulo ē orientem
spectat / amnis arethon ex acharnania fluens ca
dit in sinum maris a nomine propinquo urbis
ambrachiam applatum. præter q̄ q hinc amnis
hic tumuli muro q̊: firmo septa erat patēte ī cir
cuitu paulo amplius .M. passuum. fuluius bina
a campo castra modico inter se distantia interual
lo unum castellum loco edcō contra arcem ob
iecit / ea omnia uallo ac fossa iungere parat ne exi
tus inclusis aburbe ne ue aditus foris ad auxilia
intromittenda eēt ad famam oppugnationis am
brachiæ stratum iam edicto nicandri ptoris con
uenerant etoli. Inde pmo copiis omnib; ad phibe
dam obsidionē uenere ī animo fuerat. deīn p̄q̄
urbem magna iā ex pte opibus septam uiderunt
Epyrotarum transflumen loco plano castra posita
ēē. diuidere copias placuit cū .M. expeditis. Eupo
lemus ambrachiam profectus p nundū comissa it
se munimēta urbem intrauit nicandro cū cæteris
primo epirotarum castra nocte agredi consilium
fuerat. haud facilia romanis auxilio quia flum
intererat / deinde piculosum coeptū ratus ne qua
sentirēt rō. & regressus in intuto nō ess & det
ritus ab hoc consilio ad depopulandum achar
naniā iter conuertit. Consul iam munimētis ꝯ
sæpienda urbs erat iā opib; / quae admouere mu
ris parabat / pfectis quinq: simul locis moenia
ē aggressus tria parib; interuall faciliora aditu

l proante incole

a campo aduersus pireum qd uocant admouit
unum aduersus arcem arietibus muris quatiebat
asseribus falcatis detergebat pinnas opidanos p
mo ad spem & adiectus meniu cu tribili sonitu
editus pauor ac trepidatio cepit. dein ut pter
spem stare muros uiderunt collectis rursus aios
in arietes tollerent uiribus libramenta plumbi aut
saxorum. stipites robustos incutiebant. falces
anchoris ferreis iniectis in interiore ptem muri
trahentes asserem pfringebant. Ad hec eruptionibus
nocturnis in custodias opum & diurnis i statio
nes ultro terrorem inferebant. In hoc statu res ad
ambrachiam quum eent iam etoli appellatione a
charnaniae striatum redierut. Inde nicander spe
nactus soluende incepto forti obsidionis. nicoda
mum quendam cum etolis quingentis ambrachia
intromittit. noctem caertam temp q: & noctis co
stituit. quo & illi aburbe opa hostium quae ad
uersus pireu erant agrederentur & ipe ad castra
romana terrore facer& posse ratus ancipiti tuml
tu & nocte augente pauorem memorabilem rem
geri. & nichodamus intempesta nocte quu alias
custodias fefellisse & p alias impetu constanti eru
pisse & supato brachio in urbem penetrat aique
aliqtum ad omnia audenda & spei obsessis adie
cit. & simul constituta nox ueit ex composito re
pente opa e agressus. Id inceptu conatu q effcu
grauius fuit. qa nulla ab exteriore parte uis admo
ta e seu metu deterrito ptore etolorum seu qa po
tius uisum e amphilocis opem ferre nup receptis
quos pseus philippi filius missus ad dolophiam
amphilocosq: recipiedos summa ui oppugnabat.
tribus locis sic ante dcum e ad pyreum opa rona
erant quae omnia simul s nec apparatu neque
ui simil etoli aggressi sunt. Alii cum ardentib
facibus alij stipam picemq: & maleolos ferentes to
ta collucente flammis acie aduenere. multos pmo
impetu custodes oppresserunt. dein postq clamor
tumultusq: in castra e platus datumq: a consule
signum arma capiunt & omnibus portis ad ope
ferendam effundunt uno i loco ferro igniq: gesta

res aduobus irrito incepto quu temptasse & mag q
noscere & certam etoli abscesserut. atrox pugna
in unu inclinauerat locum. ibi diuersis par
tibus duo duces eupolemus & nicodamus pu
gnantes ortabantur & ppe certa fauebant spe.
Iam nicandr ex composito adfore & terga ho
stium iuasurum. hec res aliqdiu aios pugna
tium substinuit. Cetera p q nullum ex compo
sito signum a suis accipiebant. & crescere nus
hostium cernebat destituti segnius instare
postremo re amissa iam uix tuto receptu fugi
entes in urbem compelluntur pte opum i censa
& plibus aliqto q ipi ceciderat interfectis. q
si ex composito acta res fuisse & haud dubiu
erat expugnari una utiq: pte opanciu cum
magna cede hostium potuisse ambrachienses
quique intus erant etoli no ab eius solum noc
tis incepto recessere. s in reliquu q: temp uelut
pditi a suis segniores ad pricula erant. Iam nemo
eruptionibus ut ante instationibus hostium s
dispositi p muros & turres ex tuto pugnabant.
pseus ubi adee etolos audiuit obmissa obsidio
ne urb quam opugnabat depopulatus tm a
gros amphilociam redit. & etolos in aduo
cauit. populatio maritimae ore pleuratus illi
ricorum rex cum. lx. lembis corinthium sinum
inuectus acheorumq: alijs q: partis erant na
uibus maritima etholiae uastabant. aduersus
quos mille etoli missi quacunq: se classis circu
egerat plitorum amfractus breuioribus semitis
occurrebant. & romani ad ambrachiam. plibus
locis quatiendo arietibus muros aliqtum urbe
nudauerat. nec tam penetrare in urbem pote
rant. na & pari celeritate nouus p dirupto mu
rus obiciebatur & armati supstantes ruinis
instar munimti erant. itaq: cum apta paru
proceder& consuli res cuniculum occultum
uineis an collecto loco agere instituit. & aliq
diu quum dies noctesque i ope eent no solu
sbtra fodientes sed eggerentes & humum fefel
lere hostem. cumulus repente eminens terra idex

opis opidanis fuit. timidiq: ne iā sbruptis muris
facta in urbē uia ēē fossam intra murū e regione ei
opis q̄ uineis contectum erat ducere ī stituunt. cui
ubi ad tantam altitudinē q̄tę ēē solum ī fimū cu
niculi potuit puenerunt silentio fcō plib; locis
aure admota sonitum fodientiū captabant. quē
ubi acceperunt apiunt rectam ī cuniculum uiā
nec fuit magni opis. momto. n. ad mane suspenso
furculis ab hostibus muro puenerūt. ibi ꝯmissis
opib; quum e fossa in cuniculū pater & iter / pmo
ipsis ferramentis qb; ī ope usi erant. deīn cæleriter
armati & subeuntes occultam sbterrā ediderūt
pugnam. seuior deīn fcā est. Iter sæpientib; cuni
culum ubi uellent / nūc aliis ptentis / nūc forib;
raptim obiectis. noua & haud magni opis adūs
eos q̄ ī cuniculo erant excogitata res. dolium a fun
do ptusum qua fistula modica inseri poss & & fisto
lam ferream opculūq: dolium ferreum & ipm plu
rib; locis p foratum fecerunt. hoc tenui pluma cō
pletum dolium ore in cuniculum uerso posuerūt
p oculi foramina p longe hastę quas serisas uocāt
ad submouendos hostes eminebant. sintillam
leuem ignis inditam plumæ folle fabrili ad ca
put uasculi impoito flando accenderūt. Inde
nō solum magna uis fumi sed acrior fetor q̄dā
more exadusta pluma / quum totū cuniculū ad
impless & / uix durare quisq: intus poterat. Cū
in hoc fastu ad ambrachiam res ēēt / legati ab
etolis pheneas & damochiles cū liberis manda
tis decreto gentis ad consulem uenerūt. nā ptor
eoꝝ cum alia pte ambrachiam oppugnari cerne
r & / aliam infoestam oram nauib; hostium ēē /
alias amphilocos dolophiam a macedonib; uasta
ri nec etolos simul ad tria diuisa bella occursan
tes sufficere / conuocato consilio / etoliæ pncipes
qd agendum ēēt consuluit. oīm eo sīnę decurre
runt: ut pax si poss & equis / si minus tollerandis
conditionib; peterent. Antiochi fidutia bellū
susceptū. Antiocho terra mariq: supato & prope
extra orbem terræ ultra iuga tauri exacto / q̄ spēs
ēē sbstinendi belli. phaneas & damocles. Quod re

etholorum / ut in tali cau fideq: sua ēē cænserēt age
rent qd enim sibi consiliū / aut cui rei electōnem
a fortuna relicta. cum hiis mandatis missi ora
re consulem ut misereretur gentis socie ꝯdam
nolo dicere iniuriis misere certe coactę ī sanire.
n̄ pl' mali meritos etolo antiochi bello q̄ boni an
quum aduersus philippum bellatum sit / fecisse.
neq: tum relatam s' large gratiam / nec nūc in
modice poenam iniungi debere. Ad ea consul R̄it
magis sæpe q̄ uere umq̄ etholos pacem petere
īmitarentur antiochum in petenda pace quē
ī bellum traxiss & nō paucis urbib; eū / deq̄ꝝ
libertate caertatum sit / sed oī asia cis taurum
montē optimo regno excessisse. etolos n̄ ī er
mes de pace agentes / nō auditurꝝ se arma pri'
illi equosq: omnes tradendos ēē. deīn mille
talenta. pplo. ro. dandū. cuius summæ dimi
dium præsens numeret si pacem hre uell & ad
ea adiectuꝝ ī in foed' ēē: ut eosdem quos. p. R.
amicos atque hostes hēant. Aduersus quæ lega
ti & quia grauia erant / & qa suoꝝ aīos ī do
mitos ac mutabiles nouerūt / nullo reddito res
ponso domum regressi sunt / ut & atq: & qd
agendum ēēt / re integra ptorem & principes
consulerent clamore & iurgio accepti / q̄ rem tra
herent qualemcūq: pacē referre iussi / quū red
derent ambrachiā / acarnanum insidiis ppe uiā
positis / cumquib' bellum erat / circūuenti tuthu
reum custodiendi deducunt. Hec mora ī ecta
ē / quum iā atheniensium rodioꝝq: legati qui
ad deprecandum pro hiis uenerant / apud con
sulem ēēnt. Aminander q̄: acarnanum rex fide
accepta uenerat ī castra romana / magis p ambra
chia ubi maiore pte tpis exulauerat / q̄ pro etol'
solicitus. p hos cærtior fcūs consul de casu lega
torum adduci eos a turio iussit. q̄ꝝ p' aduentū
agi ceptum ē de pace. Aminander q̄ sui maxie
opis erat / impigre agebat: ut ambrachieses cōpel
ler & addeditionē. Id quū p colloqa pncipum
succedens murū paꝝ proficer & / postræmo con
sulis pmissu ingressus urbem ptim cōsilio / pti

pcabꝫ euicit / ut pmitterēt se romanis. & etolos.
C. ualerius leuini filius / q cū ea gente pmū aīcitiā
pepigerat fr̄ consul / matre eadem genitus / e
gregie adiuuit / ambrachieses p̄ pacti ut eto
lorum auxiliares sine fraude emitter& apue
runt portas deinde quingenta euboica ut da
rent talenta / ex quibꝫ. cc. presentia. ccc. pan
nos. sex pensionibꝫ equis. captiuos p fugasq:
redderent romanis / urbem ne quam formu
læ sui iuris facerent quae p̄ idem tp̄s q̄ titus
quintius traiecisse& ingreciā / aut ui capta ab
romanis eēt / aut uoluntate ī amicitiā ueīsse&
cephalonia insula ut ex̄ ius phederis eēt. hec
quanq̄ spei ipōrum aliq̄to leuiora eēnt pe
tentibꝫ etolis ut ad consilium referr& pmis
sum pua disceptatio deurbibꝫ tenuit / quæ
quū sui iuris aliqn̄ fuisse& / auelli uelut a cor
pore suo egre patiebantur. adunū ōs tm̄ ac
cipi pacem iusserunt / ambrachieses coronā
auream consuli. c. & l. pondo dederunt.
signa ærea marmoreaq: & tabulæ pictæ qb̄
ornatior ambrachia q: regia ibi philippi fue
rat / q̄ cætere regionis eius urbes erant / sb̄
lata omnia aduectaq: / nihil preterea tactū
uiolatum ue. p fcūs ab ambrachia consul in
mediterranea etoliæ ad agros amphilotium
.xxii. milia ab ambrachia ē posuit castra. Eo
tandem legati etoli mirante consule q̄ mo
rarentur uenerūt. in p̄ q̄ apbasse pacem ꝯ
silium etolorum cōcep̄ / iussis pficisci romā
ad senatum pmissoque ut & rodii & athe
nienses deprecatores irent datoq: simul cū
hiis pficiscerent. C. ualerio fr̄e ipe in cæphaloiā
traiecit / p̄ occupatas aures aīos q: pncipum
romæ criminibꝫ philippi inuenerūt. q per
legatos. lr̄asq: dolopas amphilocosq: & acar
niam s̄ quærens ereptas / præsidiaq: sua po
stræmo. filium & psæum ex amphilocis pul
sum euerterat senatū ab audiendi pcibꝫ eoꝝ
rodij tamen & athenienses cū silentio audi
ti sunt. atheniensis legatus / leochinesiæ fili

eloquentia & dicitur mouisse q uulgata silitudie
mari tranquillo qd̄ uentis concitaretur eqp̄ado
multitudinē etolorum usus cū infide romanæ
societatis mansisse& insita gentis tranqlitate q
contra eos aiebat / p̄q̄ flare ab asia thoans & di
cearchꝰ ab europa menestes & democritus cepis
sent cum illa tempestate coorta quæ ap̄ antio
chum eos sicuti scopulum intulissent diu iac
tati etoli tandē ut ad conditiōes pacis conueni
r& effecerunt. fuerunt aūt hæc Impium & ma
iestas. p. r. gens etoloꝝ conseruato sine dolo ma
lo ne quem exercitū q aduersus socios amicosq:
eoꝝ duceretur p fines suos transire sinito neue
ulla ope iuuato. hostes eosdem habeto q̄s. p. r.
armaq: in eos ferto: bellumq: piter gerito. pfu
gas. fugitiuos. captiuos / reddito / romanis socijsq:
preterq̄ siqui capti / quum domos reddisse& iter&
capti sunt / q tum hostes erant romanis quū
inter p̄sidia romana etoli eēnt aliorum q cōpa
rebunt intra dies. c. corciracoꝝ magr̄atibꝫ sine
dolo malo tradantur. qn̄ comparebunt qn̄ q̄sq̄
eoꝝ pmus inuentus fuerit reddantur. obsides
xl. arbitratu consul rō donato ne minores. xij.
annoꝝ. ne maiores. xl. obses. ne esto p̄tor p
fectus scriba publicus. ne quisq: q an̄ obses fuit
ap̄ romanos. cephalonia extra pacis leges esto
de pecunia summa quā pender& pēsionibꝫq:
eius nihil ex eo qd̄ cum consule cōuenerat
mutatum. p argento si auꝝ dare malent cō
uenit dum p argenteis. x. aureus unus ualer&
quæ urbes / qui agri / qui hōies etoloꝝ iure ali
quando fuerunt / qui eoꝝ. T. quintii. C. do
mitio cōss. & q p̄ eos cōss. aut armis sb̄acti aut
uoluntate in deditione ppli. rō uenerūt ne
quē eorum etoli recepissent l' in etolia. x. ur
bes agrosq: acarnanum sumpto hijs legibus
foedus ictum cum ethol' ē.

aut siq eo tempore ex hijs capti sunt

Foedus ictum cum etol'. Profectio mallij cōs. ī
gallogreciā. origo & situs apanee urb. Aduēt
galloꝝ in greciam demum ī asiam & potētia
ipsorum. capitulum. iij.

EADEM non æstate solum sed & hiisdem diebꝫ
quibꝫ hec a. M. fuluio. cos. in etolia gesta sunt.
consul alter. M. mallius in gallogrecia bellum
gessit qd' nunc ordiri pgā uere primo ephesū
consul uenit. acceptis q: copiis a. L. scipione
& exercitu lustrato quum ratione ap̄ milites
hūit / qua collaudata uirtute eorum q cū an
tiocho uno prelio debellassent ad hortatus eos
nouum cū gallis suscipiendum bellum / qui
ex auxilio uiuissent ~~antio~~ antiochū & adeo i
domita hrent ingenia ut nequicq̄ antiochus
emotus ultra iuga tauri montis essꝫ / n̄ frāge
rent opes gallorum de se quoq: neq: falsa neq:
in modica adiecit. leti milites cum freqnti assen
su consulem adiuuerunt / ptem uiriū antiochi
fuisse gallos credentes rege supato nullum mom
tum in solis p se gallorū copiis fore eumenē haud
in tempore ab ee / rome tum erat credere consul
gnar' locorum hominūq; & cui inter ē frangul
lorum opes. Attalum igitur fratrem ei' accersit
a pgamo. hortatusq: ad capescendum bellum pol
licentem suam suorumq: opam domum / ad com
parandum dimittit. Paucos p' dies pfcto ꝯsulie
pheso ad magnesiam occurrit. Atalus cū mille pe
ditibꝫ equitibꝫ / athone fre iusso cum ceteris copijs
obseq comendata hijs custodia pgami / quos fri re
gnoq: fides credebat. consul collaudato iuuene
cum omnibꝫ copiis ad meandrum pgressꝰ castra po
suit / quia uado supari amnis nō poterat. cōtrahe
de naues erant ad exercitum traiciendū transgres
si meandꝝ ad comenem puenerunt. fanū ibi an
gustum apollinis & oraculum. sortes autē uersibꝫ
haud ī conditis dare uates dicuntur. hic alteris ca
stris ad arphasum flumen uentum ē / quo legati
ab alabandis uenerunt quod castellum ab ipis
nup destitissꝫ / aut auctoritate aut armis cogerꝫ
iura antiqua pati. Eodem & athoneus. Eumenis &
atalli fr cum cretense loso & corago macedone ue
nit mille pedites mixtaꝝ gentiuꝫ & ccc. equos se
cum adduxerūt. Consul tribuno militū misso cū
modica manu castellum ui captū alabadensibus

redditum ipe nihil uia digressus ad antiochiā sup
meandꝝ amnem posuit castra. huius amnis fōtes
celeris oriunt'. Celena urbs cap̄ quondā phrygie
fuit. migratū in haud pcul ueteribꝫ celenis / noueq:
urbi apamee nomen indictum / ab afania sorore
seleuci regis. & marsias amnis haud pcul a menā
dri fontibꝫ oriens in menādꝝ cadit. famaq: ita te
nꝫ celenis marsiam cum apolline tibiaꝝ cantu
certasse. meander ex arce summa celtratū ortus
media urbe decurrēs p carras pmū / deīn Jonas in
sinum maris conditum q inter pyrenē & miletū
ē. Ad antiochiam in castra consul' / seleucus antio
chi fili' ex foedere icto cum scipione / ad frumtū
exercitui dandū uenit. pua disceptatio de athali
auxiliaribꝫ orta ē / q romano militi tantū pactū
antiochum ut daretur frumtum / seleucus dicebat.
decussa ē. Ea quoque constantia consulis / q misso
tribuno edixit / ne rō milites accipent / p' q athali
auxiliares accepissent / in ad corduriticos / quos uo
cant processum ē. ex eo loco a tabasteritis castris p
uentum ī finibꝫ pisidaꝝ. posita ē urbs ī ea pte / q
uergit ad paphilum mare integris uiribꝫ regiois
ei' feroces ad debellandū hebat uires. Tum q: eqtes
ī agꝝ romanū eruptione fcā / haud modico primo
īpetu turbauere. deīn ut apuit: nec nūo se: nec
uirtute pares ee ī urbem compulsi / uenia erroris
petebant. dedere urbem / pacti quinq: .c. & .xx. ta
lenta argenti. & .x. milia modium tritici īpata. ita
in deditionē accepti. Tertio in die ad casuamenē
puentū. inde pfecti erisam urbem / primo īpetu
cepunt. ad bission castellum in mines flumini
indo uentum ē / cui fecerat nomen / Ind' ab elespo
to deiectus. haud pcul arcibera aberant / nec lega
tio ulla a megete tiranno ciuitatis ei' homine ad
omnia infido atq: importuno ueniebat ad tepta
dum ei' animū. C. maniliū / cū quatuor milibꝫ
peditū & .cc. militibꝫ / cosul pmittit. huic agmi
ni / iā primis ī gredientibꝫ. cc. occurrerūt nuntia
tes tyrannū pactum ee impata facere. orabant ut
paccatus finis in irꝫ cohiberꝫq: appellatione mi
litem. & coronā auream .xv. talenta afferebant

munus manilius integros a ppl'atioe agros seruatu
rus pollicitus / ire ad consulem legatos iussit. qb;
eadem referentib; consul nz romani inqt bone
uoluntatis ullum signum erga uos tiranni he
mus. & ipm talem esse inter omnes constat / ut
de poena eius magis q̃ de amicitia nob' cogita
dum —— sit. p turbati hac uoce legati / nihil
aliud peciere / q̃ ut coronã accip& tieniendiq:
ad eum tiranno potestatem / ac copiã loquẽdi ac
purgandi se facere& pmissu consul postero die
in castra uenit tirannus uestitus comitatusque
uix ad p'uati locupletis modice hitum. & oro fuit
submissa / & infracta extenuatis opes suas / ur
biumq: suae dictiois egestatem quaerentis (erant
autem praeter tyberam sb eo milcum & alup
nem que appellatur) ex hijs se suosq: spoliar&
v. & xx. talenta se collectur / prope ut diffides
policebat. Enimuo inquit cos feri iam ludi
ficatio ista no potest. par no erubuisse absen
tes. cum p legatos frustareris / nuc pns q: i eade
pstas impudentia ut. v. & xx. talenta tirani
dem tuam exaurient. quingeta ergo talenta nisi
triduo numeras / pplationẽ in agris / obsidionẽ
i urbem expecta. hac denuntiatione coterrit'
pstare tamen inptinaci simulatione in opiae &
paulatim illiberali adiectione / nuc p cauillato
nem / nuc precib; & simulatis lacrimis / ad. c. ta
lenta ẽ pductus adiecta. x. milia edypnu fru
menti. hec omnia intra. vi. dies acta athibera
p agros indensium exercitus ductus. transgres
susque taularem amnẽ posuit castra. postero die
& preter caralitatẽ paludem agmen ductum
ad mandapr manserunt. Inde progredientib;
ab lago proxima urbe / metu incolae fugerut.
uacuum hominib; opidu diripuert. inde ab
lisis fluminis fonte. postero die ad cobulatum
amnem pgressit. hilinẽses eo tpr ysidonẽ ar
cem / urbe capta oppugnabant. inclusi cu alia
spes auxilij nulla eet / legatos ad cosulem ora
tes opem miserunt / cu coniugib; ac liberis in
arcem i clusos se / mortẽ indies aut ferro aut

fame patienda expectare. uolenti consuli in
parphiliam reuertendi / oblata ẽ causa. ueniẽs
obsidione ysiodenses exemit. helinesso pacẽ de
dit. L. talentis argenti. item cispendis cetisque
pamphiliae pplis / ex pamphilia rediẽs ad fluui
um tauz primo die / postero ad siluie; quã uo
cant comem / posuit castra. pfectus in continẽti
bus itineribus / ad cormassam urbem puenit. dar
sa pxia urbs erat. eam metu incolarum deserta
plenam omnium rerum copia / inuenit. pgre
dienti pter paludes / legati a lisino dedentes
ciuitatem uenert. in in agru agalasenu urbe
fertilemq: oi genere frugum / uentu est. colut
deos martem bellonemq: sut optimi bello ipi
delonge optimi bello / regionis ei'. Tum ea res
animos facit. tum agri fecunditas / & multitu
do hominum & situs inter paucas munita
te urb'. Consul quia nulla legatio ad finẽ pre
sto fuerat predatum i agros misit. tum demu
fracta ptinatia ẽ ut ferri agiq: igniq: res suas
uiderunt. Legatis missis pacti. L. talentis & xx.
milib; edipnum tritici. xx. ordei pacem ipe
trauerunt. pgressus inde ad rothimos fontes
aduicu / quem aporidos comem uocant / po
suit castra. eo seleucus ab apameo postremo
die uenit. egros inde & inutilia impedimta
quum ad pameã dimisiss& ducib; itinez a
seleuco acceptis / pfcus eo die in metropolita
num campum postero die dimas phrigiae p
cessit Insinada uenit / metu omnib; circa opi
dis desertis / quorum ia preda graue agmen
trahens / uix. v. milium die toto itinere pfco
Ad beundos q uetus appellant: puenit. ad an die
tiburam in / & altero ad alex' fontes / tertio ad
alcasum posuit castra. ibi plures dies statiua
huit / qa peruentum erat ad tobostagior fines.
galli hominum ui magna seu iopia agri / seu
praedae spe nullam gentem p qua ituri eent
parem armis rati breno duce in dardanos p
uenerunt. ibi seditio orta & ad. xx. milia ho
minum cu lothorio ac lucario regul' secessioe

fta abreno intracia iter auertut. ibi cum resisten
tib; pugnando pacem petentib; stipendium i po
nendo bimantiu quu puenissent aliqdiu oram
propontidis uectigal habendo regionis eius opti
nuerunt urbes. Cupido in in asia transeundi au
dientes ex propinquo quanta ubertas ei terre
eet cepit. lisimachia capta fraude chersonesoq:
oi armis possessa ad elespontu descenderut. Ibi
uo exiguo diuisis freto cernentib; asiam mlto
magis animi ad transeundum accensi. nuntioq:
ad antipatrum pfectum ei ore de transitu mitte
bant. quae res quu lentius spe ipoz traheret alia
rursus noua inter regulos seditio orta. lotho
rius retro unde uenerat cum maiore pte homi
num repetit bizantiu. Lutarius macedonib; p
spem legationis ab antipatro ad speculadu mis
sis ducis tectas naues & tris lembos adimit. hijs
alios atq: alios dies noctesq: uehendo intra pau
cos dies omnes copias traiec. haud ita multo post
lotorius adiuuante nicodemo bitiniae rege abi
zantio transmisit. Coeunt dem in unu galli & au
xilia nicomedi dat aduisus ciboea ptem tenete
bitinae gerenti bellum atq: eoz maxime opa de
uictus. Ziboa e. bitiniaq: ois inditione nicome
dis decessit. pfti ex bitinia i asia processerut. n
pl. xx. milib; hominum q. x. armata erat. tn
tantum terrore omnib; quae cis tauru incolut
gentib; i iecerunt ut quas adissent quasq: no
adissent pariter ultime ppinqs i perio pareret.
postremo quu tres eent gentes stolobij trocini
tetorscantris ptes qua cuiq: pplorz suoz uectigal
asia eet diuiserut. Tricinis elesponti ora data
scolobij eolidam atq: ionia tertosanes medit
ranea asiae sortiti s stipendia tota cis tauz asia
exigebant. sedem aut ipi s circa halim flum
cepunt. tantusq: terror eoz nois erat mltitu
dine & magna sobole aucta ut syriae q; reges
ad postremum stipendiu dare no annuerint.

Primus regu asiam incolentiu abnuit Atalus pr
regis eumenis. audaciq: incepto pter opionem
omniu adfuit fortua & signis collatis supior

fuit non tn.

fuit. non tam infregit aios eorum ut absister &
impio heaedem opes usq: ad bellum antiochi
manserunt. tumq: pulso antiocho magnam
spem habuerum: quia procul mari incolerent
romanum exercitum ad se puenturu.

Exhortatio consulis ad milites. Insultus & fu
ga gallorum. pugna de integro cu gall ubi tan
git modos iporum. c. iiij.

HOC cum hoste tam terribili omnib; regiois ei
qua bellum gerendum erat pro cotione mili
tes maxime in huc modum adlocutus e con
sul. Non me pretit milites omniu quae asiaz
colunt gentium gallos fama belli pstare. int
inimicissimu genus hominu ferox natio p
uagata bello prope orbem terraz sedem cepit.
procera corpora propense & rutilate comae ua
sta scuta prelongi gladii. Ad hec cantus in coa
tium proelium & ululatus & tripudia & q
tientium scuta i patrium quenda modum hor
rendus armoz strepitus omnia de industria
composita ad terrorem. s; quib; hec insolita
atq: insueta sunt greci pro friges & carres time
ant. Romanis gallici tumultus assueti quae
uanitates note sunt semel primo agressu ad
aluam olim fuderut maiores nros ex eo tpr
p. cc. iam annos pecoz i modu consternatos
cedunt fugantq: & plures prope de gallis
triuphi q de toto orbe terraz fti sunt. Iam
hoc cognitum e si primu impetum que feriu
do ingenio & caeca ira effudunt sbstinueritis
fluunt sudore & lassitudine membra labat
arma mollia corpora ubi moles ita cosedit aios
sol puluis sitis ut ferrum no admoueas pster
nunt. no legionib; legiones eorum solum exp
ti sumus sed uir unus cum uiro agrediendo. T.
mallius. M. ualerius qtum i gallica rabie uin
cer & romana uirtus docuert. iam. M. mallius
unus agmine scandentes i capitoliu gallos de
strux. & illis maiorib; uris cum haud dubijs
gallis in sua terra genitis res erat. hij ia degene
res sunt mixti & gallo & greco nomine qem

appellantur. sic in frugib; pecudib; q: no tan
tum semina ad seruandum indole ualent q̃tu
piectos terae caelique sb quo alunt mutat. Ma
cedones qui alexandriam in egypto q seleuti
am ac babiloniam quiq: alias spsas p orbem
terrar colonias hnt, in syrios parthos egypti
os degenerarunt. Masilia inter gallos se traxit
aliq̃tum ab accolis aiorum n̄ qd ex sp̄thana nā il
la & orrida disciplina mansit. generosius in
sua quicquid sede gignitur insitum aliene
terrae in id quod gignit nā uertente se degene
rat. phrigas igitur gallicis oneratos armis sic
i acie antiochi cedistis cedetis uictos uictores ce
distis. magis uereor ne par in gloriae q̃ ne mi
nimū belli sit. Atallus eos saepe fudit fugauit
q: nolite existimare belluas tantum recetes cap
tas feritatem illam siluestrem primo suare de
in quū diu manib; humanis alantur mites
cere: ita hominum in hoiū feritate uiuedam
no eadem natura ee feritatem uincedam. no ean
dem iram ee eorunde: ne hos credatis ee q pres eor
auiq: fuerūt. extorres i opia agror pfti domo p
asperrima illirici oram poenia in & traciam pu
gnando cum ferocissimis gentib; emensi has tras
cepunt duratos eos tot mal ex aspatos accipit
terra q̃ copia rer omniū saginar& uberrimo a
gro mitissimo caelo clementib; acolar i geniis
ois illa cum qua uenerant mansuefta est feitas.
uob me hercule i arte iuris cauenda ac fugie
da q̃ primū amenitas e asie. tm peregrinae uolu
ptates hec ad extinguendum uigore animor pos
sunt q̃tum contagio disciplinae mor q: acolar
ual&. hoc tantū foeliciter euenit q sic uim ad
uersus uos nequaq̃ ita famam apud grecos pare
illi antiquae optinent cū qua uenerunt belliq:
gloriam uictores eadem inter socios hebitis q̃ si
seruantes antiquū specim aior gallos uicissetis
contione aduocata dimissa missisq: ad eposogua
tum legatis. q un ex regul & i eumenis manserat
amicitia & negauerat antiocho aduersus romaos
auxilia castra mouit prima die ad alandr flum

postero aduicū que uocat tisconetu. eo legati or
cadensium quum uenisset amicitiā petetes. cc.
talenta hus sunt impata. pcantib; q: ut domum
renuntiar& potestas fta. ducere in exercitū consul
ad plitendum dein ad aliactres castra posita. eo
missi ad eposoguatū redierūt legati orantes ne
tetrosagis bellum inferr&. ipm in eam gentem
iturum eposoguatū psuasurum q: ut ipata faci
ant. data uenia regulo duci in exercitus p Axi
len quam uocant cerra ceptus ab re nom ht n
ligni m quicq̃ sed ne spinas quidem aut ullu
aliud alimtum fert ignis fimo bouilo plignis
utuntur. Ad cubalū gallo greciae castellū castra
hntib; romanis apparuere cum magno tumul
tu hostium equites. nec turbarūt tantū statio
nes romanas repente iuecti sed quosda & occi
derunt. q tumultus quū i castra platus eet ef
fusus repente oib; portis equitatus roman fu
dit fugatq: gallos. & aliquot fugietes occidit.
Inde consul ut qui iā ad hostes puentū cerne
r& explorato deinde & cū cura coacto agmie
procedebat. & continentib; itineribus quū ad sa
goniū flumen uenisset pontem q2 uado nusq
transitus erat facere instituit. Sangarius ex
adoreo mote p phrigiam fluens miscet ad bi
tiniā timbri fluuio in maior iā geminatis a
quis p bitiniā fert. & i propotide se se effudit.
no tamen tam magnitudine memorabil q̃
q piscū accolis ingente uim pb& transgress
ponte pfto flum pret ripā euntib; galli ma
tris magnae a pesimonte occurrere cū insigni
b; suis uaticinantes fanatico carmie dea ronis
uiam belli & uictoriā dare ipiumq: ei regionis
accipe se omen quum dixiss& consul castra
eo loco posuit. postero die ad cordiū puenit.
Id haud magnum quidem opidū est sed pl
q̃ mediterraneū celebre & freqns emporiu
tria maria pari ferme distantia interuallo ht
Clespontū ad sinope & alterius ora litoris qua
s. maritimi colunt mltor magnarq: pterea
gentiū fines contingit. quar comertiū i eū

maxime locū mutui usus contraxere. Id tū defer
tum fuga incolarum opidū refertū idem copia
rez omnium inuenerunt. ibi statiua hiberna
habentib⁹ legati a bepoſoquato uenerūt / nūtian
tes profectum eum ad reḡulos galloz nihil im
petraſſe ex campeſtrib⁹ uicis agriſq: frequentes
migrare & cum coniugib⁹ ac liberis querere atq:
agere poſſent / p̄ ſe agentes apportantes q: olim
pum montem petere / ut in armis locoz q: ſitu
ſeſe tueantur. Certiora poſtea orcadenſiū legati
attulerunt toloſto boiorum ciuitatē / olimpum
montē cepiſſe. diuerſos tetoſiagos alium mōtē
magna q dicatur petiſſe. theroginos coniugib⁹
ac liberis ap̄ tetoſiagos diſpoſitis / armatorum
agmen toloſtobogiis ſtatuiſſe auxilium ferre
E rant autem trium pploz reḡuli ortiago & cam
bolectus & gaudonus. his hęc maxime ratio bel
li ſummendi fuerat q: quum montes editiſſimos
regionis ei⁹ tenerent / conuectis omnib⁹ quae ad
uſum / quiſ longi temporis ſufficere& / tedio ſe fa
tigaturos hoſtem cenſebant. nā nec auſuros pta
ardua atq: iniqua loci ſubiere eos / & ſi conarent
uel pua manu phiberi ac deturbari poſſe. nec quietos
i radicib⁹ montium gelidoz ſedentes frigus aut
inopiam laturos & cum ipa altitudo locoz eos tuta
retur. forſan q: & alia munimenta uerticib⁹ hiis q: in
ſederant circumuebere minime apparat⁹ miſſiliū
teloz cuncta fuit q: ſaxa affatim p̄bitura aſpiritatem
iparium locorum credebant. Conſul qa non comin
pugnam ſed procul locis expugnandis futurum
p̄ceperat animo ingentē uim piloz uelitariū ha
ſtatum ſagittariū glandiotq: & modicoz q fun
da mitti lapidum poſſē parauerat / inſtructiq:
militum apparatum ad olympum montē ducit.
& quinq: milib⁹ caſtra locat poſtero die ai quadri
gentes equitib⁹ & atallo progreſſum eum ad ima
ſituq: gallor caſtrorum uiſendū equit hoſtiū
duplex numerus effuſe ſe caſtris in fugam auerte
runt / occiſi q: pauci. uulnerati plures. tertio die ca
omnib⁹ ad loca exploranda pfectus / qa nemo ho
ſtium ex munimentis poſſit tuto circumuectus

mentem aīaduertit meridiana regione tertenos
& placide arduus adquenda finiem ee / colles sep
temtrione inuia itinera tria ee / unum medio mo
te qua terrena erant / duo difficilia ab hiberno so
lis ortu ab æstiuo occasu. hęc contemplatus eo die
sibi ps radiab⁹ posuit castra. postero die sacrifi
cio facto cum primis hostis litasset & trifariā ex
actum diuisum ducere ad hostem pergit. ipe cū
maxima pte copiarum / qua equissimum aditū
pbebat / mons ascendit. L. manlium frem ab hy
berno ortu quoad loca patiant & tuto possit
subire iubet & siqua praeulsa & prupta occurrerat
no pugnare cum iniquitate locoz nec inexpu
gnabilib⁹ uim afferre / sed obliquo monte ad se de
clinare. & suo agmini coniungi. C. glium cum
tertia pte circumire sensim p infima motis / d
inde ab occasu æstiuo erigere agm. & athali au
xilia trifariā equo numero diuisit. secam ee
ipm iuuenem iussit / equitatū cū elephantis i
proxima tumuli planitie reliqt. edictū ptis:
ut intenti qd ubiq: geratur animaduerterat: o
pemq: ferre quo postulet & res possint. Galli & a
duobus laterib⁹ satis tidentes ee inuia & ab ea pte
q̄ immeridiem uergēt / ut armis clauder& uix
tere quatuor milia armatoz ad tumulū immine
tem uię minus mille passuum a castris occupan
dum mittunt. eo se rati ueluti castello / iter impedi
turos. q ubi rō uiderunt expediunt sese ad pu
gnam / ante signa modico interuallo uelites cur
& ab athalo cretenses sagittarii & funditores &
tres trhetes signa peditum / ut p arduū / leuiora
du ducunt / ita p se hostium scuta / ut missilia
tantum uitarent / pede collato / loci proelii cōmis
sum. & primo gallos loco aduuate / romanos ua
rietate & copia telorum & pcedente certamine
nihil ia acquierat scuta longa. Ceter ad ampli
tudinē corporum parum lata / & ea ipa plana e
male tegebant gallos. nec tela iam alia hēbant
pt gladios / q ea cum manu hostis nō conferet &
nullus usus erat. saxis nec modicis / ut quae nō
pparasset & / si qd aliq: trepidanti admanu ueniss

nō uiderent pugnatum
missilib⁹ ex interuallo

ut insueti nec arte ne uiribus adiuuantes ictu utebatur sagittis glande iaculis incauti & ab omni parte configebantur. nec quid agerent ira & pauore obcecatis animis cernebant. & erant deprehensi genere pugne / in quo minime apti sunt. nam quemadmodum quominus / ubi inuicem pati & inferi uulnera licet accendi ira animos eorum / ita ubi ex occulto & procul leuibus telis uulnerantur / nec quo ruant caeco impetu habent uelut fere transfixe in suos temere incurrunt. detegebant uulnera eorum / quod nudi pugnant. & sunt fusa & candida corpora / ut quae nunquam nisi in pugna nudentur. ita & plus sanguinis ex multa carne fundebatur & fediores patebant plage / & candor corporum magis sanguine atro maculabatur. sed non tam patentibus plagis mouentur / interdum insecta cute ubi latior quam altior plaga / & etiam gloriosius se pugnare putant. idem quum aculeus sagitte / aut glandis abditae introrsus tenui uulnere in spem urit & sccuptantes quid uellant telum ne consequuntur / tum in rabiem & pudorem tam praue perimentis uersi pestis prosternum corpora humi / sic passim procumberet. Alii ruentes in hostes undique configebantur & quum quominus uenerant / gladiis a uelitibus trucidabantur. hinc miles trepidalem parmam habet / & in dextra hastas quibus eminus utitur gladio yspanensi est cintus. quod si pede collato pugnandum est translatis in leua hastis / stringit gladium. pauci supererant iam gallorum qui postquam ab leui armatura superatos se uiderunt & stare legionum signa effusa fuga castra repetunt pauoris & tumultus iam plena / ut ubi feminae puerique & alia in bellis turba permixta esset romani uictores desertum fuga hostium acceperunt tumultum.

Pugna reintegrata cum gall. fuga ipsorum. expugnatio castrorum. mirabilis audatia captiue uxoris gallogreci reguli fraudulentum colloquium gallogrecorum. & ultimum excidium illius generis hominum. c. v.

SVB idem tempus. L. malius & C. aelius cum quo ad uiam colles obliqui dederunt / ascendissent / postquam ad in

uia uentum est / flexere iter in partem montis / quam una habebat iter. & seq consulis agmen. L. malius & C. aelius modico uterque interuallo uelut ex composito coeperunt: quod primo optimum factum fuisset in id necessitate ipsa compulsi. subsidia enim in talibus iniquitatibus locorum maxime saepe suis fuerant / ut primis forte deturbatis secundi tegant pulsos & integram pugnam accipiant. Consul postquam ad tumulos ab leui armatura captos / prima signa legionum peruenerunt: respirare & quum quiescere paulisper militem iubet / simul strata per tumulos corpora ostentat / & quum leuis armatura prelium tale ediderit / quid ab legionibus quid ab iustis armis / quid ab animis fortissimorum militum expectari. Castra illis capienda esse in quae compulsus leui armatura hostis trepidet. precedere tamen iubet leuem armaturam quam quum stare agmen colligendis per tumulos telis ut missilia sufficerent haud segne ad ipsum tempus consumpserat. iam castris appropinquabat. & galli ne parum munimenta sua regerent armati pro uallo constiterant. obruti deinde omni genere telorum / cum quo plures atque densiores erant / eo minus uani ut traditur intercideret quicquam teli. In uallum momento temporis compelluntur stationibus tamen firmis ad ipsos aditus portarum relictis in multitudinem compulsam in castra uis ingens misilium tellorum coniciebatur & uulnera in multos. Clamor permixtus mulierum atque puerorum ploratibus significabat in eos qui portas stationibus suis clauserant / legionum ante signani pila coniecerunt. hii uero uulnerabantur. Et transuerberatis scutis pluribus inter se conserti herebant. nec diutius impetum romanorum substinuerunt. patentibus iam portis / priusquam rumpere uictores fuga e castris gallorum in omnes partes facta est. Ruunt caeci per uias per inuia nulla precipitia saxa / nulla & in rupes obstat / nihil preter hostem metuunt / ita pluribus precipites per haustam altitudinem prolapsi aut debilitati exanimantur. Consul captis castris / direptione praeda abstinere militem

seq qs sequemque instare / & pensis pauore ad
addere iub&. supuenit & alterū cum L. mal
lio agmen. nec eos castra intrare sinit / ptinus
ad psequendos hostes mittit. & ipe & paulo p'
tradita captiuoꝝ custodia tribunis militū se
qtur debellatum ratus si in illo pauore q̄ plu
rimi cesi forent aut capti. egresso consule. C.
elius cum tertio agmine aduenit. nec contine
re suos ab direptione castroꝝ ualuit predaq:
eorum iniquissima sorte q pugne non inter
fuerant fcā est. Equites diu ignari pugne & uic
toriæ suorum steterunt. deinde & ipi q̄tum
æqui colles subiere poterant. spsos fuga gallos
circa radices montis consectati excedere aut ce
pere. numerus interfectoꝝ haud facile īueniri
potuit pomnes amfractus montiū fugaq: &
cedes fuit. Magna ps in rupib; inuijs ī pfun
dæ altitudinis conualles delapsa ē. ps in siluis
rupib; q: occisa. Claudius q bis pugnatū in
olimpo monte scribit. ad. xl. milia hominū
auctor ē. Cæsa ualerius antias q magis ī nūo
agendo ēē sol& / non pl'. x. milia numerus cap
tiuorum haud dubie milia. xl. expleuit / qa
omnis generis ætatis q: turbam secum traxe
rant. demigrantiū magisq̄ in bellum eūtiū
mō consul armis hostium in uno crematis cu
mulo caeteram predam conferre omnes iussit.
aut uidendum quod eius in publicum redi
gendum erat aut cum cura ut q̄ equissimū ēēt
p milites diuisit. Laudati quoq: p contione oms
sūt donatiq: pro merito quisq; an oms atall'
summo caeteroꝝ assensu nam singularis ei' tum
uirtus uiri & industria ī omnib; laborib; pricu
lisq: tum modestia & fuerat. Superat bellum ī
tegrum cum tetroseis. ad eos profectus consul ter
tijsq: castris angirā nobilem in ill' locis urbem pue
nit. unde hostes paulo pl'. x. milia aberant ū quū
statiua ēēnt facinus memorabile a captiua fm
ē. Oria giguntis reguli uxor forma eximia custo
diebatur. inter plures captiuos / cui custodiæ cen
turio preerat. libidinis & auaritiæ militaris. Is

primo animū temptauit quā quū abhorrētē
auoluntario uider& stupro corpori qd̄ seruū for
tuna erat uim fēc. deinde ad leniendam ī digni
tatem iniuriæ spem reditus ad suos mulieri fēc
& ne ea quide ut amās gratuitam certo auri po
dere pactus / ne quē suoꝝ conscium hr& ipi pmit
tit / ut quemuell& unum ex captiuis nuntium
ad suos mitter&. locum prope flumen cōstituit
quo duo pl'ne neccij captiue cum auro uenir&
nocte in sequente ad eam accipiendam. forte ipi'
mulieris seruus inter captiuos eiusde custodiæ
erat. hunc nuntiū primis tenebris ex custodiā
centurio educit nocte insequenti duo necessarij
mulieris ad constitutū locum & centurio cum
captiua uenit. ubi quū auꝝ ostender& qd̄ sū
mam talenti actici tanti enim pepigerat exple
r& / mulier lingua sua ut stringerent ferrum
& centurionē pensantē aurum occider& īpauit
iugulati precisum cap̄ ipa inuolutum ueste
feres aduirum oria giaguntem / q ab olimpo do
mum refugerat puenit. quem priusq̄ cōplecte
retur / caput centuriois ante pedes eius abiec. Mi
rantiq: cuius nam id cap̄ hominis / aut q̄ id fa
cinus haud quaq̄ muliebre ēēt. Iniuriā corpōis
& ultionem uiolate puim pudicitiæ confessa
uiro ē. aliaq: ut traditur scitate & grauitate uite
huius matronal' facinoris decus ad ultimū con
seruauit. Ad angiram statiua erant. & orato
res tetrosagum ad consulem uenerunt / petētes
ne an̄ castra mouer& q̄ collocutus cū suis legio
nib; ēēnt nullas conditiones pacis hijs nō bello
fore potiores. tps in posterū diem constitui locus
qui medius intra castra gallorum / & angirā est
uisus / quo cū consul ad temp' cum psidio qn
gentoꝝ equitū uenisse& / nec ullo galloꝝ ibi uiso
regress' ī castra ēēt oratores hijdem redeūt excu
santes religione obiecta uenire reges nō posse. pn
cipes gentis / p quos eq: res transigi poss& / uen
turos. consul seq: Atallum misuꝝ dix. Ad h
colloquiū utrinq: uentū est. ccc. equites atall' præ
sidij cā quum audiss& iacte sūt pacis conditōes.

finis rei quia absentib; ducib; ĩponi nõ poterat cõ
uenit uti consul regesq: eo loco postero die cõgre
derentur. frustratio gallorꝫ eo spectabat p̃mum
ut terer& tp̃s donec res suas quibus p̃iclitari
nolebant cum coniugib; & liberis trans halim
flum̃ traicerẽt: dem̃ quod ip̃i consuli parũ cau
to aduersus colloquii fraudem insidiebantur.
Mille ad eam rẽ ex omni numero audatiæ expte
deligerũt equites. & successiss& fraus ni p̃iure
gentium cuius uiolandi consilium initium erat
stetiss& fortuna. Pabulatores romani in eã p̃tẽ
ducti st: in qua colloquiũ futurum erat tutius
affuturum tribunis ratis q̃ consul' p̃sidiũ &
ip̃m p̃ statione habituri erant hosti oppositum
suam tamen alteram stationẽ p̃pi' castra. vi. eq
tum posuerunt. consul confirmante atallo uẽ
turos reges nec transigi rẽ posse p̃fectus ẽ castris
cum eodem quo antea p̃sidio equitũ q̃nq: mi
lia fere processit. s neq: multũ a cõstituto loco
aberat repente concitatis equis cũ impetu ho
stili uid& gallos uenientes constituit agm̃ & ex
pedit tela animosq: equitib; suis is primo ꝯstan
ter initium pugnæ accep̃ nec cessit. dem̃ quũ p̃
grauar& multitudo cedere sensim nihil ꝯfusis
turmarꝫ ordinib; caep̃. postremo quũ iam pl' in
mora p̃iculi q̃ in ordinib; suandis p̃sidii eet oẽs
passim in fugam effusi s̃. tũ uõ instare dissipa
tis galli & cedere magnaq: pars opressa ni statio
pabulatorꝫ decõcurriss& . hij procul clamore pa
uido suorꝫ audito quũ tela equosq: expediss&
integri profligatã pugnam accepunt. Itaq: ũsa
extemplo fortuna ẽ. uersus ĩ uictores a uictis t'
ror & primo impetu fusi galli sunt. & ex agris
concurrebat pabulatores. & undiq: ꝯbui' ho
stis gall' erat ut ne quidem fugã facilẽ aut tu
tam h̃rent q̃ recentib; eq̃s raptim oẽs fessos seq̃
bant'. pauci ergo effugerunt. captus ẽ nemo ma
ior multo ps p̃ fidem uiolati colloquij penas
morte luerant. Romani ardentib; animis po
stero die omnib; copijs ad hostem p̃ueniunt.
biduũ nãm montis p̃ se ip̃m explorandum neq

^ fore&

ignoti eet absumpsit consul. tertio die cum au
spitio opam dediss& dem̃ imolass& ĩ quatuor
p̃tes diuisas copias educit. duas ut medio mõ
te ducer& duas ab lateribꝫ ut aduersus cornua
gallorum eriger&. hostium q̃d roboris erat
tectrossagi & trogi mediam tenebãt aciẽ milia
hominum quinquaginta equitatum q̃ eq̃ꝫ
nullus intra equales rupes usus erat ad pedes
deductum. x. milia hominum ab dextro loca
uerunt. cursu ariaratis capadoces & morca au
xiliares ĩ leuo quatuor ferme miliũ numerꝫ ex
plebant. consul sicut in olimpo monte prima
acie locata leui armatura telorum omnis gñis
ut eque magna uis ad manum eet curauit. vbi
appropinquarunt oĩa eadem utrinq: q̃ fuerãt
ĩ priore proelio erant preter aĩos & uictorib; ab
re scda auctos & hostib; qa & si nõ uicti ip̃i
erant suæ gentis hominũ cladem p̃ sua ducebãt.
itaque a parib; initiis cepta res eundẽ exitum
huit. Nubes leuium telorum coniectu obruit
aciẽ gallorum. nec aut p̃currere quisq̃ ab ordi
nib; suis ne nudar& undiq: corpus adiectus
audebat & stantes quo clempsiores erant hoc
plura uelud destinatum petentib; uulnera acci
piebat. consul iam p̃ se turbatis si legionũ signa
ostendiss& uersuros ex templo in fugã omẽs
ratus receptis inter ordines uelitib; & alia tur
ba auxiliorum aciem promouit. galli & me
moria tolostoboiorꝫ cladis territi & ĩ herentia
corporib; gerentes tela fessiq: & stando uulne
rib; ne primum quidem impetum & clamo
rem ~~romanorꝫ~~ romanorꝫ tulerunt. fuga ad ca
stra inclinauit. sed pauci ante munimẽta se
se recipere pars maior dextra leuaq: palati qua
quẽq: impetus tulit fugerũt uictores usq: ad
castra secuti ceciderunt terga. dem̃ in castris cu
piditate prædę heserunt. nã sequebatur q̃sq̃
in cornib; galli diutius steterunt quia serius
ad eos p̃uentum ẽ. caeterum ne p̃mũ q̃dem
telorꝫ coniectum tulerũt consul q̃ ĩ gressos ĩ ca
stra ab direptione abstrahere nõn poterat eos

q incornibus fuerant protinus ad sequendos hostes
misit. p aliquantum spatium sequuti n̄ pl' tn̄ oc
to milia hominum infuga (nā pugna nulla fuit
caeciderunt. reliq flum̄ halim traiecerūt. rōnoꝝ
pars magna ea nocte in hostium castris mansit. Ce
teros in sua castra consul redux̄. postero die capti
uos praedamq: recensuit. quae tanta fuit q̄tam
auidissimam recipiendi gens quum cis montem
taurum omnia armis p multos annos tenuiss&
coaceruare potuit. galli ex dissipata fuga passi
in unum locum cōgregati magna pars sautia ut
ī ermes nudati omnib; reb; oratores de pace ad
consulem miserunt eo mali' ephesum uenire
iussit. ipe iam enim mediū autumpni erat
locis gelidis propinqtate tauri montis excedere
pperans uictorem exercitum ī yberna maritie
ore reduxit.

Gesta. ro. transitus malij in cephaloniam. rebel
lio sameoꝝ. oppugnatio atq: expugnatio samee
vrbis. gesta in achaiam & altercatio achaeorum
& lacedemonioꝝ. c. vj.

DVM hec in asia geruntur incetis prouinciis tran
qlle res fuerunt. Censores rome. T. quintius fla
minius & M. claudius marcell' senatū p legerunt
princeps in senatu locutus. p. scipio africanus. q̄tu
or soli preteriti sunt. nemo curuli usus honore. &
in equitatu recensendo mitis admodum censura
fuit. subscriptionem sup equi meliū in capito
lio & uiam sternendam a porta capena usq: ad mar
tis edem locauerunt. campani ubi censerent se
natum cōsuluerunt. decretum uti rome censerēt
Aque ingentes eo anno fuerunt. tiberis duodeties
campum martium phanaq: urbis inundauit. ab
C. mallio cōs. bello in asia cum gall pfco alter cō
sul. M. fuluius p domitis etolis quum traiecissꝫ
ī cephaloniā circa ciuitates insulae misit p conta
tum utrum se dedere romanis an belli fortuna
experiri malent metus ad omnes ualuit ne de
ditionem excusarent. obsides in impatos proui
rib; inopis ppli. Vicenos aūt granoni & palen
ses & tamei inspata pax cephaloniae affulsat

quū repente una ciuitas incertū q̄ ob cām samei
desciuerūt. quia oportuno loco urbs posita eēt ti
muisse se aiebant ne demigrare cogerent ab ro
manis. caeteꝝ ipi ne s' eū finxerīt metum & ti
more uano quietum excitauerunt malum. An
iactata sermonibus res ap romanos p lata ad
eos sit nihil compti ē. nisi q datis iam obsi
dibus repente portas clauserūt & ne suoꝝ qde
pcibus miserat. enim sub muros consul ad tep
tandam misericordiam parentum pplariūq:
desistere ab incepto noluerunt. oppugnari de
inde p' q̄ nihil pacati reddebatur cepta urbs
ē. apparatum omnem tormentoꝝ machinaꝝq:
transuectum ab ambrachiae oppugnatione ha
bebat. & opa quae facienda erant impigre
milites perfecerūt. duob; igitur locis ad moti
arietes quatitabant muros. nz ab sameis qcq̄
quo aut opa aut hostis arceri possit p̄tmissū
ē. duabus tamen maxime restitebant rebus.
una interiore semp iuxta uallū p dirupto no
uum obstruentes mirū. altera eruptionibus
subitis nunc ī opa hostium nūc instationes &
plerumq; hiis praeliis supiores erant. una ad ter
rendos inuenta haud memorata res ē. C. fun
ditores ab egio & patris & dumis acciti pueris
hii more quondam gentis saxis globosis qb;
ferme arene ī mixtis strata litora sunt funda
mare aptum incessentes exercebantur. Ita lon
gius certiore & ualidiore ictu q̄ balearis fun
ditor. eo telo usi sunt. & ē non simplicis habe
ne: ut balearica aliarumq: gentiū funda s; tplex
scutale crebris suturis duratum. ne fluxa habena
uolutetur in iactu glans sed librata quū sederit
uelut neruo missa excutiat. comas modici cir
culi magno ex interuallo loci assueti traicere.
nō capita solum hostium uulnerabant s; que
locum destinassent oris. hee funde sameos co
hibuerunt ne tam crebro nec tam audacter
erumpēt adeo ut precarent ex muris acheos
ut parump abscederēt & se cū romanis statio
nib; pugnantes spectarent. iiii. mēses obsidioēs

samea sbstinuit. Quum ex paucis quotidie aliq
eorum caderent aut uulnerarent & q superant fessi
& corporibus & ais eent ro nocte p arcem quam
thiacidem uocant. nam urbs i mare deuexa i
ocidentem uergit) muro supato in forum puene
runt samei postq captam ptem urb ab hosti
b; senserunt cu coniugib; ac liberis i minore
refugerunt arcem. inde postero die dediti
direpta urbs. omnes sub corona uenierut.
Consul compositis rebus cephaloniae psidio i
posito in peloponesum iam diu accersentib;
egiensib; maxime ac lacedemoniis traiec egi
ni a principio achaicij consilij semp couent
gentis indicti sunt. seu dignitati urb id seu
loci oportunitati datum e. Hunc more phi
lippomenes eo primu anno labefactare cona
tus legem parabat. ferre ut i omnib; ciuitati
bus quae achaicii consilii eent / i uice conue
tus ageretur. & sbaduentum consul de mor
giis ciuitatum q summus e magratus eguieuo
catis (philopomenes tum erat ptor) argos coue
tum edix quo quu apparer& eos foro couentu
ros consul q3 quanq egiensiu fauebat causae
argos uenit. ubi quum disceptatio fuiss& &
rem inclinatam caerner& icepto destitit. Lace
demonij dem quum in sua certamina uerterut
solicitam eam ciuitate: exules maxie hebant q4
magna ps in maritimis Laconice castellis quae
os adepti erant habitabant. id egre patientes la
cedemonij. ut aliquem liberum ad mare hrent
aditum / siqn romam alioue mitter& Legatos
simulq: ut emporiu & receptaculu peregrinis
mercib; ad necessarios usus eent / nocte ad orti
uicum maritimu nomine lamini i puiso occu
pare. uicani quique ibi exules habitabant pri
mo in opinata re territi sunt. dem sub lucem
gregati leui certamine expulerunt lacedemo
nios / terror tn omne maritima ora puasit. lega
tos q: comiter & castella omnia uiciq: & exules
qb; ibi domicilia erant ad acheos miserut philo
pomenes pretor / iam inde ab initio exulu esse &

amicus & auctor semp acheis minuendi opes &
auctoritatem lacedemoniu consiliu querentibus
dedit. decretumq: referente eo fctm e. Quu in fi
dem acheorum tutelamq:. T. quintij & romai la
conice ore castella & uicos tradidiss& ut quum
abstinere hijs ex federe lacedemonij deberent / la
conicus oppugnatus eet caedesq: ibi fta qui ei rei
auctores affinesq: essent / nisi dederent acheis
uiolatum uideri foed. ad exposcendos eos & le
gati extemplo lacedemonem missi sunt. Id im
pium adeo supbum & indignum lacedemonijs
uisum e / ut si antiqua ciuitatis fortuna eet ha
ud dubie extemplo arma capturi fuerint. maxie
consternauit eos metus si semel primis i piis obe
diendo iugum accepissent. ne id qd iam diu mo
lirentur / philopomenes exulib; lacedemone tra
der& . furentes igitur ita .xxx. hominib; ex fac
tione / cum qua consiliorum aliqua societas philo
pomeni atq: exulib; erat / interfectis decreuert
renuntianda societatem acheis. Legatosq: extemplo
cephaloniam mittendos / q consuli. M. fuluio
qq: romanis lacedemone dederent / orarentq;
eum / ut uenir& i peloponesum ad urbem lace
demonem i fidem dictionemq: p. r. accipiedam.
Id ut ad acheos legati retulerunt omiu3 ciuitatu
q ei consilij erant consensu bellum lacedemoijs
indictum est ut extemplo gereret. hyems i pedijt.
i cursionib; tam puis latrocinii magis q belli mo
do / non terra tantum sed & nauib; amari fines
eorum uastati. hic tumultus consulem peloponesu3
adduxit. iussuq: ei / elim concilio indito / lace
demonij ad disceptandu acciti / magna ibi non
disceptatio mo sed altercatio fuit. / cui consul
quu alia satis ambitiose / ptem utraq3 fouedo in
certa respondiss& / una denuntiatione ut bel
lo abstiner& donec romam ie. exulesq; lacede
moniorum suam cam legationeq3 acheis i iun
xerunt. diaphanes & litotas megalopolitani am
bo principes legationis acheorum fuerunt qui di
sidentes in re. p. tum q3 minime iter se conue
nientes orationem habuerunt.

ad senatu legatos misisset
fine in posuit utraq3 legatio
missa roma

Gesta cum legatis acheorum & lacedemoniorum pfidia acheorum in lacedemonios ubi fit mentio de legibus lygurgi. prorogatio consulum & reditus eorum in prouincias. c. vii.

DIAPhanes senatui disceptationē omniū rerum pmittebat eos optime controuersias īter acheos & lacedemonios finituros ēē licortas ex pceptis philopomenis postulabat ut acheis ex federe ac legibus suis que decreuissent agere licerent. libertatem q: sibi illibatam cuius ipsi auctores ēēnt prestarent. magne auctoritatis apud romanos tum gens acheorum erat nouari tamē nihil de lacedemoijs placebat. Cæterum responsum ita pplexū fuit ut & achei s̄ de lacedemone pmissum accipent & lacedemonij nō omnia concessa hijs īterpta rentur. hac potestate in modice achei ac supbe usi sunt. philopomeni continuat magistratus. ueris initio exercitu indito castra ī finib; lacedemoniorum posuit. legatos deīn dimisit ad deposcendos auctores defectionis. & ciuitatē in pace futuram si id fecissent policentes & illos nihil in dcā cā passuros. scilentium pmetu ceterorū fuit quos nominatim deposcerat. ipi se ituros professi sunt. fide accepta a legatis uim affuturam donec cām dixissent. Jerunt & alij illustres uiri & aduocati priuati & qa ptinere cā; eorum ad. p. r. censebant nusq̄ alias adissent exules lacedemoniorum achei secum adduxerant infim' qa nihil eque alienaturum animos ciuitatis uidebatur. tūc exercitus totius ppe an̄ signani exules erant. hij uenientib; lacedemonijs ad portam castrorum agmine fcō occurrerūt. & pmo lacessere iurgijs: deīn altercatione orta quū accenderent ire ferocissimi exulum īpetum ī lacedemonios fecerunt. quum illi deos & fidem legatorum testarentur. & legati & pretor' submouere turbas & ptegere lacedemonios uinclaq: iā quosdam inicientes arcerent. crescebat. tumultu concitato turba & achei ad spectaculū primo cōcurrebant. deīn uociferantib; exulib; q̄ passi forent & orantibus opem affirmantib; que

simul nunq̄ talem occasionē habituros si eā pter misissent. foedus qd̄ in capitolio q̄ olimpie qd̄ in arce atenissa ratum fuissent irritum p illos ēē pri' q̄ alio de integro phedere obligent noxias puniendos ēē. Accensa hiis uocib; multitudo aduocem unius: qut ferrent inclamauit saxa coniecit. atque ita. xviii. quib; uincula ptumultum iniecta erant interfecti sunt. Alii postero die comprehensi aqb; pretor uim arguerat nō qa saluos uellent s̄ qa perire cā in dcā nolebat. obiecti multitudini irate cū aduersis auribus pauca locuti ēēnt. damnati omnes & traditi sunt ad suplicium. hoc metu iniecto lacedemoniis impatum primū ut muros dirueret. deīn ut ōs externi auxiliares q mercede ap tirannos militassent terra laconica excederet tum utiq: seruitia tiranni liberassent (ea magna multitudo erat) ante diem certam abirent q ibi mansissent eos pdandi adducēdi ius acheis ēēt. Lygurgi leges moresq: abrogarent acheorum assuescerent legibus institutisq: ita unius eos corporis fore & de omnib; rebus facilius cōsensuros. nihil obedientius fecerunt q̄ ut muros dirueret nec egrius passi sunt q̄ exules reduci decretum tegee in concilio cōi acheorum de restituendis hijs fcm ē. & mentioē illata externos auxiliares dimissos ē lacedemonijs ascriptos (ita enim uocabāt) q a tirannis liberati erant urbe excessisse ī agros dilapsos. p' q̄ dimitteret exercitus ire pretore cum expeditis & phendere id genus hominū uendere iure pde placuit. mlti comprehensi uenierūt. Porta ex ea pecunia megalopoli pmissu acheorum refecta est: quā lacedemonii diruerant & ager bellinatis quem iniuria lacedemoniorum tiranni possederant restitutus eidem ciuitati ex decreto uetere acheorum q̄ fcm erat philippo amirite filio regnante. p hoc uelut eneruata ciuitas lacedemoniorum diu acheis obnoxia fuit. nlla tn̄ res tanto erat damno q̄ disciplia lygurgi cui p. lxx. annos assueuerant. sublata a cōcilio

Vbi ad consulem inter acheos lacedemonios q: di
sceptatum ē / fuluius qa iam ī exitu annus erat
comitioꝝ cā profectus romam / creauit consules.
M. ualerium mesalam & C. liuiū salinatorē
M. emilium lepidum ferunt eo q̄ anno cōsu
latum petentem decessisse. p̄tores in creati. Q.
min' philo. M. claudius marcellus. C. stratin'.
C. catinius. p. clodius pulcher. L. mali' accidi
nus. Comitijs pfectis. M. fuluium ī puīciā ad
exercitum redire placuit. eique & college cor
nelio impium ī annum prorogatū. dei ipius
ex. x. uirorum responso & biuiges ī capitolio
aurati ab. C. cornelio positi. consulē dedisse scp
tum ē. & xii. clipea aurata ab edilib; curulib;.
A. claudio & p. sulpitio galba sunt posita ex
pecunia qua frumentarios ob annonā cōpre
hensam damnauerūt. edil' pleb'. Q. fuluius fla
cus. duo signa aurata uno damnato reo (nā
sepatim accusati erant) posuit collega ei'. A. ex
cilius neminem damnauit. Ludi rō t' plebei
quinquies toti instaurati. M. ualerius mesala
in & C. Liuius salinator consulatū idib; mā
tijs quum inissent / de re. p. deq: prouinciis &
exercitib; senatum consuluerūt. de etolia &
asia nihil nuntiatū est. consulib; alteri pisae
cū liguribus. alii gallia prouincia decreta ē. ꝯpa
rari inter se aut sortiri iussi aut nouos exercit'
binas legiones scribere / & ut sociis latini no
minis quina denamilia peditū imparent.
mille & cc. equites messale ligures. salinato
ri obtigit gallia. pretores in sortiti sunt. M.
claudio urbana. p. claudio peregrina iuris
ditio euenit. Q. martius siciliā. C. stermini'
sardiniam. L. manlius yspaniam citeriorē. C.
captinius ulteriorē est sortitus. d' exercitib; ita
placuit. legiones quae sb. C. lelio fuerāt / ad.
M. tutium propretorē in brutios transduci &
q in sicilia eēt dimitti exercitū / & classem qui
ibi eēt romam reducere. M. sempni'. p yspais
legiones singulae quae tū in hijs puinciis erāt
decrete & ut terna milia peditum ducentos

equites ambo in suplemtum p̄tores sociis impar &
secumq: transportaret. priusq̄ in prouincijs no
ui magratus proficiscerent suplicatio p̄mū pro
collegio decem uiroꝝ impata fuit / ī omnibus
compitis q̄ luce inter horam tertiam ferme &
quartam tenebre aborte fuerant. & nouen
diale sacrificium inditum ē. Q. ī auentino
lapidib; pluuiss &. Campani quum eos ex se
nat'. qd priore anno fcm fuerat / censores ro
me censeri coegisset / nam antea incertū fue
rant / ubi censerentur petierūt / ut s' ciues ro
manos ducere uxores licer &. & siq p' duxis
sent / ut hre eas & ante eam diem nati iusti
liberi s' heredes q: eēnt / impetrata utraq: res
de formanis fundanis q: municipib; & arpi
natib;. C. ualerius apo. tribunus pleb promlgauit / ut hiis suffragii latio (nam antea sine
suffragio habuerant ciuitatem) eēt. huic ro
gationi / quatuor tribuī pleb / qa nō ex aucto
ritate senatus fereretur quū intercederent
edici ppli ēe non senatus ius suffragium qb;
uelit impartiri destituert incepto. rogatio
plata ē / ut in emilia tribu / formiani & fun
dani. cornelia arpinates ferent. Atq: ī his tib;
tum primū ex ualerio plebiscito censi sunt.
M. claudius marcell' censor sorte superato. T. qn
tio / Lustrum condidit. censa sunt ciuiū capi
ta. cc. Lviii. milia. lustro pfcto consules ī puin
cias profecti sunt

Gesta in asia. colloquiū cum antiocho sup ictū fed'
destructio nauium traditio elephantoꝝ c. viij.

HIEME ea qua hec rome gesta sunt / ad. C. maliū
consulem primum deinde procōsule ybernante
ī asia legatiōes undiq: ex omnib; ciuitatib; gen
tib; q: quae cis taurum montem īcolunt ꝯueni
ebant: s; ut clarior nobilior q: uictoria romanis
de rege antiocho fuit q̄ de gallis ita letior socijs
fuit de gallis q̄ de antiocho. tollerabilior regia s
uitus fuit / q̄ feritas in maniū barbarorū inctq:
dies terror / quo uelut tempestas eos populantes
infert. itaq: ut quib; libertas antiocho plso / pax

gallis domi data eet no gratulatu mo uenerat
sed coronas & pro suis facultatib; attulerant &
ab antiocho legati & ab ipis gallis ut pacis leges
dicerentur. Et ab ariarate rege capadocum ue-
nerunt aduenia petenda luendam q: pecunia
noxam q auxiliis antiochum iuuiss& . cc. tale-
ta argenti sunt impata gall responsum e: quu
Eumenes rex uenisse tum daturum hijs lege
ciuitatum legationes cum benignis responsis
letiores & q uenerant dimisse Antiochi lega-
ti pecuniam in pamphiliam frumetuq: ex pac-
to cum . L. scipione federe iussi aduehere . eo se
cum exercitu uenturu principio deinde ueris
lustrato exercitu profectus die octauo ad pame-
am uenit ibi triduum statiuis hitis tijs rurs
ab pamea castris in pamphiliam quo pecunia
frumentu q: regios conuehere iusserat puenit.
mille & . v. talenta accepta argenti ad pameam
deportantur . frumentu exercitui diuidit. ind
ad pgamum ducit que una i hiis locis regio te-
nebatur psidio . appropinquanti pfectus psidij
obuius fuit . xxx. dieru tps petens ut regem
antiochum de urbe tradenda consuler& dco
tpr ad eam diem decessit psidio . & a pgamo.
L. malio fre cum quatuor milib; militum ho-
rorandam ad reliquu pecuniae quae ex eo pepi-
gerat exigendum misso ipe quu eumene re-
gem & . x. legatos ab roma ephesum uenisse
audir& iussis sequi antiochi legatis ad pamea
exercitum redux . Ibi ex . x. legatoꝝ sententia
foedus in hec uerba cum antiocho coscriptu
e. Amicitia regi cum . pplo . r. ^ sociis ue bellum
gesturus erit rex p fines regni sui eorum ue
q sbditione eius erunt transire sinito . nec co-
meatu neu qua alia ope iuuato . Idem ro socij
q; antiocho & hiisq sub impio ei erunt pstent
belli gerendi antiocho . Ne esto cum illis q insu-
las incolunt . ne ue in europam transcendito.
excedito urbib; & agris uicis castellis cis tauꝝ
montem usq: ad tanai amne & ea ualle tau-
ri usq; ad iuga qua i licaonia uergit . Neq;

^ hijs coditionib; esto. ne que exercitu q cu pplo . ro.

. arma .

arma efferto ex hiis opidis agris castellis q: quib; ex
excedat . si qua extulit q q: oportebit recte restitui-
to . ne militem : neu quem alium ex regno eumenis
accipito . si qui eorum urbium ciuesq: regno absce-
dunt cum rege antiocho intra que fines ei regni
sunt ad pameam omnes ante diem certam rede-
ant . Qui ex regno antiochi ap romanos socios q:
st hijs ius abeundi manendiq: esto . seruos seu fu-
gitiuos seu bello captos . seu quis liber captus aut
transfuga erit reddito romanis sociisq: . Elephan-
tos tradito omnes : nec alios parato . tradito naues
longas armamentaq: earum . neu plures q . x . na-
ues . nulla pl q . xxx . remis agatur heto . ne ue
minore ea belli causa q ipe illaturus erit . Ne na-
uigato citra calicandrum : neu sarpedoniu pmun-
toria ex qua si qua nauis pecunia stipendium
aut legatos aut obsides portabit . milites hant
mercede conducendi . Ex hiis gentib; quae sub-
ditione ppli . R . sunt . Antiocho regi ius ne esto.
ne uoluntarios quidem recipiendi sociorum
rodioꝝ ue . que edes aedificiaque intra fines ~~regni~~
regni antiochi sunt quo iure ante bellum fuerut
eo rodiorum socioꝝ ne sinito . Si que pecuniae de-
bentur earum exactor esto . Si quid ablatum e id
conquirendi cognoscendi repetendiq: item ius esto.
Si quas urbes quas tradi oportet hii tenent qb; an-
tioch dedit ex hiis presidia deducito utiq: recte
tradantur curato . Argenti pui talenta attica . xij.
milia dato intra . xij. annos pensionib; equis . ta-
lentum ne ue minus . Lxxx. romanis ponderib;
pendat . Tritici . xl . milia modiu eumeni regi . ta-
lenta . ccc . L . intra quinquenniu dato . & q p frum-
to qd existimatum sit talenta . c . xx . & . vii . ob-
sides romanis . xx . dato . & triennio mutato ne
minores octonum denum annoru ne maiores
quiniu quadrigenu . Si q sociorum . p . r . ultro bel-
lum inferret Antiocho uim ui arcendi ius esto
dum ne qua urbem . aut belli iure teneat aut i
amicitia accipiat . controuersias iter se iure ac iu-
ditio disceptent . aut si utrisq: placebit bello . de
hannibale peno & etholo thoante & malimasico

& acarnane / & calchidensibus eubulida & philo
pomene dedendis in hoc quoque foedere ascrip
tum ē / ut si quid postea addi immutari ue placu
iss& / ut id saluo federe fier& . Consul iurauit ī
hoc fed' . ab rege qui exiger& iusiurandū p fcī.
Q. minutius therinus & . L. malius / q tū forte ab
horrenda rediit . Q. fabio labeoni qui classi p̄erat
scripsit / ut patharam extemplo p̄ficisceretur.
queque ibi naues regiæ eēnt / concider& cremar&
q: profectus ab epheso . L. naues tectas aut con
cidit aut incendit / tholonesum eadē expedi
tione territis subito aduentu classis opidanis
recepit / . ex litia protinus iussis ab epheso sequi
ibi qui relicti erant p̄insulas ī grecia traiec . athe
nis paucos moratus dies / dum pyreū ab epheso
naues eueher& totam classem inde ī italiam re
duxit . C. malius quū inter cetera q̄ accipien
da ab antiocho erant / elephantes q̄: accepiss&
donoq: eumeni omnes dediss& / deīn causas
ciuitatum multis inter res turbatis cognouit
Ariarates ex p̄te dimidia pecuniæ impate be
neficio eumenis cui desponderat p eos dies fi
liam / demissa ī amicitiā est acceptus . Ciui
tatum aūt cognitis cāis . x. legati / aliam aliaꝝ
fecerunt cōditionem quæ stipendiariæ regi
antiocho fuerant & cum . p. r. senserant . hiis
in munitatem dederunt . quæ p̄tium antio
chi fuerant / aut stipendiariæ atalli regis eas
ōs uetigal pendere eumeni iusserūt . nomia
tim p̄terea colophonis / qui in notho abitant
cimeis milesiis immunitatē concesserūt clazo
menis sup̄ immunitatem & dromissam insu
lam dono dederunt . & milesiis quem sactū
appellant agrum restituerūt . yliensib; q: rethe
um & gagurtum addiderūt nō tam ob recē
tia merita / q̄ originum memoria . Eadē & dar
danum liberandi cā fuit . chios q̄: & cimur
neos & eritheos pro singulari honore habue
runt . & agro donauerunt . phocensib; & ager
quem ān bellum hūerunt redditus & ut le
gib; antiqs uterent p̄missum . rodijs affirmata

quæ data priore anno erant / litia & chanadata
usq: ad meandꝝ amnem preter mesiū . regi
eumeni chersonesium & europam & lysima
chiam castella & uicos agrum quib; finib; te
nuerat antioch' adiecerunt . ī asiā phrigiā
utranq: alteram ad elespontum maiorem
alteram uocant mysiam quam prusias rex
ademerat restituerunt ut lucaniam & milia
dam & lidiam & nominatim urbes tralim atq;
ephesum & telemesium . de pamphilia discepta
tum inter eumenē & antiochi legatos cū eēt
qa prius ei' citra p̄s ultra taurū est / ad senatū
integra reicitur

Pax cum gallo grecis . reditus malij . cōs . ī europā .
Insidiæ & insultus tracum ī romanos . exercitū .
transitus exercitus ī macedonia in epirum . q̄
rela ambrachiensium . pestilentia rome . c. ix.

HIIS Federib; decretis que datis / malius cū . x. le
gatis oī que exercitu ad elespontum p̄fectus /
euocatis eo regul' gallorum / leges quib; pacē
cum eumene seruarent dix̄ . denuntiauitq:
ut morem uagandi cum armis finirēt agroꝝq;
suorum t'minis se continer& . Cōtractis deīn
ex oī ora nauibus & eumenis & īa classe patal
lum fratrem regis ab elea adducta / copias ōs
ī europam traiecit . Inde p chesonesum modi
cis itineribus graue preda omnis generis ag
men trahens / lysimachiæ statiua habuit ut
q̄ maxime recentib; & ītegris iumentis / tra
ciam p quā iter uulgo horrebant ī grederet /
quo p̄fectus ē ad lysimachiam . In ad annem
melana quem uocant accole . postero die egyp
sea p̄uenit . ab gypseis uia decem miliū fere
siluestris angusta confragrosa excipiebiebat /
p cuius dificultate itineris in duas p̄tes di
uisus exercitus / & p̄cedere una iussa altera
magno interuallo cogere agm̄ media ī pedim
ta interposuit plaustra / cū pecunia . pu . erant
p̄tiosaq: alia p̄da . Ita quū p saltū ir& / tracū . x.
aut ampli' milia ex . iiii . pplis . Ascij & cornelij
ad ipas angustias uiā circumsederunt . opinio

erat / non sine philippi scia regi macedonū id fcz
eū scisse nō alia q̄ per tratiam redituros rōnos
& quantam pecuniā secum portar&. in primo
agmine imperator erat solicitus pp iniquitatem
locorum. traces nihil se mouerunt donec arma
ti transirent. p' q̄ primos supasse angustias ui
derunt / postremos nun dum apropinquantes
ī pedimenta & sarcinas inuadunt. cesisq: custo
dib; ptim ea quae ī plaustris erant diripuerunt:
ptim sb oneribus iumenta extraxerunt. Inde
p' q̄ clamor primum ad eos / q iā ingressi saltū
sequebantur. deinde et ad primum agm̄ est
p latus utrinq: ī medium concurrit. & inordi
natum simul plurib; locis p̄lium cōserit. tra
ces p̄da ipa impeditos onerib; & plerosq: ut
ad rapiendum manus uacuas hrent / ī ermes ad
cedem preb& romanis iniquitas barbaris per
calles notas occursantib; & latentib; interdu;
ī cauas ualles prodebant. ipaque onerata plau
stra / quae ut sors tulit / hiis aut illis ī comode
obiecta / pugnantib; impedimēto sunt. alibi p̄
do / alibi predae uindex cadit / p ut locus ī iquis
ue hiis aut illis / prout animus pugnantiū est
prout nūs. Alii plurib; q̄ ipi erant. alij pauti
orib; occurrerant. uaria pugnae fortuna ē. mul
ti utrinq; cadunt. Iam nox apetebat / cū p̄lio ex
cedunt traces nō fuga uulnerum aut mortis /
s qa satis praede habebant. romanoꝝ p̄mum
agmen ex saltum circa templum mendidiū
castra loco apto apposuit. / ps altera ad custodiā
impedimentoꝝ medio in saltu / duplici circū
data uallo mansit. postero die prius ex plo
rato saltu q̄ mouer& / primis se coniūgut. in
eo p̄lio quum & impedimentoꝝ & calonū
ps milites aliquot cum passim toto ppe saltu
pugnaretur caecidiss&. Q. minutii therini
morte amissum ē inceptū fortis ac strenui ui
ri. Eo die ad cimbrum flumen puentū est. in
enioꝝ fines / p̄ter apollinis gerentiū quem uo
cant incole / templum supant. alie angustiae cir
ca timpora excipiunt. hoc loco nom̄ est. nec

minus cōfragose q̄ priores / sed qa nihil siluestre
circa ē / ne latebras quide ad insidiandū p̄bent
ad eandem spem praedae cupido trax̄ altam
gentē / conuenere. sed quia nude ualles / pcul
ut conspicerent angustias obsidentes efficie
bant minus terroris tumultusq: fuit ap̄ ro
manos. quippe & si iniquo loco / proelio tn̄
iusto acie apta / collatis signis / dimicandū
erat. confertim sub euntes cū clamore ī petu
fcō / primum expulere loco hostes dein adu
tere in fuga. in cedesq: suis ipos impedietib;
angustiis / fieri cepta est. Romani uictores ad
uicum maronitarum salentum appellāt po
suerunt castra. postero die patenti itinere. p̄
maticus campus eos excep̄. triduūq: ibi fru
mentum accipientes manserunt / ptem ex agris
maronitaꝝ conferentib; ipis / ptem ex nauib;
suis / quae cum oīs gn̄is comeatu sequebant.
abstatiuis diei unius uia apoloniā ingressus
fuit. hic p ademptūrum agꝝ / neapolim per
uentum est. hoc omne p grecorū colonias pac
catum iter fuit. Reliquum in p medios threcas /
dies noctes q: / & si nō infestum tamen suspec
tum donec in macedoniam puenere mitiores
trhecas idem exercitus quum a scipione eadem
uia duceretur / hūerat: nullam ob aliam cām q̄
q̄ predae minus q̄ peteret fuerat. q̄q̄ tunc q̄; clau
dius auctor ē / ad. xv. milia tracum precedenti
ad exploranda loca agm̄ mucine numide occur
risse quadringentos equites fuisse numidas
paucos ei elephantos mucinis filium p medios
hostium cū. C. L. delectis peditib; perrupisse eū
dem mox tum mucinis iā in medio elephantis
locatis in cornu aequib; dispositis manū cū hoste
conseruiss& errorem ab tergo p̄buisse atq: inde
turbatos equestri uelut procella hostes ad peditū
agmen non accessisse. C. mali' p macedoniam
ī tesaliam exercitum tradux̄. inde p epyrum
apoloniā quū puenisse / nundū ab yberno ꝯ
tempto mari / ut traicere auder& / apoloniae hy
bernauit ex itu ppe anni. M. ualeri'. cos. ex li

guribus ad magrātus sbrogandos romā uenit
nulla memorabili in prouincia gesta re / ut ea
probabilis more cā ess& q̄ solito serius ad
comitia uenisse. Comitia consulib; rogandis
fuerunt ad .xii. kl. martias. creati. M. emilius
lepidus. C. flaminius / postero die p̄tores fcī. Apī
claudius pulc. sergī sulpitī galba. Q. terētī
culeo. Q. terentī masiliata. Q. fuluius flac
cus. M. furius crassus comitiis p̄fcīs quas pro
uincias p̄torib; ēē placer& retulit ad senatū
consul. decreuerunt duas rome iurisdicēdi
cā. duas extra italiam siciliam atq; sardiniā.
duas in italiā tarentum & galliā ex templo
prius q̄ inirent magistratū sortiri se iussi.
P. seruius sulpitī urbanā. Q. terentī pegrinā
ē sortitus. L. terentī siciliā. Q. fuluī sardiniā.
Apī claudius tarentum. M. furī galliā. Eo
anno. L. minutī sergius & L. manilius / qui
legatos cartaginenses pulsasse dicebant̄ / ius
su. M. claudij pretoris urb / p feciales tradi
ti legatis & carthaginem acti. In liguribus ma
gni belli & gliscentis indies magis fama
erat / itaq; consulib; nouis quo die de pro
uinciis & de re. p. retulerunt / senatus utq;
ligures puinciā decreuit. huic senatui con
sulto / lepidus consul intercedebat ī dignū
ēē predicās / consules ambos inualles liguꝝ
includi. M. fuluium & C. maliū brenniū
iam alterum ī europa alterum ī asia uelut p
philippo antiocho substitutos regnare / si excitī
in hiis terris ēē placeat / consulem hiis potius
q̄ priuatos p̄esse oportere. uagari eos cum bel
li terrore / p nationes. qbus bellum ī ditū non
sit pacem precio uindicantes. si eas puincias
exercitib; obtinere possent / sic. M. tulio. L. sci
pio. cōs. L. scipioni. M. fuluius & C. malius
successiss& cōss. ita fuluio malioq;. C. liuiū
& M. ualerium. cōss. debuisse succedere. nc̄
certe p̄fcō etolico bello recupata ab antiocho
asia deuictis gallis aut consules ad exercitī
consulares mitti / aut reportari legiones in

reddiq; tandem rei. p. deberi senatus hiis au
ditis in sententia p̄seuerauit / ut cōsulib; am
bobus ligures prouincia ēēt. Maliū fuluiūq;
decedere de prouinciis. exercitus in deducere
romam placuit. Inimicitie inter. M. fuluiū
& M. emilium erant. & sup cetera emilius ser
uius biennio se consulem fcm̄. M. fuluij opa
ducebat. Itaq; ad inuidiam ei faciendā le
gatos ambrachienses in senatum sb ornatos
criminib; introdux̄ / quis cum ī pace ēēnt ī
pata a prioribus consulib; fecissent & eadem obedi
enter. p̄rare. M. fuluio parati ēēnt / bellum illatū
quaesti / agros p̄mum de pplatos terrorē direp
tionem & caedes urbi inuectas / ut eo metu clau
dere portas cogerentur. oppressos / deīn oppugnā
dos se. & omnia exempla belli habita ī secedib;
insidiis ruinis direptione urb / coniuges liberos
in seruitium abstractos: bona adempta / & q̄ se
ante omnia moueat templa tota urbe spoliata
ornamentis / simulacra deum deos ymo ipos cō
uulsos / ex sedib; suis / ablatos ēē. postes parietesq;
nudatos / quos adorent ad quos p̄centur & su
plicent combrachiensib; sup ēē hec querētes ī
terrogando criminose ex compoīto / consul ad
plura uelut nō sua sponte dicenda eliciebat. nō
motis p̄rib; alter consul. C. flaminius. M. fuluij
cām excep̄. qui ueterem & obsoletam uiā ingres
sos dix̄. sic. M. marcellum ab siracusanis. sic. Q.
fuluium a campanis accusatos / qn eadem opa
T. quintium a philippo rege. M. atiliū & L. sci
pionem ab antiocho. C. malium a gallis. ipm̄
fuluium ab etholiae zephalaniae populis accu
sari paterentur. ambrachiam oppugnatam
& captam & signa inde ornamentaq; ablata
& cetera fcā quae captis urbib; soleant negatuꝝ
haud me p. M. fuluio. aut ipm̄. M. fuluiū
censetis patres conscripti ob has res gestas tūp
hum a uobis postulaturus sit ambrachiam cap
tam / signa q̄: ablata criminat̄. cetera spolia ei
urbis ante currū laturus & fixurus ī postib;
suis. nihil ē q̄ se ab etolis seperent eadem am

ambrachiensium & etolorum cā est. Itaq: collega
meus uel in alia causa inimicitias exerceat t̄ sii
hac utique mauult retineat ambrachienses su
os in aduentum. M. fuluii ego nec de ambrachi
ensibus nec de etolis decerni quicq̄ absente M.
fuluio patiar. Quum emilius calidam amicitiā
inimici uelut notam omnib; insimularet &
tp̄s eum morando extracturum diceret ne con
sule inimico romam redirent certamine consu
lum biduum absumptum ē. nec preter flami
nium decerni quicq̄ uidebatur posse capta occa
sio ē quum eger forte flaminius abeēt. referēte
emilio senatus ꝯ. fcm̄ est ut ambrachiēsib; sue
res omnes redderentur ī libertate eēnt ac legi
bus suis uterentur. portari ea quae uellent terra
marique caperent dum eorum inmunes rō ac socij
latini nominis eēnt signa aliaq: ornamenta q̄
quererentur ex edib; sacris sublata eē. de hiis cū
M. fuluius romam reuertisset placere ad collium
pontificum refferri. & qd̄ hii censuisset feri. nꝫ
hiis contentus cōs fuit. sed postea p infreq̄tiam
adiecit senatꝰ. ambrachiam nō uideri ui capta
eē supplicatio in ex decemuirorum decreto p uali
tudine ppli fuit. p triduumq: grauis pestilen
tia urbem atq: agros uastabat. Iamq̄ indite fu
erunt quib; religionib; liberati consules & de
lectu pfecto nouis enim uterq: maluit uti mi
litib; in prouinciā profecti sunt. ueteresq: ōs
dimiserunt.

Reditus malii cōs. ad urbem. petitio & cōcertatio
de triumpho eius. orōnes elegantes consulū. &
concessio tandem triumphi precib; affiniū & ami
corum. C. X.

P OST consulum pfectionē. C. mali' procōsul ro
mam uenit. cui quum ab sergio sulpitio pretore
senatus ad edem bellone datus eēt & ipe come
moratis rebus ab se gestis postulasset ut ob eas
diis īmortalib; suplicaret sibiq: triumphanti
urbem inuehi liceret contradixerūt. ps maior
Legatorum. X. q cū eo fuerūt. & ante alios. L. fu
rius purpureo &. L. emilius paul' legatos sese

C. malio datos pacis cū antiocho faciende cā fede
ris q̄ legum quae cum. L. scipione incohate fuis
set pficiendarum. C. malium summa ope tetendis
se ut eam pacem turbaret. & antiochū si sui po
testatem fecisset insidiis exciperet. sed illum cogni
ta fraude consul' quum sepe colloquiis petitis cap
tus eēt non congressum mō sed cōspectū eius
etiam uitasse. cupientē transire taurum egre
omnium legatorum precib; ne carminib; sibillae
pdam supantib; terminos fatalem cladem expi
ri uellet retentum. admouisse tn̄ exercitum
& prope ipis iugis addiuortia aquarū quum castra possuisse.
nullam ibi cām belli inuenirent quiescentibus
regiis circūegisse exercitum ad gallo-grecos cui
nationi non ex senat' auctoritate nō ppli iussu
bellum illatum q̄ quem nunq̄ de sua sententia
facere ausum. Antiochi philippi hannibalis &
penorum recentissima bella eē: de omnib; hiis cō
sultum senatum pplm iussisse. saepe legatos an̄
missos res repetitas postremo q bellum indicerent
missos quid eorum cā manilii fcm̄ est ut istd'.
pu. p. rō. bellum & n̄ tantum puatum latroci
nium ducamus. An eo ipo contentus fuisti rec
to itinere duxisti exercitum ad eos q̄s t' hostes
assumpseras an p oms amfractus uiarum quum
uia consisteres ut quo flexisset agmen atallus
eumenis fr̄ eo consul mercenarius cū exercitu
romano sequeris phisidiae lacaoniaeq: & frigie
recessus omnes atq: angulos p agrasti. stipe ab
tirannis castellanis q: deuiis colligens. qd̄ ei t'
cum orandis quid cum aliis eq: innoxiis pplis.
bellum aūt ipm cuius noīe triumphum petis quō
gessisti loco aequo tpr tuo pugnātis: tu uō recte
ut honos diis inmortalib; habeatur postulas
pmum q̄ p temeritate impatoris nullo iure ge
tium bellum inferentes penas luere exercitus
noluerut. deīn q̄ belluas nō hostes uob obiece
runt. nolite nomen extimare tantū mixtus ante & corpore. & aīo.
eē gallogrecorū multo mixti ac mutati sunt.
An si illi galli eēnt cum quib; milies uario euētu
ī italia pugnatum ē q̄tum īpatore uro fuit

nuntius illic redisset. bis cum hiis pugnatum est
bis loco iniquo subiit in ualle inferiore pedibus
pene hostium aciem subiecit: ut non tela ex supi
ore loco mitterent sed si corpora sua nuda ini
cerent obruere nos poterunt. quid igitur incidit
magna fortuna. populi r. est magnum et terribile
nomen. ruina hannibalis philipi antiochi ppe
attoniti erant. ante corporum moles / fundis sagittisque
in fugam consternati sunt. Claudius in acie cruentatus
non est gallico bello uelut auium exanima ad
compitum primum missilium aduolauere. At her
cle idem nos monente fortuna. quod si hostem
habuissemus casurum fuisset. quum redeuntes in
latrunculos traces incidimus caesi fugati exu
ti impedimentis. Q. minutius terinus in quo haud
paulo plus damni factum est / quam si cornelius ma
lius cuius temeritate ea clades inciderat pis
set cum multis uiris fortibus cecidit. exercitus
spolia regis antiochi referens / trifariam discipa
tus. alibi primum. alibi postremum agmen / alibi
impedimenta inter uepres in latebris ferarum
noctem unam delituit // pro hiis triumphus pe
titur / si nihil in tracia cladis ignominiaeque fo
ret acceptum / de quibus hostibus triumphum
petens. de hiis ut opinor / quos tibi hostes sena
tus aut populus romanus dedisset sic huic. L.
scipioni. sic illi. M. atilio de rege antiocho.
sic pauloante. T. quintio de rege philippo.
sic. p. africano de hannibale et penis et sip
hace datus triumphus. et numina illa / quum
iam senatus censuisset bella / quaesita tamen sunt
quibus nuntiandum esset regibus ipsis utique nun
tiaretur / an satis esset ad presidium aliquod nun
tiare. uelitis ergo hec omnia polui / et confo
di tolli fecialia iniuria / nullos esse feciales. fiat
pace deum dixerim religonis iactura: obliuio
deorum capiat pectora nostra nunc senatum quoque de bel
lo consuli non placet non afferri uelint iu
beant ne cum gallis bellum geri modo certe con
sules gretiam atque asiam uolebant tam perseue
rantibus uobis ligures prouinciam decreuere

† tante

dicto audientes fuerunt. Merito ergo a uobis prospe
bello gesto triumphum petent quibus auctoribus
gesserunt. Talis oratio. F. emilii fuit. malum in hunc
maxime modum respondisse accepi. Tribuni plebis
ante assolebant triumphum postulantibus adu
sari patres conscripti quibus ego gratiam habeo / quod seu
mihi seu magnitudini rerum gestarum hoc dederunt /
ut non solum silentio comprobarent honorem meum
sed referre et si opus esset uiderentur / parati esse
Ex decem legatis si diis placet quod consilium dis
pensande honestandeque uictoriae imperatoribus
maiores dederunt nostri aduersarios habeo. L. fu
rius. et. L. emilius / currum triumphalem me conscen
dere prohibent. coronam insignem capiti detra
hunt: quos ego si tribuni triumphare me prohibe
rent / testes citaturus fui rerum a me gestarum nul
lius equidem inuideo honori uos tribunos plebis
nuper uiros fortes ac strenuos impedientes. Q. fa
bii labeonis triumphum prohibuistis: auctori
tate uestra triumphauit / quem non bellum iniustum
gessisse modo sed hostem omnino non uidisse inimi
ci iactabant. ego quoque cum. C. milibus ferocissimorum ho
stium signis collatis totiens pugnaui qui plus. C.
x. milia hominum cepi aut occidi / quod bina castra
eorum expugnaui / quod citra iuga tauri omnia paca
tiora / quam terra italiae est / reliquum non triumpho modo
fraudor sed causam apud uos accusantibus. p. 9. meis
ipsis legatis dico. duplex eorum ut animaduertistis
p. 9. accusatio fuit. nam ne gerendum mihi fuis
se bellum cum gallis / et gestum temere ac impudenter
dixerunt non erant galli hostes / sed tu eos pac
catos imperata facientes uiolasti non sum postula
turus a uobis patres conscripti: ut quae communiter de im
manitate gallorum de infestissimo odio in nomen
romanum sentis / ea de illis quoque quod terras has inco
lunt existimetis gallos remota uniuerse gentis
infamia atque inuidia per se ipsos existimate. utinam
res eumenes: utinam asiae omnes ciuitates adessent.
et illos potius querentes / quam me accusantes audi
retis. Mittite agendum legatos circa asiam ad
omnes urbes et querite uirum grauiore seruitute ultra

tauri iuga montis / an gallis sub actis liberati sint.
quociēs agri eorum uastati sint quociēs p̄dae ab acte
referam: quum in se redimendi captiuos copia eēt
mactatas humanas hostias / imolaturosq: liberos suos
audirent / stipendium scitote pependisse socios uros
gallis & nūc liberatos p uos regio impio ~~regio ipe~~
~~rio~~ pensuros fuisse. Si ame for& cessatū quo lon
gius antioch' emotus eēt / hoc impotenti' in asia gal
li dominarentur. & quicqd ē terrarum circa tauri
iuga gallorum impio non uro adiecissetis. At .n.
st hec itaq: uerum & delphos quondā cōe hui
generis oraculum umblicum orb terrarū galli
spoliauerant. nec iō. p. r. hiis bellum indixit aut
itulit. Equidem aliquid interēe rebar / inter
id temp' quo nun dum in iure ac ditione ura
grecia atq: asia erat ad curandū animaduten
dumq: quid ī hiis terris fier& & h q̄ finē im
perii romani taurum montē statuistis / quo li
bertatē inmunitatem ciuitatib; datis quo aliis
fines addicitis alias agro multatis uetigal im
ponitis / regna augetis in minutis / donatis adi
mitis / curae ure censetis ēe / ut pacem terra mariq:
hēant an n̄ presidia deduxiss& antioch' / q̄ qe
ta in suis ptib; erant / nō putaretis liberatā asiam
si gallorum effusi exercitus uagarent / rata do
na ura que dedistis regi eumeni / rata libertas
ciuitatib; eēt. sed quid ego ita hec argumentor /
tanq̄ nō accepim / sed ~~pro~~ feceri hoste gallos. Te
.L. scipio appello cuius ego mihi succedens / in
uicem impii tui uirtutē felicitatēq: pariter nō
frustra ab diis īmortalib; precatus sum. Te. p. sci
pio / qui legati ius college maiestatē & ap frem
consulem & apud exercitū habuisti. scitis ne in
exercitu antiochi gallorum legiones fuisse uid
ritis ī aciem eos ī cornu utroq: idem roboris ēe ui
debatur locatos pugnaueritis ut cum hostib; iustis
ceciderit spolia eoꝝ retuleritis. Atq cum gallis bel
lum & senatus decreuerat & ppls iusserat. s simil
ut opinor / cum hiis decreuerāt iusseratq: qui sintra
p̄sidia eius fuiss& / ex qb; p̄ter antiochum cū quo
pacem pepigerat scipio & cum quo nōiati fedus

ut fier& mandaueritis omnes hostes erant q pro an
tiocho arma aduersus nos tulerunt ī qua causa
cum galli ante omnes fuissent. & reguli qdem
& tiranni. Ego tamen & cum aliis p̄dignitate ī
pii uri cohactis luere peccata sua pacem pepigi &
gallorum animos si poss& mitigari a feritate īsita.
p' q̄ indomitos atq: ī placabiles cernebā tum demū
ui atq: armis cohercendos ratus sum. nūc qm̄ su
scepti belli purgatum ē crimen gesti reddenda ē ro.
In quo confiderem equidem causę meę & si nō ap
romanū / sed ap carthaginensem senatum agerez
ubi in crucem tolli imp̄atores dicunt si p̄spo euētu
prauo consilio rē gesserunt sed ego ī ea ciuitate
que iō comunib; incipientib; gerendisq: deos
adhib& qa nullius calumniae subicit / ea quae dij
compbauerunt & ī solemnib; uerb; / ht quū sup
plicationē aut triumphū decernit / q bene ac fe
liciter rem. p. administrarit si nolem si graue
ac supbum extimarem uirtute p̄felicitate mea glo
riari exercitus q: mei q tantam nationē sine ulla
militum iactura deuicimus. postularē uti dus ī
mortalib; honos hr̄etur & ipe triumphans ī ca
pitolium ascenderem un̄ uotis rite nuncupatis
profectus sum. negaretis hoc militiae cū diis in
mortalib; iniquo enim loco dimicaui dic g' quo
equiore potuerim dimicare quū hostes monte;
cepiss& loco munito se tener& . nempe eundū
ad hostes erat si uincere uellem. quid si urbe;
eo loco hr̄ent / & menib; se tener& . nēpe oppugnā
di erant / quid ad termophilas equo ne loco. M.
atilius cum rege antiocho pugnauit. quid phi
lippum nō eodem mō supatum agmen iuga te
nentem montium. T. quinti' deiecit. Eqdem ad
huc qualem aut s signant aut nob uideri uelit
hostem fuisse nō inuenio. si degenerem & emoli
tum amenitate asiae / quid piculi ī iniq̄ loco sbeū
tib; fuit. si timendum ē feritate animoꝝ & ro
bore corporum huiccine tante uictoriae triūphū
negatis. Caeca inuidia ē p̄res conscripti. neq; qcq̄
aliud sit q̄ detractare uirtutes / corrūpe honores
ac p̄mia eoꝝ. Mihi queso ita ignoscatis si longiore

ōronem nō cupiditas gloriandi sed neccia crimi-
num defensio fecit. An & ptiatū / saltus paten
tes q & angusti erant / æ plana exarduis / & cul
ta ex siluestris facere potui: Et pare nequi in
his latebris delitescerent latrones traces neq
sarcinarum rapetur. Ne qd iumentū ex tāto
agmine extraberetur / nequis uulneraret ne
ex uulnere uir fortis ac strænuus. Q. mmuti
moreretur i hoc. n. cāu infeliciter incidit / ut
talem ciuem amitteremꝰ habundantur q sal
tum in quo loco alieno quum adortus nos
hostis eet duę simul acies primi & nouissi
mi ominis ad impedimenta nra herentē exera
tum barbarorū circumuenerūt q mlta mi
lia ipo die plura multo p dies paucos cęcide
rūt & cęperunt. hoc si ipi tacuerīt uos scitu-
ros / quum testis ōronis mee totus exercitus
sit. nō credunt / si gladium i asia nō strinxis-
sem. si hostem nō uicissem tn triūphum in
tracia duobus pręliis merueram. Iam dm
satis ē / quin pro eo / q plurib; uerbis uos q uo
lui fatigaui: uenia a uob petitam impetra-
tamq: uelim pres conscripti. pl crim eo die
q defensio ualuisset / nec altercatio insey p-
duxisset. dumittr senatus i ea opione / ut ne-
gaturus triumphum fuisse uideretr. postero
die cognati amiciq: C. malii summis opib;
anixi sunt. & auctoritas seniorꝫ ualuit ne-
gantiū ex pditum memoriæ eent / i pator qui
p duellib; deuictis confecta punica exercitum
reportasset & sine curru & laurea puatus i ho
noratus urbem inist. hic pudor maligni ta-
tem uicit triumphum q: frequētes decreuerꝫ.
A causam & diuersitas accusatorꝫ cornelij sapio
nis magnifica eius indignatio. q stans sententia
graeci sup donat. africani dura seueritas cato
nis in africanum exilium spontaneū ac mōs et. ext.
O PPResstit dem mentionē memoriā que oēs cō
tentionis hui mat & cum maiore uiro certa-
men ortum. P. sapioni africano ut ualerius
antias auctor ē. duo quintii petilii die dixert.

id prout cuiusq: ingenii erat interpretabant. Alij
nō tribunos plebis sed uniuersā ciuitatē incusa
bant quæ id pati posset. duas maximas orb terra-
rum urbes ingratas uno prope tpre i principes
inuectas roma ingratiorē siquide uicta car
tago uictum hannibalem in exiliū expulisset &
Roma uictrix uictorem affricanū expellat. alij
neminem unum tantum meruisse ciuē debere
ut eqbs interrogari nō possit nihil tam equa
de libertatis ee q potentissimū quēque dicere
posse cām. quid autem tuto cuiq de du sum
mam rem. p. pmitti / si rō nō sit reddenda q
ius equum pati nō possit i eum ui aut i iu-
stam cām ee. hec agitata sermonib; donec dies
dicendę causæ uenit / nec al'ā quisq neque
ille scipio consul censor ue / maiore omnis gnis
hominum frequntia / q reus illo die i foꝝ e de-
ductus iussus dicere causam sine ulla crimiū
mentione / oratione adeo magnifica de reb; a
se gestis ē exorsus: ut satis constaret & nemi-
nem unq nec melius nec uerius laudatum
dicebantur enim ab eodem aio ingenioq: aq
gesta erant. & aurium fastidium aberat & ga
pericalo nō ingliam referebant. Tribuni pl.
uetera luxuriæ crimina / syracusanoꝫ / ybernoꝫ
& locris. p. liuinianū tumultū quū ad fidem
presentium criminū retulisset / suspitionib; ma
gis q argumentis pecuniæ captæ reum accu
sarunt. filium captum sine precio redditum
omnib; q: aliis reb; scipionē / tamq in ei' uni'
pax martia romana bellumq: eet ab antiocho
cultum / dictatorem eū consuli nō legatū im pū
tiam fuisse. neque ad aliam rē eū p fectū / q ut
id qd y spanię galliæ / sicilię africę tā pdem p
suasum eet / hoc greciæ asiæq: & oīb; ad orien
tem uersis regib; gentib; q: apparet & unum
hominē cap culmq: impii romani ee / subū
bra sapiois ciuitatem dominā orbis terraꝫ la-
tere nutus ei' p decretis prūm / pplī iussis ee
i fama intactū inuidia qua poss urgent.
ōronib; in noctem pductis / prodita ē sibi diei

ōronem nō cupiditas gloriandi sed neccia crimi-
num defensio fecit. An & ptiatā/ saltus paten
tes q & angusti erant/ æ plana exarduis/ & cul
ta exsiluestris facere potui: Et pāre nequi in
his latebris delitescerent latrones traces neq
sarcinarum rapetur. Ne qd iumentū ex tāto
agmine extraberetur/ nequis uulneraret ne
ex uulnere uir fortis ac strenuus. Q. mmuti
moreretur ī hoc .n. cāu infeliciter incidit/ ut
talem ciuem amitterem' habundantur q sal
tum inquo loco alieno quum adortus nos
hostis eet duę simul acies primi & nouissi
mi ominis ad impedimta nra herentē exera
tum barbarorū circumuenerūt q mlta mi
lia ipo die plura multo p dies paucos cęcide
runt & cęperunt. hoc si ipi tacuerīt uos sētu-
ros/ quum testis ōronis mee totus exercitus
sit. nō creduntˢ/ si gladium ī asia nō strinxis-
sem. si hostem nō uidissem tm triūphum in
tiatia duobus prēliis merueram q iam dm
satis ē/ quin pro eo/ q plurib; uerbis uos q uo
lui fatigaui. uenia a uob petitam impetra-
tamq: uelim pres conscripti. pl' crim eo die
q defensio ualuiss & / nec altercatio infec p-
duxiss &. dimittī senatus ī ea opione/ ut ne-
gaturus triumphum fuisse uideret'. postero
die cognati amiciq: C. malii summis opib;
anixi sunt. & auctoritas senioꝝ ualuit ne-
gantiū ex pditum memoriæ eent/ ī pator qui
p dudib; deuictis confecta puinia exercitum
reportass & sine curru & laurea puatus ī ho
noratus urbem inir &. hic pudor maligitta-
tem uicit triumphum q: frequētes decreuerī.
A cusatio & diuersitas accusatoꝝ cornelij sapio
nis magnifica eius indignatio. q stans sententia
graeca sup donat'. africani dura seuerītas cato
nis in africanum exilium spontaneū ac mōs ei ex
PPressit dem mentionē memoriā que oēs cō
tentionis hui' mar' & cum maiore uiro certa-
men ortum. P. sapioni africano ut ualeriu'
antias auctor ē. duo quintii petilii die dixert.

id prout cuiusq: ingenii erat ī terpta bant'. Alij
nō tribunos plebis sed uniuersā ciuitatē incusa
bant quæ id pati posset. duas maximas orb' ter
rarum urbes ingratas uno prope tpre ī pnapes
inuectas romā ingratiorē siquide uicta car
tago uictum hannibalem in exiliū expulisset &
Roma uictrix uictorem affricanū expellat. alij
neminem unum tantum meruisse ciuē debere
ut legib; interrogari nō posset nihil tam equā
de libertatis ee q potentissimū quēque dicere
posse cām. quid autem tuto cuiq de dū sum
mam rem. p. pmitti/ si rō nō sit reddenda q
ius equum pati nō possit ī eum ui aut ī iu-
stam cām ee. hec agitata sermonib; donec dies
dicendę causæ uenit/ nec al' an quisq neque
ille sapio consul censor ue/ maiore omnis gnis
hominum frequntia/ q reus illo die ī foꝝ e de-
ductus iussus dicere causam sine ulla criminū
mentione/ oratione adeo magnifica de reb; a
se gestis ē exorsus: ut satis constar & nemi-
nem unq nec melius nec uerius laudatum
dicebantur enim ab eodem aio ingenioq: aq
gesta erant. & aurium fastidium aberat & qa
pericalo nō ingliam referebant'. Tribuni pl.
uetera luxuriæ crimina/ syracusanoꝝ/ ybernoꝝ
& locris. p. liuinianū tumultū quū ad fidem
presentium criminū retulisset/ suspitoīb; ma
gis q argumentis pecuniæ captæ reum accu
sarunt. filium captum sine pretio redditum
omnib; q: aliis reb; sapionē/ tamq in ei' uni'
pax manu romana bellumq: eet ab antiocho
cultum/ dcatorem eū consuli nō legatū in pui
tiam fuisse. neque ad aliam rē eū p tectū/ q ut
id qd y spanie galliæ/ sicilię africę iā pdem p
suasum eet/ hoc greciæ asiæq: & oīb; ad orien
tem uersis regib; gentib; q: apparer & unum
homine cap culmq: impii romani ee/ subū
bra sapios ciuitatem domina orbis terraꝝ la-
tere nutus ei' p decretis prum/ pplī iussis ee
ī fama intactū inuidia qua poss urgent.
ōronib; in noctem pductis/ prodita ē sibi diei

ubi ea uenit tribuni ī rostris prima luce cōscende-
runt. citatus reus magno agmine amicorū clie-
tumq: p mediam ad rostra subijt. Silentio fcō
hoc inquit die tribuni pleb uos q: quirites cum
hannibale & carthaginensibus signis collatis
in affrica bene ac feliciter pugnaui. itaq: quū
hodie litib; & iurgiis supsederi æquū sit / ego
hinc extemplo in capitolio ad iouem optimū
maximum iunonēq: & minerua ceterosq: deos
q capitolio atq: arci præsid& salutandos ibo.
hiisq: gratias agam q m & hoc ipo die & sepe
aliis egregie gerende rei. p. mentem facultateq:
dederunt. Vos q: quibus cōmodum ē quirites
ite mecum & orate deos: ut mei siles pncipes ha-
beatis. ita si ab annis. xvi. ad senectute sup mea
etatem uos honorib; uris anteistis / ego uros ho-
nores rebus gerendis precessi. ab rostris ī capi-
tolium ascendit simul se uniuersa contio auertit
& secuta ē sipione adeo ut postremo scribe uia-
toresq: tribunos relinquerent / nec cū hiis pt
seruilem comitatum & pconem / q reū ex rostris
citabat quisq: eet / scipio nō in capitolio modo
sed ptotam urbem omnia templa deum cū. p. r
circuiuit. Caelebratior prope dies fauore hosti-
um & extimatione uere magnitudis ei fuit
q quo triumph de siphace rege & cartaginēsi-
bus urbem est inuectus / hic spetiosus ultimus
dies. p. scipioni illuxit. p q quum īuidia & certa
mina prospicer& cū tribunis die longiore poita
ī liternum concessit: certo consilio ne ad cam di-
cenda adeet. maior animus & natura erat & ma-
iori fortunæ assuetus q ut reus ee scir& & submit
ter& se humilitate cam dicentiū. vbi dies uenit ci-
tariq: absens ē ceptus. L. scipio / morbū causæ ee cur
ab eet excusabat. quam excusatione quū tribuni
nō accip& & ab eadem supbia nō uenire ad cam
dicendam arguerent qua iuditiū & tribunos pleb
& contiontione reliquiss& & quib; ius sne d se dicede
trahens triūphū ppli egiss& secessione reo eo die
quo ī capitolium a tribunis pleb fecis& hētis ergo
temeritatis illius mercede quo duce & auctore nos

o. & libertate ademiss& hijs comitatus uelut captos.

reliquistis / ab eo relecti estis. & tm animoꝝ ī dies uob
decessit ad q antea exercitū & classem hntem trib.
pleb edilemq: mittere in siciliam ausi sumus q phen-
der& eum & romam reducer& ad eum puatum
ex uilla sua trahendum ad cam dicenda mittere
nō audemus / tribuni pleb appellati ab. L. scipione
ita decreuert ut si morbi ca excusaret sibi placere
accipi eam causam diemq: a collegis pduci / Trib
pl erat sempronius gracch cui inimicitiæ cū. p.
scipione intercedebant. is quū uetuiss& nōm
suum decreto collegarum adscribi / tristiore q:
os sententia expectar& ita decreuit. quū. L. sci-
pio excusass& morbum ee causæ fri suo satis id
s uideri. p. scip. p q romam rediiss& accusai
non passurum. tum q: si se appellar& auxilio ei
futurum ne cam dicat. Ad id fastigiū reb; gestis
honorib; ppli. r. p. scipi. deorum hominū con-
sensu puenisse ut sb rostris reum stare & pbere
aures adolescentium conuitijs. p. r. magis defor-
me q ipi sit. ad diem decreto indignatiore sb pe-
dibus nris astabit tribuni / domitor ille africe
scipio io quatuor nobilissimos duces penoꝝ in
yspania quatuor exercitus fudit fugauitq:. io si
phacem cepit. hanibalem deuicit. carthaginem
uectigalem nob fec. Antiochum recep eius fres
consortem ei gloriæ. L. scip. fec q ultra iuga tau-
ri emouit ut duob petiliis succumber& uos de
pace africani palma petitis nullis ne meritis suis
nullis uris honorib; senectus eorum ꝯsiderat.
mouit & decretū / & adiecta oro nō ceteros mō
sed ipos & accusatores deliberaturos se qd iuris
sui & officii eet dixerunt. senatus deinde cōsi-
lio pleb dimisso / hri est ceptus. ibi gratiæ īgen-
tes ab uniuerso ordine pcipue consularib; senio-
rib; q:. Tyberio gracco acte sunt / q rem. p. pua-
tis simultatib; pociore hūiss& & petilij uexati
sunt pbris / q splendere aliena inuidia uoluis-
s& / & spolia ex affricani triumpho peterent / si-
lentiū deīn africano fuit. Vitam literni egit
sine desiderio urb. moriente rure eo ipo loco
sepelliri se iussisse fertur / monumētumq: ibi

edificari ne funus sibi ingrata pria fier& / uir
memorabil / bellicis tamen q̃ pacis artibus me
morabilior / cui par habita ē mā ingenuo / quo
ad primum consulatum / scdo & si censuram adi
tias quid asiatica legatio & ualitudine adu
sa inutilis & filii cau deformata / & p' reditū
necitatē & ut subeundi iudicii aut simil cū
pria deserendi. punici tn̄ belli ꝑpetrati / q̊ nul
lum nec periculosius rō gessere unam pcipu
am gloriam tulit. Morte affricani creuere aī
inimicorum quorum princeps fuit. M. porti'
cato qui uiuo q̊ eo lacerare magnitudinē eius
solitus erat hoc auctore existimantur petilii
& uiuo africano rem ingratā & mortuo roga
tionem promulgasse. fuit aut rogatio talis
uelitis iubeatis / queratur / quae pecunia capta
ablata coacta ab rege antiocho ē / quiq: subī
perio eius fuerunt q̄ æs publicum relatum
nō est / uti de ea re. Seruius sulpiti' pretor ur
bis ad senatum referat / quē eā rem uelit sena
tus q̄rē de his q pretores nūc sunt. huic ro
gationi primo. Q. & L. minutii intercede
bant senatum querere de pecunia nō relata
in publicum / ita ut antea nō semp fcm eet e
quum censebant petilii nobilitatē & regnū in
senatu scipionum accusabant. L. furius pur
purio consularis q in. x. legatis ī asia fuerat
latinis rogandum censebat / nō quae ab antio
cho mō pecuniae captę forent ꝑ quae ab aliis
regib; gentib; q: ꝑ. C. maliū inimicū exactę
essent. & L. scipio quem magis ꝑ se q̃ aduer
sus legem dicturum apparebat / disuasor pces
sit. Is morte. p. africani fratris uiri omnium
fortissimi clarissimiq: eam exortam rogatioēz
ēē questus paꝝ eni fuisse nō laudari ꝑ rostris. p.
affricanū post mortē ni & accusaretur & carta
ginenses. Annibal' exilio contentos ēē. p. r. ne
morte quidē. p. scipionis exsatiari nisi ipius
fama sepulti laceretur & fr insup accessione
īuidiae mactetur. M. cato suasit rogatioēz ēē
& oro ei' de pecunia regis antiochi & minutios

tribunos auctoritate deterruit / ne aduersaret
rogationi remitentib; ergo his ī tercessionē oīs
tribus uti rogass& iusserunt. seruio sulpitio
deīn referente / quem rogatione petilia q̄rere
uell&. Q. terentium tuberonem pres iussert;

Accusatio scipionis asiatici: ī qua fit mentio de
emnio poeta. oro ellegans nasice sup ei' defen
sione. damnatio scipionis laudes. & cōstans
defensio gracci & decretum senatus de ipa
damnatione. C. xii.

ADHVNC praetorē adeo amicum corneliae fami
liae / ut qui romae mortuū elatum q: p. scipioēz
ēē ea quoque fama tradunt pileatum sic intū
pho erat infunere q̊: ante lectum isse memo
rię prodiderunt. & ad portam capenā mulsū
ꝑsecutis funus dedisse / q̄ ab eo inter alios cap
tiuos ī africa ex hostib; receptus eet & ut adeo
inimicū eundem ut ꝑꝑ ī signē simultatem
ab ea factione quę aduersa scipionib; erat de
lectus sit potissimū ad q̄onem exercendam ce
terꝝ adhuc nimis equū aut iniquū ꝑtorē
reus ex templo fcus. L. scipio simul & delata
& recepta noīa legatorum ei'. A. & hostilioꝝ
catonum & C. furii atij / leonis quaestoris / &
ut oīa contracta societate peculatus uiderentur
scribę q̊: duo & accensus. L. hostilius & scribę
accensi p' q̃ de scipione iuditium fier& ab so
luti s̄. scipio & hostili' legatus. & C. furius dam
nati / quo comodior pax antiocho daret / scipio
nem. vi. milia pondo auri quadringenti oc
tuaginta argenti pl' accepisse / q̃ in erarium
retulerat. A. hostilium octuaginta pondo
auri quatuor. C. tria pondo argenti. furiū
questorē. auri. c. xxx. argenti. cc. pondo. Ego
has summas auri & argenti relatas ap̄ antia
tem inueni. ī. L. scipionem. mali eqdem
librare mēdū q̃ mendatiū scriptoris esse / ī
sūma auri atq: argenti. Simili' ei ueri est argē
ti / q̃ auri pondus mai' fuisse & poti' quadran
gies q̃ cc. quadrangies litem extimatā. Eo
magis q̄ tantę sumae rationē & ab ipo req

s. alit' apd. L. corneliū

sitam ee. p. scipione insenatum tradunt. libꝝ
q: rōnis eius quū. L. frem afferre iussisset ī spec
tante senatu suis ipm manibꝫ cōpressisse. indi
gnantē q quū bis milies ī erarium ī tulisset
quadragies ratio ab se posceretur. Ab eadem
fidutia quum q̄stores pecuniā ex erario ꝯ legē
promere non auderent. poposcisse claues & se
apturum erarium dixisse qui ut clauderet ef
fecisset. Multa alia in scipionis exitu maxīe
uite dieq: dicta morte funere sepulcro in diu
sum trahunt ne cui fame / quibꝫ scriptis assen
tiar nō habeam. nō de accusatore conuenit. Alij
M. nauium. Alii petilios dies dixisse scribunt.
nō de tempore quo dicta dies sit. nō de anno
quo mortuus sit aut delatus sit. Alii rome alij
literni & mortuum sepultumq: utrobiq: mo
menta ostenduntur & statuae. nā & monum
tum literni monumētoq: statua sup imposita fu
it quam tempestate disiectam nup uidimꝰ. ipi
& romae extra portam capenā. in scipionū mo
numento tres statue sunt quarū due. p. & L.
scipionum dicuntur ee. tertia poete. Q. ennii. n
inter scriptores rerum discrepat / solum sed ora
tores quoqꝫ / si modo ipoꝝ sunt quae ferunt. p. sci
pionis & titi gracchi aberrat inter se iudex oīs.
p. scipionis nom. M. nauiꝰ. tri. ple. ht ipa orōsi
ne noīe est accusatoris / nebulone mō nugato
rem appellant. nec grachi quidem orō aut peti
lioꝝ accusatoꝝ africani aut diei dce africano
ullam mentionē ht. Alia tota serenda fabula
grachi oratiōi conueniēs / & illi auctores seqndi
sunt: q quum. L. scipio accusatus & damnatus
sit. pecuniae capte ab rege legatū fuisse ī aetruiā
africanum tradunt / quo post famā de cau fris
allatam / relicta legatione concurrisse eū romā
& quum a porta recta ad foꝝ se cōtulisset & ī uincula
duci frēꝫ tum eū repulisse a corpore eiꝰ uiatorē
& tribunis reicientibꝫ magis pie q̄ ciuiliter ui
fecisse hec. n. grachꝰ querit dissolutam ee a priua
to nacto tribunitiā potestatē & ad postremum
eum auxiliū. L. scipio policeret addicit tolle

rabilioris.

rabilioris ex ee a tribuno pl. potius q̄ priuato uic
tam uideri & tribunitiā potestatē & rē. p. ee. Sed
ita hāc unam potentem eius iniuriā inuidia onerat
ut increpando qd adgrauauerit nō tm a se ipo
cumulata sed ueteres laudes moderatiōis & tēpan
tiae p rephensione pnti reddat. castigatū. n. esse
quondam ab eo ppl3 ait q eum ppetuum con
sulem & dictatorem uellent facere prohibuis
se statuas ibi in comitio in rostris ī curia ī capi
tolio in cella iouis poni prohibuisse ne decerne
ret / ut ymago sua triumphali ornatu ex iouis
optimi maximi exirꝫ. Hec uel ī laudatione po
sita ingentē magnitudinē animi moderādis
ad ciuilem hītū honoribꝫ sigficaret que exprbrā
do inimicus fateret. huic gracho minorē ex dua
bus filiis / nā maior. p. cornelio nasice hauddu
bie a pre collata erat nuptam fuisse conuenit.
illud paꝝ constat utrum & pꝰ mortem patris
desponsarit. At uere ille opiones sint grachuꝫ.
quum. L. scipio in uincula duceret / nec qsq̄ col
legaꝝ auxilio eet iurasse s inimicitias cum sci
pionibꝫ que fuisset manere neque se gerende
grae cā quicq̄ facere sed in quem carcerem re
ges & impatores hostium ducentē uidisset. p.
africanū in eū se frem eiꝰ duci non passurum
senatum eo die forte ī capitolio cenantem cō
surrexisse & petisse ut inter epulas gracho fi
liam africanus desponderet qbꝫ ita in publicis
& solemne sponsalibꝫ rite fcis quū se domū
recepisset scipionem emiliae uxori dixisse filiā
se minorē despondisse cū illa muliebritꝰ indi
gnabunda nihil de cōi filia secum cōsulatum
adiecisset nō si tito greco daret exptem cōsilij de
buisse matrem ee / laetum scipionē tam cōcordi
iudicio / & ipi desponsatam respondisse. hec de
tanto uiro que ī opinionibꝫ & monimētis litte
raꝝ uariaret pponenda erant iudiciis. a. Q. tere
tio ptore pfectis hostiliꝰ & furiꝰ damnati pdae s
Eodem die quaestoribꝫ urbanis dederunt. scipio
quū contenderet omnem quā accepisset pecuniā
in erario ee / neq: se quicq̄ publici hre / ī uincula

duci e ceptus. p. scipio nasica tribunos appellauit
oronem q: habuit plenam ueris decorib; no co
miter modo corneliæ gentis / sed pprie familiæ
suæ parentes suos &. p. africani ac lutii scipio
nis q incarcerē duceretur / fuisse. M. &. p. sci
piones clarissimos uiros eos quū p aliquot
annos interra yspanie aduersus multos penoꝝ
duces & exercitus nois rō famam auxiss&
nō bello solum ſ q romanæ tempantiæ fi
deiq: spem illis gentib; dediss& ad extre
mum ambo p. p. ro. morte occubuisse cū
illorum gliam tueri posteris satis eet. p. af
fricanum tantum paternas supiecisse lau
des ut fidem fecerit nō sanguine huma
no sed stirpe diuina natum se ee. L. scipi
onem de quo agatur quæ ī yspania quæ
ī africa quum legatus fris eet / gessiss& p
tereant. consulem & a senatu dignū uisū
cui extra sortem asia prouincia & bellū
cum antiocho rege decerneret & a fre / cui
p' duos consulatus censurāq: & triūphum
legatus ī asiam ire & ibi ne magnitudo &
splendor legati laudib; consulis officer&
forte ita incidisse. ut quo die ad magnesi
am signis collatis. L. scipio antiochum de
uicissē / eger. p. scipio eleę dieꝝ aliqt uia
ab eet. nō fuisse minore cū excitu q hani
bal' cum q in africa eet pugnatum hanni
balem eundem fuisse inter multos alios re
gios duces q impator punici belli fuerit. &
bellum quidem ita gestum ee / ut ne qdez
fortunā quisq criminari possit. In pace cri
men queri / cām dici uenisse. hic. x. lega
tos simul arguiq: ex quoꝝ consilio data
pax eet neminē extitisse ex. x. legatis qui
nō. C. malium accusar&. tn nō mō ad
criminis fidem sed ne ad morā qde triū
phi eam accusationē ualuisse. at hercle ī
scipione leges ipas pacis / ut nimiū accomo
datas antiocho susceptas ee. Integꝝ. n. ei
regnum relictum. omnia possidere eū uic

tum quae ante bellum ei' fuerit. auri & argenti
magnam uim hūit nihil in publicum relatum.
oe in priuatū uersum. An preter omnium ocu
los. tantū auri & argenti in triumpho. L. scipio
nis qtum nō decem aliis triumphis omne
in unum conferatur sit latum. Nam qd de
finib; regni dicam. Asiam omnem & pxia
europe tenuisse antiochum. ea qta regio or
bis terrarum sit a tauro monte in egeum usq;
prominēs mare / quo urbes nō modo sed gen
tes amplectantur / os scire. Hac regione dieꝝ
pl'. xxx. longitudinē. x. inter duo maria latitu
dinem petentem / usque ad tauri mōtis iuga / an
tiocho ademptam ex pulo in ultimū angulum
orbis terrarum. quid si gratuita pax ess& / pl'
adimi ei potuisse. filippo uicto macedoniaz
nabidi lacedemonē relictam. nec quintio cer
tamen quaesitum nō. n. hūisse eū africanum
frez cui' gloria pdee. L. scipioni debuiss& in
uidia nocuisse. tantum auri & argenti iudi
catum ee in domum. L. scipionis illatum qtū
uenditis oib; bonis redigi nō poss&. Id ubi ergo
ee regium aurum ubi tot hereditates acceptas
in domo quas sumptus nō ex auserit exstare
debuisse noue fortunae cumulū. At eiz qd
ex bonis redigi nō possit ex corpore & tergo p
uexationem & contumelias. L. scipionis pe
tituros inimicos ut ī carcerem inter fures noc
turnos & latrones uir clarissim' includatur /
& in rubore & tenebris expir& / dem nud' an
carcerē prohiciatur / nō id corneliæ magis fa
miliæ q urbi romanæ fore erubescendum.
Aduersus ea. Q. terentiti' ptor rogationē petiliā
ex senatus. ꝯ. & iuditiū de. L. scipione fcm
recitauit se nisi referat' pecunia ī publicū que
adiudicata sit nihil hri / qd faciat / nisi ut
phendi damnatū & in uincula duci iubeat
tribuni Tribui c ī consilium secessiss& paulo p'.
C. flaminius ex sua collegaꝝ q: alioꝝ / pter grachū
sma pnuntiauit ptoꝝ nō intercedere tribunos
quominus sua potestate utat. T. graccus ita

ita decreuit / quominus ex bonis. L. scipionis qd iudicatum sit redigatur / se nō intercedere ptori. L. scipionem q regem opulentissimū orbis terrarum deuicerit imperium. p. r. prorogauerit ī ultimos terraꝝ fines regem eumenē rodios alias tot asiae urbes deuicerit. p. r. beneficiis plimos duces hostium in triumpho ductos carcere īcluserit: nō passuꝝ inter hostes. p. r. L. scipionē in carcere & uincul' ēe. mittiq: eū se iubere tanto assensu auditum est decretum adeo dimissuꝫ scipionē / leti ōs homines uiderūt: ut uix ī eadem ciuitate uideretur. factum iuditiū. in bona. de in. L. scipionis possessa / publice questores ptor misit. nec in hiis / nō modo uestigium ullū cōparauit pecuniae regie s nequaq tm redactū est / qte summae damnatus fuerat. collata pecunia illa / ab cognatis amicis & clientib; ē. L. scipioni ut si acciperet eam locuplectior aliqto q ante calamitatem fuerat / nihil accep. Quae neccia ad cultum erant redacta ei proximis cognatis sūt uerteratq: scipionum īuidia ī pretore cōsiliūq: ei' & accusatorem.

Incipit liber octauus. In hoc continet collo summaria rei militaris. gesta in liguribꝫ & in gallia cis alpina concertatio de triumpho fuluij cōs. & triumph' decretus. Et triumph' malij. d gallo grecis c. j.

SVM HEC romae aguntur coss. ambo in liguribꝫ regebant belluꝫ his hostis uelut nactus ad cōtinendam p interualla belloꝝ rōnis p militarem disciplinā erat / nec alia prouintia militem magis ad uirtutē acuebat. nam & asia amenitate urbium & copia terrestriū maritimaꝝ q: reꝝ & mollitia hostium regisq: opib: ditiores q ferociores exercitus fatiebat pcipue sb impio. C. malij solute ac negligenter hīti sunt. Itaq: aspi paulo iter intraciam ac exercitatior hostis / magna clade eos castigauit. In liguribꝫ oīa erant q militē excitarent. Loca montuosa aspaq: q & ipis

cape labor erat. & ex p occupatis deicere hostes & īfra ardua accepta loco & in foesta ab insidiis. hostis leuis uelox & repentinus / qui nullū locum qetū aut securū esse sinerꝫ / oppugnatio neccia monumentoꝝ castrorum piculosaq: insidiis / quae si psimonia abstringerꝫ milites ad predae mltū preberꝫ. itaque non lixa sequebatur. nō iumentoꝝ longus ordo agm expediebat. nihil pter arma & uiros omnem spem ī armis hntes erat. neqꝫ deerat umq cū hijs uel materia belli ul cā / qꝫ pp domesticam inopiam / uicinos agros incursabant: nunq tn indiscrimine reꝝ pugnabatur. Flaminius cos. confirmatis liguribꝫ in agro eorū / plib: preliis scdis fcis in deditiōem gentem accepit. & arma ademit. ea quia sincera fide non tradebant / quum castigarentur relictis uitiis in montem anginū pfugerūt confoestim secutus ē. cos. caeteꝝ effusi rursus ps maxīa in ermes p inuia & rupes diruptas precipitantes fugerunt / qua seq hostes nō possꝫ ita transapeninum adierunt. q castris se tenuerant circumsessi expugnati s. Inde transapeninum ducte legiones. ibi montē quem ceperūt altitudine se paulisp tutati ī deditione cōcesserūt tum conquisita cum interiore cura arma & oīa adempta translatū deinde & ad puanos ligures bellum qui in agrum pisanū bononiesemq: ita īcursauerunt ut coli nō possꝫ. hiis q: p domitis. cos. pacem dedit finitimis. & qa a bello quieta ut eēt prouincia effecerat ne ī ocio militē hrꝫ / uia a bononia duxit aretium. M. emilius alt' cos. agros ligurū uicosqꝫ q in campis aut uallibꝫ erāt. ipis montes duos uallesq: totidem cū suis iugamontium q: tenentibꝫ / deuexit depplatusq: ē deinde eos qui in montibꝫ erant ad ortus / pmo leuibꝫ proeliis fuga fatigauit. postremo coactos ī aciem defendere iusto prelio deuicit. in quo & edem dianae uouit / sub actis cis appeninū omibꝫ tū transmontanos ad ortus. In hiis. ii. frasinates & ligures erant / qs nō adierat. C. flamini' ōs aemilius sb egit armaque

ademit. & d montib; ī campis multitudinē
dedux pacatis liguribus exercitū in gallicū
agrum deduxit uiamq a placentia ut fla
minio committer& ariminum pdux. plio
ultimo q cum liguribus signis collatis cōflix
edem iunoni regine uouit. Hec ī liguribus
eo anno gesta. In galliam furius pretor in
sontibus cenomanis in pace spem belli que
res ademerat arma. Inde cenomani cōquesti
romae ap senatum reiectiq: ad consulē emi
lium cui ut cognoscer& statuer& que senat
ded causam. Arma reddita cenomanis dece
dere puincia pretor iussus. Legatis deīn soci
orum latini nominis qui toto undiq: ex latio
frequentes conuenerat: senatus datus ē. hiis
querentibus multitudinē ciuium suorum romam
conmigrasse censosq:. T. terentio pretori nego
cium datum ē: ut eos conquirer&. & quem.
C. claudio. & M. Liuio censoribus p eos censo
res ipm & parentē ei ap se censū ēe pbassent
socii ut redire eos coger& ubi cēsi essent. hac
conquisitione duodecim milia latinorum domos
rediere. Iam tum multitudine aliae ingenuorum ur
bem ornante. M. fuluius p q consul romā re
diit Isq: ad edem apollis in senatū quū de re
bus in etolia cephalaniaq: ab se gestis disseruis
s& petit a patribus ut aequū censeret ob rē. p. be
ne ac feliciter gestam diis īmortalibus honorem
heri iubere & sibi triumphū decernere. M. ara
butius tribunus pleb siquid de ea re ante emilii
cos. aduentum decerneret intercessurū se oste
dit eum contradicere uelle. pficiscentēq: ī puī
ciam ita s mandasse uti ea disceptatio integra
ī aduentum suum suaret. Fuluius temporis
iacturam facere senatum & presente consule q
uell& decretur. Si aūt simultas. M. emilij ser
ignota hominibus ess& aut qtas inimicitias ī po
tentia ac ppe regia ira exercer& tn non fuisse fe
rendum absentem consulē deorum īmortalium
honori obstare & debitum meritūq: triūphū
morari imparatorē rebus egregie gestis uictoreq:

exercitum cum pda & captiuis an portas stare do
nec consuli ob hoc ipm moranti rediere romā li
bitum eet. Verum enimuō quū sint nobilissie s
cum consule inimicitiae qd ab eo quicq eq expec
tare qui p infrequentiā furtim senatus consultū
fcm ad erarium detulerit. Ambrachia n uidei
ui captam quae agere uineis ac cuneis opugna
ta sit ubi incensis opib alia deintegro fta sint.
Vbi circa muros subtusq: terram p dies. xv. pugna
tum a prima luce cum iam transcendiss& mu
ros miles usq: ad noctem diu anceps preliū te
nuerit. ubi plus tria milia hostiū sunt caesa. iā de
deorum īmortalium templis spoliatis ui capta ur
be qualem calumniā ad pontifices attulerit n
syracusarum caeterarumq: captarum ciuitatum
ornamentis urbem exornari fas fuerit. ī ambra
chiam unam captam nō ualuerit belli uis. pres
conscriptos orare & a tribuno petere ne se sup
bissimo inimico ludibrio ēē sinant undiq: os aly
deprecari tribunum. Alii castigare. T. gracci col
lege plurimū orati monit ne suas qde simlta
tes pro magratu exercere boni ex ēe. Alienarum
uō simultatū tribunū pleb cognitorē fieri turpe
& indignum collegii eius potestatem sacratis legi
bus ēe suo queque iuditio hoīes odisse aut
diligere. res probare aut improbare debere nō
pendere ex alterius uultu aut nuptu neq: alie
nis momentis animi circum agi adstipulariq:
iterato consuli tribunum plebis. Et quicqd pua
tum. M. emilius mandauit meminisse. Tribu
natum s a pplo. r. mandatū p auxilio ac liber
tate puatorum nō pro consulari regno. hec qdem
cernere equum fore ut memorie mandetur
eius collegii alterum ex duobus tribunis plebis
suas inimicitias remisisse pplo. r. Alterum alienas
& mandatas exercuisse. Hijs uictus castigationibus
tribunus quum templo excessiss& referente.
S. sulpitio pretore triumph. M. fuluio ē decre
tus. Is quum gras pribus conscriptis egiss& adie
cit ludos magnos se ioui optimo maxio eo die
quo ambrachiam cepiss& uouisse. In eā rem cētus

pondo auri a ciuitatib; collatum. petere ut ex ea pe-
cunia quam in triumpho latam i erario positam
eet i erarium secerni iuber& senatus pontificu
collegium consuli iussit no id omne auru in lu-
dos consumi necessarium eet. Quum pontifices
negass& ad religionem ptinere quanta i pensa
i ludos fier& senatus fuluio qtum i pender&
pmisit ne dum summa octingenta miliu exce-
der&. Triumphare mense ianuario statuerat. sed
quum audiss& consulem emilium lris ambutij
tribuni pleb acceptis de remissa intercessione ipz
ad impediendum triumphum romam uenientez
egrum in uia substitisse ne plus in triumpho cer-
taminum q in bello hr& praetulit triumphi die
T riumphauit ad. x. kl. ianuarias de etolis & de-
cephalania. auree corone centum. x. pondo due
ante currum late sunt argenti pondo octuagita
tria auri pondo ducenta. xl. quatuor. talenta a
attica centum. xx. & octo. philippi numi. x. milia
quatuor centum. xx. duo signa enea ducenta oc-
tuaginta quinq; signa marmorea. ducenta triginta
arma tela cetera spolia hostium magnus nume-
rus. Ad hec catapulte baliste tormenta ois gnis
duces autem etholi & cephalanos aut regni ab an-
tiocho ibi relicti ad. vii. & xx. multos eo die pq
in urbem inueherentur i circo flaminio tribu-
nos prefectos equites centuriones ronos socios q;
donis militarib; donauit militib; ex preda q
nos uicenos denarios diuisit duplex centurio-
ni: triplex equiti. Iam consularium comitioz ap-
petebat tps. quia. M. emilius cui sortis ea cura
erat occurrere no potuit. C. flamini roma uenit
ab eo creati coss. p. albinus. Q. marti philipp p
tores inde fti. C. menius. p. comeli sula. C. cal-
phurnius piso. M. Licinius. C. aurelius scaur
& Lutius qntius crispinus. Extremo anni ma-
gistratib; creatis iam ad. iii. nonas martias. C.
malius uolso de gall q asiam i colunt triupha-
uit. Serius ei ca triumphandi fuit ne. C. tere-
tio ptore cam lege petilia dicer& & i cendii ali-
eni iudicii q. L. scipio damnatus erat 9 flagrar&

eo infensiorib; i se q in illum iudicib; q disciplinam militare seuere ab eo conseruata successor
ipe om genere licentie corrupat nec ea sola in-
famie erant quae i prouincia procul ab ocul fta
narrabantur. sed ea & quae i militib; eius quoti-
die conspiciebant;

Origo luxurie romanoz. & que luxuria comitant.
Origo bachanalium sacroz. diliges inquisitio
ipsius scelesti sacri. c. ij.

L UXURiae enim pegrine origo ab exercitu asia-
tico inuecta i urbe est. in primu lectos orna-
tos. uestem stragulam ptiosam. plagulas & alia
textilia quae tum magnifice supellectilis ha-
bebantur. menonia & abacos romam aduexe-
runt. tunc salterie sambuscieq; & conuiuia au-
lea ludorum oblectamenta addita epulis. Epu-
le q; ipe cum cura & sumptu maiori apparari
cepte. tum cochus uilissimu antiquis mancipiu
extimatione & usu i pretio ee & q ministeriu
fuerit ars hri cepta. uix tn ille quae conspicie-
bantur semina erant future luxuriae. In trium-
pho tulit. C. malius coronas aureas. cc. x. duas
argenti pondo. xx. milia. c. iii. tetraginu atticu.
cc. vii. xx. milia cistophori. philippi aureoz nu-
moz. ccc. milia. xvi. arma spolia que multa gal-
lica carpentis tria uecta. duces hostiu duo & L.
ducti ante currum. Militib; quadrigenos bi-
nos denarios diuisit. duplex centurioni stipe-
dium. duplex i pedites dedit. triplex in eqtes
mlti omnium ordinum donati militaribus
donis currum secuti sut. Carmina q; a militib;
ea imperatore dca ut facile apparer& i ducem
indulgentem ambitiosum q; eo dici triumphu
ee militari magis fauore q populari caelebrem
Sed ad populi quoq; gratiam conciliandam aia
malij ualuerunt quib; adnitentib; senat 9 fm
e ut ex pecunia quae in triupho translata e stipe-
dium collatu a pplo in publicum q; qd ei solu-
tum antea no ess& solueretur. vicenos quinos
semises tria milia eris questores urbani cum fi-
de & cura soluerunt. p idem tps tribuni militu

duo ex duabus hispaniis cum lris. C. acinii &.
C. malij qui eam prouinciā obtinebāt uene-
runt. ex hiis litteris cognitum ē / celtiberos lu-
sitanos q: in armis ēē. & sociorum agros ppłari
de ea re consultationē integram senatus ad no-
uos magistratus reiecit. Ludis rōnis eo anno
quo. p. cornelius cethegus &. A. postumi' albi-
nus faciebant miluus in circo instabil insi-
gnum pollentiæ pcedit / atq: id deiecit. Ea reli-
gione moti pres / & diem unū adiciendum
Ludoꝝ censuerunt / Et signa duo puno ī po-
nenda. & nouum auratū faciendum. Et ple-
bei ludi ab edilib. T. sempronio bleso &. M.
furio lusco diem unū instaurati s. Insequēs
annus. M. postumiū albinum & mātium
philippum coss. ab exercitu belloꝝ q: & puīcia-
rū cura ad intestinę coniurationis uindictam
auertit. ptores prouincias sortiti sunt. T. me-
uius urbanā. M. licini' lucul' inter ciues & pe-
grinas. C. aurelius scaurus sardiniā. p. corne-
lius silla siciliam. yspaniam citeriorē calp-
hurnius piso & yspaniam ulteriorē consuli-
b. ambob. quæstio de clamdestinis cōuiratiōib.
decreta ē. Græcus ignobil in etruriam pmum
uenit nulla cum arte earum / quas multas ad
animoꝝ corporum que cultum / nob eruditis-
sima omnium gens inuexit. Sacrificol' & ua-
tes. nec is qui apte religione ppalam & qstū
& disciplinam profitendo animos horrore
imbuer&. sed occultorū antistes sacrorū initia
erant / quę primo paucis tradita sunt: deīn uul-
gari cępta puiros mulieresq: aditę uoluptates
religioni uini & epulaꝝ quo plurimū aī illi-
cerentur / quum uinū aīos & nox & mixti fe-
minis mares ætates tenerę maiorib; discrim
oē pudoris extinxissent / corruptelæ pmū oīs
generis fieri cepte quoad id quisq: quo nā p
nioris libidinis eet paratam uoluptatem hr&.
nec unum genus noxæ strupra promiscua ī ge-
nuoꝝ feminaꝝ que erāt. sed falsi testes falsa si-
gna / testimoniaq: & iuditia / ex eadem officina

origo bachanaliū.

exibant. uenena id idem intestinæq: cędes ita
ut ne corpora quidem interdum ad sepulturas
exstarent. multa dolo / pleraq: puim audebāt.
hui' mali tabes ex etruria romam uelut cōta-
gione morbi penetrauit. primo urb magnitu-
do capatior potentiorque talium maloꝝ cęla-
uit. Tandem inditium hoc maxīe mō ad
postumium cos. puenit. p. ebutius cui' pr pu°
equo stipendia fęcerat / pupill' relictus / mortu-
is deīn tutorib. sb tutela duroniæ mris &
uictrici. T. sempnii rutilii educatus fuerat
mater dedita uiro erat & uictricus q tutelam
ita gęsserat: ut rationē reddere nō poss& aut
tolli pupillum aut obnoxium sibi uinculo
aliquo fieri cupiebat. Via una corruptelę ba-
chanalia erant. at mater adoloscęntē appellat
se pro egro eo uouisse ut primū conualuiss&
bachis eum se initiaturā compotem uoti beni-
gnitate deū exoluere id uelle. x. dierum ī ca-
stimonia op' ēē. x. die cęnatum deīn pure lau-
tum in sacrarium deducturā. Scortū nobile
libertina yspana fęcerna noīe / digna questu cui
ancillula assueuerat / libera huic uni adoloscęti
animū applicuit / adeo nō damnosa fama rei /
ut digne pbentib; suis / ipam tum magna expte
opibus suis sbstentar&. iamque eo pcesserat
consuetudine capta / ut p' patroni mortem q2
in nullius manu erat / tutore ab tribunis &
ptore petito quū testamtum facer& / unum
ebutium instituer& heredem. hęc amoris pi-
gnora quum eent / nequicq secretū alter ab
altero hr& / p iocum adolescēs uetat eā mira-
ri / sip aliquot noctes secubuiss& / religionis se-
cā / ut uto proualitudine sua fcō liberetur. ba-
chis initiari uelle. id ubi mulier audiuit pturbata. dij / meliora inquit: mori & s & illi sanc-
tius ēē q id facer& & ī caput eadem detesta-
ri minas piculaq: q id suasiss&. Admi-
ratus tum p uerba tum pturbationē tantā
adolescens pcere execrationib. iub&. Matre
id s absente uictrico impasse. Victricus g°

inquit tuus (matrē enim ī simulare fas nō sit)
pudicitiā famam spem uitamq: ea pditiū ire
hoc trō propat: eo magis mirabundo quereq;
qd rei ee / patem uenamq; precata deoz deazq:
si coacta caritate eius silenda initiasse. Anal-
lam domine comitem ad sacrariū intrasse li-
beram nunq̃ accessisse. scire corruptelaz oīs
generis eam officinam ee & biennio cōsulta
re neminē initiatū nisi maiorē annis .xx. ut
quis introductus sit uelut uictima tradi sac-
dotib; eos deducere in locum qui araim sonā
ululatib; cantuq: symphoniæ & cymbaloz & ti-
panorum / ne uox quaerit antis / quū p uim stru-
prum inferetur exaudiri possē. orare inde atq:
obsecrare ut eam rē quocumq: mō discuter
nec se eo pcipitar & ubi omnia in fanda facien-
da primum deīn facienda ēent. nec ante di-
misit q̃ fidem dedit adolescens ab his sacris se
tempaturum. p̄ q̃ domum uenit & mr metuo
intulit / quid eo die quid deinceps ceteris q: ad
sacra pinerē faciendum eet. negat eoz se quicq̃
facturum nec initiari se in animo esse. aderat sermo-
ni uictricus confestim mulier exclamat hysple
concubitu carere eum .x. noctes nō posse. illius &
tere delinimentis & ueneris ī butum / nec parentis
nec uictrici nec deorum uecordiam hre. urgen-
tes hīc mater hīc uictricus cū quatuor eū seruis do-
mo exegerunt. Adolescēs in ædebutiā se amicam
contulit / causamq: quur erectus eet narrauit.
deīn ex auctoritate eius postero die ad consulē
postumium arbitris remotis rē detulit. consul p̄
diem trinum redire ad se iussum dimisit ipe
sulpitiam grauem feminā socrū suā pariclitatus
ē quam animum ebutiam ex aduentino noscet pbrm
antiq moris feminam respondisse / op̄ ee s ea ut ui
nir &. ebutia accita ad sulpitiā uenit. & consul pau
lo p̄ uelut forte euenisse & sermonē de ebutio frīs ei
filio infert. Lacrimæ mulieri aborte & miserari ca
sum adolescentis cæpit / q spoliatus fortunis aq̃bus
minime oporter & ap̄ se tunc eet / erectus a mre q̄ p
his adolescens dii propitii ēent / obscenis ut fama

cū eam nosce

eet sacris initiari noll & satis exploratū de ebutio rat
cos. non unum auctorem ee. Ebutia dimissa socrū
rogat / ut yspalam indidem ex aduentino libertinā
non ignotam uicinæ accersere & ad se eam q̄: eet
quam pclarā uellē. adcauit nuntiū pturbata
yspala / q̄ ad tam nobilem & grauem feminā igna-
ra causæ accerseretur. p̄ q̃ littores muestibulo tur-
bā q: consulemq: ipsum conspex prope exanimata ē.
interiorē pte ēdium aduectam socru adhibita
consul si uera dicere inducere in animū poss &.
negat pturbari debere fidem uel a sulpitia talis
femina ul̄ ab se accipere & exprimere & quae sibi ī
ludo simul bachanalib; ī sacro nocturno soler &
fieri. hec ubi audiuit tantus pauor tremorque
omniū membroz muliere cæpit / ut diu hisere
nō poss &. tandem confirmata / puellā admodum
se anallam initiatā cum domina aut aliquot an
nis ex quo manumissa sit / nihil quid ibi fiat sare.
ia id ipm / consul laudare quum initiatā se nō
inficiaretur. sed & cetera eadem fide exprimere &
negantī ultra quicq̃ fare iub & nō eadem dicere
aliquam ab alio at tatenti uenia aut quam fore
quum t̄ omnia expostu. nam q abilla audiss &
alia mulier haud dubie id qd erat ebutium ī
dicem omniū ratam ee: ad pedes sulpitiæ pcidit.
& eam primo orare cep̄ ne mulieris libertine / cum
amatore sermonem in rem nō sequam mō sed ca
pitalem & uerti uell & / sentiendi enim cā / no
q̄ far & eam quicq̃ locutam ee. huic postumi
accensus ira / tum quoq: ait eam cum ebutio se
amatore caullari credere nō in domo grauissie
femine & cum consule loq. & sulpitiā attollere
pauentem simul illam ad hortari siml irā generi
lenire. tandē confirmata / multum ī cusata per-
fidiam ebutij q optime ī eo ipō merite talem grā
retulisse. magnum sibi metum deoz q̄z occulta
initia nuntiar & maiorem multo dix hominū
ee / q se indicē manib; suis discepturi ēent. itaq:
hoc se sulpitium / hoc consulem orare ut se ex ita-
liam aliquo ablegarent ubi reliquū uitę dege
gere tuto poss &. bono animo ee / iubere eam cōsul

sibi curę fore dicere ut romā tuto habitar&. Tum
yspala originem sacroꝝ exprimit. primo sacrari
um id feminarum fuisse neque quemq̄ eo uiꝝ
admitti solitum. tres in anno dies statas hūisse
qbꝫ interdiu bachis initiaret̄ / sacerdotes inuicē
matronas creari solitas. paculaīa asopanam sac
dotem omnia tanq̄ deum monitu imitasse nā
& uiros eam primam filios suos initiasse mimū
& hereniū cerimes. & nocturnū sacrum ꝑdiurno
cipro tribus in anno diebus quinos singulis m̄
sibꝫ dies initiorum fecisse. inde ꝑmiscua sint
sacra & ꝑmixti uiri feminis & noctis licentia
accesserit. nihil ibi facinorum ł flagitii ꝑtermis
sum. plura uirorum inter sese q̄ feminaꝝ ēē stru
pra. si qui minus patientes dedecoris sint & pi
griores ad facinus / pro uictimis imolari. nihil
nephas ducere. hāc summā inter eos religionē
ēē. uiros uelut mente capta cū iactatione fana
tica corporis uaticinari. matronas bachanaꝝ ha
bitu crinibꝫ sparsis & ardentibꝫ facibꝫ decurrere
ad tyberim demissasq: in aquā facesq: uiuū sul
fur cum calce insit interga flama efferre. raptos
ab dijs hoīes dici quos machinę illigatos ex con
spectu in abditos specus arripiant. eos ēē qui aut
coniurare aut sociari facinoribꝫ / aut struprum
pati noluerīt. multitudīe; ingentē alterum iam
prope ꝑplm ēē. in hiis nobiles quosdā uiros femi
nas q: biennio proximo institutū esse neqs ma
ior. xx. annis initiaret̄ / captatę etates & erroris
& strupi patientes. ꝑ acto inditio / aduoluta rur
sus genibꝫ prętes easdem ut se ablegar& repeti
uit. consul rogat socrū / ut aliq̄ partem edium
uacuam facer& / quo hyspala migrar& / cęnaculū
sup edes datum est / scalis ferentibꝫ ī. pu. obsera
tis aditu ī ædes uerso res omnes feceniæ extēplo
translatę & familia accersita ā ebutius migrare
ad consulis clientē iussus. Ita quum ambo in
dices ī potestate ēēnt / rē ad sęnatum postumius
defert / omnibꝫ ordine expositis quæ delata pri
mo quę deinde ab se inuestigata forent / pres pa
uor ingens cępit tum pu. nomine / qd hęc con

iurationes caetusq: nocturni fraudis occultę aut pi
culum importarent tum priuata suoꝝ quisq: ui
ce nequis affinis noxie ēēt.

Decretum sęnatus sup bachanalibꝫ orō consul' de eo
dem. concertatio & exterminiū bachanalium
sacrorum damnatio priuata. & supliciū mulieꝝ
de bachanal' ac remuneratio indicū. c. iij.

CENSVIT autem sęnatus gratias consuli agēdas
q̄ eam rē & ex singulari cura & sine tumultu ī
uestigass& / q̄onem dem̄ de bachanalibꝫ sacrisq:
nocturnis extra ordinem mandant. indicibꝫ e
butio ac fęceniæ ne fraudi ea res sit. curare & ali
os illicere pręmijs inuitari iubent. Sacerdotes
coꝝ sacrorum seu uiri seu fęminę ēēnt / nō ro
mę m̄ / sed ꝑ omnia fora & concionabula ꝯq̄ri
ut in consulum potestatē essent. edici ꝑterea in
urbe romana & ꝑ totam italiam emitti / neqs q
bachis initiatus ess& coisse aut conuenisse sa
crorum cā uelit. nequid tal' rei diuinę fęcisse
ante oīa dum q̄o de hiis habebatur q coissent
conuitassentq: quo strupꝝ flagitium ue īferēt̄
hoc senatus decreuit. Coss. edilibꝫ curulibꝫ īpa
runt / sacerdotes eius sacri ōs conquirerent. com
pręhensos q: libero conclaui ad q̄onem cōserua
rent. ediles pl' iubere nequa sacra in opto fier&.
triumuiris capitalib' mandatū est: ut uigilias
disponerent ꝑ urbem seruarēt / nequi noctur
ni ut fierent cętus / undiq: ab incendijs cauet̄.
adiutores triumuiris quinq: uiri uti cis tyberī
suę quisq; regionis edificiis ꝑ ēēnt. Ad hęc offā
dimissis magistratibꝫ. coss. in rostra descęnderīt
& contione aduocata quum solemne carmen
ꝑcationisque fari prius q̄ populum alloquant̄
magr̄atus ꝑ egiss& cos. tum cęp. Nulli umq̄ ORATIO. COS.
contioni quidem tam nō solum acta sꝫ & iam
nectīa / hęc solemnis deoꝝ cōpręcatio fuit / quę
uos admoner& / hos ēē dōs / quos colere uene
rari pręcariq; maiores nr̄i instituiss& non
illos q prius & externis religionibꝫ captas
mentes uelut furialibꝫ stimulis ad oē scel' &
ad omnē libidinē agerent. eqdem nꝫ qd tacea

nec quatenus ꝓloquar inuenio. si aliquid ignora-
bitis / ne locum negligentiæ dem si omnia nuda-
uero ne nimium terroris effundam uob / uereor
quicquid dixero minus q̄ pro atrocitate & mag-
nitudine rei dictum fatote e͠e / ut ad cauendum
satis sit / dabitur opa a nob. Bachanalia tota ĩa
pridem italia & nunc purbem multis locis e͠e / nõ
fama mõ accepisse uos sed crepitib; & ululatib; q:
nocturnis q personant tota urbe certũ habeo. cete-
rumq: hec res sit ignorare e͠e / & qualecunq: sit ad
paucos ptinere q multitudinẽ eor4 si dixero mlta
milia hominum e͠e / necesse ẽ exterreri aũos nisi ad-
unxero qui quales sint. ꝑmum igit̃ mulier4 magna
pars ẽ. & is fons mali huiusce fuit. dein simillimi
feminis / mares stupratꝰ & constupatores fanatica u-
giles uino crepitib; q: nocturnis attoniti. nullas ad
huc uires coniuratio: ceterum ĩ cœtum ingens ui-
rum brꝰ q indies plures fiunt. maiores uri ne nos
quidem / nisi cum aut uexillo ĩ arce posito / comitio-
q̄ exercitus ediuus e͠et / aut pleb concilium tribu-
nꝰ edidissent / aut aliquis ex magistratib; ad con-
tionem uocasset / forte temere coiẽ uoluert. & ubi
animq: multitudo e͠et ibi & legitimũ rectorẽ mul
titudinis cœnsebant e͠e debere quales ꝑmo noctũos
cœtus / dein promiscuos mulier4 ac uiro4 e͠e credi-
tis. siquib; ætatib; imittentur mares sanatis nõ mi-
sereatur uos solum sed & pudeat. hoc sacramto
initiatos iuuenes milites faciendos cœnsetis qrites
ex obscœno sacrario eductis arma cõmittenda
hij cohopti stupris suis alienisq: pro pudicitia cõ-
iugum ac liberorum uiro4 ferro decernet / mi-
nus tamen e͠et si flagitiis tantũ effeminati for &
ipor4 id magna ex pte dedecus erit / ac facinorib;
manus mentem a fraudib; abstinuisset. nũq
malum in re. p. fuit nec ad plures / nec ad pluta
ptinentes. quicqd scelere peccatũ est: ex illo uno
sacrario satote ortum e͠e. neque oĩa in quæ cõiu-
rarunt edita facinora habent. ad huc priuatis
noxiis / q nundum ad rẽ. p. spectat. n̄ pcauerint
ĩa huic diurnæ legitime ab consule uocate par
nocturna contio esse poterit. nũc illi uos sigli

uniuersos contionantes timet. Iam ubi uos dilap-
si domos & ĩ rura uãra eritis illi coierint cõsulta-
bunt de sua salute simul ac uãra pnitie tu singul
uob uniuersi timendi erũt. optare igitur unusq;
uestrum debet bona mens a diis conferat̃ uniuersis
fiat. siquem libidinis furor ĩ illum gurgitem
arripuit illorum eũ cum q; in omne flagitium
& facinus coniurauit nõ suum iudicem e͠e neq;
ĩ errore labatur / uerum quidem nõ sum secur
nihil enim in spem latius q̄ praua religio. ubi
deorum numen protenditur / celerius subit ani-
mum timor ne fraudibus humanis uindicandis
diuini iuris aliquid ĩmistum uiolem. hac nos re-
ligione & innumerabilia decreta pontificum se-
natꝰ. Aruspicum demq: responsa liberant. q̄ cel
ꝑ patrum auorumq: etate negocium e magistra-
bus datum / uti sacra externa fieri uetarent & sacri-
culos uates q: foro circa urbem prohiberent et ba-
canis libros conquirerent, cõburerentq: oẽs disci-
plinam sacrificandi / preter q̄ more romano abo-
lerent. iudicabant enim prudentissimi uiri oẽs
diuini humanique iure nihil eque dissoluẽde re-
ligionis e͠e q̄ ubi non prio sed extrno ritu sacri-
ficaret̃. hec uob predicenda ratus sum / nequa sup-
stitio agitet & animos uestros / quum demolien-
tes nos bachanalia discutientes q̄: nephanios cœ
cernetis. oĩa diis propitiis uolentib; q: ea faciem /
qa q suum nũm scelerib; libidinib; q: contamĩari
indigne ferebant ex occultis ea tenebris ĩ lucem
extraxerunt. nec patefieri ut impunita e͠ent / sed ut
indicarentur & oppmeret̃ uoluerũt. senatus
cõsultum ex̃ ordinẽ de ea re mihi collegeq: meo ma-
dauit. nosq: ipis nob agenda st impigre seqmi
uigiliam nocturnã circa urbem minoribus magi-
stratib; mandauimus. uos q̄: equũ est q̄ uestra
numina sũt quo quisq: loco positus erat q̄ ĩpa
bit̃ impigre pstare & dare opam ne quid fraude
noxiorum / piaculi ac tumultus oriat̃. Recitari dein
senat consulta iusserunt. ĩdicq: ꝑmum ppsue
runt / siquis quem ad se duxisset & nom ue absen
tis detulisset & q noiatus profugisset / diem se-

certam finituros ad quam nisi citatus / respōdiss&
absens damnaretur. siquis eorum q tum extra ter
ram italiam eēt / noīaretur ei lassiorem diē latu
ros siuenire ad cām dandam uell& edixerūt d̄ m̄
ne quis quid fuge cā uendidisse ne ue emisse uel
l& nequis recip& celar& ope ulla iuuar& fugien
tes / Contione dimissa terror magnus tota urbe
fuit nz moenibus se tantum urb aut finib; ro
manis continuit / sed passim p totam italiā / lr̄is
hospitum de senatus consulto & contione & edcō
consulum acceptis trepidari ceptum ē. mlti ea noc
te / que diem insecuta est / quo ī contione res pa
lam fcā est. custodiis circa portas positis fugien
tes atrium uiris comp̄hensi & reducti sunt. mlt
toꝝ delata quidem nomina. ex hiis uiris femi
nisq: mortem s̄ consciuerūt. coniurasse sup̄. vii
milia uirorum ac mulierꝝ dicebant. Capita aut
coniuratōnis constabant ēē. M. catiniū de plebe
romana & faliscum. L. opitiniū & miniū t̄miū
cap̄anum. ab hiis omnia facinora & flagitia orta
eos maximos sacerdotes conditoresq: ei' sacri ēē
datam opam ēē ut primo q̄: tempore comp̄hen
derent. adducti ad consulez fassiq: de se nullā
moram inditio fecerunt. ceterum tanta fuga ex
urbe fcā erat ut quia multe sanctiones & res pi
bant / cogerentur. p̄tores. T. menenī & C. licinī
p senatum res in diem. xxx. differre donec qō
nes a consulib; proficiscerent. eadem solitudo
qa rome non possidebant / nz inueniebant q̄ꝝ
nomina delata erant / coegit consules circa fora
proficisci / ibiq: querere & iuditia exercere q tm̄
initiati erant & ex carmine sacro p̄ cantationes
fecerant. inquib; nefanda coniuratio ī oē faci
nus ac libidinem continebat. nec eaꝝ reꝝ ul
lam / ī quas iureiurādo obligati erant / ī se aut ī
alios admiserant. eos ī uinculis relinq̄bant qui
strupis aut caedib; uiolati erant. q falsis testimo
nijs signis adulterinis subiectione testamentoꝝ
fraudib; aliis contaminati / eos capitali pena affi
ciebant. ples necati q̄ inuincula coniecti sunt.
magna uis mutraque cā uiroꝝ mulierꝝ que fuit.

mulieres damnatas cognatis aut ī q̄ꝝ manu ēēnt
tradebant / ut ipi p̄uato aīaduerterent in eas / si
nemo erat idoneus suplitii exactor / ī pu° aīadu
tebat. datum de m̄ consulib; negociū est / ut oīa
bachanalia rome p̄mum / p totam ytaliā de m̄
diruerunt ex quam / si qua ibi uetusta cura erat
aut signum cosecratum ēēt in reliquū / de m̄
senatus consultus cautum ē / ne qua bachanalia
romae ł in italia ēēnt. siquis tale sacrum solene
& necessarium ducer& / & nec sine religione
& piaculo se dimittere posse / ap̄ p̄torē p̄fitēt.
p̄tor senatum consuler& / si ei p̄missū ēēt / quū
in senatum. C. nō minus ēēnt ita id sacrum fa
cer& / dum ne pl' q̄ qui sacrificio ēēnt / nz pecu
nia cōis / neu quis magister sacrorum aut sacer
dos ēēt. Aliud de m̄ huic conuentū referen
te. Q. apustio. cos. senat' fcm̄ est / ut de hijs q̄s
pro indicib; consules hūissent / integra res ad se
natum referētur / quū Sempronī postumius
q̄onib; p̄fcis romam rediss& . M. terinū ardeā
inuincula mittendū censuit / magistratibusq:
ardeatium predicendum / ut intentiore cum
custodia conseruar& / nō solum ne effuger&
sed ne mortis consciscende locum hret. S. postu
mius aliq̄to p' romam uenit. eo referente de. p.
ebutii & hyspale femine p̄mio / q eoꝝ opa indi
cata bachanalia ēēnt senatus ꝯ. fcm̄ est / ut in
singul' centena milia aeris questores urbani ex
erario darent. Consules utiq: quū tribunis pla
cer& uti ad plebem. primo quoq: tempore ferr&
ut. p. ebutio merita stipendia ēent. ne inuitus
militar&. ne ue censores equū publicū assigna
rent. utq: feceniae yspale datio deminutio gēti
se nuntio tutoris optio — ita ēēt q̄i ei uir te
stamento dixiss& . uti ei ingenuo nubere licer&.
neu quid ei qui eam duxiss& / ob id fraudi i
gnominiae ue ēēt. utiq:. coss. praetores q: qui
nūc ēēnt curarent ne quid ei mulieri iniuriae
fier& / utiq: tuto ēēt id senatum uelle & equū
censere uti ea fier& Ea oīa lata ad plebem. fcāq;
sunt ex senat' ꝯ. de ceteroꝝ indicū ī p̄ unitate

p̄mijsq: consuli p̄missum ē etiam;

Gesta in liguria. gesta in hyspania. gesta ro. Lud' athletarum & uenationum. ro. p̄mum cælebrat'. aduentus gallorum transalpinoꝝ inuenetiā & prima positio oppidi aquileiæ. C. iiii.

9 QVINTIVS martius in ligures prouinciā p̄ficisci parabat. tribus milib' peditum romanoꝝ. cl. ē equitib'. & quinq: milib' peditū latini nōis. cc. equitib' ī suplementū acceptis. eadem prouicia in numerus peditum & equitum collegę decretum erat Exercitus acceperunt / quos priore anno. C. flaminius. & M. emilius consules hūerūt. duas preterea legiones nouas ex senatus. ꝯ. scribere iussi sunt & xx. milia peditum sociis & latino nomini imperarūt & equites octingentos. & tria milia peditum rōnoꝝ & cc. equites totū hūc exercitum p̄ter legiones in suplementū yspanēsis exercitus duci placebat. Itaq: coss. dum ipi q̄onib' impediebantur. T. meneniū delectui hn̄do p̄fecerunt. Inde p̄fectis q̄onib' prior. Q. martiꝰ ī ligures apuanos ē profectus. dum penitus in abditos saltus / quæ latebrę receptaculaq: illis semper fuerant p̄sequitur / in preoccupatis angustijs loco in quo est circumuentus. quatuor milia militum & legionis s̄e signa tria. xi. uexilla sociū latini nōis in potestatem hostiū uenerūt. & arma multa quae q̄a ī pedimento fugientib' p̄ siluestres semitas erant / passim iactabant. pri' seq̄ndi ligures finem q̄ fuge rō fecerunt. consul ubi primum ex hostium agro euasit / ne q̄tum diminutę copiæ for& apparer& ī locis paccatis excitum dimisit. nō tn̄ oblitterare famam rei male gestę potuit. nam saltus unde eum ligures fugauerant martius ē appellatus sub hūc nuntiū ex liguris uulgatum / litteræ ex hyspania mixta gaudio tristitiam afferentes recitatę sunt. C. captini' qui biennio ante p̄tor ī ea prouincia p̄fectus erat cum lusitanis in agro hastensi signis collatis pugnauit Ad. vi. milia hominū sunt cęsa cęti fusi & fugati castrisq: exuti. Ad opidū deinde hassam oppugnandū legiones duc. Id q̄: haud

multo

multo maiore certamine cęp̄ / q̄ castra. sed dum ī cautius subit muros ictus ex uulnere p' dies paucos morit'. lr̄is de morte p̄toris recitatis / senatus censuit mittendum q ad lunę portū calphurnium cōsequeret' nuntiar& q: senatū ęquū censere ne sine impio prouincia eet: maturare eū p̄ficisci. Quarto die q missus erat lunam euenit. paucis ante diebus calphurnius p̄fectus erat. In citeriore hyspania. L. mali' accidin' q eodem tp̄re quo. C. accinius in prouincia erat / cum cęltiberis acie conflix̄ incerta uictoria discęssum ē / nisi q cęltiberi castra unde nocte proxima uenerūt / mouerūt. romanis & suos sepeliendi & spolia legendi ex hostibus potestas fc̄a est / paucos p' dies maiore coacto exercitu cæltiberi ad calagranuꝫ opidum ultro lacesserunt proelio rōnos. nihil traditur / quae cā numero coacto firmiores eos nō fecerit. supati prelio s̄ ad. xii. milia hostiuꝫ cæsa. pl' duomilia capta. castris roman' potitur. & nisi successor aduentu suo ī hibuiss& impetū uictoris / subacti cæltiberi forc̄. Noui p̄tores ambo in hyberna exercitus deduxerūt. P̄ eos dies qb' h' in yspania nuntiata s̄: Ludi tauri p̄biduū facti religionis cā. x. apparatos dem̄ ludos. M. furius quos nouerat etolico bello fęcit. multi artifices ex gręcia uenerant honoris ei' cā. Atletarumq̄: certam̄ tum primū romanis spectaculo fuit. & uenatio data leonum & panteraꝝ. & p̄ie hui' seculi copia ac uarietate ludricum cælebratū ē / Nouendiale dem̄ sacrum tenuit q ī piceno p̄ triduū lapides pluerat. ignesq: caelestes mlti fariam orti aduxisse q̄ plurium leni afflatu uestimenta maxime dicebantur // Addita ī unuꝫ diem supplicatio ē ex decreto pontificum / q̄ edes opis in capitolio de cęlo tacta erat. hostiis maiorib'. coss. procurarūt urbemq: lustrauerūt.

Sub idem temp' exumbria nuntiatū est / semimarem. xii. ferme annos natum ī uentū. Id p̄digiū abominationes arcere rōno agro / necariq: q̄ p̄mū iusserunt. Eodem anno galli transalpini inuenetiam sine p̄platione & bello haud procul in

ubi nunc aquilegia ē / locum opido condendo cę
punt. legatis romanis de ea re transalpes missis
Rm est / nec profcōs ex auctoritate gentis eos / nꝫ
ī italia quid facerent se se scire // L. scipio ludos
eo tempore quos bello antiochi uouisse sese dice
bat excollata ad id pecunia ab regibꝫ ciuitatisq:
p dies. x. fęcit. legatum eum pꝰ dominationeꝫ
& bona uendita missum addirimenda inter an
tiochum & eumenē cęrtamina. Valerius antias
ē auctor. Tum collatas ei pecunias congregatosq:
p asiam artifices. & quoꝝ ludoꝝ pꝰ bellum uo
toꝝ dicer& mentionē nō fęcisse de hiis pꝰ lega
tionem demum ī sęnatu actum. Quū iam in
exitu annus ēēt martius absęns magrātu ha
biturus erat. S. postumius qōnibꝫ cum sūma
fide curaq: pfectis comitia hūit. cręati coss. st
A. claudius pulcer. M. sempronius tuditanus.
postero die prętores creati. p. cornelius cętegus. p.
albinus. C. aranius stello. A. seranus. L. postu
mius tempsanus. M. claudius marcellꝰ Extremo
anni quia sempronius postumius. cos. renuntiaue
rat / p agrasse pp qōnes utrunq: litus italię de
sertas colonias si pontum supo mari īuenisse
triumuiri ad colonos eos scribendos ex sena
tus consulto ab. L. menenio prætore urbis crea
ti sunt. L. scribonius libo. M. tutius & C. bebius
tamphilus;

Causæ secundæ belli macedonici. quęrela grecoꝝ
de philippo in sęnatu. Legatio philippi ad sena
tum. concilium legatoꝝ romanoꝝ cum grecis.
& diffinitio concilii p legatos romanos. c. v.

c CVM PSEO rege & macędonibꝫ bellum qđ imi
nebat n̄ ut plerique opinant / nꝫ ab ipo pseo
causas cęp inchoacta initia a philippo sunt. &
ipe si diutius uixiss& id bellum gessiss& una
eum res cum uicto leges imponerent maxie
angebat q q macędonum ab se defecerant ī
bello / ī eos ius seuiendi ademptū ei ab senatu
erat tū quia rem ītegram quintius ī conditiōibꝫ
pacis abstulerat / nō desperass& ī petrari posse
Antiocho dein supato bello a termophila rege

diuisis ptibus quum per eosdem. cos. attilius era
cleam. philippus lamiam oppugnass& / capta era
clea / quia iussus abscedere ab męnibꝰ laminię
erat romanisq: opidum deditū est. egre eā rē
tulerat / pmulsit iram eius cos. / q ad naupatū
ipe festinans quo se ex fuga etolli contulerant
philippo pmisit ut acarnanie & animādro bel
lum inferr& urbes quas etholi ademerāt regno
addicer& haud magno cęrtamīe Aminandꝫ
Acharnania expulerat / & urbes recepat aliquot.
demetriadem quoq: urbem ualidam & ad omnia
oportuna & magnetū gentes suæ ditionis fecit.
Inde & intratia quasdam urbes nouæ atque in
suetę libertatis uitio / seditionibꝫ pncipū turba
tas pti quæ domestico cęrtamine uincerentur
adiungendo se cępit. hijs sedata in psentia re
gis ira in romanos ē / nunq tam remisit aiuꝫ
a colligendis in pace uiribꝫ quibꝫ qn̄ data for
tuna ess& ad bellum uteret. Vetigalia regni n̄
fructibꝫ tantum agrorum portoriusq: maritimis
auxit / sed mętalla ēt & uetera ītermissa recoluit.
noua multis locis instituit. vt uō mltitudinem
antiquā hominū q belli cladibꝫ amissa erat / resti
tuer& / nō sobolem tm̄ stirpis parabat / cogendis
oībꝫ procreare atq: educare liberos sed tracum &
magnam mltitudinem in macędoniā traduxe
rat / quietus que aliqdiu a bellis. oī cura īaugen
das regni opes intęntus fuerat. Redire deinde
cæ / quę de integro iram moueret in romanos
thesaloꝝ & fabrorum quęrelæ de urbibꝫ suis ab
eo possessis / & legatorum eumenis regis / de tra
tijs opidis p uim occupatis / traductaq: in macę
doniam multitudīe / ita auditę erāt / ut eas nō
negligi apparer& / maxime emouerat sęnatū
q iam enim maroneā affectari possessiōeꝫ audie
rant. minus thesalos curabant. Acharnanes
quoque uenerunt legati / nō partis amissæ / nō
finium iacturam querentes: sed totam acana
niam sub ius iudiciumq: regis uenisse & ma
ronitarum exules erant pulsi qa libertatis cā
descendissent ab regio presidio. & nōmodo

maroniam sed et enim nuntiabant philippi
ee. Venerant. & a philippo legati ad purganda
ea, q nihil nisi pmissu romanorum impatorum fcz
affirmabant. Ciuitates thessalorum & phebeorum
& magnetum, & cum aminandro Acharnanum
gentem i eadem ca qua etholos fuisse. Antiocho
rege pulso occupatum oppugnandis etholicis ur
bibus consulem ad recipiendas eas, philippum
misisse se armis sub actos parere. Senatus neqd
absente rege statuer&, legatos ad eas controuer
sias disceptandas nupsit, Q. cecilium metellum
M. bebium tamphilum. T. sempronium. qorum sbad
uento ad tesalicam (tempe omnibus hiis ciuitati
bus cum rege disceptatio erat.) Concilium i dictum
e. ibi quum romani legati, disceptatorum loco the
sali phebeiq: acharnanes, haud dubii accusatores
philippus ad audienda crimina tanq reus qum
sediss& pro ingenio quisque eorum, q princi
pes legationum erant & grecia cum philippo
aut odio acerbius lenius ue egerunt. In controu
siam autem eueniebant philippo polistrata pha
loria & heuroenomum, & cetera circa eas opi
da utrum thesalorum uiris quum adempte possesseq;
ab ethol forent. nam philippum ademisse eas con
stabat. An etholica antiquitus ea opida fuiss&.
Ita enim Attilium regi concessisse, si etholorum fu
iss&, si uoluntate non ui atq: armis cohacti cum
ethol eent. Eiusdem formule disceptatio de phe
beorum magnetumq: opidis fuit. Omnium eiz
iura possidendo etholi p ocasiones miscuerant.
Ad hec que disceptationis erant, querele thesalorum
adiecte. q ea opida, si ia rederent sibi, spoliata
ac deserta redditurus eet. na preter belli casibus
amissos quingentos principes iuuentutis i ma
cedoniam adduxisse. & opa eorum i seruilibus ab
uti ministerius. & que reddiderit coactus the
salis inutilia ut redder& curasse. thebastias unum
maritimum emporium fuisse quondam thesalis
questuosum & frugiferum. Ibi nauibus onerariis
compatis, rem, que pter thebastinae & triade
cursum dirigerent, negotiatione maritimam

ciuitates

omnem i eo auertisse, ia ne a legatis quidem qui
re gentium sancti sunt uiolandis abstinere insi
dias positis euntibus ad. T. quintium. Itaq; ergo
in tantum metum omes thesalos coniectos ut no
ciuitatibus suis, no in comunibus gentis concilius qsq
hiscere audeat. procul enim ab esse libertatis auc
tores romanos lateri adherere graue dominum
prohibentem uti beneficiis pp. r. qd autem si uox
libera no sit liberandam non sit, liberum esse. nc
se fidutia & presidio legatorum ingemiscere
magis q loqui nisi prouideant aliquid romani
quo & grecis macedoniam adolentibus metus &
audatia philippi minuat: ne quicq illum uic
tum & se liberatos ee. hec postremi quum pores le
niter p mulsiss& iram eius petentes ut ignoscer&
pro libertate loquentibus, & ut deposita domini a
cerbitate assuescer& socium atque amicum se
se prestare & imitaretur pplm. r. q caritate q me
tu adiungere s socios mal&. thesalis auditis
p hebei conocondillum, quo philippus olimpia
dem appellauerat, phebie fuisse & ut restituer&
agebant. & de maleola & eritinio eadem postu
latio erat. Acharnanes libertatem repetebant &
castella atheneum & poeneum philippus ut accu
satoris potius q rei speciem hr& & ipse athessal
orsus menelaidem in tolopiam que regni sui fuis
s& thesalos ui atq: armis expugnasse questus
e. Item petram impiam, ab hiisdem thesalis per
hebiis q: captam. ximas quidem haud dubie e
tholicum opidum s contribuisse eos. & p acheloi
da, quae sb acharnania eet nullo iure thesalorum
formule faciam. nanque s crimina obiciant, de
insidiis legatorum & maritimis frequentatis aut
desertis alterum ridiculum ee reddere rationem
quos portus mercatores aut nautici petant: alterum
molestum pueros ueros nos tot annos ee p quos
nunq cessauerint legati nuc ad impatores romanos
nuc romam ad senatum crimina de se deferre
quem nunq uerbo uiolatum esse semel euntibus
ad quintium insidias dici factas. sed quid hiis
accider& no addici. Quaerentium qd falso obiciat

acerbe

quū ueri nihil hēant ea crimina ēē. Insolenter
& inmodice abuti thesalos indulgentia pp̄. r̄. ue
lut ex diutina siti nimis auidę seram hauriē
tes libertatem. itaq: seruoꝝ mō p̄ter spem repe
te manumissoꝝ licentiā uocis & linguę expe
riri sese insectatione & conuitiis dominoꝝ. Ela
tus deinde ira adiecit. numdum omniū dieꝝ
solem occidisse. Id minaciter dcm̄ nō thesali m̄
in sese sed & romani acceperunt & quū freit
post eam uocem ortus & tandē sedatus eēt/ phe
bioꝝ in acharnanumque legatis Rndit eam
dem dequib' illi agant ciuitatū cam ēē consu
lem attilium & romanos s̄ dedisse eas quū
hostium ēēnt: si suū munus q dediss& adime
re uelint scire cędendum ēē meliori & fide
liori amico in gratiam leuium & inutilium
sociorum iniuriam eos fcūros. nec enī illius
rei minus diuturnā esse grām q̄ libertatis
pręsertim ap̄ eos qui male utendo eam corup
turi sunt. Causa cognita pronuntiarūt. lega
ti placere deduci pręsidia macędonū ex hijs
urbib' & antiquis macedoniæ terminis re
gnum finiri. de iniuriis quas ultro citroq: il
latas querebantur/ quō inter eas gentes & ma
cędones discęptet/ formulam iuris exequēdi
constituendā esse. in grauiter offenso rege te
saloniceni ad cognoscendū de traciæ urbibus
pficiscuntur. ibi legati eumenis si liberas ēē
enum & maroneam uelint romani/ nihil
sui pudoris ēē ultra dicere q̄ ut admoneant
regem ut nō uerbo eos liberos relinquāt. nec
munus suum intercipi ab alio patiant. sin at
minor cura sit ciuitatū in tracia positaꝝ mlta
uerius ēē sub antiocho q̄ fuerint p̄mia belli eu
menem q̄ philippum hr̄e uel pp̄ris athali mę
ritis bello q̄ aduersus philippum ip̄m gęsserit
ul' suis quo antioci bello terra mariq: laborib'
pricul'q: omnib' interfuerit. hr̄e eum postea .x.
legatorum ī eam rē pręiudiciū q quū chersone
sum lisimachiāq: dederit/ maroneam q̄: atq:
enum pfcō dedisse/ quæ ipa propinqtate regi

onis uelut apendices maioris muneris ēēnt. Nā
philippum quidem q̄ męrito in pplm̄. r. aut iu
re impii: quum tam procul a finib' macedoīe
absint/ ciuitatib' hiis pręsidia ī posuisse uocari
maronitas iuberent. ab hiis cęrtiora oīa d̄ statu
ciuitatum eaꝝ scituros legati maronitarū locati
nō uno tantum loco pręsidiū esse regiū/ sic ī
aliis ciuitatib' dixerunt/ sed plurib' simul &
plęnam macędonū maroniā esse. itaq: domi
nari assentatores regios. hiis sol' loq & in cōtio
nib' & in senatu licere eos ōs honores & cape
ipos & dare aliis. optimum quemq: qb' liber
tatis/ quib' legum cura sit/ aut exulare pulsos
pria/ aut in honoratos & deterioribus noxios
scilere/ de iure & finiū pauca adiecerūt. Q. fa
bium labeonem quum in regione ea fuiss&
direxisse finem philippo ueterem/ regiamq: tra
ciæ pcōreiā sub ea nusq̄ ad mare ferentē de
flexisse uiam/ qua maronitaꝝ urbes agros q: ā
plectatur. Ad ea philippus longe aliam q̄ ad
uersus thesalos phebiosq: nup ingręssus des
endi uiam. non cum amaronitanis inqt m̄
aut cum eumene discęptatio ē/ sed iā uobiscum
rō aquib' nihil equi me impetrare iam diu
animaduerto. ciuitates macedonum q̄ a me in
ter indutias deferant/ reddi m̄ equum cęnsebaꝫ
nō qa magna accęnsio ea reg' futura ēēt. sūt eiꝫ
& parua opida/ & finib' extręmis posita s̄ qa
multum ad reliquos macędones continēdos ex
ptinebat negatum ē mihi bello etholico lamiā
oppugnare iussus a consule. M. attilio quū diu
fatigatus ibi opibus pręliis q: ēēm transcęnden
tem iā me muros & capta prope urbe reuoca
uit consul & abducere copias me cogit ad hui'
solatiū iniurię pmissum est/ ut thesaliæ phe
bieq: & acharnanum recipere quędam castella
magis q̄ urbes. ea q̄: uos ipa m̄. S. cralij paucos
ante dies ademistis. proh nō dubio paulo an̄
si diis plac& legati eumenis sumebant quę
antiochi fuerunt. Eumenē ęquius ēē q̄ me hr̄e.
id ego longe aliter Eumenes enim non nisi

uicissē romani sed nisi bellum gessissē manere ī
regno suo nō potuit. Itaq: ille uestrū meritū hēt n̄
uos illius. mei autem regni tantū aberat ut nulla
pars in discrimine fuerit ut tria milia talentum &
quinquaginta tectas naues & omnes grecie ciuita
tes quas antea tenuissem policentē ultra antiochū
in mercede societatis sin aspnatus. hostemq: ei me
ēē prius & q̄. M. attilius exercitū in greciā trahi
cer& pretuli & cum eo cosule belli ptem quamcūq:
m̄ delegauit. gessi & in sequenti consuli. L. sci
pioni quum terra statuissē ducere exercitum
ad elespontū nō iter tantum p regnū dedi. s3
uias & minui. pontes feci commeatus prebui
n3 p macedoniam tantū s3 p traciā & ubi inter ce
tera pax quoq; prestanda a barbaris erat. pro hoc
studio meo erga uos & ne dicam merito utrū adi
cere uos rō aliquid & amplificare & augere regnū
meum munificentia uīa oportebat. An quae hrez
aūt meo iure aut beneficio uīo eripere id qd nūc
facitis. macedonum ciuitates regni mei quas fuis
se fatemini nō restituunt. Eumenes tanq̄ ad an
tiochum spoliandum me uenit. & si diis placz. x.
legatorū decretum pecuie calumnie īpudentissie
pretendit quo maxime repelli & coargui potest.
distissime enim planissimeq: ī eo scriptum est
chersonesum & lysimachiā eumeni dari. ubi tan
dem eius & maronee & traciae ciuitates ascripte
sunt. q̄ ab illis nō postulare quidem ausus id ap
uos tanq̄ ab illis penetrauerit obtinebit. q̄ in nūo
me ēē apud uos uelitis referte. si tamq̄ inimicum
& hostem insectari ppositū est pgite ut cepistis fa
cere. sin aliquis ē respectus mei ut socii atq; aīci
regis deprecor ne me tanta īiuria dignū iudice
tis. Mouit aliq̄tum orō regis legatos ita q̄ medio
responso rem suspenderūt si. x. legatorum decre
to bello decepiss& eas premiū uictoriae iure belli
habiturum si neutrum eorū for& cognitionē pla
cere reseruare senatui & ut omnia in integrū rema
ner& p̄sidia quae hiis urbib; sint deduci. heae
autem cāue alegatis dicte maxime animū philip
pi alienauerunt ab romanis ut nō ap seo filio ei

eumeni date ciuitates ēēnt
nihil se mutare si philipp

nouis causis motum sed ob has a pre relictum bel
lum filio uideri possit:

Gesta romanorū & ī apulia. atrox pugna romanorū
cum hispanis ad ripam tagi ubi claruit eximia
uirtus quintij pretoris gesta in liguria & gesta
romanorū sup contentione d̄ ꝯsulatu. c. vj.

ROMAE nulla macedonici belli suspitio erat. L.
malius procos. ex hispania redierat cui postulati
ab senatu in ede bellone triumphum rerū gestarū
magnitudo impetrabilem faciebat. exemplum
exstabat quo ita comptum more maiorū erat
ne quis qui exercitum nō deportass& triumpha
r& nisi perdomitam captamq: prouinciam tra
didiss& successori. medius tamen honos malio
habitus ut ouans urbem inir& Tulit coronas
aureas. Lii. auri pondo preterea. c. & xxxiii. ar
genti. ccc. xvi pronuntiauit in senatu quinq:
milia pondo argenti & lxx. q. fabium q̄sto
rem aduehere. id quoq: se in erarium delaturū.
magnus motus seruilis eo anno ī apulia fuit.
Tarentum prouinciā. L. postumius pretor hebat.
is de pastorum coniuratione quias latrocinijs
pascuaq3 publica infesta habuerant q̄onez
seuere asseruit. ad vii. milia hominū condena
uit. multi defugerunt. de multis sumptū est
suplicium consules diu retenti ad urbem delec
tib; tandem ī prouincias profecti sunt. Eodē
anno ī hispania pretores. C. calphurni& L.
quintius cum primouere ex hibernis copias
eductas in etruria uinxiss& ī carpentanā ubi
hostium castra erant progressi comuni aīo cō
silioq: rem gesserunt. haud procul tollecto &
ypone urbib; inter pabulatores pugna orta est
quib; dum utrinq: subuenit a castris paulatī ōs
copiae & genus pugne pro hoste fuere. duo exercit
romani fusi atq: in castra compulsi sunt. nō
insistere p cursis hostes. pretores rō ne postero
die castra oppugnarent silentio pxime noctis ta
cito signo exercitum eduxerunt. luce pma yspa
ni atie instructa ad uallum accesserūt uacua pt
spem castra ingressi quae relicta erant inter noc

in acie deducte sunt ī
eo tumultuario certamie
loca sua.

turnā trepidationē diripuerunt. regressiq: ī ca-
stra sua / paucos dies quietis statiuis manserūt.
romanoꝝ sociorum q: ī prelio fugaq: ad qnq;
milia occisa. quorum se spoliis hostes armarūt.
in̄ ad tagum flumen pfcī sunt. Pretores interī
rō oē id temp' / contrahendis ex ciuitatib; sociis
yspanoꝝ auxiliis reficiendis ab terrore adū-
sæ pugnę militum aīs consumpserūt. ubi sa-
tis placuere uires & miles q: ad delendam po-
rem ignominiam hostem poscebat. pfcī. xi.
milia ab tago flumine posuerūt castra / in̄ ter-
tia uigilia sublatis signis quadrato agmine
principio lucis ad tagi ripam puenerūt. trans
fluuium in colle hostium castra erant. ex tēplo
qua in duob; locis uada nudabat amnis dex-
tra parte calphurnius leua quinti' exercitus trans-
duxerunt / quieto hoste / dum mirat' sbitū ad-
uentum consultatq: quem tumultum ī icere
trepidantib; in ipo transitu amnis posuiss&.
interim rō impedimentis q: omnib; traductis
contractisq: ī unum locum / quia iā moueri ui-
debant hostem nec spatiū erat castra comuni-
endi aciem instruxerunt. in medio locata qnta
calphurnij legio / & octaua quintii. id robur
toto exercitui erat. campum aptū usq: ad ho-
stium castra hēbant / liberꝝ a metu ī sidiaꝝ.
hyspani p' q̄ in citeriore ripa / duo rōnoꝝ agmīa
conspexerunt ut priusq̄ se iungere ac instruere
possent occupar& eos / castris repente effusi cur-
su ad pugnam tendunt. Atrox ī pncipio fuit
pugna & hyspanis recenti uictoria ferocibus &
insueta ignominia milite romano accenso. a-
cerrime media acie due fortissime legiones di-
micabant. quas quū alter moueri loco nō pos-
se hostis cernerē cuneo institit pugnare. sed
plures confertiores q: medios urgebant. ubi la-
borare p' q̄ aciem calphurni' ptor uidit qnti-
lium uarum & iuuentū caluam legatos ad
singulas legiones adortandas ppere mittit. do-
cere & monere iub& nullis spem omnē uince-
di & retinendæ yspaniae ēē / si illi loco cedant.

nemine huius exercitus nō mō ytaliā sed ne tagi
quidem ulteriorem ripā usq̄ uisurum ipe cum
equitib; duarum legionum paulum circūuectis
ī cuneum hostium q mediam urgebat aciem ab
latere incurrit quintius cū suis eqtib;. Alterum
hostium latus inuadit sed longe acrius calphur-
nius. inde equites pugnabant & ptor an̄ alios.
Nam & primus hostem pcussit & ita se inmiscuit
medius ut uix utri' ptis eēt nosci poss&. et eqtes
ptoris eximia uirtute peditis accensi sunt. pu-
dor mouit primos centuriones q intra tela ho-
stium pretorem conspexere. ita q: urgere signi-
feros pro se quisq: iubere inferre signa & con-
festim militem seq. Renouatur ab omib; cla-
mor / impetus fit uelut in supiore loco. haud se-
cus ergo q̄ torrentis mō fundunt: sternūtq: pcus-
sos inferentes sese. p' fugientes in castra eqtes pse-
cuti sunt & pmixti turbę hostium intra uallum
penetrauerunt. ubi ab relictis in psidio castroꝝ p-
lium instauratū coacti s rō eqtes descendere ex
equis / dimicantib; hijs / legio quinta supuenit.
deīn ut queq; potuerant copiæ affluebant cedūt
passim yspani p tota castra. nz pl' q̄ quatuor mi-
lia hominū effugerūt. Inde tria milia fere qui
arma retinuerāt montem propinquū cepunt.
mille semiermes maxime p agros pallati sunt.
supra. xxx. milia hostium fuerant. ex qb; tā
exigua ps pugnę supfuit. signa capta. xxx. c.
duo socii rō q; paulo pl'. vii. & prouincialiū
auxiliorum. cl. ferme ceciderunt tribuniq; mi-
litum quinq; amissi & pauci equites. rō. cruen-
tę maxime uictorię speciem fecerut. ī castris ho-
stium qa ipis spatium sua comuniendi non
fuerat / manserunt. p contione postero die lau-
datiq; milites a. c. calphurnio equites donati
phaleris pronuntiauitq; eoꝝ max opa hostes fu-
sos / castra capta & expugnata ēē. Quinti' alter
pretor suos eqtes catellis ac fistul' donauit. do-
nati & centuriones ex utriusq; exercitu pmlti ma-
xime q media acie tenuerunt. Consules delec-
tis aliis queq; romæ agendæ erant pactis rebus

in liguref prouinciam exercitū deduxerūt ſempn̄ꝰ a
priſis ꝓfectus ī apuanos ligures uaſtando agros urendo
q; uicos & caſtella eorum aperuit ſaltum uſq; ad me
macereas fluuium & lunę portum hoſtes montē
antiquam ſedem maiorꝫ ſuorꝫ cępunt īn ſupata
locorum iniquitate p̄lio deiecti ſunt. A. claudi⁹
fęliciratē uirtutemq; collem in liguribꝫ ī armis
equās ſis aliquot prę̄liis ſex preterea opida eorꝫ
expugnauit. Multa milia hominū in hȳs cępit.
belli auctores treſ & .xl. ſecuri pcuſſit. Iam comi
tiorum appetebat temp⁹. p⁹ tamen claudius q̄ ſem
pronius cui ſors comitia hōdi obtigerat / romam
uenit / quia. p. claudius fr̄ eius conſulatū petebat
competitores p̄cipuos. L. emilium. Q. fabium. s.
ſulpitium galbam hębat. ueteres candidatos &
ab repulſis eo magis debitum q̄ pmo legatus erat
honorem repetens / & quia pluſq̄ unum ex pri
tijs creari nō licębat / artior petitio quatuor pete
tibꝫ erat. plebei q̄: gratioſi hoies petebant. L. por
cius. Q. terentius culeo. M. bebius tamphil⁹ & hi
repulſi in ſpem impetrādi alī tandem honoris
dilati. claudius ex oībꝫ unus nobil candidat⁹
erat. opinione omnium haud dubie deſtinabāt.
Q. fabius labeo & L. porcius. licinius. f. claudi⁹. cos.
ſme litoribꝫ cum fr̄e toto foro uolitando clamā
tibus aduerſarijs & maiore pte ſenatus meminiſ
ſe eum debere ſe priuſ conſulem. p. r. q̄ frem cla
udii ēe. qn ille ſędens ptribunali aut arbitꝫ aut
tractum ſpectatorē comitiorꝫ ſe p̄bęr& coerceri in
ab effuſo ſtudio nequid magnis contentionibꝫ tri
bunorꝫ quęque pleb. q aūt contra conſule aut p
ſtudio ei⁹ expugnabant. comitia aliquotiēs tur
bata donec puſcit api⁹ / ut deiecto fabio frem ta
ber& Creatus. p. clodius pulcer p̄ter ſpē ſuam &ce
terorꝫ locum ſuū tenuit. L. porcius licini⁹ qa mode
ratis ſtudijs nō ut claudiani īt plebeios certatū eſt.
pretor in comitia ſt̄ bita. C. decim⁹ flauius. p. ſem
pronius longus. p. corneli⁹ cethegus. Q. metil⁹ matho.
C. ſempni⁹ uaro pretoreſ facti ſunt / hęc eo⁹ anno
quo. A. claudius & M. ſempronius conſuleſ fue
runt domi militię que geſta

Reditus legatorum de grecia & relatio ipoꝫ ad ſenatū.
geſta in ſenatu cum legatis philippi. geſta ī macedo
nia cum philippo. conciliū grecoꝫ & legatus ro⁹noꝫ
& oro elegans licorte p̄toris achęorum. c. vij.

PRINCIpio anni q̄. p. claudius & L. porcius. coss.
Q. cęcilius. M. bebius & T. ſempronius q ad diſcep
tandum inter philippum & eumenē reges teſaloꝫ
q; ciuitateſ uſſi erant / legationē renūtiarūt regu
q; eorꝫ ciuitatumq; legatos in ſenatum introduxe
runt. Eadem utriq; iterata / quae dē ap̄ legatos
ī greciam erant. Aliam dem̄ legationē nouam
patres cuius princeps. A. claudius fuit ī macedo
niam & greciam decreuerūt aduiſendum re
ditę ne ciuitates teſalis ac phębeis ēent. Idem
mandatum / ut ab eueno & maronia p̄ſidia de
ducerentur. maritima q; oīs tracię ora a philippo
& macedonib; liberetur. peloponeſum q; adire
uſſi / unde prior legatio deceſſerat incęrtiore
ſtatu rerum q̄ ſinō uenisſent. nā ſup cętera ſine
reſponſo dimiſſi nec datum petentibꝫ erat ache
orꝫ conſilium. querente grauiter. Q. cecilio & ſi
mul lacedemonijs deplorantib; menia dirupta ab
ductam plebem ī achaiam & uenundata / adeptas
qb; ad eam diem ciuitas ſtetiſſ& ligurqi leges achi
maximi conſilij negatu crimen excuſabant / recitan
do legem quae in belli pias ue cauſa & quum legati
ab ſenatu cum litteris aut ſcriptis mandatiſ uenire&
uetare& indici conſilium. eane p̄ea excuſatio ēet ō
ſenatus cure hiis ēe debere ut romanis legatis ſęp
adeundi conſilium gentiſ poteſtas fier& quē ad
modum & illis quotiens uell& ſenat⁹ daret. Di
miſſis hiis legationib; philipp⁹ a ſuis certior fęis ce
dendum ciuitatib; deducendaq; preſidia ēe infen
ſus omnib; in mauromitanos iram effudit. onoma
ſtico / q preerat maritimae ore mandat ut pitis ad
uerſę principes interficer& ille p cauſam dꝫ quędaꝫ
uirum ex regiis iam tum hitantē mauroniae nō
te tracibus intromiſſis / uelut ī bello capta urbe
cędem fecit. Is ap̄ romanos legatos queſtuſ tam
crudeliter aduerſus innoxios mauromitanos tam
ſupbe aduerſus pplm romanū fām / ut qb⁹ libertate

restituendā senatus censuisset hii p hostibꝫ trucida
rent abnuerat quicq̄ eorum ad se haud q̄q̄ suo
rum ptinere seditione inter ipos dimicatum cū
alii ad se alii ad eumenē ciuitatē traherēt. id fa
cile sciturum si pcunctarent ipos mauronitanos
haud dubijs pculsis omnibꝫ terrorē tam recentē
cedis neminem hiscere aduersus se ausurū. Nega
re api rem euidentē pro dubia querēdam, si ab se
remouere culpam uellet. onomastꝝ & casandꝝ p
q̄s acta res diceretur mitteret romā, ut eos senatus
pcunctari posset. primo adeo pturbauit ea uox re
gem, ut non uultus ei constaret. deīn collecto tā
dem animo, casandrum q maronee fuisset si utiq;
se uellet miserꝝ dix. Ad onomastrum quidē q
ea ptinerent q nō modo maronee ſ ne ī regniq
dem propinqua fuisset pcebat magis onomastro
honoratiori amico, & eundē indicem haud pau
lo post timebat & ipe sermonem cū eo contulerat
& multoꝝ talium ministꝝ & consciū habebat.
Casander q̄ꝫ missis q per epirū ad mare psequerē
tur eū, ne qua inditium emanaret, ueneno credr
sblatus. Legati a philippi colloquio ita digressi st
ut se proferret nihil eorum sibi placere. filippꝰ
minime quin rebellandum ēē dubius qdem q
nimiū inmature ad id uires erant, ad moram ī
terponendam demetrium minorē filium mit
tere romā simul ad purganda crimina simt ad
deprecandam iram senatus statuit, satis credens
ipm & iuuenē q rome obses specim indol re
gis dedisset aliquid momti facturum. Iterī per
speciem aux. bisantis ferendi retro ad trorē re
gulis tracum iniciendū pfcus pculsis hiis plio
& armadoco duce capto in macedonia redit
missis legatis ad accolas histri fluminis bābaros
ut in italiam irrumpet solicitandos peloponeso
aduentus legatoꝝ romanoꝝ, qa ī achaia ire iussi
erant expectabatur aduersus q̄s ut pparata cō
silia hrent, licortas ptor consilium ī dix. ibi de
lacedemonijs actū ex hostibꝫ eos accusatores fcos
& piculum ēē, ne uicti magis timdi forent q̄ bel
lantes fuisset quippe ī bello socio rōnis acheos au

sos timere eosdem romanos æquiores lacedemo
niis q̄ acheis esse. vbi andres & alcibiades ambo
exules suo beneficio restituti legationē rōnoꝝ
aduersus gentē acheorum ita de ipis meritam
suscepisset adeoque ī foesta orōne usi ēēnt ut
pulsi patria nō restituti in ea uiderent. clamor
undiq; ortus refertur nominatī de hiis & quū
oīa ira nō consilio gererent capitis damnati sūt
paucos post dies rō legati uenerūt. hiis dictatore
in archadia datum est conciliū. pri q̄ agerent
quicq̄ terror acheis iniectus erat & cognitio nuq̄
ex equo disceptatio futura ēēt, qd andꝝ & al
cibiadem capitis ab se concilio proxīo dānatos
cum legatis uidebant, nec hiscere quisq̄ aude
bat. Apius ea quae apud senatum questi erāt
lacedemonii, displicere senatui ostendit cede
primum ad conflictum fcām eorum q a phi
lomene ad cām dicendam euocati uenisset.
deīn quum ī homines ita seuitū ēēt. nec in
ulla pte crudelitas eoꝝ cessaret muros dirup
tos urb nobilissime ēē leges uetustissias abro
gatas inductamq; p gentes disciplinā lygurgi
sblatam. hec quum apius dixisset licortas & q
pretor & quia philopomenis auctoris omniumq;
lacedemoniæ acta erant factionis erat ita respō
dit. Difficilior nob. A. claudii ap uos orō est,
q̄ nup apud senatum fuit. tūc enim lacedemo
niis accusantibus respondendū erat, nc a uob
ipis accusati sumus, ap quos cā est dicenda q̄
iniquitatem conditionis subimus, illa spe in
dicis aio te auditurum esse posita contione quā
paulo ante egisti. ego certe cū ea q̄ hic ante ap.
Q. cecilium & pea rome questi sunt lacede
monij a te paulo an relata sint, nō tibi sed illis
me apud te respondere credebam. Cædem obi
citis eorum q a philopomene ptore euocati ad
cām dicenda interfecti sunt. hoc ego crim non
modo a uob rō sed ne apud uos quidē nob
obiciendum fuisse arbitror. qd ita qa ī urō fe
dere erat, ut maritimis urb abstinerent lace
demonii quo tpre armis captis urbes, a qbus

abstinere iussi erant. occupauerunt nocturno ĩpetu
S. quintius si exercitus romanus sic antea ĩ pelopo
neso fuisset / eo nimirũ capti & oppressi confugis
sent quum uos procul eẽtis / quo alio nisi ad nos
socios uros / quos antea gytheo opem ferentes q̃s
Lacedemonem uob cũ simili de cã oppugnantes
uiderant quum fugerent. p uob igitur iustũ pi
umq; prelium suscepimus / q quum alij laudet
rephendere ne lacedemonii qdem possint. dii q̃;
ipi comprobauerint qui uob uictoriã dederũt
quonam m̃ ea quae belli iure aucta sunt ĩ discep
tationẽ ueniunt. q̃ꝝ tñ maxima pars nihil ptinꝫ
ad nos. urm est q euocauimus eos ad cãm dicen
dam / q ad arma multitudiẽꝫ exciuerãt / q expu
gnauerant maritima oppida / q diripuerant / qui
cedem pncipum fecerant. uõ illi uenientes in ca
stra interfecti sũt. Vestrum ẽ andꝝ & alcybiadeꝫ
q ne uos si diis placet accusatis / nõ uestrum exu
les lacedemoniorũ quo innumero hii q̃; duo
fuerũt & tunc nobiscum erant & q domicilio
sibi delegerant maritima opida se petitos crede
tes ĩ eos quorum opa pria ex torres ne in tuto
quidem exilio posse consenescere se indigna
bantur impetum fecerunt. Lacedemonii igit
Lacedemonios nõ achei interfecerũt. nꝫ iure an
iniuria cæsi sint argumentari refert / At. H. illa
certe urã sunt achei q leges disciplinãq: uetu
stissimam ligurgi substulistis q muros dirui
stis quae utraque ab hiisdem obici qd qi pos
sunt quum muri lacedemoniis nõ a lygur
go / sed paucos ante annos ad dissoluendam
lygurgi disciplinã extructi s̃. tyranni nup eos
arcem & munimentũ s̃ nõ ciuitati paraue
runt & si exeat odie ab inferis ligurgus gau
deat ruinis eorum. & nũc se priaꝫ & spiam
antiquam agnoscere dicat. nõ philopomeneꝫ
expectare nꝫ acheos seruos ipi lacedemonii ma
nib; emoliri & diruere oĩa uestigia tyrãnidis
debuistis. vestre & ille deforme seruitudis no
te erant / quũ sine muris p octingentos ppe ãnos
liberi aliquando & principes greciae & fuissetis

muris uelut cõpedib; circumdati uincti p. c. ãnos
seruiuistis. q ad leges ademptas attinet / nego ãti
quas lacedemonijs leges & tirannos ademisse q̃s
habebant / sed nras leges dedisse nec male consu
luisse ciuitati quum consilii nostri cã fecerim
& uob miscuerim: ut & corp unũ & consiliũ
totius peloponensi eẽt. Tunc opinor si alijs ipi
legib; uiuerimus alias istis iniunxissemus / qri
se iniquo iure eẽ & uindicari posset. scio ego ap
pellandi hãc oronem / qua sum ad huc usus nec
ap socios nequae libere gentis eẽ / s̃ uere seruorũ
disceptantium ap dominos. nã si ñ uana illa uox
pconiis fuit / qua liberos omniũ primos acheos
iuxistis / si foedus ratum ẽ / si societas & amicitia
exequo seruatur. Quur ergo qd capua capta fece
ritis rõ non quero uos rationem reposcitis quid
achei lacedemoniis bello uictis fecerim interfci aliq
sunt. finge a nob quid uos senatores campanos
securi nõ percussistis / & muros diruimus / uos nõ
muros tantum s̃ urbes agros ademistis. spem iqs
equum ẽ foed re ap acheos precaria libertas / ap ro
manos & impium ẽ. sancio api & si nõ oportet
nõ indignor / sed oro uos q̃tumlibet intersit ĩt
romanos & acheos mõ ne in aequo hostes uri no
striq; ap uos sint ac nos socii ymo ne meliore iu
re sint. nam ut ĩ equo eẽnt nos fecimus quum
leges nras hiis dedimus quũ ut achei concilii eẽnt
effecimus. parum ẽ uictis qd uictorib; satis est.
pl postulant hostes q̃ socii habent que iure iurã
do qi monimentis litteraꝝ ĩ lapide ĩscultis in
aeternã memoriã sancta atq: sacrata sunt ea cum
piurio uro tollere parant. Veremur quide uos.
ro. & sita uultis / & timem dos ĩmortales cum
assensu maxime ptis auditus ẽ / & locutũ oms
pro maiestate magistratus censebant ut facile
appar & moliter agendo / dignitatẽ suam tenere
romanos nõ posse. Tum apius suadere se ma
gnope acheis dix ut dum licer & uolũtate sua
facere / grãm inir & / ne mox iuiti & coacti face
r & hec uox audita qdem cum oĩm gemitu ẽ
sed metu iniecto impta recusandi. id mõ petiert

ut romani queque uiderentur de lacedemoniis
mutarent nec acheos religione obstringerent ir
rita ea quae iure iurando sanxiss& faciendi. da
natio tantum andri & alcybiadis quę nup fca
erat sublata est.

Gesta. ro. contentiones de pretura de exercitib; ptoꝝ
& de censura. Laudes catonis ptoris. triumphus
pretorum de lusitanis ac celtiberis. iuditiu cen
soꝝ sup priuatione quintii ob scelestum facin. c. viij.

ROME principio eius anni quum de puinciis con
sulum & pretoꝝ actum e. consulib; lygures/
quia bellum nusq alibi e decreti. Pretores deci
flauius urbana. p. sempronius blesus sciciliaz.
Q. neui malo sardiniam/ & ut idem deuenefi
ciis querer&. A. terentius uaro hyspania citerio
rem. Q. sempronius longus hispania ulteriore.
de hiis duab; prouinciis legati pidem tps iu
uentius calua &. T. quintilius uarus uenert q
qtum bellum pfligatum i hispania eet sena
tu edocto postularunt simul ut p reb; ta psp
gestis diis inmortalib; hretur honos/ & ut pre
torib; exercitum deportare licer&. supplicatio
in biduum decreta e: de legionib; deportandis/
quum de consulum ptoꝝ q: exercitib; ageret
rem integram referri iusserut. paucos p dies/
consulib; i ligures binae legiones quas apius
claudius & M. sempronius huerat decrete s.
De hispanensib; exercitib;/ magna contentio
fuit/ inter nouos ptores/ & aicos absentium
calfurnii quintiiq: utranq: cam tribu. ple. u
tramque. coss. hebant. hii se intercessuros. sena
tus ꝯ. si reportandos censerent exercitus denu
tiabant. illi si hec intercessio fier& nulla rem
aliam se decerni passuros. aucta postremo ab
sentia gratia e. senatus ꝯ. fcm ut ptores quatuor
milia peditum yspanoꝝ scriber&. quadringen
tos equites quos secum i hyspania portaret quu
eas legiones quatuor descripsiss& q pl q. v. mi
lia peditum. ccc. equites i singul legionib; erat
dimitter&. eos pmum/ q emerita stipedia hrent
deinde cuiusq fortissia opa calfurni & qntius

in plio usi eent hac sedata contentione/ alia sb in
C. decimii ptoris morte exorta e. Corneli sicilin
& L. pupilus qui ediles proximo anno fuerat &.
C. ualerius flamendial. & Q. fului flaccus q
is edil curul designatus erat sine toga cadida/ s
maxima ex contentioe omnib; patebat. ctamq
ei cum flamendiale erat. et p q. primo equare
mox supare & iussus e pars tribunoꝝ ple. ne
gare rationem ei habendam ee/ q simul unus
duos magistratus psertim curul/ nec cape poss&
neq: gerere. ps legib; eum solui equu censere
ut quem uell& pretore creadi pp potestas fier&.
L. porcius cato. cos. in ea sententia esse ne nom
ei acciper&. deinde ut ex auctoritate senatus ide
facer&. conuocatis prib; referre se ad eos dixit q
nec iure ullo/ nec ex tollerabili libere ciuitati
edilis curul designatus pretura peter&. sibi n
quid aliud is uider& i aio ee. Elege comitia
hre pres censuerunt. uti. L. portius. cos. cu. Q.
fuluio ager&/ ne impedimeto ee comin coicia
ptores i locum. C. decimi sbrogandi elege ha
berent. agenti consuli & senatꝯ. Rxit flacc
nihil se qdem indignum ee fcuꝝ. medio Rnso
aduoluntatem interptantib; fecerat spem ces
suꝝ prum auctoritati ee/ comitiis acri & q an
petebat/ criminando extorqueri s a consule &
senatu. p. r. beneficiu & inuidia geminati ho
noris fieri tanq no apparer& ubi designatus
ptor eet/ extemplo edilitate se abdicatuꝝ. Con
sul quum ptinatia petentis crescere fauore ppli
magisq in eu inclinari caerner&/ dimissis comi
tiis/ senatum nihil mouiss& ad pplm cu flac
co agendum contione aduocata quum egis
s& consul ne tum quidem de sententia mot
gras pp. r. egit q cum studio tanto quotiescuq
declarate uoluntatis potestas fca eet ptore se
uoluiss& facere ea s studia ciuiu suoꝝ desti
tuere no esse i animo. Hec uo tam obstinata
uox ei tm fauore accendit/ ut haud dubius
ptor eet si consul accipe nomen uell&. Inges
certamen tribunis & inter se ipos & cu cosule

uocauit. censuert freqn
tes qm flaccu autoritas prz

fuit / donec senatus a consule ē hitus / decretuq:
qm̄ p̄toris subrogandi comitia ne legib; fier&/
ptinatia Q. flacci / & pua studia hominum ipe
dirent / senatum censere satis p̄torum ee. p. cor
nelius utramq: in urbe iurisditionem hr& Apol
liniq: ludos facer&/ hiis comitiis prudentia &
uirtute senatus sublatis. Alia maioris certamis
quo & maiore dere & inter plures potiores q: ui
res sunt exorta censurā sūma contentione pete
bant. L. ualerius flaccus. publi' & lutius scipiōes.
C. mallius uolso. furius purpurio patricii. plebei
autem. M. portius cato. M. fuluius nobilior. tyberi'
& M. sempronius longus & tuditanus, s̄ ōs pricios
plebeiosq: nobilissimarum feminarum. M. portius lō
ge ante ibat. In hoc uiro tanta uis aī ingeniique
fuit / ut quocunque loco nactus eēt fortunā ipe
s̄ fcūrus uideret. nulla ars nec p̄uate nec publice
rei gerendae ei defuit. urbanas rusticas q; res pa
riter exercebat ad summos honores alios scīa iu
ris / alios eloquentia. alios gloria militaris puex.
huic uersabile ingenium sic pariter ad omīa
fuit / ut natum ad id diceres q̄cūque ager& in
bello manu fortissimus multisq: insignib; cla
rus pugnis. idem p'q̄ ad magnos honores pue
nit summus impator & idem ī pace si uis con
sulere pitissimus. si cā orandi eēt eloquentissim'.
nec ista tantum cuius lingua uiuo eo iuguit. mo
nimentum eloquentiae nullum exst&. ymo uig&
eloquentia ei' sacratas scriptas oīs generis orōnes &
ipe multe & pro aliis & ī alios. iam nō solum ac
cusando sed & causam dicendo fatigauit ini
micos. simultates nimio plures & exercuerūt eū
& ipe exercuit eas / nec facile dixeris utrū magis
presserit eum nobilitas an ille agitauerit nobi
litatem / aspi proculdubio aī & linguę acerbae &
immodice libere fuit. sed inuicti a cupiditatib;
aī / rigidę inocentiae / contemptor grę diuitiarū
& si mō iam in patientia laboris & piculi ferri
ppe corporis animiq: quem ne senectus q̄ soluit
omnia franger&. q sextum & octuagesimum
annū agens / cām dixerit / ipe p se orauerit scrip-

· seritq:

seritq; nonagesimo anno. S. sulpitiū galbam ad
duxerit in iuditiū. hūc s̄ ciuitatum p̄ntem p̄me
bat nobilitas. cogerat ap̄. p. luciū flaccū q collega ī
senatu / & consulatu fuerat. candidati omnes ad
dedendum honorem nō solum ut ipi potius adi
piscerent / nz quia indignabantur nouū hoīem
censorem uidere / sed & iam tristem periculosūq:
multorum fame / & ab leso & aplerisq: ledendi
cupido ex petebatur. Et iam tum q̄ minitabūd'
petebat. refragrari s̄ qui liberam & fortē censurā
timer& criminando & sil'. L. ualerio suffragabāt'
illo uno collega castigare se noua flagitia & p̄scos
reuocare mores posse. hiis accensi homines ad
uersa nobilitate. nō. M. portium modo cēsorē
fecerunt s̄ collegam ei. L. ualerium flaccum
adiecerunt. post comitia censorum consules
pretores q: in prouincias profcī / p̄ter. Q. neuiū
quem quatuor nō minus menses pri'q̄ in sar
diniam ir& q̄ones uenefitii quarum magnā ptē ex
urbem p municipia conciliabulaq: hūit q̄ apti'
uisum erat tenuerunt. si antiati ualerio credere
lib& ad duo milia hominū damnauit. L. postu
mius p̄tor cui tarentum prouincia uenerat. ma
gnas pastorum coniurationes uindicauit & reli
qas bachanaliū q̄ois cum cura executus ē. mltos q
ciuitati nō affuerant / aut uates deseruerant ī ea
regione ytalię latentes ptim noxios iudicauit ptim
comprehensos romam ad senatū misit. in carcerem
oms a. p. cornelio coniecti sunt. in hyspania ulterio
re fractis proximo bello lusitanis quiete res fuerant.
In citeriore terentius suescetanū opidum corbionē
uineis & opib' expugnauit captiuos uendidit.
Quieta deinde hiberna in citeriore prouincia hūit
Veteres p̄tores. C. calfurnius piso & L. quintius ro
mam redierunt utriq: p̄rum magno consensu
triumphis decretus. prior calphurnius de lusitanis
& celtiberis triumphauit. coronas aureas tulit.
LXXXIII. & X. pondo argenti. paucos post dies. L.
quintius crispin' ex hisdem lusitanis celtiberisq;
triumphauit tantumdem auri q̄tum argenti eo
triumpho translatum. Censores. M. portius & L.

ualerius metu mista expectatione senatum legart
vij mouerunt senatu ex quib; unum ī signem no
bilitate & honorib; . L. quintium flaminiū consu
larem patrum memoria institutū ferūt ut cen
sores motu ē astringerē manus cathenis & alie
qdem acerbe orationes extant ī eos quos aut se
natorio loco mouit aut qb; equos ademit . lon
ge grauissima ī . L . quintium orō ē qī accusator
ante notam nō censor post notam usus eēt re
tinere . L . quintiū in senatu ne fr̄ quidem . T . qn
tius situm censor ēē potuissē . Inter cetera obie
cit ei philippum penum carū ac nobile scortū
ab roma in galliam prouinciā spe ingentiū do
norum pductum eum puerum lasciuia quū
cauillaretur ex probrare consuli p sepe solitum
q sub ipm spectaculum gladiatorium abduct'
ab roma eēt ut obsequium amator ei' uendica
rē . forte epulantib; hiis cū iam uino ī caluis
sē . nuntiatum in conuiuio ēē nobilem boiū
cum liberis transfugam uenisse conuenire
consulem cepissē inter ei' sermonē quintius
scorto uis tu inquit qm gladiatoriū specta
culum reliquisti iam uidere hūc gallum mo
rientem . Et cum is uix dum sermo admi
sissē adnutum scorti consulem stricto gladioq
& sup caput pendebat loquenti gallo cap pri
mum pcussisse deīn fugienti fidemq: pplo . r .
atq: qui eorum aderant imploranti / latus trās
fodisse . Valerius antias ut q nec orōnem cato
nis legissē & fabulę tam sine auctore edere
credidissē . aliud argumtuz sile tn libidine &
crudelitate pagit . placentiæ formosam mulierē
cui' amore deperirē ī conuiuio accersitā coscri
bit ibi iactantem sese scorto īter cetera retulisse
q̄ acriter qōnes exercuissē & q̄ multos capite
damnatos inuincul' hrē quos securi pcussurus
eēt / tum illam intra eum accubantē negasse uq̄
uidisse q̄q̄ securi ferientē & puelle id uidere huic
indulgentem amatorē / unum ex damnatis at
trahi iussum securi pcussisse . Facin' atrox siue
eo m̄ quo censor obicit / siue ut ualerius tradidit

cōmissum ē . Inter pocula atq: epulas ū libare diis
dapes ubi bene pcari mos eēt ad spectaculū scor
ti procacis in sinu consul' recubantis mactataz hu
manā uictimā ēē . & cruore mensaz respsam . In
extrema orōne catonis conditio fertur / ut id
fcm negarē / cetera quae obiecissē sponsione de
fenderē / sese q fateretur ignominia ne sua q̄q̄ do
litum censerē . quum ipē uino & uenere amens
sanguinē hōis in conuiuio auxissē . Inde eqta
tum recognoscēdo . L . scipioni gignasia adeptus
ē / cui' incensibus q: accipiendis tristis & aspa ī
ōs ordines censura fuit . ornamta & uestem mu
liebrem & uehicula quae pluris q̄ . xv . milia eris
eēnt censum referre iuratores iussit . Item man
cipia romana annis . xx . q̄ post proximū lustrū
x . milib; eris aut pluris eo uenissē / uti ea quoq:
decem tanto pluris q̄ q̄ti essent extimarentur : &
hiis reb; omnib; terna milia æris attribuerent .
aquam publicam / omē muri uacuū edificium
aut agrum fluentem demert . Et q̄ in loca . pu
blica . in ædificata inculta ue p̄uatim habebāt
intra dies . xxx . demoliti sunt . Opa deīn facie
da ex pecunia decreta lac' sternendos / lapide
tegendos qz qua op' eēt cloacas ī auentino &
aliis ptib; qua inmundities erant / faciendas
locauerunt . sepatim flaccus mollem ad neptu
nias aquas ut iter pp̄ eēt & uia p formianū
montem . Cato atria duo meuium & titiuz
in latinis . quatuor tabernas ī pu . emit . basili
camq: i fecit quae martia appellata ē . uecti
galia sūmis ptiis ultro tributa ī fines locaue
runt / quas locationes quum senatus pcibus
& lachrimis uictus publicanorū ī duci & de
integro locari iussissē censores exedicto / sū
motis ab hasta q ludificati p̄orem locatioēz
erant / eadem paululū inminutis ptiis locaue
rūt . nobil' censura fuit / simultatumq: plena
q̄ . M . portium catonē cui acerbitas ea assigna
bat' / p oēz uitam exercuerūt . Eodē anno colo
nie duę fauentia ī picenū . pisa ī gallicū agrū
deductę sunt / sena iugera in singulos data

diuiserunt agrum colonias q: deduxerūt. idem
triumuiri. Q. fabius labeo. M. quintius & F.
flaccus nobiliorum consules eius anni nec do-
mi nec militiæ memorabile quicq̄ gestum ege-
runt. In sequentem annum crearunt consu-
les. M. claudium marcellū. Q. fabiū labeonē.
M. claudius & Q. fabius ydib; martiis quo die
consulatum inierunt de prouinciis p̄torum
retulerunt. prętores creati erant. C. ualerius fla-
mendialis qui in priore anno petierat. S. postumi⁹
albinus. p. cornelius sixena. L. pupi⁹. L. iuli⁹ &
C. sulpitius consulib; lygures cum exercitib; q̄s
p. claudi⁹ & L. porcius habuerant prouincia de-
creta ē. yspaniæ extra sortem prioris anni p̄to-
rib; cum suis exercitib; seruate. p̄tores ita sorti-
ri iussi prouincias. flamendiali utiq; altera iu-
risditio romæ prouincia eēt peregrina ē sortitus
postumio sicilia. L. pupio apulia. L. iulio gal-
lia. C. sulpitio sardinia euenit. L. iulius ma-
nere ē iussus. Galli transalpini p saltus ignotę
antea uiæ hinc ut dem in italia transgressi opi-
dum agro qui nunc ē aqlegiensis edificabant.
Id eos ut prohiber& q eius sine bello poss& p̄to-
ri mandatum ē. si armis prohibendi eēnt con-
sules cęrtiores facer& ex hiis placere aduersus gal-
los ducere legiones. Extremo p̄oris anni comi-
tia hīta erant. In mertui cornelii locū auguriis
sufficiendi creatus erat. S. postumi⁹ albin⁹ hui⁹ p̄n-
cipio anni. p. licini⁹ crassus pontifex maximus
mortuus ē in cuius locum. M. spurius tuditan⁹
pontifex maximus creatus ē. Serui⁹ gemini⁹. p. li-
cinij / funeris causa ludos fęcit & gladiatores. c.
xx. pugnarūt. Ludi funebres p triduū fcī. post
ludos epulum in quo cum toto foro tridiana
strata eēnt / tempestas cum magnis pcellis cohorta coe-
git / plerosque tabernacula statuere in foro. Eade
paulo p⁹ q̄ undique deseruiss& sblata. defunctos
q̄ uulgo ferebant / q inter fatalia uates cęciniss&
cęrtū est tabernacula ī foro statui. hac religione
leuatis alta ī iecta q sāguinē p biduum pluiss& ī
area uulcani. p. x. uiros idita erat ei⁹ pdigii expiādi cā;

Gesta in senatu cum demetrio filio philippi & alijs
legatis greciae & accusationes & excusationes in
senatu grecorum. miserabil' mors philopomeis
magis ducis acheorum. mors hannibal' & opio
de morte africani.

PRIVS q̄ in prouincias consules pficiscerent' lega-
tiones transmarinas in senatum introduxerūt.
nā umq̄ ante tm̄ regionis ei⁹ hoīm / romę fuerat
ex equo fama p gentes q̄ macędoniā accolunt uul-
gata est. crimina querimonias q: de philippo nō
negligenter ab romanis audiri multos opep̄tiū
fuisse queri prosequeque ciuitates gentesq: singlis
& p̄uatim grauis enim accola erat omnib; romā
aut ad leuandę spem iniuriæ aut ad deflendę
solatium uenerunt. Ab eumene rege / legatio cū
fr̄e eius a tallo uenit ad queredū sibi q' nō de-
ducerentur ex traciis pręsidia simulq; ī bitiniā
pruscię bellum aduersus eumenem gerenti au-
xilia missa forent. Rndendū ad omnia iuue-
ni tū admodum demetrio erat quū haud fa-
cile eēt eaque obicerentur / aut quae aduersus
ea dicenda erant memoria complecti / nec eīm
multa solum s̄ & pleraque opida quae p̄ua erāt
de controuersia finiū. de hostib; raptis pecorib; q:
ab actis deiure aut dcō p libidinē / aut nō dcō
de rebus p̄uim aut gratiam iudicatis / nihil eoꝝ
nec demetrium dilucide dicere / nec se satis ali-
quando diserere ab eo senatus quū cęrner& pos-
se simul tirocinio & p̄turbatione iuuenis moue-
retur queri iussit ab eo si quē de hijs reb; cōmen-
tariū a p̄re accępiss& quum respondiss& accępis-
se / nihil p⁹ aut potius uisum ē / q̄ regis ip̄i⁹ Rnsa
accipere. librum extimplo poposcerunt. deīn ut
ip̄e recitar& p̄miserunt / erant aūt de singulis re-
bus ī breui coacte causę / ut alia fecisse s̄m decre-
ta legatorum dicer& alia nō p se stetisse q̄ min⁹
facer& / sed p eos ip̄os qui accusar& interposuerat
querelas de iniquitate decretoꝝ. & q̄m ui nō ex eq̄
discęptatū ap̄ cęcilium for& indigenę q: s̄ nec
ullo suo merito insultatum ab omnib; ēē. has
notas intenti aī ei⁹ collegit senatus. cęteꝝ alia ex

cusanti iuueni alia recipienti futura ita ut maxie
uell& senatus Rxri placuit. nihil prem ei nec rec
tius nec magis quod ex uoluntate senatus eet
fecisse q̃ q ut cumque ea gesta eent p demetriu
filium satisfieri uoluiss& romanis. multa dis
simulare obliuisci & pati preterita senatum pos
se & credere & demetrio credendu esse / obside
enim se animum ei hre / & si corp pri reddit
& scire q̃tum salua pris pietate / possit amicum
eum. p. r. ee / honorisq: eius ca misuros i ma
cedonia legatos ut siquid nimis factum sit
q̃ debuerit tum queq; sine piaculo rez preter
missarum fiat uelle & sentire philippu inte
gra omnia s cu. pplo. r. demetrii filii beneficio
esse. hec quae augendi ampliadiq; ei ca fta
erat ex templo in inuidia mox & in pnitiem
adolescti uerterunt. Lacedemonii dein intro
ducti sunt. multe parue disceptationes iacta
bantur. sed que maxime rem continer& erant
utz restituerentur quos achei damnauerat nz
ne iniq; an iure occidiss& quos occiderant uer
tebantur & utrum maner& i achaico cosilio la
cedemonii an ut antea fuerat. secretu uni i pe
loponeso ciuitas cuius eet restitui iuditiaq: fca tol
li plac& lacedemone manere i achaico cosilio
scribiq: id decretum & consignari lacedemonijs
& acheis. Legatus i macedoniam. Q. martius
e missus. iussus in in peloponeso socioz res aspi
cere. na ibi q; ex ueterib; discordiis residy met
erant. & mesene discuerant a consilio achaio cui
belli causas & ordinem si exprimere uelim i me
mor sum ppositi q statui no ultra attingere ext
na n qua romanis coherent reb; euentus memo
rabil est q cum bello supiores eent achei filopo
menes ptor eoz capitur ad poccupanda corona
quam hostes petebant in ualle iniqua cum eq
tib; paucis oppress. ipm potuisse effugere crathu
cretensium q; auxilio tradut sed pudor relinqn
di equites nobilissimos gentis ab ipo nup lectos
tenuit qb; cu locum ad euadendas angustias co
gendo ipm agmen pber& sbstines impetus

hostium prolapso equo suo / ipe cau & onere
equi sup equum ruentis haud mltum abfuit
quin ex aiaret. Lxx. ia annos natus & diuti
no morbo ex quo tu pmum reficiebat uirib;
admodum attenuatus. iacentem hostes fusi
sup oppresserut. cognitumq: pmum auerecu
dia memoriaq; meritoz haud secus q̃ ducem
suum attollunt reficiuntq; & ex ualde deuia
in uiam portant. uix s m& ipi pretori nz opi
nato gaudio credentes / ps nuntios mesenez
pmittunt debellatum esse philopomene cap
tum adduci. pmum adeo i credibil uisa res ut
no puano m sed uix p sano nunci audiretur.
deinde ut sup alium alius idem omnes af
firmantes ueniebant tandem fca fides & p
q̃ appropinquare urbi satis scir& ad spectacu
lum oms simul liberi ac serui pueri q; cu fe
minis effundunt. itaq: clauserant portam tur
badum pro se quisq; nisi ipe ocul suis credi
diss& uix pcompta tanta / re habiturus uide
ret. Egre submouentes obuios intrare porta /
q adducebant philopomene potuert. atque
ferta turba iter reliquu clauserat & quum
ps maxime clausa a spectaculo eet teatrum re
pente q propinquu uie erat compleuerunt
& ut in conspectu pp adduceret una uoce oms
exposcebant magistratus & principes uti ue
riti ne quem motum misericordia pntis tanti
uiri facer& : quum alios uerecundia pstinae
maiestatis collata pnti fortunae / alios recorda
tio ingentium meritoz motura eet / pcul in co
spectu constituerum dein rapti ex ocul hoim
abstraxerunt ptore democrate dicente ee que
ptinentia ad summa belli pcunctari eum ma
gistratus uell& adducto in curia / senatu uoca
to cosultari ceptum. ia inuespascebat. & non
m cata sed ne inpxima quidem noctem ubi
satis tuto custodiret expediebant / ad magni
tudinem pstine ei fortune uirtutisq: & nec
ipi domum recipe custodiendu audebant nz
cuiq uni custodia ei satis credebatur. admoent

dem quidē est templum publicum sōterra
saxo quadrato septum eo inuētus admittit.
& saxum ingens coopitur/machina sup ipo-
sita ēē. Loco potius q̄ homini cuiq̄ credendā
custodiam rati/ Lucem insequentē expectaue
runt/ Postremo die multitudo qdem inte
gra memor pristinoꝝ eī inauitatē meritoꝝ
ꝓcūdum ac p eum remedia querenda ēē pnī
cium malorum ꝯsebant. defectionis auctores
quorum in manu res erat/ in secreto consulta
tes omnes ad necem eī consentiebant utꝝ mar
tarē& an differrē& ambigebant/ uicit ps aui
dior pene missusq: qui uenenū ferrē& : accepto
poculo nihil aliud locutum ferunt/ q̄ quelisse
si in columnis licorias. Is alter impator acheoꝝ
erat/ equitesq: euasissē& . postq̄ diutum ē in colu
mes ēē bene hī inquit & poculo ī pauide austo/
haud ita multo post expirauit/. nō diuturnū
mortis eius gaudium auctoribꝫ crudelitatis fu
it . uicta namq; melene bello exposcentibus
acheis/ dedit noxios. ossaq; reddita philippo
menis sunt. & sepultus abuniuerso acaico ē
concilio/ adeo omnibꝫ humanis congestis horꝫ
ut ne diuinis qdem abstineretē ab scriptoribꝫ
reꝝ Latinis grecisq; tantum huic uiro tribuī/
ut a quibusdam eorum uelut adinsignem no
tam huius anni memoriæ mandatū sit. tres
claros impatores eo anno decessisse. s. philopome
nem hannibalem. p. scipionē adeo in eq̄ cum
duabꝫ potentissimaꝝ gentium sumis īpatori
bꝫ posuerunt. Ad prusiam regem legatus . T. q̄n
tius flamininus uenit/ quem suspectum roma
nis/ & receptus p̄ fugam antiochi hannibal/ & bel
lum aduersus eumēē motum faciebat. ibi seu
quia a flaminio inter cetera obiectū prusiæ erat/
hominē omniū q uiuerē& infoelissimū p̄p. r. ap
eum ēē qui priæ luę primū/ dem fractis eī opib;
antiocho regi auctor belli aduersus p̄p. r. fuisse&/
seu qz ipe prusias gratificarī/ pnte flaminio/
romanisq; p se necandi aut tradendi eī ī pote
statem consilium cepit primo colloquio flami

nij milites extemplo ad domū custodiendam ha
nibal missi sunt. semp talem exitū uitę suae
hannibal prospexerat animo & rōnoꝝ ī explī
cabile odium in se gerens/ & fidei sane regū
nihil confisus/ prusiæ uō leuitatē & exptus erat
flaminii q̄ aduentū s uelut fatale horuerat. ad
omnia utiq; ī fgsta ut iter semp aliqd preparatū
fugę hr& . vii. exitus edomo fecerat. ex his q̄sda
occultos ne custodia sepirentur/ & graue impium
regum/ nihil inexploratum quod inuestigari
uolunt efficit. totius circuitum domus ita custo
diis complexi sunt/ ut nemo in elabi posse& . ha
nibal p̄q̄ est nuntiatū milites regios ī uestibulo
ēē/ postico quodam deuij maximē & occultissimi
exitus erat fugere conatus. Vt id q̄ accursu mi
litum obseptum sensit & omnia esse clausa dis
positis custodijs ēē uenenum qd multo ante pre
paratum ad tales hebat caus/ poposcit. Liberem'
inqt diuturna cura. populum. r. qn mortes se
nis expectare longum ꝯsent/ nec magnam
nec memorabile ex inermi proditoq: flamini'
uictoriam ferē& . mores quidem . ppls . r. inq̄tum
mutauerit / ul' hic dies argumento erit. pres eo&
pyrro regi hosti armatum exercitū in ytaliam ha
benti ut a ueneno cauerē& predixerūt . hii lega
tum consularem q auctor eet prusiæ occidendi
hospitis miserunt execratus deī in caput regnūq;
prusiæ & hospitales deos uiolate ab eo fidei te
stes inuocans: poculum exausit. hic uitę exitus
fuit hannibal. Scipionē & polibius & rutilius
hoc anno mortuum scribūt. ego nec his nec va
lerio assentior. his q; ꝯsoribꝫ . M . portio . L . va
lerium censorē ipm lectum inuenio cū supioribꝫ
lustris africanus fuisse& / quo uiuo nisi ut ille
senatu moueretur/ quam notam nemo memo
riæ prodidit. Alius princeps ī locū eī lectus nō eet.
Antiatem auctorē refellit tribun' pleb . M . neuius
magratus misit tribuno pleb . A . claudio & . L . por
cio consulibꝫ ad quarto idus decembres ī tres
menses ad id' martias sunt/ qbꝫ . A . claudius &
L . porci' consulatū inierī/ ita & uixisse ī tbuatu

neuii uidet / diesq; ei dici ab eo potuisse. decessisse
ante. L. ualerii. M. & potii censuram / triu clarissi
mor cuiusq; gentis uiror / no tempore magis con
gruente / comparabil mors uidet ee / q q nemo eor
satis dignum uite exitum huit. Iam primu os no
prio solo mortui nec sepulti sut ueneno absumpti
hannibal & philopomenes / i carcere & i uincul
expirauit. Scipio & si no exul nec damnat / die
tamen dca ad quam no fuerat / reus absens ci
tatus uoluntarium s m& ipi solum sed & fune
re suo exilium indixit.

exul hanibal pdit ab hospite capt philopomenes

Reditus demetrii i macedonia. indignatio & suspi
tio philippi in demetriu filium. gesta ro. in
uenetia cum gallis transalpinis & discessus ipor
de ytalia prima mentio belli ystrici & mtio de
bouis atq; etruscis pdigia & supplicatioes. c. x.

d DVM EA in peloponeso a quib diuertit oro ge
runtur reditus i macedonia demetrii legator
q; alior affecerat aios uulgi macedonu quos
belli ab romanis iminentis metus terruerat.
demetrium ut pacis auctore cum ingenti fa
uore conspiciebant. simul & spe haud du
bia regnum ei p mortem pris destinabant
nam & si minor etate q perseus eet. huc iuxta
mre familie / illum pellice ortum ee. illum
ut ex uulgato corpore genitu / nulla caerti pa
tris notam hre. hunc insignem philippi sili
tudinem p se ferre. ac romanos demetrium i
paterno solio locaturos / p sei nulla ap eos gra
in ee. Hec uulgo loquebantur. Ita p sei cura a
gebat / ne parum p se una etas ualer& cu aliis
omnib reb frater supior eet philipp ipe uix
sui arbitrij for& quem heredem regni relin
quer&. Credes sibi quoq; grauiorem ee que
uelut filium minorem censebat. offendebat
interdu ꝯcursu macedonum ad eu & alteru
ia se uiuo regiam ee inclinabat ei pr ipe iu
uenis haud dubie inflatior redierat / sbnixus
ergo se inditiis senatus / concessisq; s q pri ne
gata eent. Et omnis mentio romanor / q tam
dignitatem ei ap ceteros macedones / tantam

inuidiam ap patrem reconciliauit. utiq; p q le
gati alii romani uenerunt & cogebantur dece
dere tratia / presidiaq; deducere Et alia aut
ex decreto priorum legator / aut ex noua costi
tutione senatus / facere / sed omnia meres qdez
& gemens eo magis q filium frequentiorez
ppe cum illis q secum cernebat / obedienter tn
aduersus ronos faciebat / ne qua mouedi exte
plo belli cam. preuertendos & aios a suspitioe
talium consilior ratus / mediam i tracia exci
tum i odrisas deuceletos & bosos dux. philo
polim urbem fuga desertam opidanor / q in
proxia iuga montiu cum familiis recepant se
se / cepit. Campestresq; barbaros depopulat
agros eorum in deditione accep. Relicto in
a philopolim psidio: q haud multo post ab
odrissis expulsum e / opidu in deropo constitu
it condere poeniae ea regio e prope erigonu
fluuiu q ex illirico p poeniam fluens man
sium conditur amnem / haud pcul scobis ur
be uetere nouam urbem p sedia / ut is filio
maiori hretur honos appellari iussit. Hec du
in macedonia geruntur coss. i prouincias p
fecti. marcellus nuntium pmisit ad. L. por
tium p cos. ut ad nouum gallor opidum le
giones ad mouer&. Aduenienti consuli gal
li sese dediderunt. xii. milia armator erat pre
raq; arma ex agris rapta hebant / eoq; egre pa
tientib; hiis adempta queque alia aut popu
lantes agros rapuerat / aut secum attulerant /
de hiis rebus qui quererentur legatos roma
miserunt. Introducti in senatu a. C. ualerio
pretore exposuerunt se supante in gallia mlti
tudine / i opia coactos agri & egestate / ad qre
dam sedem alpes transgressos / que incultas p
solitudines uider&. ibi sine ullius i iuria con
sedisse. opidum q; edificare cepisse q inditiu
eet / neq; agro nz urbi ulli ui allaturos. M. nu
p claudium ad se nuntiu misisse bellum se cu
hiis ni dederentur gestur. se certam & si non
spetiosam pacem i certamen belli p occupantis

dedisse se prius in fidem q̃ in potestatē. p. r. post
paucos dies iussos urbe & agro decedere se se ta
citos abire quo terrarum poss& in aīo hūisse.
Arma deinde s & postremo omnia q̄ alia fer
rent agerentq; adempta. orare se senatū pplm
que. r. ne in se innoxios seuir& . huic orationi
senatus ita responderi iussit. nec illos recte gessis
se quum ī italiam uenir& opidumq; ī alieno a
gro nullius romani magistratus / q ei prouincie
preeēt pmissu edificare conati sunt. nec senatui
placere deditos spoliari. Itaq; secum hiis legatos
ad consulem missuros / q si redeant uñ uenerint
omnia hiis sua reddi iubeant / qq; protinus eāt
transalpes / dununcietq; gallicas popul multitu
dinem suam domi contineant. alpes prope in
exupabilem finē in medio ēē. nonutiq; hiis me
lius fore q eas primi p uias fecis& . Legati missi.
L. furius. Q. minutius & L. malius accidinus.
Galli redditis omnib; / quae sine cuiq̃ iniuria ha
bebant ytalia excesserunt. legatis romanis trans
alpini populi benigne responderunt. seniores
eorum nimia leuitate. p. r. castigarunt. q eos ho
mines q gentis ī iussu pfecti occupare agrum ī
perij. rō. & in alio solo edificare opidum conati
sunt ī punitos dimisiss& . debuisse grauē teme
ritatis mercedem statui q uō & sua reddiderit
uereri ne tanta indulgentia plures ad talia agen
da impellantur dona excepunt & prosecuti cū
donis legatos sunt. Glaudius consul gallis ex
prouincia exactis ystricum bellum moliri cep
litteris ad senatū missis / ut s in hystriā traducere
legiones licer& . Id senatui placuit. illud agitabāt
ut colonia deduceret / nec satis constabat / utrū
latinam an ciuium romanorū deduci placer&
postremo latinam potius coloniā deducendam
pres censuerum triumuiri creati s. p. scipio nasi
ca. C. flaminius & M. malius accidinus. Eodem
anno Mutina & parma coloniae romanorū ciuiū
deductę bina milia hominū in agrū q proxime
boiorum ante tuscorū fuerat / octona iugera pme
qna accepunt mutinae. deduxerūt triumuiri.

deditos acerbi q̃ in hostes

M. emilius lepidus. T. ebutius carus & L. qntius
crispinus. Saturnia colonia ciuium rōnorū in
agrum caletranum ē deducta. deduxerūt triū
uiri. Q. fabius labeo. C. stellio & T. sempronius
iugera trina in singlos dita. Eodem anno T. terē
tius pcos. haud procul flumīe ybero ī agro ausi
tano proelia secunda cum celtiberis fecit. Et opi
da que ibi comunia erant aliquot expugnauit.
Citerior yspania ī pace fuit eo anno / qr. p. sem
pronius. pcos. diuturno morbo ē implicitus &
nullo lacescente oportune quieuerūt lusitani
nec in liguribus memorabile quidq̃ a. Q. fabio
gestum. Marcellus. cos. ex hystria reuocatus exci
tu dimisso / romam comitiorū cā rediit. Creauit
coss. M. bebium tamphilum & L. emilium pau
lum cum. M. emilio lepido. hic edil curulis fue
rat a quo consule quintus annus erat quom is
ipe lepidus p duas epulsas consul fcus eēt. Prae
tores inde fci. Q. fuluius flaccus. M. ualerius le
uinus. p. emilius iterū. M. egolinus gall. L. cecilius
denter. & C. terentius yster. Supplicatio extreo
anno fuit prodigiorū cā / pro sanguine quem
p biduum pluisse ī area concordiae satis crede
bant. nunciatumq; erat haud pcul siciliam in
sulam que nō ante fuerat nouam editam ī mari
ēē hannibalem hoc anno Antias Valerius defecisse
ē auctor. Legatis ad eam rē ad pruscia missis pt
T. quintiū flaminiū cui in ea re celebre ē nom.
L. scipione asiatico. & p. scipione nasica;

Incip liber nonus. ī hoc continet sortitio puinciarū
uaria pdigia romae & aliis locis. apparatus philippi
ad rebellionem & crudelitas ei ī liberos nobilium.
audax facinus theosene. Machinatio psei ī deme
trium frēz. lustrū ac mos lustrādi in macedoia. c. j.

PRINCIPIO in sequentis anni. coss.
pretores q; sortiti puincias s consulib;
nulla preter ligures quae discernerēt
erat. Iurisditio urbana ogolino gallo
pegrina. M. ualerio euenit yspania.
Q. fuluio flacco citerior. p. emilio ulterior. L. ce

alio dento. Sicilia. C. terentio ystro. sardinia de
lectus hre. coss. iussi. Q. fabius ex lyguribꝫ scripse
rat apuanos ad rebellionem spectare piculūq: ēē
ne īpetum ī agrum pisanum facerē. & ex hyspa
niis citeriorem ī armis ēē & cum cæltiberis bella
ri sciebant. In ulteriore quia diu eger ēēt ptor
luxuriæ octio solutam militarē disciplinam ēē.
ob ea nouos exercitus conscribi placuit. quatuor
legiones in ligures uti singulę quina milia & du
centos pedites tricenos hrent eqtes/ sociorꝫ hiisde
latini nominis. xv. milia peditum addita & oc
tingenti equites. hii duo consulares exercit' ēēnt.
scribere pręterea iussi. vii. milia sociorum ac la
tini nominis/ quadringētos eqtes. & mittere ad
M. marcellum ī galliam/ cui ex consulatu pro
rogatum ī pium erat. ī hyspaniā utramq; q̄ du
cerentur. quatuor milia peditum ciuiū romanorꝫ
& cc. eqtes & sociorꝫ. vii. milia peditum cū trecen
tis equitibꝫ scribi iussa. & Q. fabio labeoni cū ex
citu quem habebat in liguribꝫ prorogatū impiū
ē. Ver pcellosum eo anno fuit. pridie aprilis
a medio ferme die atrox cum uento tempestas
exorta multis sacris prophanisq: locis stragem
fęcit. Signa enea in capitolio deiecit. forē ex ede
lunę/ quae ī auentino ē/ raptā tulit. Et ī posti
nicis ptibꝫ cęreris templi afflixit. Signa alia in
circo maximo cum colōnis qbꝫ supstabant e
uertit. Fastigia aliquot templorꝫ a culminibus
abrupta/ sede discipauit. Itaq: prodigiū uēsa
ea tempestas. pcurariq; aruspices iusserunt. si
mul procuratum ē: q' trepidem nullū reate na
tum. nuntiatum erat & a formis edem apollis
ac lede de cælo tactam. Ob ea pdigia. xx. hostiis
maioribꝫ sacrificatum. & diem unum supplica
tio fuit p eos dies ex litteris terrentii ppretoris
cognitum. p. sempronium in ulteriore hyspania
quum plus annum eger fuissē/ mortuū ēē Eo
maturius ī yspaniam pretores iussi pficisci. le
gationes deinde transmarinæ introducte sunt
prima eumenis & pharnacis regū & rodiorꝫ q̄rē
tium desinopensium clade philippi q: legati acheorꝫ

lacedemonū sb idem tps uenerūt. hiis p' martio
audito quid ad res greciæ macedoniæq: uisendas
missus erat. Rsa data sunt: asiæ regibꝫ & rodijs
Rm̄ ē: legatos ad eas res uisendas senatum mis
surum. de philippo & iram auxerat marti'. nam
& ita fecisse quæ senatui placuissē fatebatur/ ut
facile apparerē non diutius q̄ necesse ēēt facturꝫ
nec obscurum erat rebellaturꝫ omnia q: quę tunc
agerē dicerēq: eo spectare. iā primo omnē fere
multitudinē ciuiū ex maritimis ciuitatibꝫ cum
familiis suis ī emathiā q̄ nunc dicitur quōdam
appellata peonia ē. traduxit. tracibꝫ q: & aliis bar
baris/ urbes tradidit habitandas fidiora h̄ ge
nera hominum fore ratus ī romano bello. Ingen
tem ea res fremitum macedonia tota fec/ relinqn
tes q: suos cum coniugibꝫ ac liberis pauci tacitū
dolorem continebant execratiōesq: ī agminibꝫ
pficiscentiū in regem uincente odio mętū exau
diebantur. is ferox animus ōs hies oīa loca/ tpaq:
suspecta hēbat/ postremo negare ppata cęp satis
tutum quicq̄ s' ēē/ n̄ liberos eorꝫ quos ī terfecissē
comprehensos in custodia hrē & tpre aliū alio
tollerē. eam crudelitatē fęda p se fœdiorē uni'
dom' clades fęc. heroditum principē tesalorꝫ mltis
ante annis occiderat. generos q: ei' p'ea ī terfecit &
uiduitatē relictæ filiæ singlos filios p auos hntes
troxena multis petentibꝫ aspnata ē nuptias Archo
poridi eiusdem longe principi gentis misit. &
ap eum plures enixa ptus puis admodum relic
tis omnibꝫ decęssit troxea ut in suis manibꝫ libe
ri sororis educarent poridi nupsit. & tanq̄ ōs ipa
enixa forē sororisq: ī eadem hebat cura. Curam
p'q̄ regis edictum de comphendendis liberis qui
interfecti ēēnt accęp ludibrio futuros n̄ regis m̄
sꝫ & custodum libidinis rata ad rem atrocem
animum adiecit ausaq: ē dicere sua manu se
potius ōs interfecturam q̄ in potestatē philippi
uenirē/ poris abominatus mentiōēꝫ tam phędi
facinoris achaneo deportaturū eos ad fidos hos
pites dix. comiteq: ipꝫ fugę futurꝫ ēē/ pficiscūt
ab tesolonica eneā ad statum sacrificiū q̄ ænæ

conditori cum magna cerimonia quot annis faciunt
ibi die p solemnes epulas consumpto nauē prepara
tam a poride sopitis omnib; tertia uigilia cōscendunt
tanq̄ redituri in tesalonicam. sed traicere ī euboicā
erat propositum. ceterū in aduersū uentū / neqcq̄
eo tendentes / prope terram lux oppssit. & regii qui
pre erant custodiae portus lembū armatū ad trahē
dam nauem miserunt / cū graui edicto / ni reuerte
rentur / scies qm̄ apropinquabāt. poris quidem
adhortationem remigum nautarūq: intentus erat.
Interdum manus ad cælum tendens opem ut ferr&
orabat. Ferox interim femina ad multo an̄ p cogi
tatum reuoluta facinus uenenum diluit ferruq:
promit & posito in conspectu poculo strictisq: gladiis
mors inquit una uindicta ē. uiae ad mortē hee sunt
qua quemque animus fert. Effugite supbiā regiā
agite iuuenes mei primū q maiores estis capite fer
rum / aut aurite poculum si segnior mors iuuat &
hostes aderant & uictor mortis īstabat. Alio leto
absumpti semianimes enaui pcipitant. ipa deind
uiz comitem mortis complexa in mare se deiecit. na
ue uacua dnij regii potiti sunt. huius atrocitas fa
cinoris nouam uelut flamam regis inuidiae adiec
ut uulgo ipm liberosq: execrarent quae dire breui
ab omnib; diis exauditę ut seuir& ipe in suū san
guinem effecerūt pseus aūt quū in dies caerner& ma
gis fauorem & dignitatē demetrii fris ap multitudie;
macedonum crescere / & gram ap romanos sibi spe
nullam regni sup ee / nisi scelere ratus / ad id unum
omnes cogitatiōes intendit. Cæterz cum sene ad id
qd quod muliebri cogitabat aio / satis p se ualidum
creder& / singulos amicoz pris temptare sermonib;
pplexis institit. Et pmo quida ex hiis aspnantium
talem quicq̄ pbuerunt spetiem / quia pl' ī demetrio spei
ponebant. deinde crescente in dies philippi odio ī ro
manos an pseus indulger& demetri' summa ope adu
saretur prospicientes animo exitum ī cautus adiuuan
dum quod futurz erat rati fouendaq: spem potentio
ris pseo se adiungunt. cætera ī suum quenq; tp' differt.
in psentia plac& omni ope ī rōnos accendi regem ī pel
liq: ad consilia belli ad quę iā sua sponte animū in

clinass&. simul ut demetrius in dies suspectior eet.
ex composito sermones ad spem romanoz trahebant.
ubi quum alii mores & instituta eoz alii res gestas
alii spem urb nundum exornatę / nz publicis nec p
uatis locis alii in singulos pncipum eluderent Iuuenis
incautus & amore nominis rō & certamīe adūsus
fratrem oīa tuendo suspectum se pri / & oportunū
criminib; faciebat. Itaq: exptem eū pr omniuz d'
rebs romanis consilioz hebat totus ī psea uersus
cum eo cogitatiōes ei' rei dies ac noctes agitabat re
dierunt / quos forte miserat ī basternas ad acscen
da auxilia adduxerant q: nobiles in iuuenes &
regii quosdam gnis quorum unus sororē suam
in matrimoniū philippi filio policebat. erexeratq;
consociatio gentis ei' animū regis. Tum pseus q
ista sunt inquit nequaq̄ tantum ī extremis auxi
liis ē presidii / q̄tum piculi fraude domestica. p
ditorem nolo dicere speculatorē / cui' ex quo obses
romę fuit corpus nob reddiderit rō / animū ipi
hnt omnium pene macedonū in eū conūsa ora s.
nec regem se alium hituros ee / q̄q̄ rō dediss&.
hiis per se egra mens senis stimulabat & aio ma
gis q̄ uultu ea crimina accipiebat. forte lustra
di exercitus aduenit tps cui' solemne ē tale de
stra posteriorum ad leuam uię ponitur int' hac
dimissam hostiam copię armatę traducuntur.
pferunt' primo agmini arma ī signia omniuz
ab ultima origine macedonię regum. de in rex
ipe cum liberis sequit'. proxima est regia cohors
custodesq: corporis: postremū agm̄ macedonuz
cætera multitudo claudit. latera regis duo filii
iuuenes cingebant pseus iā. xxx. annū agens.
demetrius quinquennio minor medio iuuēte
robore ille. hic flore fortunati patris matura
soboles si mēs sana eet. mos erat lustrationis sa
cro pacto decurrere exercitum / & diuisas bifariā
duas acies concurre ad simulachrū pugnae. regii
iuuenes duces ei ludicro certamini ~~dati~~ dati.
Cæterz nō ymago fuit pugnae sed tanq̄ de regno
sbsidiis fcā. nec pter ferrum quicq̄ defuit ad

iustam belli spem. pars ea quae sub demetrio erat
longe supior fuit. id egre patiente pseo letari pru
dentes amici eius / eamq: rē dicere ipam pbituram
cam criminandi iuuenis conuiuiū eo die sodali
um q simul decurrerant / uterq; huit. Cū cōuoca
tus ad cenā ab demetrio pseus / negass& / foesto
die inuitatio benigna & iuuenilis utrosq; ī unū
contraxit. cōmemoratio ibi certaminis ludicri
& iocosa dcā in aduersarios ita ut ne ipis qdez
duab; abstineret iactabantur. ad has excipien
das uoces speculator ex conuiuis psei missus cū
in cautior obuersaretur exceptus a iuuenib; for
te triclinio egressus male multat. huius rei igna
rus demetrius qui cōmessatū inqt ad frez im
& iram eius si qua ex certamīe resid& simpli
citate & ilaritate nra lenim. os ire se cōclama
runt pter eos / qui speculatoris ab se pulsati pre
sentem ultionem metuebant. quum eos deme
trius q; traher& ferrum ueste abdiderūt q se
tutari si qua uis fier& poss&. nihil occulti ee ī
testina discordia pōt. utraq; dom speculatoꝝ &
proditoꝝ plena erat. pcurrit index ad pseum
ferro subcinctos nuntias cū demetrio quatuor a
dolescentes uenire & si cā apparebat (nam ab hiis
pulsatum cōuiuam suū audierat) in famande
rei cā ianuam obserari iub&. ex pte supiore edi
um / uersis q: inuiā fenestris / cōmessatores tanq
ad cedem suam uenientes aditu ianuae arc& de
metrius p unum q excluderet paulisp ī conui
uium uociferatū in conuiuiū redit toti rei ignar;

Accusatio psei contra frem ap philippum. ex aiatio
philippi sup accusatione demetrii, ex iusatio demetrii & iter locutio fi
lippi ad filios. c. ij.

POSTERo die pseus q pmum cōueniēdi pris fu
it regiam ingressus pturbato uultu ex cōspectu
pris tacitus procul constitit cui quū pater satim
silue & quenā ea mestitia eet interrogar& eū de
ludicro. tibi inqt uiuere me scio / iā nō occultis
a fratre petimur insidiis. nocte & armatis domū
ad interficiendum me uenit. clausisq: foris pa
rietū / psidio me a furore ei sum tutatus. quū pauo

rem mixtum admiratione patris iniecis&. Atq
si aures prebere potes inquit manifestam rem te
neas / faciam enimuō se philipp dicere auditur
uocariq: ex templo demetriū iussit & seniores ami
cos duos exptos inter fratres certaminū. Inde
frequentes iam ī regia lismacum & onomastū
acersit quos in consilium hr& dum ueniut aīa
solus / filio procul stante / multa secū animo uo
litans & abulauit. p q uenisse eos nuntiatū e /
secessit in ptem interiorem cum duob; amicis
totidem custodib; corporis. filiis ut ternos ī ermes
secum introducer& pmisit ibi quū conscendis
s&: Sedeo inquit miserrimus pr iudex īter duos
filios accusatorē paricidii & reum / aut cōficti
aut admissi criminis labem ap meos inuentu
rus. iā pridem hāc procellam ī minentē timebā
quū uultus inter uos minime fraternos cernerē
quū uoces quasdam exaudirē. s interdū spes ani
mum subibat / deflagrare iras uestras / purgari
suspitiones posse. & hostes armis positis fedus iecis
se. & puatas multorum simultates finitas sbitu
ram uobis aliqn germanitatis memoriā puerit
quodam simplicitatis consuetudisq: inter uos.
meorum deniq; pceptoꝝ quae uereor ne uana sur
dis auribus cecinerim quotiēs ergo audientib; uo
bis detestatus exempla fraternaꝝ discordiaꝝ hor
rendos euentus eorum retuli quibus stirpē suā
domos regna funditus euertiss&. meliora quoq:
ex pte altera posui sociabilem inter binos lacede
moniorꝝ reges salutarem pmulta secula ipis prieq:
eandem ciuitatem p q mos s cuiq: rapiendi tira
nidem exortus sit / euersam iā. hos eumenē atta
lumq; fres aq exiguis reb; / prope ut puder& re
gii nominis / in antiocho & cuilib& regum hui
etatis / nulla re magis q fraterna unam imitātem
regnum equasse. ne romanis quidē exemplis ab
stinui / q aut iussa t audita habebam. Titi & Lu
tii quintioꝝ q bellum mecū gesserūt / publii & L.
scipionum q antiochū deuicerūt pris patruiq:
eoꝝ qꝝ ppetuam uite concordiā mors q: miscuit.
nz nos illoꝝ similes qꝝ scelus latere potuit. nec hoꝝ

bonamēs / bona fortuna ad sanitatem flectere / ui-
uo & spirante me hereditatē meam / cupiditate ip-
ba petitis. cousque me uiuere uultis? donec alteri
ur3 supstites haud ambiguum regem / alter me mor-
te faciam. nec prem potestis pati / nihil cari nihil
sci nois cui uitæ regni unius inextricabil amor suc-
cessit agite quum scelerate aures prnas decernite
crinibus mox ferro decerturi / dicite palam qd ueri
potestis aut reminisci lib& reserate aures quæ p hac
secretis alterius ab altero criminibus claudent. hec
furens ira quum dixiss& lachrime aborte omibus
diu mestum silentium tenuit. tum p seus apienda
nimirum nocte ianua fuit & armati commessato-
res accipiendi. prebendiq: ferro iugulum / qm n
creditur / nisi ppetratum facinus eiusdem potitus
insidiis audio que latro atq: insidiator. Nonne
quicq isti unum demetriū filium te hre me sbdi-
tum & pelice genitum appellat. nam si gradum si
caritatem filii. ap te hrem / no in me querētem de
phensas insidias sed in eum q fecissē seuires. nec
adeo uilis tibi uita nra eet / ut nec de ptito piculo
meo uereris / nec futuro s insidiantibus inpune. itaq
si mori tacitum oport& taceamus pcari tantū deos
ut a me ceptum scel / in me finem heat / nec p meu3
latus tu peccaris. sin autem q circumuētis in solitu-
dine ipa na sbiecit / ut hominū qs nunq uid&
fidem tamen iplorant mihi q: ferrum in me stric-
tum cernenti / uocem mittere liceat. p te prnumq:
nom / qd utri nrm santius sit iam pridem sentis /
ita me audias precor tanq si uoce & coploratione
nocturna exercitus inde queritanti interuenisse
demetrium cum armatis nocte intempesta i uesti-
bulo meo dephendisses q quum uociferar& in re
pnti pauid nunc hoc postero die queror. fre no comes
santiū inuicem iamdiu uiuimus inter nos regna-
re utiq3 uis huic spei tuæ obstat ætas mea / obstat
gentium uis obstat uetustas macedoniæ mos / ob-
stat & pris iuditium. hec transcendere n p meum
sanguinē no potes oia moliris & temptas. ad huc
seu cura seu fortuna resistit paricidio tuo externo
i lustratione & decursu & simulato ludicro pugne

. funestum .

funestum prope prelium fecisti. nec me aliud morte
iudicauit / q q me ac meos uinci passus sum ab ho-
stili prelio / tamq frno iussu protrahere me ad cenā
uoluisti. Credis me pr inter i ermes conuiuas me
cenatum fuisse ad q3 armati comessatū uenerūt. cre-
dis nihil cladis nocte piculum fuisse quem sudib
te inspectante prope occiderunt. quid hoc noctis
quid ut inimicus ad iratū. quid cum ferro subi-
citis iuuenib uenis. conuiuā me t committere au-
sus non sum commessatore te cum armatis recipia
Si apta ianua fuiss& funus parares. hoc tempore pr
quo querentis audis. nihil ego tanq accusator cri-
minose n3 dubia argumentis colligendo ago. q
enim negat uenisse se cum multitudie ad ianua3
meam an ferro succintos secū fuisse / quos noiauero
accersci possunt. quidem omnia auder& q hec au-
si sunt. non tam audebunt negare se dephensos i
tra limen meum cum ferro si ad te deducere rem p
inani haberes fatentes p depnsis hre. execrare nūc
cupiditate regni & furias fraternas discerne / despi-
ce insidiatore & petitum insidiis noxium huic ee
caput qui occisurus frem fuit. hat & iratos prnos
deos q periturus frno scelere erat. fuit pfugium i
pris misericordia & iustitia abeat quo eni alio con-
fugiam cui no solemne lustrale exercitus tui / no de-
cursus militum no domus no puellæ / no nox ad
quiete data naturæ beneficio mortalib; tuta e. si uo
ad frem inuitatus moriendum e / si recepo infra ia-
nuam comessatum frem moriendū est / nec eūdo
nec manendo insidias euito. quo me conferā. ni-
hil pter dos pr & te solum / non romanos heo ad
quos confugiam perisse expetunt / qa tuis i iuriis
doleo / quia ademptas tot urbes tot gentes mo tra-
ciæ maritime oram indignor / nec me neq: te i co-
lumi macedoniā suam futurā spant. s si me scelus
fris te senectus absumpserit / aut nec eade qde ex-
pectata fuerit / regem regnumq; macedoniæ sua fu-
tura sciunt. si quid extra macedoniā t ro reliqss&
mihi quo id relictum credere receptaculū haud in
macedonib; satis presidii ee. uidisti externo die i
petum militū in me / q illis defuit interdiu ouiue

frīs nocte absumpserīt. qd de magna pte pnapiz
loquar quum romanis spem omnib dignitatis
& fortunæ posuerunt / & ī eo quia omnia ap ro
manos pōt. nec hercle istum m̄ tm̄ frī maioris
prope ē ut tibi quoq: ipi & prī preferat. iste enī
est cuius benefitio pēnam t̄ senatus remisit / qui
nunc ab armis romanis te protegit / qui tuā se
nectutem obligatam & obnoxiam adolescentę
suę ēe æquum cēnsā. p isto rō stant / p isto oms
urbes tuo impio liberatę / pro isto macedones q
pacæ romanā gaudebant. m̄ pręter te pr quid
usq̄ aut spei aut presidii ē: quo spectare illas
līas ad se nunc missas. T. quinci crędis qbus &
bene rebus tuis te consuluisse aut q' demetriu
romam miseris. & ortatur ut itez / & cū plibus
legatis macędonum & primo q: tempore remit
tās eum. T. quintius nūc ē auctor omnū. iste
magister eum s abdicato pre / in locum tuū sbsti
tuit. illic ān omnia clamdestina concęta sūt. filia
queruntur aduęstores consiliis cū te plures &
principes macędonum cum isto mittere iub &
qui hic integri & sinceri romam eunt philip
pum regem eum se hīe crędentes / imbuti illic
& infecti rōnis delinimentis redeunt. deme
trius his unus omnia ē eum iā regem pre ui
uo appellant. h̄ sim dignor audiendū est sta
tim nō a bal iis solum sed & a te pr cupidita
tis regni crimen. ego uō sim mędio positus
sum non agnosco quem enim suo loco moueo
ipe in eius locum succędam unus ante me pr
ē: & ut diu sit deos rogo supstes & ita sim si me
rebor ut ipe me ēe uelit / hereditatem regni si pr
trad & accipiam. cupit equidem regnum sęlera
te / qui transcendere festinat ordinem ætatis nē
moris macędonum iuris gentiū / obstat. frī ma
ior ad quem iure uoluntate & regnū pris ptin &
colatur nō pmus regnum paterna cęde potior / pr
senex filio solus orbatus. magis timebat ne irā
catur / q̄ ut filii necem patiatur. rō letabuntur
probabunt / defendent tm̄. hęc spes incerte pr /
ſ nō manes sunt. ita. n. res se hīt. piculū uitę pel

lere me potes puniendo / eos qui ad me interfici
endum ferrū sumpserūt. si facinori eoz succęsse
rit mortem meam idem tu p̄sequi nō poteris =
p' q̄ diędi finem pseus fęcit cōiecti eorum qui
aderant oculi in demetriū sunt / uelut confestiz
responsurus ēet. dein silentium fuit / cū prefluxo
fletu apparer & omnibus loq nō posse. tandem ui
cit dolorem ipa neccītas quum dicere iuberetur:
ita orsus ē. Omniaquæ eoz ante fuerāt aux̄ / pr
p̄occupauit accusator / simulatis lacrimis ī alterius
pnitiem / ueras meas lacrimas suspectas t' fec Quū
ipe ab roma / ex quo rodii p occulta consciius dies
noctes q: insider & ultro m̄ nō insidiatoris mō
sed latronis & paussionis spem induit. piculo
suo te exterr & ut innoxio frī / p eundem te ma
turā & pnitiem. p fugium nusq̄ sibi gentiū ēe ait /
ut ego ne apud te quidem spei reliquum hēam. circumuentum solum ī ope inuidiā greciæ / q̄ obē
potī q̄ prodest / onat. Iam illud qd accusatoriæ q
noctis huius crimen misćuit / cū cętera ī sultatioe
uitæ me / ut & hoc qd iam quale sit scies / suspectū
alio uitę nrę tenore facer & illam uanā crimi
tionem spei uoluntatis consiliozq nocturno hoc
fēo / & composito argumto fulcir & simul & illd
quæsiuit / ut repentina minime p̄parata accusa
tio uideret. quippe ex noctis huī motu & tumlta
repentino exorta. oportuit aut pseum si proditor
ego prīs inieram consilia / nō expectare fabulam
esse noctis huius: sed proditionis me accusatum /
si ulla criminosa uana accusatio erat / inuidiā q:
tuā magis aduersum me magis q̄ crimen meum
iudicatūra hodie q: iā aut pretermitti aut ī aliud
tps differre / ut p̄sequeret utrum ego t' an tu mihi
nouo quidem & singulari odii genere ī sidias
fęcisses. ego tm̄ q̄tum in hac subita pturbatione
potero / sepabo ea quæ tu confudisti & noctis huī
insidias aut tuas aut meas detegam. occidendi
sui consiliū inisse me uideri uult / ut. s. maiore
frē sublato: cuius iure gentium more macędonū
tuo & ut ait iuditio regnū est futuz / ego miror
ī eius quem occidissem succederem loco. qd igit̄

illa uult ꝑ ps altera ōonis / qua romanos ame cul
tos ait / atq; fiducia eorum in ſpem regni me ue
niſſe. nam ſi & in romanis tm mōntu eē crede
bam ut q̃uellent imponere& macedonię regem
& mee tantum ap̄ eos gratiae confidebam / q dq̄
parricidio fuit an ut cruentum diadema frater-
na cędæ gererem. ut illis ipis ap̄ quos aut uera
aut certe ſimulata probitate ptam gratiam habeo
ſi quam forte hēo / execrabil & inuiſus eem. niſi
T. quintū credis / cui' uirtute & conſul mea nc
arguis regi quum & ipe tali pietate uiuat cum
fre in fraterna cede fuiſſe auctorem. idem nō
romanoꝝ gram ſolum ſed macedonum iuuidia
ac deoꝝ pene omniū q̃: conſenſu collegit / per
que omnia in parem in certamine nō futurum
crediderit idem tanq̃ in aliis oīb reb; īferior
eem / ad ſceleris ultimam ſpem confugisse mei
ſimulas. vix hanc formulam cognitionis ee ut
timuerit / ne alter uideret regno indignior is
conſiliū oppmendi frīs uideret cepisse exeq̃m
tn quocunq; in conſcti ordinem crimi-
plib modis ſepe titum crimmatus e / & oms in
ſidiarum uias in unum diem contuli. uolui
interdiu quum p̄ luſtrationem quū currimus
eqdem ſi diis place& iuſto orationū die occidere
uolui quum ad cenam inuitatu ueneno. ſ. tollere
uolui eum commeſſatū gladiis cinctu me ſecuti ſ.
ferro interficere. tempora quidem qualia ſint / ad
parricidium electa uides uſus conuiuii cōmeſſa
tionis quid dies qual / quo luſtratus exercitus q̊
inter diuiſam uictimā / prelatiſ omniū / q unq̃
fuere macedonię regum armis / regis duo / ſoluto
more natę gentis / latera paterna / preuectꝰ ſumus
& ſcantum eſt macedonum agmen hoc ego & q
antea admiſiſſem piaculo dignum luſtratum &
expiatum ſacratū / tum maxime i hoſtium itine
ri nro circumdatam intuer parricidium uenena
gladios i cōmeſſatione pparatus uolutabam in
animo / ut quibus aliis deum ſacris contaminatū
oi ſcelere gentem expiare. ſed cecaſ criminandi
cupiditate animus. dum oīa ſuſpecta efficere uult

aliud alio confundit. nā ſi ueneno te iterim tolle
re uolui / quid minuſ aptum fuit q̃ pertinaci cer
tamine concurſu iratum te efficere ut merito ſic
feciſti mutatus ad cenam abnueres: quū autem
iratus negaſſes / utrū / ut paccare te. danda opa fu
it / ut aliam quererē occaſionē / qm ſemel uenenū
parauera m abillo cōſilio uelud tam ſiliendū ad ali
ud fuit ut ferro te quidem eo & p ſpem ꝫmiſſio
nis occiderem. quo deum nō ſine metu mortis cre
debam cenam cuitaſſe meam nō ab eodem metu
comeſſatione quoq; euitatum exiſtimabam. nō eſt
res qua erubeſcam pr / ſi die feſto inter equales lar
giore uino ſimulus. tu q̊: uelim me queras / qualc
tita quo uſu apud me celebratū conuiuium ſit.
ille & puo forſitan odio puerile q̊ iuuenili ar
morum certamine / ps noſtra nō inferior fuerat
mia hec & metuſ crapulam facile excuſſerūt. q̊
ſi nō interueniſſe& inſidiatores nos ſopiti iacere
ſi domum tuam expugnatur / capta domo dum
interfecturus eram non tempaſſe uino i unū die /
nō militeſ abſtinuiſſem meos. & ne ego ut ſolus
nimia ſimplicitate tuear q̃q: ipe minime malis ac
ſuſpicas fr nihil aliud ſcio inquit nec arguo / nq
ferro commeſſatum uenerunt qo num id ipm ſcias
neceſſe erat / aut ſpeculatoꝝ tuorum plena domus
fuiſſe mea / aut illos ita apte ſumpſiſſe ferrum
ut uider& & ne quide ipſe aut prius inquiſiſſe
aut criminoſe argumentari uideret. te querere ex
his q̃s nominas& iubebat / an ferrum biuſſ& ut
tanq̃ i re dubia quum id queſiſſ& q̃ ipi fatentur
puctis brentur. quin tu illud queri iubes / nū
tui occidendi ci ferrum ſumpſerint. num me
auctore & ſcente. hoc enim uideri uis / nō illud
qd fatentur / & palam e & ci ſe defendendi ſup
ſiſſe dicant. recte an pperam fecerint / ipi ſua ra
tionem reddent. meam cam q̃ nihil eo fco con
tingit ne miſcueris. aut explica utꝝ apte aut
clam te agreſſuri fuerimus. Si apte quur nō os
ferrum habuimuſ? quur nemo preter eos qui
tuū ſpeculatore pulſauerim. ſi clam qs ordo co
ſilii fuit conuiuio ſoluto & ꝫmiſator ego diſcu

sissem. quatuor substitissē ut sopitum te agrede
rent. quomodo fefellissē & alieni & mei & ma
xime suspecti quia pauloan̄ in rixa fuerant.
quō aut trucidato te ipi euasuri fuerint quatuor
gladiis domus tua capi & expugnari potuit qn
tu amissa ista nocturna fabula ad id q doles
q inuidiā urit reuerteris. cuiusq̄ regni tui men
tio fuit demetri. quur dignior pris fortunæ
successor quibusdam uideris q̄ ego. quur spem
meam que si tu nō esses certa erat dubiā & so
licitam facit h sentit p seus & si nō dic hec i
stum inimicum hec adcusatore faciunt. hec
domum hec regnum tuū criminib; & suspi
tionib; replent. ego aūt pater quemadmodū
nec nunc sperare regnū nec ambigere unq̄
de eo forsitan debeam quia minor sū q2 tū
me maiori cedere uis sic illud nec debui face
re nec debeo ut indignus te pre indignus oīb
uidear. Id enim uitiis meis non cedendi cui
fas q ē modestia consequar. romanos obicis
mihi & ea que gloriæ esse debē in crim̄ uer
tis ego nec obses romanus ut tradere nec ut
legatus mitterer a te petii. missus ire nec recu
saui utroq: tempore ita me gessi ne t pudori
ne regno tuo ne genti macedonū essem. itaq;
m̄ cum romanis pr cā amicitiæ tu fuisti quo
ad te cum illis pax manebit mecū q: gra erit.
si bellum ēe cep qui obses q legatus pro pre n
inutilis fui idem hostis ill acerrim ero. nec
hodie ut psit mihi romanoꝝ gra postulo neq ob
sit ne ad bellum reseruetur pacis pignus fui.
ad pacē retinenda legatus missus sum. neutra
res m̄ nec gloriæ nec crimini sit. ego siquid
scelerate in frem admisi nullam deprecor penā.
si mocēs sum ne inuidia conflagrem cū crimīe
nō possim deprecor. nō hodie primū me fr ac
cusat s hodie pmum apte nullo meo ī se merito
si m̄ pr succenserē te maiore frem pminori de
pcari oportebat te adolescentiæ te errori ueniā
impetrare. eo ubi psidium ēe oportebat. ibi exi
tium ē e conuiuio & conmessatioē ppe seisonus

raptus ad cām paricidii dicendam sine aduoca
tis sine patronis ipe p me dicere cogor si p alio di
cendum eēt temp ad componēdum & immu
tandum orōnem sumpsissem quū quid aliud
q̄ ingentis fama periclitarer ignarus qd acsitus
essem te iratum & iubentem dicere causam
frem accusantem audiuit. ille diu an̄ prepata
& meditata orōne est usus. ego id tm̄ tempois
q accusatus sum ad cognoscendum quid agere
tur hui. utꝝ illo momento accusatore audire
aut defensionem meditarer attonitus repētio
atq; in opinato malo uix quid obiceretur: in
telligere potui. ne dum satis sciam quō me tue
ar. quid m̄ spei eēt nisi prem iudicem hrem
ap quem & si a fre caritate uincor mia certe
reus uinci nō debeo. ego enim ut me t q ser
ues precor ille me ut insecuritatē suā occidas po
stulat. quid enim quum regnū ei tradideris
fcūrum credis ī me ēe q iam nūc sanguinez
eo s indulgeri equum censē. dicenti hec la
crime simul spiritum & uocem incluserunt.
philippus submotis hiis paulisp collocutus cū
amicis pronuntiauit non uerb s nec unius
ore disceptatione cām eoꝝ diiudicatuꝝ sed
inquirendo inutrisq; uitam mores & dca fraq;
in magnis puisq; reb; obseruando ut omnib;
appar& noctis proxime crim̄ facile reuictū su
spectam nimiū cum romanis demetrii gram ēe.
hec uiuo philippo uelut semina iacta s. macedo
nici belli quod maxime cū pseo gerendū erat.

Gesta romanoꝝ gesta in liguribus gesta ī yspanis.
gesta in africa. prodigia romæ pestilentia. gesta
romanoꝝ cum legatis regū asiae pfectio philip
pi in monte hemum. mors demetrii fraude psei
fris. c. iij.

CONSVLES ambo in ligures quae tū una cōsula
ris erat prouincia proficiscuntur. & q pspere ibi
res gesserunt suplicatio ī unum diem decreta ē.
liguꝝ duo milia fore ad extremū finem puīciæ gal
liæ ubi castra marcellus hebat uenerūt uti recipe
rent orantes. marcellus opiri eode loco liguribus

uissis senatum p lr̄as consuluit. senatus rescribere M.
ogulinum p̄torem marcello iussit. uerius fuisse. coss.
quoꝝ prouincia eēt q̄ se tum q̄: nō placer&. s̄ per
deditionem ligures recipi & receptis arma adimi
atq: eos ad consulem mitti senatum equum censere
p̄tores eodem tempore. p. manilius ī ulteriore yspa
niam quam & priore pretura prouinciā obtinue
rat. Q. fuluius flaccus in citeriore puenit. excitūq;
a terentio accep̄. nam ulterior morte tm̄ sempro
nii proconsulis sine impio fuerat. ful. flac. opi
dum hyspanum uehicā nomine oppugnāte; celti
beri adorti sunt. dura ibi prelia aliquot fcā. mlti
rō milites & uulnerati & interfecti sunt. uicit p
seuerantia fuluius: q̄ nulla ui abstrahi ab obsidi
one potuit. celtiberi fessi preliis uariis absterserūt
urbs amoto auxilio eoꝝ intra paucos dies cap
ta & direpta ē. predam militib; p̄tor concessit.
fuluius hoc opido capto. p. mallius excitu tantū
ī ununum coacto q̄ dissipatus fuerat nulla alia
memorabili gesta exercitus in hyberna deduxe
runt. Hec ea estate ī yspania gesta sunt. terēti'
q̄ ex ea prouintia decesserat urbem ouans ītra
uit translatum argenti pondo. ix. ccc. xx. auri.
Lxx. pondo & due coronæ auree. Lxvii. Eode
anno inter ppl'm carthaginēsem & regem masinis
sam in re presenti disceptatores rō de agro fuerūt.
cepat enim ab carthaginensib; p̄r masinisse gal
lia gallam. siphas m̄ expulerat. postea ingram
generi asdrubalis carthaginensib; dono dederat
Cartaginenses eo anno expulerat masinissa ha
ud minore certamine aīoꝝ q̄ cū ferro & acie
dimicarunt. res acta ap̄ romanos cartaginēses
q̄ more maiorum fuiss&. dem̄ ab siphace ad se
puenis& repetebant. Masinissa paterni regni agꝝ
se recepisse & hr̄e gentium iure agebat & cā &
p'one supiorē esse. nihil aliud se in ea discepta
tione metuere q̄ ne pudor romanoꝝ dū uerent
ne qd socio atq: amico regi aduersus cōes atque
illius hostes induisse uideant damno sit legati
p'onis nō mutare integram cām ad senatū reie
cerunt ī liguribus nihil postea gestum recesserunt

primum in deuios saltus dem̄ dimisso exercitu pas
sim in uicos castellaq: sua dilapsi sunt. consules q̄:
dimittere exercitum noluerunt: ut de ea re p̄res ꝯ
sulerent. alteꝝ ex hiis dimisso exercitu ad magrāt'
ī annum creandos uenire romā iusserūt: alteꝝ
cum legionib; suis pisis yemare. fama erat gallos
transalpinos Iuuentutē armare. nz inq̄ regionez
ytaliæ effusura se multitudo eēt sciebatur. ita īter
se consules comparūt ut. C. bebius ad comitia ir&
q̄. M. bebius frater ei' consulatū petebat. Comi
tia consulib; rogandis. fuere creati. p. cornelius
Lentul'. M. bebius tamphil'. pretores m̄ fcī duo.
Q. fabi'. max̄. & butro. T. claudius nero. Q. peti
lius spurin'. M. pinarius. L. duroneus. hiis inui
to magistratu prouincie ita sorte euenerūt. Lygures
consulib; p̄torib;. T. petilio urbana. Q. fabio bu
teoni gallia. T. claudio neroni sicilia. M. pinario
sardinia. L. duronio apulia & histri adiecti q̄ ta
rentini brundusini nuntiabant maritimos a
gros infestos transmarinaꝝ nauiū latrocinijs eē.
Eadem masilienses de liguꝝ nauib; q̄rebantur. ex
citus inde decreti quatuor legiones consulibus
quinamilia ducenos romanos pedites trecenos
hr̄ent equites & xv. milia socium ac latini nōis
octingentos equites. In hyspaniis p rogatū ueterib;
p̄torib; impium ē cum exercitib; quos hr̄ent. &
in suplementum decreta triamilia ciuiū rōnoꝝ.
cc. equites & socium latini nōis. vi. milia pedi
tum. ccc. equites nec rei naual' cura obmissa duū
uiros in eā rem consules creare iussi p quos naues
xx. deducte. naualib; sociis ciuium romanoꝝ qui
seruiss& seruitutē complerent. interduū uiros
ita diuisa tuenda denis nauib; maritima ora ut
promontorium hiis mineruæ uelut cardo ī me
dio eēt. alter in dextram ptem usq; ad masiliam
leuam alter usq: ad barum tueretur p̄digia romæ
multa feda eo anno uisa & nuntiata peregre. In
area uulcani & concordiæ sanguinē pluuit. Et
pontifices hastas motas nuntiauere. Et lauinij
simulacrum iunonis sospite lacrimasse. pestilen
tia in agris foris q̄: & conciliabul' in urbe tanta

erat / ut libitina tunc uix sufficer&. hijs pdigiis
dadisq: ansii pres decreuerunt / ut & consules
quibus diis uideretur hostiis maiorib; sacrifica
rent / &. x. uiri libros adirent. Eoꝝ decreto sup
plicatio circa omnia puluinaria romę ī diem
unum indicta ē. hiisdem auctoribꝫ sęnatus
cænsuit: & coss. edixerunt / ut ptotam italiā
triduum supplicatio & ferię eēnt. pestilentiæ
tuta uis erat: ut quum pp defectionē corsorū
bellumq: ab ylensibꝫ concitatum ī sardinia
octomilia peditū ex sociis latini nominis
ire placuiss& & mille equites. M. pinarius
ptor secum ī sardinia traicer&: tm̄ hominū
demortuum eē tantum ubiqꝫ egroꝝ coss. nū
tiarunt: ut is numerus effici militum non
potuerit: qd deerat militum summæ a. C.
bebio. pcos. q pisis ybernabat iuss ptor atq:
inde in sardiniam traicere. L. duronio p
tori cui prouincia apuliæ uenerat adiecta
de bacanalibꝫ qō / cuius residua quedā ue
lut semina ex porib; mal anno pore āno
apparuerant sed magis incoactę ap. T. pu
pium ptorem qōnes erant / q tū ad exitum
ulle pductę. id pscrutare nouum ptorem ne
serperent. Iteꝝ latius pres iusserunt & leges
de ambitu. Legatos consules ex auctoritate se
natus introduxerunt regum pmos eumenis
& ariaratis capadocis & pharnacis pontici. nꝫ
ultra quicq̄ Rm ē q̄ misuros q de ꝯtrouersijs
eorum cognoscerent statuerentq:. Lacedemoni
orꝝ dem̄ exulum & acheorum legati introduc
ti sunt spes data exulibꝫ ē / scripturꝝ sęnatum
acheis ut restitueretur. achei deinde ut recęp
ti compositisq: in reb; cum assensu patrum ex
posuerunt. a philippo rege macędonum duo
legati uenerunt foloctes & apelles nulla
sup re q̄ petenda ab senatu eēt / speculatum
magis inquesitūq: missi de hiis quoꝝ pseus
demetrium insimulass& ꝑmonū cū romanis /
maxime cum. T. quintio aduersus frem de
regno habiturum. Hos tanq̄ medios / nꝫ ī alti

fauorem inclinatos miserat rex. erant autem &
hii psei fraudis in frem ministri & pticipes. de
metrius om̄. pręterq̄ fraterno scęlere q nuper
erupat ignarus primo / nec magnā nec ullam
spem hēbat prem sibi placari posse minus de
inde indies patris animo fidebat quum obsi
deri aures a fratre cęrner&. ita circumspiciēs dic
ta factaq: sua ne huius suspitionis eger maxie
ab omni mentione & cogitatione romanoꝝ ab
stinebat / ut nec scribi tibi uell& q hoc pcipue
criminum genere exaspari animum sentiebat
philippꝰ simul ne otio miles deterior fier& / sil
auertendę suspitionis cā quicq̄ a se agitari d
romano bello / scobes peoniæ exercitu indicto ī
macędoniam ducere pgit / cupido eum cepat ī
uertice hemi mōtis ascendendi quia uulgatę
opinioni crediderat pontificum simul & adria
ticum mare & ystrum amnē & alpes conspici
posse. sbiecta oculis ea hēbat pui sibi momti fu
tura ad cogitationē rō belli pcontatus regionis
pitos de ascensu hemi / quum satis inter om̄s
constar& / exercitui uiam nō esse. paucis expe
ditis p dificillimū aditum / ut sermone fami
liari minorem filium pmulcęr& quē statuerat
nō ducere secum pmum q̄rit ab eo / quū tanta
difficultas itineris proponat. vtrꝫ pseuerādum
sit ī incępto an abstinendū / si pgat tam̄ ire nō
posse obliuisci se in talib; reb; antigoni q sęua tē
pestate iactatus in eadem naue secum suos om̄s
hūiss& pcępisse liberis dicitur / ut ipi meminis
sent & ita in posteris ne quis cū tota gente simul
ī rebus dubiis piclitari auder&. memorē ergo
se pcepti eiꝰ / duos simul filios nō cōmissuꝝ in
aleam eiꝰ q pponeretur casus & quē maiorē fi
lium secum ducer& minorem ad sbsidia spei /
& custodiam regni remissuꝝ in macędoniā esse
no fallebat demetrium ablegari se / ne adeēt cō
silio. Quum ī conspectu locoꝝ consultar& q pro
xime itinera ad mare adriaticū atqꝫ italiam du
cer& / queqꝫ rō belli futura eēt. ꝑ nō solum parē
dum pri tutum sed & assentiendū erat / ne ī

pcederet

uitum ſuſpitionē faceꝝ. ut tñ iter tutum ī mace-
doniam eet / didas exp̃etoꝛib; unus / q̃ pœnig̃ pre-
erat iuſſus ē p̃ ſeq̃ eum / cum modico p̃ſidio. huc
q̃: perſeus ſciuit pleroſque p̃is amicoꝝ / exq̃ haud
dubiū esse cœpit ad quem regis aio ita ī
clinata hereditas regni ptineꝝ. inter coniuratos
in frēs pnitiē huit. in p̃ſentia dat ea mandata /
ut p omne obſequium inſinuareꝝ / ſe ī quē maxi-
me familiarem usum / elicere omnia archana ſpe-
culariq: abditos eī ſenſus poſſeꝝ. ita digreditur de
metriis / cum infeſtioꝛib; q̃ ſi ſolus ireꝝ. p̃ſidiis
philipp' medicam prius deinde ſolitudines int
iacentes medice atq: hemo tranſgreſſus ſeptis
demum castris ad radicem montis puenit. ibi
unum moratus die ad deligendos quos ducereꝝ
ſecum. tertio die ē ingress'. modicus primo labor
inuijs collibus fuit. quātum altitudine egredie-
bantur magis magisq: ſilueſtria & pleraq: iuia
loca excipiebant. puenere dem in tam opacum
iter / ut prediſtitate arboꝝ ī mixtoruq; alioꝝ
ramoꝝ / proſpici cælum uix poſſeꝝ. ut uero iugis
appropinquabant / q̃ rarum ī aliis locis eet adeo
omnia contecta nebula ut haud ſcius q̃ noctur
no itinere impediretur. tertio demum die adu
ticem puentum. nihil uulgate opinioni in detra
xerunt. credo magis ne uanitas itineris ludibrio
eet / q̃ q̃ diuersa inter ſe maria montesq: & amnes
exuno loco conſpici potuerūt. uexati omes / & an
illos rex quo grauior etate erat difficultate uie e
duabus aris ibi uoui & ſoli ſacratus quū imolaſſeꝝ
quatriduo aſcendereꝝ / biduo ē digreſſus. frigora
nocturna maxime metuens quę caniculę ortu ſi
milia brumalibus erant. multis p eos dies diſi
cultatib; conflictatus nihilo letiora in castris in
uenit / ubi ſumma penuria erat / ut ī regione q̃
ab oī pte ſolitudines clauderent. itaq: unū tan
tum moratus die / quietis eorum cā / quos habebat
ſecum itinere in ſimili fuge indenti letos trāſcur
rit. ſocii erant ſed pp inopiam haud ſcius q̃ hoſti
um fines macedones pplati ſunt. rapiendo em
paſſim uilla primū / deinde quoſda & uicos uaſta

runt nō ſine magno pudore regis quū ſocioꝝ uo-
ces nequicq̃ dos ſociales nomenq: ſuum iploratē
audiret & frumento in ſublato ī mediam regreſſus
urbem quam petram appellant oppugnare est ad
ortus. ipe iacampestri aditu castra poſuit. p ſeum
filium cum modica manu circumiſit / ut abſu
pioꝛib; locis urbem agrederet. opidani quum
terror undiq; inſtareꝝ obſidib; datis / i p̃ſen
tia dediderunt ſese. inde p q̃ exercitus receſſit /
obliti obſidum relicta urbe in loco munito &
montes refugerunt. philipp' oī q̃ne laboris ſi
ne ullo effectu fatigatis militib; & fraude dide
ptoris auctis in filium ſuſpitionib; i macedoniā
redit. miſſus hic comes ut antedam est / quum
ſimplicitatem iuuenis incauti / & ſuis haud in
merito ſuccenſentiſ / abſentando indignandoq:
& ipe uicem eius capturaꝝ / i omnia ultro ſuam
offerens opam / fide data archana ei elicuit. fu
gam ad romanos demetri' meditabatur' augu-
rio aduꝛtor deum beneficio oblatus uidebatur.
peonie ptor p cuius prouincia ſpem cepat elabi
tuto posse. hec consilium extemplo & fratri pro-
ditur. & auctore eo indicatur pri. Litere p̃mū
ad obſidentem petram allate ſunt. inde horo
dorus princeps (hic amicorum demetrii erat)
i custodiam ē conjectus. & demetrius diſſimu
lat' / asseruari uſſus. hec sup cetera triſtem ad
uentum in macedonas regi fecerunt. mouebat
eum & pria crimina expectandos tñ quos
ad exploranda omnia romam miſerat cēnſe-
bat. his anxius animi / quum aliq̃t menſes e
gisſeꝝ tandem legati / iam an p̃meditatis in
macedoniam quae ab roma renuntiarent / ue
nerunt. q sup cetera scelera falſas & īras signo
adulterino. T. quintii signatas reddiderūt.
regi deprecatio erat in litteris / siquid adole
scens cupiditate regni plapſus secum egisseꝝ
nihil eum aduersus suoꝝ queq; frūm. nec
eū sese / q ullius impii consilij auctor futurus
uideri possit. hec litterae fidem p̃fci crimini-
fecerunt /. itaq: orodonsus extemplo diu exau-

tiatus, sine iuditio rei ullius ī tormētis morit̄.
demetrium iterū ad patrē accusauit, fuga p
poenā p̄pretata. arguebant. & corrupti q̄dā
ut comites itineris essent. maxīe falsæ lr̄e.
T. quintij urgebant. nihil pronuntiatū in pa
lam grauius de eo ē, ut dolo potī interfice
retur, nec id cura ipius sed ne pena eī con
silia aduersus romanos nudar&. ab thesa
lonice metriadem ipi quum iter eēt, astreū
poenie demetriū mittit, cum eodem comite
dida. p seum ad philopolim ad obsides tra
cum accipiendos digredienti ab se dide mā
data dedisse dicit̄ de filio occidendo Sacri
ficium ab dida seu institutū seu simulatū
ē. Ad quod cælebrandū inuitatus demetri
ab astreo eradeam uenit. In ea cena dicitur
datum uenenum. poculo epoto extemplo
sensit & mox cohortis doloribus relicto con
uiuio, quum ī cubiculū recepiss& sese crud
litatem patris conquerēs paricidiū fratris ac di
de scelus incusans torquebat̄. Intromissis dem
tysis quidā bereus. & bereus Alex̄ iniectis tape
tibus in caput faucesq: spm interduserūt. Ita
ī noxius adolescens quum ī eo ne simplici q̄dā
genere mortis contenti inimici fuiss& interficit̄.

Gesta emilii consulis in liguribus. gesta ro. pugna
consul cum lyguribus & uictoria ro. inuentio
sepulture nume pompilii cum q̄busdā libris.
combustio dcōr librorum auctoritate senatus. c. iiij.

DVM hec in macedonia geruntur. L. emili progato
consulatus impio principio ueris ī lygures in gau
nos introduxit. ubi primū in hostium finibus
castra ponunt. legati ad eum p speciem pacis pete
de speculatū uenerunt neganti paulo nisi cū de
ditis pacisci se pacem nō tam id recusabāt q̄ aiebāt
tpr opus ēē, ut gn̄i agresti hominū sup adderet̄
ad h. x. dierum indutie quū darent̄, petierūt
deinde ne transmontes proximos castris, pabu
latum lignatumq; milites, culta ea loca suorū
finium esse. Id ubi impetrauere post ipos mon
tes unde auerterant hostem exercitu omni co-

hacto repente multitudīe ingenti castra romanor
oppugnare simul omnibus portis agressi sunt. sūma
ui totum diem oppugnauerunt. ita ut neq: ef
ferendi quidem signa romanis spatiū neq; ad
explicandam aciem locus eēt. confercti ī portis
obstando magis q̄ pugnando castra tutabantur.
sub occasum solis quum recessiss& hostes duos
equites ad. M. bebium. cos. cū lr̄is pisas mittit
ut obsesso p indutias s̄ q̄ p̄mum uenir& sbsi
dio. bebius exercitum. M. pinario eunti ī sar
diniā tradiderat. Caeterū senatū lr̄is certiorem
fecit obsideri a liguribus. L. emilium. M. claudio
marcello cuius pxima in prouincia erat scripsit
ut si uideret̄ eī exercitū de gallia traducer& in
ligures. & L. emilium liberar& obsidione. hec
sera futura auxilia erant. Lygures ad castra poste
ro die redeunt. Emilius quum & uenturos scis&
& educere ī aciem potuiss& intra uallū suos te
nuit ut extraher& rem ī id ipm temp̄ q̄ bebi
cū exercitu uenire a pisis possit. Rome magnā
trepidationem lr̄e bebii fecerunt, eo maiorem
q̄ paucos post dies marcellus tradito exercitu
fabio romam quum uenis& spem ademit eū
qui ī gallia eēt exercitum ī ligures posse tradu
ci q̄ bellum cum ystris eēt p hibentibus coloniam
aquileiam deduci. eo profectum fabium nec m̄
regredi bello incohato posse. una & ea ipa tardior
q̄ temp̄ postulabat sbsidii spes erat, si consules
id ut facerent pro se quisque patrum uociferari.
consules nisi confecto delectu negare ituros se
nec suam segnitiam sed uim morbi in cām ēē,
quo serius proficer&. nō tamen potuerunt sbsti
nere consensum senatus q̄n exirent & militibus
quos conscriptos hērent diem edicerent, q̄ pisas
conuenirēt. p̄missum, qua irent protinus subi
tanos milites scriberent, ducerentq: secum, & p̄
toribus. Q. petilio fabio impatū ē, ut petili duas
legiones ciuium tumultuarias scriber&. & oms
minores. L. annis sacramento rogar& fabio ut
sotiis latinis. xv. milia peditum octocentū eqtes
impar&. duumuiri nauales creati. T. macenius

&. C. Lucretius. Nauesq: hiis ordinatę sunt / cuiq:
ad gallicum sinum prouincia erat imparatū est ut
classem primoq: tempore ducer& ī ligurum orā
si quo usui ēē. L. emilio atq: exercitui eius poss&
Emilius postq̄ usq̄ nihil auxilii ostendebatur īter
cęptos credens equites nō ultra deferendum rat'
quin p se fortunam temptar& priusq̄ hostes ueni
rent / ut qui segnius socordiusq: oppugnabant ad
quatuor portas exercitum instruxit. ut signo dato
simul ex omnib; ptibus eruptionem facer& qua
tuor extraordinariis cohortis duas adiunxit. p̄ppo si
to. M. ualerio legato erumpere extraordinariis apor
ta iussit ad dextram principalem astatos legionis
primæ instruxit / principes ex eadem legione in
sb̄sidiis posuit. M. seruilius & L. sulpitius tribu
ni militum. hiis p̄ppositis. tertio legio aduersus si
nistram principalem portam instructa ē. id tantū
mutatum. p̄ncipes primi hastati sb̄sidiis locati.
sex. Iulius caesar & L. ualerius cocta tribuni mili
tum huic legioni p̄ppositi sunt. Q. fuluius flacc'
legatus / cum dextra ala ad quęstoriam portā po
situs. duę cohortes & triarii duarum legionum ī
præsidio castrorum manere iussi ōs portas cōtiona
bundas ipe imp̄ator circuijt. & irritamētis ut po
terat iras militum acuebat nunc fraudem hosti
um incusans q pace petita indutiis datis / p ipm
indutiaꝝ tp̄s contra ius gentium ad castra opugnā
da uenissent nunc quantus pudor ēēt edocens
ab liguribꝫ latronibꝫ uerius q̄ hostibꝫ iustis. roma
num exercitū obsideri. quo ore quisq̄ uestrum
si hinc alieno pręsidio nō ūra uirtute euaseritis
occurrer& nō dico eis militibꝫ q hannibalem / q
philippum / qui antiochum maxime ętatis ūrę re
ges ducesq: uicerūt / sed hijs qm̄ hos ipos lygures
aliquotiēs pecorum mō fugientes p saltus inui
os / consęctati occiderunt. quid yspani. quid galli
quid macedones peni ue nō audeant / lygustinus
hostis / uallum romanū subit. obsid& ultro. & op
pugnat / quem scruptantē antea indeuios saltus ab
dictum & latitantē uix inueniebamus. Ad hoc
consentiēs reddebatur clamor. nullam militum

culpam ēē quibꝫ nemo ad erumpendum signū de
diss&. daret signum intellecturum / eosdem q
antea fuerint. & rōnos & Lygures ēē bina cis mō
tis castra lygurum erant. ex hiis p̄mis diebꝫ sole
orto pariter omnes compositi & instructi pro
cedebant. tum nisi ex satiati cibo uinoq: ar
ma non capiebant / dispsi ī ordinati exiebāt /
ut quibus p se cęrtum ēēt hostes extra uallum
signa non elaturos. Aduęrsus ita incōpositos
eos uenientes clamore pariter omniū q in castris
erant calonumq: & lysarum sublato / simul
omnibꝫ portis romani eruperūt. lyguribꝫ adeo
improuisa res fuit / ut p̄inde ac si in ī sidiis
circumuenti forent trępidarent. exiguum
temporis aliqua forma pugnę fuit. fuga deīn
fusa effugientium passim cędes erat. eq̄tibus
dato signo ut conscęnderet equos / neq: effuge
re quemq̄ sinerent. in castris omnes trepida fu
ga compulsi sunt. deinde ip̄is exuti castris.
supra. xv. milia ligurum eo die occisa. capta
duomilia & quingenti. triduo post lygurū
gaunorum ora obsidibꝫ datis inditionē ue
nit. gubernatores nautęq̄ conquisiti / q p̄dato
res fuiss& nauibus. atq: omnes coniecti ī cu
stodiam sunt. a. C. macęnio diuūuiꝝ naues
eius generis in ligustina ora. xxii. captę sunt.
hęc q nuntiarunt lr̄as q: ad sęnatum ferr& L.
emilius cocta. C. sulpitius galba romā missi
simulq: peterēt / ut. L. emilio confecta p̄uincia
decedere & deducere secum milites licer& atq̄
dimittere utrunq̄ p̄missum ab sęnatu / & sup
licatio ad omnia puluinaria p triduū decręta
iussiq̄ prętores petili' urbanas dimittere legio
nes / fabius sociusq: nōi latino remittere delec
tum. & prout p̄ator urban' consulibꝫ scribere se
natum ęquū caensere / subitarios milites tu
multus causa conscriptos p̊ q̊ tp̄re dimitti.
Conia tyrannis eo anno deducta est ī agrū etrus
cum de tarquinēsibꝫ quondam captum q̄na
iugera data. triumuiri deduxerunt. C. cal
furnius piso. p. claudius pulcer. C. terentius

ystro . siccitate & inopia frugum insignis annꝰ .
sex menses nusq̃ pluisse memoria pditũ . Eode
anno in agro . L . petilii scribę sbianiculo dum
cultores altius moliunt terram duę lapidęę ar
dę octonos ferme pedes longe . quaternos late
inuente sunt : opaũ plumbo deiunctis . lris la
tinis gręcisq; inscriptaq: archa scripta erat . In al
tera rnumam pompilium romanoꝝ regem se
pultum ee . In altera libros nume pompilii esse
E as archas quum examicorum sententia domi
nus apuisset que titulum sepulti regis hẽbit i
anis tnanis inuenta sine uestigio ullo ullo cor
poris humani aut ullius rei : ptabem tot an
noꝝ omnib; absumptis . In altera duo fasces
cedro inuoluti septenos hũere libros nõ inte
gros modo sed recentissimã speciem . vii . s . libri
latini de iure pontifico erant . vii . greci de di
sciplina sapientiæ / quae illius ætatis ee potuit .
A diat antias valerius pithagoricos fuisse mul
gatę opinionis qua creditur pithagore audito
rem fuisse numam mendatio pbabili accomo
dat fidem . primo abamicis q̃ in re pnti fuerꝰ
libri lecti / mox pluribꝰ legentibꝰ quũ vulga
rentur . Q . petilius pretor urb / studiose legen
di eos libro a . L . petilio sumpsit & erat fami
liaris usus / q; scribam eũ / questor . Q . petilius
i decuriam legerat . lectis rerum summis quũ
animaduertiss& / pleraque dissoluendaꝝ reli
gionum . L . petilio dix sese libros eos ignem
conjecturum ee / prius q̃ id facer& / si ei pmitte
ret uti siquidem seu ius seu auxilium se hre
ad eos libros repetendos extimar& / ex piretur
integra sua grã cum fnũ . scriba tribunos pleb
addit . ab tribunis ad senatum res ẽ relecta
ptor iusiurandum patum ee aiebat libros eos
legi seruariq: nõ oportere / senatus censuit satis
habendum q; praetor iusiurandũ policeretur .
libros q; p tempore in comitio cremandos ee .
ptium p libris ctum . p . petilio ptori maioriq:
pti tribunoꝝ pleb uiderẽtur / dno ee soluen
dum id scriba nõ accepit . libri in comitio i

gne uictima hiis fã in conspectu pp cęmati sꝰ ;
Gesta in yspania citeriore . gesta ro . gesta ite
i liguribus . pugna fuluii flacci ai celtiberis .
oppugnatio & deditio otrebię ciuitatis celti
berorum cum tota prouincia . ut aq legia fã
ẽ colonia . C . v .

MAGNVM bellum ea estate exortum i yspania
citeriore . v . & . xxx . milia hominũ q̃tum nũq̃
antea ferme celtiberi comparauerant . Q . fului
flaccus eam obtinebat prouincia . Is q: armare
iuuentutem celtiberos audiuerat a sociis auxi
lia contraxerat . & nequaq̃ nũo militũ hostes
æquabant . principio ueris exercitũ in carpen
taniam duxit : & castra locauit . ad opidum du
ram modico presidio murbe posito . paucos pꝰ
dies celtiberi milia duo fere inde sub colle po
suerunt castra / quos ubi adee pretor roma
nus sensit . M . fuluium frem cum duab; tur
mis sociorum equitum ad castra hostium specu
latum misit : ut uider& q̃ta eet pugna absti
ner& reap& sese si in hostium equitatũ exe
untem uidiss& . ita ut preceptum erat fecit . p
dies aliquot nihil ultra motum q̃ ut hęę duę
turmæ ostenderentur . dein sbducerentur i
equitatus castris hostium p curriss& . Postreo
& celtiberi omnib; simul copiis peditum eq
tumq; castris egressi acę directa medio fere
spatio inter bina castra constituerẽt . Campꝰ omn
erat planus & aptus pugnæ ibi stetere yspani ho
stem expectantes . romanus itra uallum suos q
tinuit p quatriduũ continuũ . & illi eodem lo
co aciem tenuerunt . ab romanis nihil motũ
inde quieuere in castris celtiberi / q; pugnę cap
nõ fiebat equites tm instationẽ egrediebant
ut pati eent siquid ab hoste moueretur . penes
castra utrinq: pabulatũ & lignatũ ibant . neu
ter alteros impedientes . ptor romanꝰ i satis tot
dierum quiete credit spem ftam hosti nihil se
priorem moturum . L . atilium cũ ala sinistra
& . vi . milium puncialiũ auxiliorum circuire mo
tem iubet & qui ab tergo hostib; erat / in ubi

clamorem audisset: decurrere ad castra eorū nocte
profecti sunt. ne possent conspici. flaccus luce pri
ma. C. scribonium p̄fcm̄ socium ad uallum hosti
um cum equitib; extraordinariis sinistrę alæ mit
tit. quos ubi & propius accedere / & plures q̄ soli
ti erant celtiberi conspexerunt / omnis equitatus
effundit simul. & peditib; signū ad exeundū
dat̄. Scribonius ut p̄ceptum erat ubi p̄mū frę
mitum equestrium audiuit / auertit equos &
castra repetit. eo effusius seq hostes. p̄mo eqtes
mox & peditum acies aderat haud dubia spe
castra eo die oppugnaturos: quingētos passus
haud plus ab uallo aberant. itaq; flacc' ubi satis
abstractos eo a p̄sidio castrorum suoꝝ ratus ē in
tra uallum exercitu instructo trib; ptib; simul
erupit / clamore tantum ad ardorem excitandū
pugnę sblato sed & ut qui in montib; erant
exaudirent nec morati sunt quin decurrer &
sicut imperatū erat ad castra. ubi quinq: milia
ria armatoꝝ non amplius relictum erat p̄sidi
um. q̄ quum & paucitas sua & multitudo ho
stium & inprouisa res terruiss & prope sine cer
tamine capiuntur castra. castris quæ maxie pu
gnantib; conspici poterat. iniecit atilius ignem.
postremi celtiberorum qui in acie erant / primi
flamam conspexere. demum p totam aciem uul
gatum ē / castra amissa ēē. & tum quū maxime
arderent. unde illis terror in romanis animus
creuit. Iam clamor suorum uincentiū accēdebat.
iam ardentium hostium castra appetebant. celti
beri parump incertis aīs fluctuati s̄. ceterū p' q̄
receptus pulsis / nullus erat nec usq̄ nisi i certa in
se ē spes / ptinatius de integro capescunt pugnā.
acie media urgebantur acriter a quinta legione
aduersus leuum cornu / i quo sui generis puincia
lia auxilia instruxisse rōnos cernebant / cū ma
iore fiducia intulerunt signa. Iam prope erat / ut
sinistrum cornu pelleretur romanis / ni septima
legio successiss & / simul ab opido ebura q̄ i pre
sidio relicti erant i medio ardore pugne adue
nerunt & atili' abtgo erat / diu in medio cesi celti

beri qui.

beri / qui superant in omnes ptes capescunt fugaz.
equites bipartito in eos emissi magnā cede edidere.
& tria & .xx. milia hostium eo die cesa capta qua
tuor & dcc. cum equis plus quingentis & signa
militaria octuaginta & vii. magna uictoria nō
tn̄ incruenta fuit. Rōni de duabus legionibus
milites paulo pl'. cc. / & socium aq latini nominis.
dccc. xxx. externoꝝ auxiliarium duomilia fer
me & .cccc. ceciderunt. p̄tor in castra uictorem
exercitum reduxit. atilius manere in castris ab
se captis uissus. postero die spolia de hostib; lec
ta pro contione donati / quoꝝ uirtus insignis
fuerat sautiis dem̄ in opidum eburniā deuectis
p carpentaniā ad trebiam deductę legiones. ea
urbe circumsessa / cum a celtiberis auxilia arces
siss & morantibus hiis / nō quia ipi contati st̄
s̄ quia profectos a domo ī explicabiles continuis
imbrib; uię & inflati amnes tenebant. despa
to auxilio suorum in deditionē uenit. flacc'
q̄: tempestatib; fędis coactus exercitū omnem
in urbem introduxit celtiberi q̄ ab domo pfcī
erant deditionis ignari & tandem supatis ubi
primum remiserunt ymbres / omnib; quū tre
biam uenissē / p' q̄ nulla castra intra mēnia ui
derunt / aut ī alteram ptem translata rati / aut
recepisse hostes / p negligentiā efusi ad opidū
accesserunt. in eos duabus portis romani eruptio
nem fecerunt. & incompositos adorti fuderunt.
que res ad resistendum eos & a capescendam pu
gnam impedijt / q̄ nō uno agmine / nec ad signa
frequentes ueniebant. Eadem magnę pti ad fu
gam saluti fuit. ps enim toto passim campo se
diffuderunt. nec usq̄ confertos eos hostis circū
uenit. tn̄ ad duodecī milia sunt cesa / capta plus
quinq; milia hominū. cccc. equi. signa milita
ria. Lxii. quidam latini e fuga quum domum
se recipiebant / alterum agm̄ celtiberorum ueni
entium deditionem trebiæ & suā cladem narrā
do euerterunt. extemplo ī uicos castellaq: sua ōs
dilapsi. flaccus a contrebia profectus / p celtiberiā
populando ducit legiones. nz maxima pars cel

tiberorum in deditionē uenit / oppugnando multa castella. Hec citeriore yspania eo anno gesta. ulteriore manilius pretor ꝑa aliquot prelia cū lusitanis fecit. Aquilegia colonia latina eodē anno in agro gallorum ē ducta tria milia peditum quinquagena iugera centurionibꝫ centena quadragena equites accepunt. tresuiri deduxerunt. p. cornelius scipio nasica. C. flaminius &. L. mallius accidinus. Edes due eo anno dedicate sunt. una ueneris ericine ad portam colinam dedicauit. L. portius &. L. filistus duum uir. uota erat a consule. L. portio ligustino bello. altera in foro olitorio pietatis causa edem dedicauit. M. accinius glabrio duum uir statuam q: auratam q̄ prima hominū in italia ē statua aurata pris glabrionis posuit. is erat q ipe eam edem quo die cum rege antiocho ad termophilas depugnass& locauerat ex senatus consulto idem.

T riumphus emilij. cos. de liguribꝫ & pax data ipis. Gesta in corsica & in sardinia restauratio obsidū car. pax ipōrum cum maximissa. gesta romæ. ordinatio prouintiarum & exercituū pestilentia trienal romę uota & suplicationes p ipa c. vi:

P EREOS dem dies quibꝫ edes heæ dedicate st. L. emilius paul' pcos. ex liguribꝫ ī gaunis triūphauit. transtulit coronas aureas quinq: &. xx. nec p̄ter eas quicq̄ auri & argenti ī eo triumpho latum. captiui mlti p̄ncipes lygurū an currum ducti. eris trecenos militibꝫ diuisit. Auxerunt eius triumphi famam legati ligurꝫ pacem ppetuam orantes. ita ī animum ligurum induxisse gentem nulla umq̄ arma n̄ impta a pp̄o. ro. summere. Rm a. Q. fabio pretore est lyguribꝫ iussu senatus / orōne eam nō nouam lyguribꝫ ēē. mēs uō ut noue orōni cōueniēs ēēt ipōrum plurimū referre ad coss. irent. & q̄ ab his in pata ēent facerent. nullius alii. q̄ consulibꝫ senatum creditur ēē. sincera fide in pace lygures ēē. pax ī liguribꝫ fuit. In corcina pugnatum cum corsis ad duo milia eorū. M. pinari'

pretor in acie occidit / qua clade compulsi obsides dederunt. & cere. C. milia pondo. Inde sardiā exercitus ductus & cum yliensibus gente nenc quidem omni pte paccata ꝑa prelia fcā. Carthaginensibus eodem anno obsides redditi. pacēq: cum his. p. r. nō ab se tantum sed ab rege & iā masinissa prestitit qui tum p̄sidio armato agꝝ q incontrouersia eāt obtinebat. Ociosam prouinciam consules huerunt. M. bebius comitiorum cā romam reuocatus consules creauit. A. postumium albinum luscum &. C. calfurnium pisonem. pretores ex in fcī. T. sempronius grac'. L. postumius albinus. p. cornelius mamertus. T. minutius molicul'. A. hostilius mancinus. &. C. osinius. hii ōs idibꝫ martiis magistratum inierūt. Principio ei' anni quo A. postumius albinus &. C. calfurnius piso ꝯsules fuerunt ab. A. postumio. cos. in senatum introducti qui ex yspania citeriore uenerant a. q. flacco. L. minutius legatus. & duo tribuni militum. T. menius ꝛ. L. terentius masoliota. hii quum duo ꝑa prelia deditionē celtiberiæ & confectam prouinciā nuntiassent / neq: stipendium qd solēt mitti nec frumto portato ad exercitum in eum annum op' ēē. petierūt ab senatu. p̄mum ob res p̄spe gestas diis īmortalibꝫ honos hr̄etur. deinde ut. L. fuluio decedenti de prouincia deportare inde exercitum cuius forti opa ipe & multi ante ipm p̄tores usi ēent liceret. q̄ fieri p̄terq̄ q̄ ita deber& ēt ppe nocitura ēēt. ita enim obstinatos ēē milites ut non ultra retineri posse ī prouincia uiderent / in iussuq: in abituri ēent si nō dimitterentur / aut ī pnitiosam siqs impense retiner& seditionem exarsuri. consulibꝫ ambobꝫ. prouinciam ligures ēē senatus iussit. p̄tores in sortiti sunt. A. hostilio urbana. T. minutio pegrina euenit. p. cornelio sardinia. yspanias sortiti. L. postumius citeriorē &. T. sempronius ulteriorem. Is quia successurus. Q. fuluio erat / ne uetere exercitu prouincia expoliaretur.

quero mquit de te luci minuti quū ꝯtām puin-
ciam nunciaſſ extimeſ nunc ceſtiberos pplos infide
manſuros / ita ut ſine exercitu ea prouincia obti-
neri poſſit. ſi neque de fide barbarorū quicq̄ reci-
pere aut affirmare nob potes & hndū illic utilē
exercitum cenſes utrum tandē auctor ſenatui
ſis ſuplementum ī hiſpania mittendi / ut hii
mō quib: emerita ſtipendia ſint milites dimit-
tantur ueteribus militib; tirones īmiſceantur.
An deductis de prouincia ueterib; legionib; no-
uas conſcribendi. & mittendo cū contentum
tirocinium & mitiores barbaros excitare ad rebel
landum poſſit dictu q̄ re facilius ſit / puincias
ingenio ferocem rebellatricem confecaſſe. pauce
ciuitates ut quidem ego audio quas uicina yber
na premebant / minus ditionem uenerūt. ulterio
res in armis ſ. quae quū ita ſint ego tn huic p̄di
co p̄res conſcripti me exercitu eo / qui nunc eſt rē.
p. adminiſtraturū ſi deducat ſecum flaccus legio
nes / loca paccata me ad ybernacula electurū. nec
nouum militem ferocissimo hoſti obiecturum.
Legatus ad ea que interrogatus erat ꝛ̄it nec ſe nec
quemq̄ aliū diuinare poſſe / quid animo cel-
tiberi habent / aut porro habituri eſſent. itaq: nega
re non poſſe quin rectius ēt ſit ad paccatos barba-
ros nundum ſatis aſſuetos impio exercitū mitti.
nouo aūt assuetere exercitu poſſit tutius ēe dicere
quo poſſum qua fide celtiberi ī pace manſuri ſīt
ſimul & q illis imploratum beant quieturos mi-
lites / ſi diutius in prouincia retineant / ſi ex eo q̄
aut inter ſe loquantur / aut clamationib; ap̄ con
tionante impatorem ſignificēt. quid ſentiant
ſi conſecutandum ſit. palam uociferandos ēēt
aut impatorem in prouincia retenturos ēe aut
cum eo in italia uenturos ēe. diſceptationē inter
ptorem legatūq: / conſulum legatio intrupit q̄
ſuas ſorti prouincias q̄m deptoris exercitu age-
rē & equum cenſebant nouuſ ois exercitus con
ſulib; ē decretus bine legiones rōne. cū ſuo eqtu
tu & ſocium latini nominiſ q̄tus ſemp nūs:
xv. milia peditum & octocentum equites. cū

hoc exercitu apuaniſ ligurib; ut ferr& bellum
mandatum ē. p. cornelio & M. bebio ꝓroga-
tum imperium uſſiq: prouincias optinere
donec. coss. ueniſſ& tum impatū ut dimiſ-
ſo quem hīent exercitu reuerterentur roma.
T. ſempronii dem de exercitu actum noua
legionem ei quinq: milia & cc. peditum cū
equitib; cccc. conſules ſcribere iuſſi / mille
ptea peditum rono. L. equitum & ſociis no-
mini latino impare. vii. milia peditum. cc.
equites / cum hoc exercitu. T. ſemproniū ire
ī yſpaniam citeriorem. Q. fuluiō ꝓmiſſum /
ut qui militeſ ante. S. poſtumiū conſules
& Q. marcium eo aues rō ſocii ue yſpania
tranſportati ēent eo p̄ea ſuplemento ad duc-
to quo amplius duab; legionib; q̄ x. milia
& cccc. pedites. xvi. equites ēent & ſocii
Latini nominis. xii. milia. pedites. ſexcenti
equites quor forti opa duobus aduerſus
celtiberos proeliis uſus. Q. fuluius ēet quos
ſi uideretur ſecum deportar& / Suplicatio
nes decrete q̄ is proſpere rē. p. geſſiss& eum
ti ptores in prouincias miſſi. Q. fabio buthō-
ni prorogatum impium ī gallia ē. octo legi-
ones p̄ter exercitū ueterem q̄ in liguribō in
ſpe propinqua miſſionis erat eo anno esse
placuit. Is ipse exercitus egre explebatur pp
peſtilentiam / quae tertiū annum ia urbem
romanam atque italiam uaſtabat. pretor.
T. minutius / haud ita multo post. C. calpur-
nius moritur. mlti alij omnium ordinum
illuſtres uiri. Poſtremo prodigii loco ea clades
hīi cepta ē. p. C. ſeruilius pontifex maximus
piacula ire deum q̄ congrere iuſſ. x. uiri lib;
inſpexere. Conſuli apollini exculapio ſaluti
dona uouere: & dare ſigna ſaurata q̄ uouit
deditq; x. uiri ſuplicationem ī biduum
ualitudinis cā p omnia fora conciliabulaq;
edixerunt;

BIBLIOTHEQUE NATIONALE